

บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE ROLE OF COMMUNITY LEADERS IN THE PROMOTION OF BUDDHIST POLITICAL ETHICS FOR LOCAL DEVELOPMENT IN KHON KAEN PROVINCE

PHUKANCHANAKRIT PULANRAM

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์ : **บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น**

ชื่อนักศึกษา : **ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์**

ชื่อปริญญา : **รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**

ปีพุทธศักราช : **2566**

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก : **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษฎา ผาทอง**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....

(พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ศ. ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษฎา ผาทอง)

กรรมการ .....

(ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ)

กรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ)

กรรมการ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dissertation Topic	:	The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province
Student's Name	:	Phukanchanakrit Pulanram
Degree Sought	:	Doctor of Political Science
Anno Domini	:	2023
Advisor	:	Asst. Prof. Dr. Ketsada Phathong

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Political Science.

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri, Asst. Prof.)

Dissertation Committee :

Chairman .....
(Phramaha Boonlert Inthapanyo, Prof. Dr.)

Member (Advisor) .....
(Asst. Prof. Dr. Ketsada Phathong)

Member .....
(Prof. Dr. Kittisak Jermsittiparsert)

Member .....
(Assoc. Prof. Dr. Winit Pharcharuen)

Member .....
(Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์ : **บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น**

ชื่อนักศึกษา : **ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์**

ชื่อปริญญา : **รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**

ปีพุทธศักราช : **2566**

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก : **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษฎา ผาทอง**

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น 2) วิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น และ 3) เสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน ใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ 6 ด้าน คือ 1) หลักภาวะผู้นำ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักคุณธรรม 4) หลักความโปร่งใส 5) หลักนิติธรรม และ 6) หลักจารีต ประเพณี

2. จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการครองตน ครองคน ครองงาน ด้วยจริยธรรมทางการเมือง เพื่อประพฤติปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองการปกครองตามหลักราชธรรม 10 ซึ่งจัดแบ่งเป็นหมวดตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ 1) หมวดศีล คือ ทาน (แบ่งปัน) ศีล (ประพฤติดีงาม) อวิหิงสา (ไม่เบียดเบียน) 2) หมวดสมาธิ คือ ปริจจาคะ (เสียสละ) อาชชวะ (ซื่อตรง) มัททวะ (อ่อนโยน) ตปะ (มุ่งบำเพ็ญเพียร) อักโกธะ (ไม่โกรธ) ขันติ (อดทน) และ 3) หมวดปัญญา คือ อวิโรธนะ (เที่ยงธรรม)

3. การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผู้นำชุมชนได้มีการเสริมสร้างบทบาทและพฤติกรรม 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม 3) พฤติกรรมทางการเมือง และ 4) ความน่าเชื่อถือทางการเมือง ซึ่งเป็นการสนองความต้องการของพลเมืองในท้องถิ่น 3 ด้านหลัก คือ 1) เสรีภาพ 2) เศรษฐกิจ และ 3) สันติสุข โดยมีหลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักการสร้างความเจริญแบบสามัคคีธรรม และเป็นฐาน

สำคัญเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ตามหลักการปกครองที่ว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข”

คำสำคัญ : บทบาท, ผู้นำชุมชน, จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ, การพัฒนาท้องถิ่น

ABSTRACT

Dissertation Topic	:	**The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province**
Student's Name	:	**Phukanchanakrit Pulanram**
Degree Sought	:	**Doctor of Political Science**
Anno Domini	:	**2023**
Advisor	:	**Asst. Prof. Dr. Ketsada Phathong**

The objectives of this research were to: 1) Study the role state of community leaders in Khon Kaen province 2) Study the role of community leaders in strengthening Buddhist Political Ethics in Khon Kaen province and 3) Propose the approach for local development in Khon Kaen province. It is qualitative research using document study and related research. In-depth interview from 35 key informants and focus group discussions by 12 qualified experts. Use content analysis techniques to add content and check the accuracy and completeness of the data using triangulation techniques. The present it descriptively.

The research results were as follows:

1. The role state of community leaders in Khon Kaen province used their role to perform duties in 2 principles areas: 1) Leadership and 2) Tradition.

2. The role of community leaders in strengthening Buddhist political Ethics in Khon Kaen province. Community leaders have used their role in governing oneself, people, and work according to the principles of good governance, consisting of 1) Morality 2) Participation 3) Transparency and 4) Rule of Law by strengthening political ethics according to the 10 RĀJADHAMMA doctrines. It is integrate with various activities and divided into categories according to the Threefold training doctrines i.e. 1) the category of SĪLA (the precept or high moral character) includes DĀNA (charity) SĪLA (the precept) good conduct and AVIHIṀSĀ (non- violence) 2) The category of SAMĀDHI (meditation) includes PARICCĀGA (sacrifice), ĀJJAVA (honesty), MADDAVA (kindness), TAPA (self-control), AKKODHA (non-anger) and KHANTI (patience) and 3) The category of PAÑÑĀ (wisdom) include AVIRODHANA (conformity to the Law).

3. The approach for local development in Khon Kaen province: Community Leaders should use the approach to develop roles and behavior that include: 1) Political Participation 2) Social Responsibility 3) Political Behavior and 4) Political Credibility. It also has a framework for local development which is the desired result of the people in 3 main areas, namely 1) Liberty 2) Economy and 3) Peace with the doctrine of the 7 APARIHĀNIYADHAMMA, which is the doctrine for creating prosperity in unity and is an important base for promoting sustainable local development, according to the government principle that “it cures suffering, nourishes happiness”.

Keywords: Role, Community Leaders, Buddhist Political Ethics, Local Development

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ทุกท่าน ประกอบด้วย พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ, ศ.ดร. ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล พร้อมด้วยคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ คือผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง รวมถึงรองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา และดูแลเอาใจใส่ในการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้มาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณและขอขอบพระคุณ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ อันเป็นวิทยายุทธล้ำเลิศ ประดุจดังแสงส่องสว่างทางปัญญาทำให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการวิจัย และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด ในการศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หลักสูตรรัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน รวมถึงขอบคุณเพื่อนๆ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต ที่ได้เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอบคุณท่านผู้เป็นเจ้าของเอกสาร ตำรา และผู้จัดทำเว็บไซต์ทุกท่านที่ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณและขอบพระคุณ ท่านผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนทุกกลุ่มภาคส่วน อันประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา/พระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีบทบาทเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง กลุ่มที่ 2 นักวิชาการจากสถาบันทางการศึกษา กลุ่มที่ 3 ภาครัฐ ทั้งฝ่ายปกครอง และฝ่ายบริหาร กลุ่มที่ 4 ภาคประชาชน ผู้มีความรู้ด้านการเมืองการปกครอง และติดตามสถานการณ์ข่าวสารบ้านเมืองเป็นประจำ กลุ่มที่ 5 นักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีบทบาททางการเมืองไทย และกลุ่มที่ 6 ผู้นำชุมชนแบบที่เป็นทางการ ทั้งฝ่ายท้องที่และฝ่ายท้องถิ่น และผู้นำชุมชนแบบที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ชาวบ้าน) ทั้งที่เป็นนักวิชาการระดับประเทศและที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่วิจัยทั้ง 5 ชุมชน ใน 5 อำเภอ ของจังหวัดขอนแก่น รวมจำนวน 35 รูป/ท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณและขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/ท่าน ซึ่งได้ช่วยเติมเต็มทางด้านวิชาการให้ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณท่านผู้มีอุปการคุณทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือพระครูปลัดสุวัฒนเถรคุณ (พระอาจารย์แก้ว) เจ้าอาวาสวัดตะโกและพระมหาวัชรพงศ์ วชิรญาโณ ผู้อำนวยการสำนักแม่กอง

ธรรมสานมหลวงประจำหนตะวันออก และเลขานุการฝ่ายการศึกษาวัดตะโก สำนักศาสนศึกษาวัดตะโก ที่ได้ให้ความอุปถัมภ์ปัจจัย 4 เพื่อใช้ในการศึกษาและอำนวยความสะดวกในการเดินทางแก่ผู้วิจัยตั้งแต่ต้นจนสำเร็จการศึกษาได้ในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่เลื่อน ปุลันรัมย์ บุพการีผู้บังเกิดเกล้า คุณแม่ทิพย์วรรณ ศศิธรานนท์ และคุณพ่อสุรชัย ศศิธรานนท์ บุพการีบุญธรรม และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาลี พี่สาวบุญธรรม และนายประยงค์ศักดิ์ ปุลันรัมย์ พี่ชายของผู้วิจัย พร้อมญาติพี่น้องทุกท่านในครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอดจนทำให้ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

ด้วยความเมตตาปราณีจากทุกๆ ท่านที่กล่าวมานี้ ตลอดถึงท่านที่ไม่ได้ระบุนามไว้ในที่นี้ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือ จึงทำให้ดุษฎีนิพนธ์นี้ สำเร็จลงด้วยดี

คุณูปการอันพึงมีจากดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แด่นักวิชาการทั้งหลาย ซึ่งเป็นเจ้าของเอกสาร หนังสือ ตำรา ฯลฯ ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้า และครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน พร้อมญาติสนิท มิตรสหายทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
23 กุมภาพันธ์ 2567

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... **จ**

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... **ช**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ฌ**

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ ..... **ฎ**

สารบัญ ..... **ฏ**

สารบัญภาพ ..... **ฑ**

บทที่ 1 บทนำ **1**

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 คำถามการวิจัย 5

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย 5

1.4 ขอบเขตของการวิจัย 6

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย 7

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 7

บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **8**

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน 8

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น 17

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง 33

2.4 หลักพุทธธรรม 43

2.5 บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา 47

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 56

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย 72

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย **75**

3.1 รูปแบบการวิจัย 75

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 76

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 78

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล 80

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 82

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล		**85**
4.1 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น		85
4.2 ผลการวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น		158
4.3 ผลการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น		170
4.4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย		182
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ		**185**
5.1 สรุปผลการวิจัย		186
5.2 อภิปรายผล		189
5.3 ข้อเสนอแนะ		192
บรรณานุกรม		**192**
ภาคผนวก		**205**
ภาคผนวก ก	รายชื่อและหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	206
ภาคผนวก ข	เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์และวุฒิบัตรผ่านการอบรมหลักสูตรจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์	213
ภาคผนวก ค	รายชื่อและหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	216
ภาคผนวก ง	รายชื่อและหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	261
ภาคผนวก จ	แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	281
ภาคผนวก ฉ	ประเด็นคำถามการสนทนากลุ่มเฉพาะ	285
ภาคผนวก ช	ประมวลภาพถ่ายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก	301
ภาคผนวก ฌ	ประมวลภาพถ่ายผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ	312
ประวัติผู้วิจัย		**319**

สารบัญภาพ

แผนภาพที่ **หน้า**

แผนภาพที่ 2.1 แสดงแผนภาพภาวะผู้นำ (Leadership)..... 16
แผนภาพที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)..... 74
แผนภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย..... 83
แผนภาพที่ 3.2 แสดงการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 84
แผนภาพที่ 3.3 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล..... 84
แผนภาพที่ 4.1 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักภาวะผู้นำ..... 109
แผนภาพที่ 4.2 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักการมีส่วนร่วม..... 115
แผนภาพที่ 4.3 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักคุณธรรม..... 128
แผนภาพที่ 4.4 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักความโปร่งใส..... 133
แผนภาพที่ 4.5 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักนิติธรรม..... 139
แผนภาพที่ 4.6 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น หลักด้านอื่นๆ..... 157
แผนภาพที่ 4.7 แสดงจริยธรรมทางการเมืองตามหลักราชธรรม 10 ของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น..... 166
แผนภาพที่ 4.8 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย)..... 183

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองแบบหนึ่ง ซึ่งการบริหารอำนาจรัฐมาจากเสียงข้างมากของพลเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยพลเมืองอาจใช้อำนาจของตนด้วยตนเองหรือผ่านผู้แทนที่เลือกไปใช้อำนาจแทนก็ได้ หรืออาจถือตามคำกล่าวของ นายอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoin) อดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา ที่เคยได้กล่าวคำสุนทรพจน์ไว้ว่า “ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (government of the people, by the people and for the people)” (Helana Catt, 1999, pp. 1-2) ซึ่งไม่ว่าคนจะกล่าวว่าอย่างไรก็ตาม ความจริงก็เป็นอยู่อย่างนั้น เสียงส่วนใหญ่ก็ตัดสินได้เฉพาะว่า จะเอาอย่างไร คือบอกความต้องการของประชาชนที่ว่า สังคมประชาธิปไตยนั้นใช้เสียงส่วนใหญ่ตัดสิน ก็คือบอกความต้องการของประชาชนว่า จะเอาอย่างไร หากแต่ความต้องการของประชาชนที่ว่า จะเอาอย่างไรนั้น จะเกิดประโยชน์ดีงามแท้จริง ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้ว่า อะไรจริง อะไรถูกต้อง อะไรดีงาม อะไรเป็นประโยชน์ไม่เป็นประโยชน์แล้ว จึงเลือกตัดสินใจเอาสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม เป็นประโยชน์นั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546, ออนไลน์)

ในอดีตที่ผ่านมาปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การทุจริตต่อหน้าที่ราชการ การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่การใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบสำหรับตนเองและผู้อื่น การมีทรัพย์สินมากผิดปกติหรือได้มาสืบเนื่องจากการปฏิบัติหรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่เหล่านี้ นับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ก่อให้เกิดผลร้ายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาทางการเมือง ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะนำพาประเทศไปสู่ความเจริญเทียบเท่าอารยะประเทศ โดยปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อเรียกร้องจากหลายฝ่ายเพื่อหาแนวทางป้องกันและปราบปรามอย่างเป็นรูปธรรม (ณรงค์ ศรีนาค, ม.ป.ป., อ้างถึงใน โชคสุข กรกิตติชัย, 2565, ออนไลน์) จนมีการกำหนดเป็นกฎหมายและมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2518 ในสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ มีชื่อย่อว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ป.” (สำนักกำกับและตรวจสอบ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2550, หน้า 19, อ้างถึงใน โชคสุข กรกิตติชัย, 2565, ออนไลน์) ทำหน้าที่ดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริต

คอร์รัปชันในวงราชการ ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว สามารถบังคับใช้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหมายถึง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือมีเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย สมาชิกสภาท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหมายความรวมถึงกรรมการอนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายดังกล่าวจะสามารถใช้บังคับเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตในวงราชการได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ด้วยเหตุที่ว่า คณะกรรมการ ป.ป.ป. มิใช่องค์กรอิสระ กระบวนการดำเนินงานยังต้องขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หากข้อกล่าวหาใดมีความเกี่ยวข้องพาดพิงไปถึงบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประพฤติมิชอบต่อตำแหน่งหน้าที่เสียเอง กฎหมายข้างต้นก็จะบังคับใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือการดำเนินคดีแก่บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในทางการเมืองเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เพราะองค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินคดีทั้งการสอบสวน การฟ้องร้อง หรือการพิจารณาพิพากษาคดี อาจเกิดความเกรงกลัวต่ออิทธิพลในทางการเมืองได้ ทำให้เกิดความไม่กล้าหรือลังเลที่จะดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2545, หน้า 29, อ้างถึงใน โชคสุข กรกิตติชัย, 2565, ออนไลน์) ผลจากการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเกี่ยวกับการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ได้มีเพียงศาลยุติธรรมเท่านั้น ที่สามารถใช้กฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งบังคับใช้สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริต จนกระทั่งเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ซึ่งเป็นภยันตรายต่อประเทศชาติ และมีประเด็นของการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงรวมอยู่ด้วย ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 สถานการณ์บ้านเมืองยังไม่สงบเรียบร้อย มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหลายครั้ง จนเกิดมีกระแสเรียกร้องเรื่องการปฏิรูปการเมืองขึ้น เพื่อแก้ไขความล้มเหลวของระบบการเมือง ทั้งเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน การซื้อสิทธิขายเสียง การไร้ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประชาชน จนเป็นเหตุให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น (โชคสุข กรกิตติชัย, 2565, ออนไลน์)

จากเหตุผลดังกล่าว การขาดจริยธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัญหาสำคัญในสังคมปัจจุบัน อาทิเช่น กรณีเกี่ยวเรื่องการทุจริตในระดับประเทศ จากเหตุการณ์นายบุญทรง เตริยาภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพานิชย์ มีความผิดในคดีทุจริตโครงการระบายข้าวแบบจีทูจี โดยเมื่อวันที่ 25 ส.ค. 2560 ศาลฎีกาฯ พิพากษาจำคุกนายบุญทรง 42 ปี กรณีมีส่วนรู้เห็นในการทุจริตระบายข้าวแบบ

จีทูจี ผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 หรือ พ.ร.บ. ฮั้วฯ ซึ่งมีอัตราโทษรุนแรง และได้ยื่นอุทธรณ์คดีต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตามกฎหมายใหม่ เพื่อขอลดโทษเนื่องจากมีพยานหลักฐานเพิ่มเติม แต่อัยการโจทย์ได้กลับขออุทธรณ์เพิ่มโทษจำเลยเพื่อต่อสู้ด้วย ในที่สุดศาลได้พิพากษาแก้โทษจำคุกนายบุญทรง โดยเพิ่มอีกกระทงหนึ่งเป็นเวลา 6 ปี จากโทษเดิม 42 ปี เป็น 48 ปี และเมื่อวันที่ 7 ธ.ค. 2564 เว็บไซต์ ราชกิจจานุเบกษา เผยแพร่ พ.ร.ฎ. พระราชทานอภัยโทษ เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร วันชาติ และวันพ่อแห่งชาติ 5 ธ.ค. 2564 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ ที่มีความประพฤติดีให้ได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เพื่อให้โอกาสแก่บุคคลเหล่านั้นกลับเป็นพลเมืองดี อันจะเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบไป โดยนายบุญทรง เตริยาภิรมย์ อายุ 61 ปี เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม จากคดีโครงการจำนำข้าวในรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งศาลพิพากษาปี 2560 กำหนดโทษไว้ 48 ปี ได้รับพระราชทานอภัยโทษปี 2564 รอบแรก เหลือวันต้องโทษจำคุก 16 ปี และได้รับพระราชทานอภัยโทษปีเดียวกันนี้ ในรอบสองเหลือวันต้องโทษ 10 ปี จะพ้นโทษ 21 เม.ย. 2571 (ไทย พีบีเอส (Thai PBS), 2566, ออนไลน์)

นอกจากนี้ ยังมีกรณีการขาดจริยธรรมทางการเมืองในระดับจังหวัด จากเหตุการณ์ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2564 นายอนุศาสตร์ สอนศิลพงศ์ ประธานกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น จำกัด ได้ส่งเอกสารถึงสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ฯ ว่า วันนี้นำเรียนความเคลื่อนในการดำเนินคดีความอาญา เลขคดีที่ อ.89/2564 พนักงานอัยการจังหวัดขอนแก่น โจทก์ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น จำกัด เป็นผู้เสียหาย (โจทก์ร่วม) 1) นายนพรัตน์ สร้างนานอก 2) นายสมศักดิ์ โคตวงศ์ 3) นายนิวัฒร นิราศสูงเนิน 4) นางวราพร ธรณี จำเลย และเลขคดีที่ อ 258/2564 พนักงานอัยการจังหวัดขอนแก่น เป็นโจทก์ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น จำกัด เป็นผู้เสียหาย (โจทก์ร่วม) นายเอกราช ช่างเหลา จำเลย ร่วมกันยักยอกทรัพย์ ปลอมแปลงเอกสาร (สมุดคู่ฝาก) และคดีความแพ่ง คดีหมายเลขดำที่ พฎ1/2564 (หนังสือพิมพ์โคราชคนอีสาน, 2563, ออนไลน์) ซึ่งต่อมาในวันที่ 29 ก.ย. 2566 ศาลจังหวัดขอนแก่น ยกฟ้อง 3 อดีตคณะกรรมการ และ 1 เจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชี สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น คดีร่วมกันยักยอกเงินกว่า 431 ล้านบาท ปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอมคดีนี้ พนักงานอัยการจังหวัดขอนแก่น โจทก์ และสหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น จำกัด โจทก์ร่วม ยื่นฟ้องนายนพรัตน์, นายสมศักดิ์, นายนิวัฒน์ อดีตกรรมการบริหารฯ และนางวราพร เจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชี สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น เป็นจำเลยที่ 1-4 ตามลำดับ ฐานร่วมกัน

ยักยอกทรัพย์ ปลอมแปลงเอกสารสิทธิหรือสมุดคู่ฝาก และใช้เอกสารสิทธิปลอม หลังร่วมกับนายเอกราช ช่างเหลา สส.ขอนแก่น เขต 4 พรรคภูมิใจไทย จำเลยที่แยกฟ้องอีกคดี ยักยอกเงินกว่า 431 ล้านบาท ระหว่างปี 2554-2561 โดยจำเลยทั้ง 4 ให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา (สำนักข่าวไทย อสมท., 2566, ออนไลน์)

จากกรณีที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นเพียงหนึ่งในหลายกรณีที่เกิดขึ้นกับนักการเมือง สะท้อนถึงจิตสำนึก และมาตรฐานด้านจริยธรรมที่ต้องแสดงความรับผิดชอบทางการเมือง จริยธรรมนักการเมือง ถือเป็นเรื่องที่สังคมให้ความสนใจ และเป็นเรื่องท้าทายสำหรับนักการเมือง แม้ในปัจจุบันจะมีนักการเมืองบางคนที่ยอมรับในการปฏิบัติตนตามแนวจริยธรรม แต่ก็ยังมีนักการเมืองบางคนที่ยังมีความคิดเห็นที่แตกต่าง ในขณะที่นักวิชาการ ระบุว่า ยังจำเป็นต้องพัฒนาความรับผิดชอบนักการเมืองไทย ให้มีมาตรฐานสูงขึ้น เนื่องด้วยนักการเมือง หรือผู้บริหารแผ่นดิน ที่ดำเนินกิจการบ้านเมืองก็เพื่อสร้างสภาพที่เอื้อให้ประชาชนและสังคมเดินหน้าไปสู่เป้าหมายแห่งชีวิต และเป้าหมายแห่งสังคม การที่จะทำหน้าที่นี้ได้ จะต้องมีปัญญารู้ว่าอะไรดี อะไรเป็นประโยชน์ที่แท้จริง อะไรควรเป็นเป้าหมายของชีวิต อะไรควรเป็นเป้าหมายของสังคม เพราะเราไม่ได้ปกครองหรือบริหารกิจการบ้านเมืองเพียงเพื่อให้บ้านเมืองสงบสุขอยู่นิ่ง ๆ ซึ่งการที่จะสร้างสภาพที่เอื้อนั้น นักการเมืองหรือผู้บริหารแผ่นดิน ก็จะต้องมีปัญญาที่รู้เข้าใจว่า จะให้เอื้อต่อเป้าหมายอะไร อะไรดีงาม อะไรเป็นประโยชน์ อะไรควรจะเป็นเป้าหมาย อะไรเป็นอารยธรรมที่แท้จริง เพราะฉะนั้น นักการเมือง นักบริหาร นักการปกครอง จึงต้องแสวงปัญญาอยู่เสมอ โดยถือเป็นหน้าที่ ฯลฯ ดังคำที่ว่า “ถ้าเมื่อฝูงโคข้ามฟากไปอยู่ โคผู้นำฝูงไปคด เมื่อมีโคผู้นำฝูงไปคด โคทั้งหมดนี้ ก็ย่อมไปคด ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ผู้ใดได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ประเสริฐสุด ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม จะป่วยกล่าวไปไยถึงประชาชนนอกนี้ ชาวเมืองทั้งปวงย่อมอยู่เป็นทุกข์ ถ้าพระราชาไม่ทรงดำรงอยู่ในธรรม ถ้าเมื่อฝูงโคข้ามฟากไปอยู่ โคผู้นำฝูงไปตรง เมื่อมีโคผู้นำฝูงไปตรง โคทั้งหมดนั้นก็ไปตรง ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติว่า เป็นผู้ประเสริฐสุด ถ้าแม้ผู้นั้นประพฤติเป็นธรรม ไม่จำต้องกล่าวถึงประชาชนนอกนี้ ชาวเมืองทั้งปวงย่อมอยู่เป็นสุข ถ้าพระราชาทรงดำรงอยู่ในธรรม ฯลฯ” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559, ออนไลน์)

ในปัจจุบันนี้ สังคมไทยกลายเป็นสังคมนิยมวัตถุทำให้คนคิดเห็นออกห่างจากหลักพุทธธรรม ต่างคนต่างมุ่งแต่จะแสวงหาประโยชน์ตามการเปลี่ยนแปลงไปของกระแสโลกโดยมิได้คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม เพราะเหตุนั้น ผู้นำทางการเมืองจึงถือเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง เพราะหากผู้นำทางการเมืองขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองแล้วก็มักจะก่อปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ หลักพุทธธรรมถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมา

แก้ปัญหาการขาดจริยธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้น อาทิเช่น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพ การทุจริตและการทำผิดกฎหมาย การใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนเองหรือกลุ่มบุคคลบางราย โดยทุจริตและการละเมิดกฎหมาย รวมถึงการปกปิดข้อมูล อย่างไรก็ตาม ผู้นำมีทุกระดับในสังคม ซึ่งในระดับท้องถิ่นเป็นระดับที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ผู้นำชุมชนจึงเป็นบุคคลที่สำคัญส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชน และจากรายงานของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านทุจริต (ศปท.) จังหวัดขอนแก่น ข้อมูลเชิงสถิติเรื่องร้องเรียนการทุจริต ผลดำเนินงานจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ “กรณีร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการร้องเรียน จำนวน 70 เรื่อง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) กล่าวโทษเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการทุจริตของโครงการ การบริหารงบประมาณ การบริหารกองทุน การจัดซื้อจัดจ้าง การเรียกรับผลประโยชน์ หรือพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เหมาะสม จำนวน 46 เรื่อง 2) ได้รับผลกระทบจากการบริการ/การกิจภาครัฐ จำนวน 20 เรื่อง และ 3) ร้องเรียนโครงการของรัฐอื่นๆ อาทิเช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ไทยชนะ เราชนะ และเราเที่ยวด้วยกัน จำนวน 4 เรื่อง (สำนักงานจังหวัดขอนแก่น, ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านทุจริต (ศปท.) จังหวัดขอนแก่น, 2566, ออนไลน์)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.2.2 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.2.3 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชน ในจังหวัดขอนแก่น

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น

1.3.3 เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขอบเขตในการศึกษา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการมุ่งศึกษาวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชน และจริยธรรมทางการเมือง รวมถึงสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสภาพบริบททางประวัติศาสตร์และปัจจุบันในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัย และสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ตามขอบเขตเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

2) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

3) แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง

4) หลักพุทธธรรม

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการมุ่งศึกษาวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชน และจริยธรรมทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น รวมถึงศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรม ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในชุมชนพื้นที่เป้าหมาย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ รวมถึงศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่นๆ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในพื้นที่เป้าหมาย ตลอดถึงทัศนะของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ตามขอบเขตเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้การศึกษาทั้งเชิงเอกสาร และลงภาคสนามในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 ชุมชนในตำบลพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือ 1) ชุมชนตำบลท่าพระ อำเภอเมือง

ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) ชุมชนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 3) ชุมชนตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 4) ชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และ 5) ชุมชนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในในครั้งนี้ใช้ระยะเวลา ตั้งแต่เดือน มกราคม ถึง เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 เดือน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.5.1 **บทบาทของผู้นำชุมชน** หมายถึง การแสดง หรือการลงมือปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองของผู้นำชุมชนในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม

1.5.2 **ผู้นำชุมชน** หมายถึง ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และที่ไม่เป็นทางการ ทั้งฝ่ายปกครองท้องที่ ฝ่ายบริหารท้องถิ่น และนักการเมือง ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

1.5.3 **การเมือง** หมายถึง การบริหารนโยบายโดยการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อสาธารณประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน

1.5.4 **จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ** หมายถึง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชน

1.5.5 **การพัฒนาท้องถิ่น** หมายถึง การพัฒนาท้องถิ่นด้วยบทบาททางการเมืองของผู้นำชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีและเหมาะสมโดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายจังหวัดขอนแก่น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

1.6.2 ทำให้ทราบจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น

1.6.3 ทำให้ทราบการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น

1.6.4 ทำให้ได้นำองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

บทที่ 2
เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำหนดกรอบของการศึกษา ดังมีรายละเอียดตามลำดับ ต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง

2.4 หลักพุทธธรรม

2.5 บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

2.1.1 ความหมายของผู้นำ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ มีนักวิชาการ ผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้นำไว้ดังต่อไปนี้

Dalton E. McFarland (1979, pp. 214-215) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการกระตุ้นหรือชักจูงให้ผู้อื่นทำงานในระดับต่างๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ไม่ว่าจะเป็นผู้นำองค์การ ผู้นำชุมชน หรือผู้นำในสังคม

Gary Yukl (2006, pp. 4-5) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดเหนือผู้อื่นในกลุ่ม มีหน้าที่ในการนำ จัดการ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับกลุ่มหรือองค์การที่รับผิดชอบ

Dejnozka, E. L. (1983, p. 94) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายและทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของกลุ่ม

มาเรีย กอนซาเลซ (2557, หน้า 19) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่อยู่ในสถานะที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น อาทิ ประธานกรรมการ ผู้บริหาร ผู้นำประเทศ ผู้นำองค์การภาครัฐ ผู้นำบริษัทเอกชน หัวหน้าภาควิชาในมหาวิทยาลัย หัวหน้าแผนก ผู้จัดการ โค้ช นักกีฬา หรือคนดังใด ๆ ที่มีศักยภาพที่จะมีอิทธิพลต่อผู้อื่นได้

Fiedler, F. E. (1967, p. 8) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานในกิจกรรมที่เกี่ยวกับภารกิจของกลุ่ม

Halpin, A. W. (1966, pp. 27-28) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ การมีบทบาทเหนือบุคคลอื่น หรือมีอิทธิพลต่อคนในองค์การ มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย และได้รับเลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำหรือเป็นหัวหน้าของกลุ่ม

Bennis, W., & Nanus, B. (1985, p. 215) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม เป็นผู้ที่จะนำกลุ่มให้พ้นจากความทุกข์ยาก ขจัดปัญหา ขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

บุญทัน ดอกไธสง (2535, หน้า 266) ได้สรุปเกี่ยวกับผู้นำไว้ 3 ประการว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง

1) ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

2) เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ

3) ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มคอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่มและนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

นายอานันท์ ปันยารชุน (2541, อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556, หน้า 10) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำไม่ใช่ผู้ที่จะนำคนอื่น แต่ผู้นำที่ดี คือผู้นำ ที่มีคนอื่นอยากเดินตาม และผู้นำต้องเป็นผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นคล้อยตามเพราะมีศรัทธาต่อคน ๆ นั้น

มาเรีย กอนซาเลซ (2557, หน้า 19) ได้ให้คำนิยามของผู้นำไวในหนังสือเรื่อง “ผู้นำอุดมสติ” ว่า ผู้นำคือใครก็ตามที่อยู่ในสถานะที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่นได้ ซึ่งอาจจะเป็นประธานบริหาร ผู้นำประเทศ ผู้นำองค์กรภาครัฐ ผู้นำบริษัทต่าง ๆ หัวหน้าภาควิชาในมหาวิทยาลัย หัวหน้าแผนกในโรงพยาบาล ผู้จัดการศูนย์บริการทางโทรศัพท์ โค้ชกีฬา นักกีฬา หรือคนดังใด ๆ ที่มีศักยภาพที่จะมีอิทธิพลต่อผู้อื่นได้

จากคำนิยามของผู้นำที่มีนักวิชาการให้ความหมายดังที่กล่าวมาข้างต้น มีความสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน พอสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทเหนือหรือมีอิทธิพลต่อคนในองค์การมากกว่าผู้อื่น เป็นผู้นำกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อผู้ตามให้ปฏิบัติตามด้วยคุณลักษณะส่วนตนและสัมพันธภาพในการสนับสนุนช่วยเหลือ ผลักดัน ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจนบรรลุเป้าหมาย และคำว่า “ผู้นำ”หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีความรับผิดชอบในการนำทางหรือมีบทบาทในการแนะนำและชี้นำผู้อื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรมหรือตัดสินใจต่าง ๆ ในบริบททางธุรกิจหรือองค์กร นักธุรกิจและผู้บริหารส่วนใหญ่มักถูกเรียกว่า “ผู้นำ” เนื่องจากมีความสำคัญในการกำหนดทิศทางและวิสัยทัศน์ขององค์กร การเป็นผู้นำจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบสูงในการสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร บริหารจัดการทรัพยากร และอำนวยความสะดวกให้กับทีมงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนรับผิดชอบ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ มีผู้ให้ความหมายหลักของภาวะผู้นำ (meaning of leadership) ไว้หลากหลาย บางครั้งความหมายนั้นยังสับสนและไม่กระจ่างชัด เพราะแต่ละท่านที่ให้ความหมาย มีแนวคิดที่แตกต่างกันในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิเช่น ภาวะผู้นำ คือ อำนาจ อำนาจหน้าที่ การบริหารจัดการ การควบคุม และการนิเทศ ในขณะที่มีนักวิชาการทั้งสองท่านนี้อย่าง ยุคล์ จี. (Yukl, G., 1994) และสต๊อกดิลล์ (Stogdill, R.M, 1981) ที่ได้แสดงทัศนะไว้ในทิศทางเดียวกันว่า ส่วนมากการกำหนดความหมายของภาวะผู้นำ ได้จากข้อค้นพบในงานวิจัยของแต่ละบุคคล จึงทำให้ความหมายนั้นมีแนวคิดที่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีความหมายใดที่กว้างขวางและครอบคลุมถึงกระบวนการภาวะผู้นำทั้งหมด เป็นเพียงแต่ลดความสับสนเท่านั้น ทำให้ความหมายของภาวะผู้นำมีความแตกต่างกันหลายประเด็น อาทิเช่น เป็นกระบวนการกลุ่ม เป็นการเกี่ยวข้องกับอำนาจ การใช้อิทธิพล เป็นบุคลิกภาพ และผลที่เกิดตามมาของบุคลิกภาพที่แสดงออกเป็นศิลปะ เป็นการจูงใจให้คนปฏิบัติตาม เป็นการชักชวนให้ปฏิบัติตาม เป็นเครื่องสู่เป้าหมายได้สำเร็จ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ และเป็นความแตกต่างของบทบาท เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอความหมายของภาวะผู้นำ ตามทัศนะของนักวิชาการทั้งหลาย ดังต่อไปนี้

Kotter, J.P (1988) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการดำเนินงานกลุ่มที่มีทิศทางไปในทางเดียวกัน ซึ่งกลุ่มจะทำงานโดยไม่ใช้อำนาจบังคับให้กระทำตาม

Yukl, G. (1998, p. 2) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared goal)

Stogdill, R.M (1950) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ หรือการกระทำของอิทธิพลต่อกิจกรรมของการดำเนินงานกลุ่ม ในความพยายามที่จะไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้สำเร็จ

DuBrin (2007, p. 2) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์การ

Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., & Donnelly (1997, p. 272) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ (Leadership) ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วย

Nelson, D.L., & Quick (1997, p. 346) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการแนะแนวและนำทางพฤติกรรมของคนในสภาพของการทำงาน

Northouse, P.G. (2009) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่า เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ (trait) ความสามารถ (ability) ทักษะ (skill) พฤติกรรม (behavior) และความสัมพันธ์ (relationship)

จากความหมายดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ทราบว่า ภาวะผู้นำ มีทั้งความแตกต่างและความคล้ายคลึงกัน พอจะสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีอำนาจ และอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายได้สำเร็จ

ประการที่สอง ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการมิใช่ตัวตน การแสดงออกหรือไม่แสดงออกของภาวะผู้นำ แต่สามารถจะเกิดขึ้นได้กับผู้นำ หรือผู้บริหารก็ได้

ประการที่สาม ภาวะผู้นำ คือ เป็นการเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม และเกี่ยวข้องกับอำนาจหรืออิทธิพล ถ้าผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลแล้ว ผู้ตามมักจะยินยอมปฏิบัติตาม

ประการที่สี่ ภาวะผู้นำ คือ เรื่องของการนำไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จของกลุ่มหรือองค์การ ถ้าผู้นำไม่สามารถนำผู้ตามไปยังเป้าหมายได้สำเร็จ ถือว่าผู้นำนั้นขาดภาวะผู้นำ ซึ่งอาจจะเป็นผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำ ยังหมายถึงลักษณะบุคลิกภาพ ทักษะ และพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลสามารถเป็นผู้นำได้ดีในบทบาทหนึ่ง ๆ หรือสถานการณ์ที่ต้องการการนำทางและการบังคับบัญชา ภาวะผู้นำมักค่อนข้างหลากหลายและมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันตามบุคลิกภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล การมีวิสัยทัศน์ชัดเจนและการมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของตนเองและองค์กร มีความมุ่งมั่นความพร้อมที่ทำงานอย่างหนักและไม่ย่อท้อต่อความท้าทาย มีทักษะการสื่อสารการมีทักษะในการสื่อสารอย่างชัดเจนและสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีความสามารถในการนำทางให้กับทีม มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและมีความรับผิดชอบสูง มีความสามารถในการสร้างทีมและสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ สามารถปรับตัวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ มีความสามารถ

ในการจัดการกับและแก้ไขปัญหามีความชำนาญความสามารถในด้านทักษะและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคน เพราะฉะนั้น ภาวะผู้นำจึงไม่จำกัดเพียงในบุคคลเดียว แต่อาจพบได้ในทุกระดับขององค์กร และบุคคลที่มีคุณสมบัติและลักษณะเหล่านี้ มักมีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรหรือชุมชน

2.1.3 แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่

ในปัจจุบัน ยังมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดเป็นแนวคิดที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1) ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและแบบเปลี่ยนแปลง (Transactional and Transformational Leadership) ผู้นำแบบแลกเปลี่ยน คือ ผู้นำแบบเดิมที่ใช้การแลกเปลี่ยนโดยรางวัลต่างๆ เป็นเครื่องมือในการชักจูงให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็ได้รับผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกัน ส่วนผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงนั้น จะใช้ความสามารถเปลี่ยนความเชื่อ ทัศนคติของสมาชิก เพื่อให้สมาชิกทำงานได้บรรลุเหนือกว่าเป้าหมายที่ต้องการ โดยผู้นำจะถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ และกระตุ้นทางด้านความคิดต่างๆ ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2) ทฤษฎีความสามารถพิเศษของผู้นำ (Charismatic theory) เป็นการกล่าวถึงบุคลิกภาพของผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากบุคคลอื่น (มัลลิกา ต้นสอน, 2544, หน้า 54)

ผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ ควรมีลักษณะ ดังนี้ คือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ ความสามารถทำให้ผู้อื่นเห็นว่า ตนเองมีความสามารถ มีพลังและมุ่งการปฏิบัติให้บรรลุผล แสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและเอื้ออาทรแก่ผู้อื่น ชอบที่เสี่ยง สร้างกลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการโฆษณาตัวเอง และทำให้การขัดแย้งภายในเกิดขึ้นน้อยที่สุด กระแสในปัจจุบันได้มุ่งให้ความสนใจกับภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ (Charismatic leadership) (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, หน้า 54) ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ สอดรับกับทัศนคติของ Hartog, Den D.N., & Koopman, P.L. (2001, p. 178) ที่ได้พยายามแสดงให้เห็นว่า ผู้นำประสบความสำเร็จในระดับสูงในการจูงใจสมาชิก ความผูกพันต่อองค์การ ความเคารพนับถือ ความไว้วางใจ ความชื่นชมในตัวผู้นำ การอุทิศตนในการทำงาน ความจงรักภักดี และการปฏิบัติงานของสมาชิกได้อย่างไร และยังพยายามอธิบายอีกว่า ผู้นำบางคนสามารถนำองค์การหรือหน่วยงานของตนประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมได้อย่างไร เนื่องจากการดำเนินธุรกิจขององค์การในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการลงทุนหรือดำเนินธุรกิจข้ามประเทศ ทำให้หลาย ๆ องค์การมุ่งสร้างผู้นำที่สามารถบริหารและจัดการคนในประเทศที่ไปลงทุนหรือดำเนินธุรกิจ ประกอบกับแนวคิดที่มีอยู่ยังอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำที่มี

ประสิทธิภาพสูงสุด จึงนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Cross-Cultural Perspectives) ขึ้น

ทั้งนี้ ผู้นำสมัยใหม่มักจะมีภาวะที่ทันสมัยและสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังมีลักษณะหลายประการที่แตกต่างจากแบบแผนทั่วไปของผู้นำดังนี้เปิดรับนวัตกรรมและความคิดใหม่ๆผู้นำสมัยใหม่มักสะท้อนความเป็นที่นิยมที่จะเปิดรับความคิดใหม่ และสนับสนุนนวัตกรรมในองค์กรของพวกเขา เขามีความยินยอมที่จะทดลองสิ่งใหม่และไม่กลัวที่จะเปลี่ยนแปลง ผู้นำสมัยใหม่เข้าใจว่า ความหลากหลายในทีมทำให้มีพลังที่มากมายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนานวัตกรรม เขาสร้างทีมที่มีความสามารถทางวัฒนธรรมและทักษะทางธุรกิจที่ต่างกัน ผู้นำสมัยใหม่เชื่อว่า การให้สิทธิและการส่วนร่วมให้กับสมาชิกในทีมเป็นสิ่งสำคัญ เขาไม่เพียงเลือกคำสั่ง แต่ยินยอมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแบ่งปันความรับผิดชอบและความเป็นธรรม เพราะผู้นำสมัยใหม่จำเป็นต้องมีความธรรมและรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของทีมและองค์กรในทุก ๆ ด้าน ไม่เพียงเรียกร้องความรับผิดชอบ แต่ยังต้องรับผิดชอบด้วยตัวเอง ผู้นำสมัยใหม่มักสร้างสัมพันธภาพและความสัมพันธ์ที่ดี เห็นค่าของการสร้างสัมพันธภาพและส่งเสริมสัมพันธภาพให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากร พวกเขาเชื่อว่า การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาของคนในทีมจะเป็นประโยชน์ทั้งสำหรับบุคลากรและองค์กรในชุมชน ความเปิดเผยและการสื่อสารที่ดีผู้นำสมัยใหม่จำเป็นต้องมีการเปิดเผยข้อมูลและสื่อสารที่ดีกับทีมและสมาชิกในองค์กร มีความโปร่งใสช่วยในการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจในทีม ผู้นำสมัยใหม่มักมีความเน้นที่การกระทำ และไม่เพียงแค่พูดคุย พวกเขาทำตามคำพูดของพวกเขาและส่งเสริมให้ทีมทำได้ดีที่สุด สร้างแรงบันดาลใจและการเปลี่ยนแปลงโดยใช้ทักษะและประสบการณ์จากที่ได้รับและจากการสั่งสมประสบการณ์

2.1.4 แนวคิดผู้นำกับการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ซึ่งได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีอยู่จากอดีตถึงปัจจุบัน ว่า มีความเฉพาะเจาะจงทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะแนวคิดและทฤษฎีส่วนใหญ่มาจากการศึกษา วิจัย และทดลองในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา หรือประเทศทางยุโรปเพียงบางประเทศเท่านั้น ทฤษฎีภาวะผู้นำส่วนใหญ่มักจะมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมของประเทศแถบทวีปอเมริกาเหนือ โดยเฉพาะวัฒนธรรมอเมริกันที่ลักษณะบางอย่างแตกต่างจากวัฒนธรรมในประเทศอื่นๆ อาทิเช่น การเน้นที่ปัจเจกบุคคล ในขณะที่บางวัฒนธรรมลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมจะมีความโดดเด่นกว่า แต่ก็ยังมีการนำทฤษฎีเหล่านี้มาตีความโดยปราศจากการประยุกต์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาที่ค่อนข้างจะมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศที่พัฒนาแล้วอื่นๆ นอกจากนั้น ในประเทศที่กำลังพัฒนาควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงองค์การมากกว่าการให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยมี

การแสดงความคิดเห็นว่า บทบาทของผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ (Charismatic Leadership Role) มีความสำคัญต่อองค์การในประเทศกำลังพัฒนา โครงการวิจัย GLOBE ที่เป็นการศึกษาในระยะยาว ใน 60 ประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาคุณสมบัติร่วมของภาวะผู้นำที่เหมือนกันในทุกวัฒนธรรม และเพื่อค้นหาคุณสมบัติของภาวะผู้นำที่เป็นที่ยอมรับในต่างวัฒนธรรม ซึ่งได้ผลโดยสรุปว่า หลายๆ คุณสมบัติที่เหมือนๆ กันในทุกวัฒนธรรมสะท้อนภาวะผู้นำแบบใช้ความสามารถพิเศษ สร้างแรงบันดาลใจ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (charismatic, inspirational, and visionary leadership) (Hartog, Den D.N., & Koopman, P.L., 2001, p. 178)

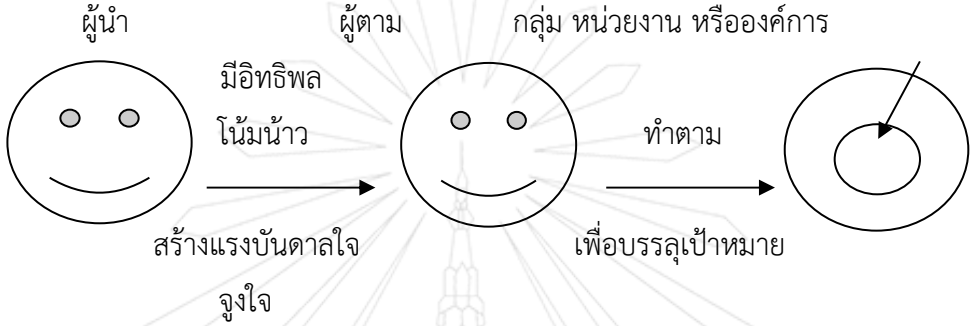
นอกจากนั้น Hartog, Den D.N., & Koopman, P.L. (2001, p. 179) ก็ยังได้กล่าวไว้อีกว่า ผู้นำที่มุ่งการทำงานเป็นทีม (Team-oriented leadership) มุ่งความเป็นเลิศ (being excellence oriented) เด็ดขาด (decisive) เฉลียวฉลาด (intelligent) และใช้วิธีแก้ปัญหาแบบ win-win (a win-win problem solver) ก็มีลักษณะเป็นคุณสมบัติร่วมเช่นกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นและอเมริกัน ในบริษัทที่มีการลงทุนข้ามชาติ โดยประกอบด้วยพนักงานทั้งญี่ปุ่นและอเมริกันทำงานร่วมกัน ปรากฏว่า ผู้จัดการของทั้งสองชาติมีลักษณะของวัฒนธรรมในการทำงานบางอย่างที่แตกต่างกัน ซึ่งได้มีการเสนอทางออกโดยการให้ทั้งสองฝ่ายต่างเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน แล้วร่วมกันสร้างวัฒนธรรมขององค์การซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วมกันขึ้นมา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความคาดหวังและการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของบุคคล ทัศนคติที่มีต่อคนวัฒนธรรมอื่น และรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อีกทั้งอิทธิพลทางวัฒนธรรมยังมีผลกระทบต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบภาวะผู้นำที่ประสบความสำเร็จควรจะต้องขึ้นกับปัจจัยด้านวัฒนธรรมด้วย ตั้งแต่มีการเริ่มต้นศึกษาภาวะผู้นำอย่างเป็นแบบแผนตามระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ก็ปรากฏว่ามี การศึกษาและแนวคิดเกิดขึ้นมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่มีผู้ใดสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบผู้นำแบบใดที่จะทำให้ผู้นำมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำนั้นเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับตัวแปรอีกมากมายซึ่งไม่ได้หยุดนิ่ง หากแต่เปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวอยู่เสมอ

ในขณะที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546, หน้า 24-26) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ โดยสรุปไว้อย่างน่าสนใจว่า ภาวะผู้นำ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติต่างๆ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่เป็นผู้นำที่สามารถชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน พากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม และต้องมีคุณสมบัติตาม “หลักสัปปุริสธรรม 7” คือคุณสมบัติในตัวของผู้นำ มี 7 ประการ คือ 1) รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะ หรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง เช่นอย่างผู้ปกครองประเทศชาติ ก็ต้องรู้หลักรัฐศาสตร์ และรู้กฎกติกาของรัฐ คือกฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา แล้วก็ยืนอยู่ในหลักการ ตั้งตนอยู่ในหลักการให้ได้ ชุมชน สังคม องค์กร หรือกิจการอะไรก็ตาม ก็ต้องมีหลักการมีกฎ มีกติกาที่ผู้นำจะต้องรู้ต้องชัด แล้ว

ก็ตั้งมั่นอยู่ในหลักการนั้น 2) รู้จุดหมาย ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้ว จะต้องมีความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงจดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบกระทั่ง ก็จะไม่หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้อง ไม่เข้าเป้า ไม่เข้าแนวทาง ก็ไม่มัวว่อนวาย ใครจะพูดจาว่าด่าเหน็บแนม เมือไม่ตรงเรื่อง ก็ไม่มัวถือสา ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องจุกจิกไม่เป็นเรื่อง เอาแต่เรื่องที่เข้าแนวทางสู่จุดหมาย ใจมุ่งสู่เป้าหมายอย่างชัดเจนและมุ่งมั่นแน่วแน่ 3) รู้จักตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใคร มีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญาความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งข้อหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร จึงจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติมีความสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำก็ยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา ให้นำได้ดียิ่งขึ้นไป 4) รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี หมายความว่าต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่างๆ ท่านยกตัวอย่าง เช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑอาชญาและการเก็บภาษี เป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักว่า ในการกระทำนั้นๆ หรือในเรื่องราวนั้นๆ มีองค์ประกอบ หรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วน พอเหมาะ การทำการต่างๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาด ความพอดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้น จะต้องรู้องค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี 5) รู้กาล คือ รู้จักเวลา เช่นรู้ลำดับ ระยะ จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะของเวลาว่าเรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหนจะทำอะไรอย่างไรจึงจะเหมาะ ดังจะเห็นว่า แม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา ตลอดจนรู้จักวางแผนงานในการใช้เวลา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เช่น วางแผนว่าสังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างนี้ในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร 6) รู้ชุมชน คือ รู้สังคม ตั้งแต่ในชอบเขตที่กว้างขวาง คือ สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไง ปัญหาอะไรมีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขา ก็ต้องรู้ปัญหารู้ความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อยๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราก็ต้องรู้ความต้องการของเขาเพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด 7) รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกันและคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผล ตลอดจนสามารถทำบริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจาแนะนำ ติชม หรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะในการใช้คน ซึ่งต้องรู้ว่า คนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัยความสามารถอย่างไร เพื่อใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้น ก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าในการทำงานนั้น ไม่ใช่ว่าจะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานให้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้

ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่าเขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญงอกงามแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย

พัชสิรี ชมพูคำ (2552) ได้สรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลที่เป็นผู้นำมีอิทธิพล โน้มน้าว สร้างแรงบันดาลใจ จูงใจ และสามารถทำให้บุคคลอื่นทำตาม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม หน่วยงานหรือองค์การ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.1 แสดงแผนภาพภาวะผู้นำ (Leadership)

Robbins, S.P. (1996, p. 413) เสนอว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการใช้อิทธิพลของบุคคลต่อกลุ่มเพื่อให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ บรรลุเป้าหมาย

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555, หน้า 181) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตนกระตุ้น ชี้นำ ผลักดันให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย

จากข้อความเกี่ยวกับภาวะผู้นำดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น ความพยายามให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ โดยใช้การชักจูงในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ใช้ศิลปะในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นโดยผ่านกระบวนการใช้อิทธิพลทางสังคมที่ผู้นำได้ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เข้ามามีส่วนร่วมและช่วยกันในการทำให้เกิดความสำเร็จในด้านต่างๆ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการศึกษาภาวะผู้นำในอนาคต กระแสโลกปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลกระทบต่อการทำงานและองค์การเป็นวงกว้างและยาวนาน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ จึงทำให้องค์กรในชุมชนท้องถิ่นต้องเพิ่มศักยภาพของการตัดสินใจแบบกลุ่มมากยิ่งขึ้น เพราะว่าบทบาทของผู้นำแบบบุคคลเดียว จะเริ่มลดความสำคัญลง ตัวผู้นำเองก็มีแนวโน้มเชื่อถือในการตัดสินใจของทีมที่ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นกรณีพิเศษแบบชั่วคราวมากขึ้น ดังนั้น ในแต่ละทีม ก็จะมีอำนาจในการตัดสินใจในงานเฉพาะ

ส่วนที่ทีมของตนรับผิดชอบ ซึ่งแนวโน้มภาวะผู้นำก็อาจจะเป็นลักษณะการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความคิด การกระจายอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ หรือการรวมกลุ่ม ทั้งนี้ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเป็นดั่งการเปิดประตูให้ความเข้าใจและความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกันและกัน ผู้นำที่สามารถนำแนวคิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมมาปรับใช้ในบทบาทของตนเอง สามารถสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่หลากหลายและเชื่อมโยงถึงกันได้ดีขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของการพัฒนา

คำว่า “การพัฒนา” มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้อย่างหลากหลายทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไป แต่ว่าโดยรูปศัพท์นั้น มีความหมายมาจากภาษาอังกฤษว่า “Development” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิม หรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ (ปกรณ์ ปรียากร, 2538, หน้า 5) มีการนำมาใช้เป็นคำเฉพาะ และใช้ประกอบกับคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาข้าราชการ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กันโดยทั่วไป และมีความหมายแตกต่างกันออกไปดังกล่าวแล้วนั้น ส่วนความหมายของคำว่า “พัฒนา” จากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้นมีความหมายค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี และถ้าใช้เป็นคำกิริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้ งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 779) ในขณะที่นักวิชาการอย่าง สมพร เทพสิทธา (2546, หน้า 1) ได้ได้ความหมายไว้ว่า พัฒนา ก็คือ มุ่งให้เกิดความเจริญมั่นคง ก้าวหน้า ซึ่งให้ทุกคนมีความสุขสบาย สอดคล้องกับทัศนะของ เฉลียว บุรีภักดี และคณะ (2546, หน้า 2-3) ที่ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การทำให้ความเจริญ ซึ่งรวมถึงการแก้ไขสิ่งที่เป็นปัญหาการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีอยู่แล้ว และการสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ขึ้นใหม่ การพัฒนามีหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และมีหลายระดับ เป็นต้น

ส่วนความหมายในทางพระพุทธศาสนา พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2530, หน้า 15) ได้ให้นิยามพร้อมอธิบายไว้ว่า ตามแนวพระพุทธศาสนา คำว่า การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งมีความหมายแบ่งออกได้ 2 อย่าง คือ การพัฒนาคน ซึ่งศัพท์ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ภาวนา หรือหมายถึง การศึกษา ส่วนการพัฒนาอย่างอื่น เช่น การสร้างถนน

หรือการสร้างอ่างเก็บน้ำ ซึ่งเป็นการพัฒนาทางวัตถุ เป็นการพัฒนาที่มีความหมายทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุ และในภาษาไทย คำว่า พัฒนา หรือคำว่า เจริญ ไม่ได้แปลว่า ทำให้มากขึ้น หรือเพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียว แต่บางครั้งแปลว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา แปลว่า ตัดผม เจริญงาช้าง แปลว่า ตัดงาช้าง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541, หน้า 22) นอกจากนี้ ยังแปลความหมายได้อย่างอื่นอีก เช่นคำว่า “รก” ดังเช่นคำบาลีที่ว่า “น สิยา โลกวฑฺฒโน” แปลว่า อย่าเป็นคนรกโลก ซึ่งเรียกได้ว่า การพัฒนาเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมา หรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2546, หน้า 18) เพราะฉะนั้น ในทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวมาข้างต้น การพัฒนาจึงไม่ใช่เรื่องของการทำให้เจริญงอกงามเท่านั้น แต่ต้องศึกษาดูในแง่ที่ว่า บางทีก็ต้องตัดทิ้งด้วย คือ ทิ้งสิ่งที่ควรตัด และถ้าทำดังนี้แล้ว อาจจะเป็นการพัฒนาที่ถูกต้อง

ทั้งนี้ กล่าวโดยความหมายจากรูปศัพท์ จึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมาย ในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ นักพัฒนบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนา เป็น 2 ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบ และความหมายอย่างกว้าง ระดับที่ว่าความหมายอย่างแคบ คือ การพัฒนา ที่หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำให้ดีขึ้น อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนระดับที่ว่า ความหมายอย่างกว้างนั้น คือ การพัฒนาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ และด้านสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 4) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (planned change) มีการกระทำให้เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า ฉะนั้น การพัฒนาที่แท้จริง ควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสิ่งแวดลอมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้ บางครั้ง เราเรียกกันว่า เป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อที่ให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพึงพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า (สุทธญาณ์ โอบอ้อม, 2557, หน้า 10-11) จากเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการชาวตะวันตกอย่าง อีเวิร์ต (D. Merrill, Ewert) (1991, pp. 84-98) ซึ่งได้กล่าวอธิบายความหมายไว้ว่า การที่จะเข้าใจความหมายของคำว่า การพัฒนาได้ดีขึ้น ควรทำความเข้าใจกับความหมายของศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ คำว่า Relief และ Rehabilitation โดยเขาได้ให้ความหมายคำว่า Relief ว่าเป็นการ

ให้ความช่วยเหลือในระยะสั้นกับประชาชนที่ประสบกับหายนะ ทั้งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และจากธรรมชาติ เช่น สงคราม แผ่นดินไหว ไต้ฝุ่น และความช่วยเหลือที่อาจให้เป็นอาหาร น้ำดื่ม ผ้าห่ม ที่พักอาศัยและยารักษาโรค เป็นต้น ส่วนคำว่า Rehabilitation เป็นการให้ความช่วยเหลือหลังจากขั้นตอนของ Relief ได้ผ่านไปแล้ว เป็นความพยายามช่วยสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับหายนะให้กลับมาดีเหมือนเดิม เช่น การช่วยให้ผู้ลี้ภัยอพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศของตนเองหลังจากสงครามสงบลงหรือการช่วยสร้างบ้านให้กับผู้เดือดร้อนจากแผ่นดินไหว หรือน้ำท่วม ส่วนใหญ่โครงการเหล่านี้ใช้เวลา 1 ปี หรือ 2 ปี เป็นการช่วยให้คนหรือชุมชนกลับมาดำรงชีวิตตามปกติอีกครั้งหนึ่ง หลังจากความหายนะได้ผ่านพ้นไปแล้ว ส่วนคำว่า การพัฒนา Development จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของความทุกข์ยากและความยากจน เป็นความพยายามในการแก้ปัญหาพื้นฐานของสังคมโดยการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงและเป็นกระบวนการที่ยาวนานกว่า

ในขณะที่ โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2533, หน้า 5) ก็ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า การพัฒนา คือกระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นต้องเป็นกระบวนการระยะยาวและส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ 3 อย่าง ได้แก่

1) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล และสามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจและลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี ดังนั้น การพัฒนา จึงหมายถึง ความก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2) การพัฒนา หมายถึง ความมั่งคั่ง มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง มีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด และมีสังคมที่สงบสุข สังคมสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างสูง

3) การพัฒนา หมายถึง ความเป็นธรรม ในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลตอบแทนจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามสมควร ถ้าการพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาประเภทที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนไม่มาก และผู้ที่รับผลตอบแทนจากการพัฒนามีน้อยราย เป็นการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่ได้สร้างความเป็นธรรมให้สังคม

ส่วน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542, หน้า 1-2) ได้ให้ความหมายโดยแบ่งการพัฒนาออกเป็น 3 ช่วงเวลาอย่างน่าสนใจ ดังนี้

1) ระยะแรก การพัฒนา หมายถึง การทำให้ทันสมัยอย่างสังคมตะวันตก ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรมและการเมือง โดยมีชื่อเรียกว่า “ทฤษฎีการทำให้ทันสมัย” (Modernization Theory)

2) ระยะต่อมา นักวิชาการเริ่มตระหนักว่า การพัฒนาที่ทำให้ทันสมัยสร้างปัญหามากมาย เช่น ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการพึ่งตนเองไม่ได้ เป็นต้น

3) ในช่วงปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา เริ่มมีการต่อต้านทฤษฎีการทำให้ทันสมัยและเกิดแนวคิดใหม่ๆ ขึ้น เช่น แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยท้องถิ่นและชุมชน และแนวคิดที่เรียกร้องให้มนุษย์กลับมาใกล้ชิดกับธรรมชาติ เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า การพัฒนา มีความหมายที่หลากหลาย แต่โดยรวมแล้วมีความหมายว่า การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนและกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้จำต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่อาจเรียกได้ว่า เป็นการพัฒนา เพราะการพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น ตลอดจนการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การการเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและส่วนรวม โดยเฉพาะการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ ฉะนั้น การพัฒนาจึงเป็นแนวทางที่เสริมสร้างทำให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้น โดยอาศัยทรัพยากรต่างๆ ในสังคม อาทิเช่น ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่เป็นสิ่งสนับสนุนต่อการพัฒนา

2.2.2 ประเภทของการพัฒนา

การพัฒนานั้น อาจจัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ (สุทธญาณ์ โอบอ้อม, 2557, หน้า 11)ประกอบด้วย

1) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาด้านการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก การแลกเปลี่ยน การลงทุนเพื่อทำให้ประชาชนไม่ยากจน เป็นต้น

2) การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาด้านจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคมเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เป็นต้น

3) การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น พร้อมกันนั้นยังได้จัดกลุ่มการให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา ออกเป็น 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่หนึ่ง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (growth) อันเป็นการเพิ่มของผลผลิต (output) ซึ่งกระทำโดยระบบสังคม (social system) ร่วมกับสิ่งแวดล้อม (environment) เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน หรือบ้านเรือน ให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สิ่งเหล่านี้มากขึ้น

กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ (development is change in the with performs) เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร เป็นต้น

กลุ่มที่สาม มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (management by objectives) คือ การปฏิบัติงานมุ่งไปที่วัตถุประสงค์นั่นเอง การพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มนี้จึงขึ้นอยู่ที่วัตถุประสงค์ว่า ผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะได้ระบุไว้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ปัญหาต่อมาก็คือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนั้นมีเหตุผลหรือได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าวัตถุประสงค์ของประเทศ ประชาชนในประเทศก็น่าจะเป็นผู้มีส่วนรับรู้สนับสนุนหรือได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นด้วย อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะมีการกำหนดไว้กว้างๆ เช่น เป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

กลุ่มที่สี่ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ตามความเห็นของกลุ่มนี้ เน้นว่าการพัฒนาอยู่ที่การมีแผน และการนำแผนไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นๆ

กลุ่มที่ห้า มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายความทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยคุณลักษณะทั้งสองแง่นี้ ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด คือทั้งปริมาณและคุณภาพ ต้องควบคู่กันไปเสมอ ในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุ จับต้องและวัดผลได้ง่าย เช่น เงินเดือนเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีถนนหนทาง โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือโรงพยาบาล ส่วนในแง่คุณภาพจับต้องไม่ได้ วัดผลได้ยาก เช่น การพัฒนาให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร รักระเบียบวินัย และความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอว่า การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของปริมาณทั้งสิ้น เพราะสามารถที่จะวัดได้ ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเท่าไร การพัฒนาจำต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รู้เฉพาะเรื่องของสาขาที่ตนชำนาญ โดยขาดความสนใจในความเป็นมนุษย์ในวงกว้างออกไป การวัดผลการพัฒนาจึงเน้นไปที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะวัดผลสำเร็จของตนด้วยการเพิ่มผลผลิต รายได้ประชาชาติ เพิ่มการส่งสินค้าออก เพิ่มการอุตสาหกรรม และเพิ่มการลงทุน เป็นต้น โดยคำนึงถึงมนุษย์น้อยมาก

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ สอดรับกับคำกล่าวของ มานพ เมฆประยูรทอง (2538, หน้า 115-121) ได้นำเสนอตามแนวทัศนะของนายบรูโทส กาลี เลขาธิการสหประชาชาติ ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาไว้ในรายงานเรื่อง “An Agenda for Development” โดยเขาได้เสนอแนวคิดที่เน้นความเชื่อมโยงของปัจจัยทั้ง 5 ประการไว้กับการพัฒนา นั่นก็คือ สันติภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความยุติธรรม และประชาธิปไตย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) สันติภาพ คือ รากฐานของการพัฒนา (Peace as the Foundation) การดำเนินการตามโครงการพัฒนาจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ถ้าไม่มีสันติภาพในประเทศนั้นๆ ดังนั้น การสร้างสันติภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา

2) เศรษฐกิจ คือ จักรกลของความก้าวหน้า (The Economy as the Engine of Progress) การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา และการเติบโตทางเศรษฐกิจควรจะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นตัวช่วยให้เกิดการสร้างงาน ลดความยากจน เกิดการกระจายรายได้โดยให้กลุ่มคนต่างๆ ในสังคมได้รับโอกาสในด้านต่างๆ อย่างเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

3) สิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานของความยั่งยืน (The Environment as a Basis for Sustainability) สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนา เพราะถ้าสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะยาวในหลายประเทศ การพัฒนาที่ทำมาอย่างต่อเนื่องหลายสิบปีไม่ได้สนใจเรื่องของสิ่งแวดล้อม ทำให้พื้นที่ปนเปื้อนด้วยมลพิษและทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง เรื่องการพัฒนากับสิ่งแวดล้อมได้รับการยอมรับจากที่ประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED) ที่นครรีโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ปี ค.ศ. 1992

4) ความยุติธรรม คือ เสาหลักของสังคม (Justice as a Pillar of Society) การพัฒนาเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นของสังคม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของบุคคล ต่อโครงสร้างและคุณค่าของสังคม รวมทั้งรูปแบบในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ความยุติธรรมในสังคมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนา การปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งจำเป็น โดยคำนึงถึงความต้องการและเพื่อตอบสนองความจำเป็นของประชากรในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ขาดแคลนหรือด้อยโอกาส เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องและเต็มที่

5) ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดี (Democracy as Good Governance) ประชาธิปไตยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนา ในหลายประเทศเมื่อมีการพัฒนากระทำมาได้ระดับหนึ่งจะตามมาด้วยแนวโน้มของความเป็นประชาธิปไตยจะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงการปกครองให้ดียิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้เป้าหมายของการพัฒนาสะท้อนความปรารถนาและความต้องการของประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ประชาธิปไตยจะช่วยให้การคุ้มครองและส่งเสริมความสามารถของสถาบันที่สำคัญๆ ของรัฐรวมทั้งระบอบประชาธิปไตยที่ได้รับการตรวจสอบจากประชาชน การปรับปรุงการปกครอง (Governance) เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาดำเนินไปด้วยดี

จากประเภทของการพัฒนาดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้สรุปได้ว่า การพัฒนา สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภทหลักๆ คือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคม และการพัฒนาทาง

การเมือง และขณะเดียวกัน การพัฒนาก็มีความเชื่อมโยงไปถึงปัจจัยทั้ง 5 ประการ ประกอบด้วย สันติภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความยุติธรรม และประชาธิปไตย รวมไปถึงการพัฒนาโดยมุ่งเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

2.2.3 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาความสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีนักวิชาการได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

สมชาย ศรีวิรัตน์ (2556, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไว้อย่างน่าสนใจว่า

การพัฒนาชุมชน เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทาง นโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องหน้า คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์

การพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ

การพัฒนาชุมชน เป็นการบริหารจัดการชุมชนที่มีกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งองคาพยพ อันมีองค์ประกอบ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยท้องถิ่น เป็นองค์กรหลัก และประชาสังคมเป็นผู้รับประโยชน์ที่สุขสมบูรณ์

การพัฒนาชุมชน จึงเป็นภาระหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกัน

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศ คือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา”เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่หยุดนิ่ง การพัฒนามีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเปลี่ยนแปลง กล่าวคือการพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือการทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไปโดยมุ่งหมายว่า ลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า สภาพเก่า แต่โดยธรรมชาติแล้วการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดปัญหาในตัวมันเอง เพียงแต่ว่าจะมีปัญหามาก หรือปัญหาน้อย ถ้าหากตีความหมายการพัฒนา จะสามารถตีความหมายได้ 2 นัย คือ 1) “การพัฒนา” ในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึงการทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น 2) “การพัฒนา” ในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดี ซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคล กลุ่ม/องค์กรชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระดับพื้นฐานที่สุด คือ หมู่บ้านหรือชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ ที่มารวมกันเพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน เช่น ชุมชนลุ่มน้ำ ชุมชนวัฒนธรรม เป็นต้น

ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ถิ่นฐานอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวพันกับสภาพทางภูมิศาสตร์และระบบความสัมพันธ์ในสังคมซึ่งอิงอาศัยความเอื้ออาทร ความผูกพันและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นเครื่องดำเนินการเพื่อให้มีชีวิตที่ดีร่วมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง การรวมกันของกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันทั้งความสัมพันธ์ใน เชิงพื้นที่และความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นหน่วยพื้นฐานของการพึ่งพาและการจัดการตนเอง มีการเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมขบวนการขับเคลื่อนทางสังคม และหน่วยจิตวิทยาวัฒนธรรมอันเป็นคุณค่าที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตน (Indentity) ของชุมชนโดยเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ สิทธิ และอำนาจในการจัดการ

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดีขึ้น เจริญรุ่งเรืองขึ้น ในทุก ๆด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการกับภาวะการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (self-reliance) หรือช่วยตนเองได้ (self-help) ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหาตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม

ดังนั้น ชุมชนท้องถิ่นจะพัฒนาได้หรือไม่ และดำเนินไปในทิศทาง จึงต้องมีองค์ประกอบของแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชน หลักการพัฒนาชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน รวมทั้งการปรับตัวให้ทันต่อภาวการณ์เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

2.2.4 แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สิ่งสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่จะสามารถทำงานกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและทำให้งานมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในระดับการปฏิบัติ (สมชาย ศรีวิรัตน์, 2556, ออนไลน์) มีดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจวางแผนงาน การปฏิบัติการและร่วมบำรุงรักษา

2) การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self - Help) เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐคอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

3) ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) ในการทำงานกับประชาชนต้องยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และหา

โอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิด และแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้าน ตำบล

4) ความต้องการของชุมชน (Felt - Needs) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องให้ประชาชนและองค์กรประชาชนคิดและตัดสินใจบนพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่นเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างานเป็นของประชาชน และจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

5) การศึกษาภาคชีวิต (Life - Long Education) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นถือเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาท้องถิ่น การให้การศึกษา ต้องให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไป ตราบเท่าที่บุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน

2.2.5 หลักการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

สมชาย ศรีวิรัตน์ (2556, ออนไลน์) ได้กล่าวว่า เป็นความจริงแห่งชีวิตของการพัฒนาชุมชนซึ่งยึดถือเป็นสรณะ คือ ความเชื่อมั่นและศรัทธาในมนุษยชาติว่า มนุษย์ทุกชีวิตมีคุณค่า และมีความหมาย มีศักดิ์ศรี และมีศักยภาพ กล่าวคือ มีฐานะแห่งความเป็นมนุษย์ที่ไม่ควรจะได้รับการเหยียบย่ำ ดูหมิ่น เหยียดหยามจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง มีความสามารถจากการเป็นมนุษย์ที่ควรได้รับการยอมรับและทำให้ปรากฏเป็นจริงในทางปฏิบัติจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ดังนั้น การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่แท้จริง คือ หลักประชาชน หมายถึง

1) เริ่มต้นที่ประชาชน โดยยืนจุดเดียวกับประชาชน มองโลก มองชีวิต มองปัญหา จากทัศนะของประชาชน เพื่อให้เข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เข้าถึงชีวิตจิตใจ ของประชาชน

2) ทำงานร่วมกับประชาชน โดยการคำนึงถึงการที่จำทำให้ประชาชนเข้าใจปัญหาของตนเองและของท้องถิ่น และมีกำลังใจลุกขึ้นต่อสู้กับปัญหา ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ย่อมมีหนทางที่จะกระทำได้โดยไม่ยากหากเข้าใจปัญหาและเข้าถึงจิตในของประชาชน

3) ยึดประชาชนเป็นพระเอก โดยประชาชนต้องเป็นผู้กระทำการพัฒนาด้วยตนเองไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำ หรือเป็นฝ่ายรองรับข้างเดียว เพราะผลของการกระทำการพัฒนานั้น ตกอยู่ที่ประชาชนโดยตรง ท้องถิ่นโดยตรง ประชาชนเป็นผู้รับโชค หรือเคราะห์จากการพัฒนานั้น

2.2.6 วัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชน

สมชาย ศรีวิรัตน์ (2556, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชน ไว้ว่า

วัตถุประสงค์ที่สำคัญ มี 2 ประการ คือ

1) เพื่อทำให้มนุษย์เข้าถึงศักยภาพสูงสุดที่ธรรมชาติให้มนุษย์บรรลุถึงขีดความสามารถสูงสุดที่พึงมี

2) เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ผาสุก ให้สุขสมบูรณ์

เป้าหมายการพัฒนาชุมชน จึงอยู่ที่การทำให้ชุมชน (ประชาชน) สุขสมบูรณ์ การทำให้ประชาชนพึ่งตนเอง ช่วยตนเองได้ในการแก้ไขปัญหาส่วนตัว และแก้ไขปัญหาส่วนรวมได้ รวมทั้งในการยังชีพตนเองหรือการมีงานทำ และยังประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้

หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากแนวคิดพื้นฐาน หลักการพัฒนาได้นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

1) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด และต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นด้วยตัวของเขาเอง

2) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน ยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิดตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการ หรือกิจกรรม

4) ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะต้องเริ่มด้วยการพูดคุยประชุม ปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จากลำดับขั้นของกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ด้วยแนวคิดหลักการพื้นฐานการพัฒนา หลักการพัฒนาชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของหลาย ๆ ชุมชนท้องถิ่นจากอดีต ถึงปัจจุบัน ทำให้หลาย ๆ ชุมชนเกิดการพัฒนาทั้งที่เกิดจากชุมชนเอง และความร่วมมือจากภาครัฐ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงในชีวิต ในขณะเดียวกัน ในบางชุมชนท้องถิ่นกลับต้องพบกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ ด้วยมูลเหตุประการต่าง ๆ ดังนี้

1) บริบทของชุมชนเมือง หรือกึ่งเมือง อันมีความหลากหลายของระบบทางสังคมหรือพหุสังคม ทำให้กระบวนการการพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งแตกต่างจากระบบสังคมที่มีความเป็นเอกภาพที่สามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว

2) วัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เบ่งบาน ประกอบกับสื่อสารสนเทศที่ก้าวล้ำทำให้ประชาชนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทันกัน กลับก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคม เช่น เสื้อเหลือง เสื้อแดง หรือหน้ากากขาว ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการการพัฒนาในทุกระดับ รวมทั้งในระดับท้องถิ่น

3) ขาดอิสระเชิงอำนาจระหว่างราชการส่วนกลางกับท้องถิ่น อันผิดเพี้ยนไปจากหลักการกระจายอำนาจ ที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารราชการท้องถิ่นเอง

4) ขาดกระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมกันรับผิดชอบ

ดังนั้น ท่ามกลางกระแสสังคมโลกเปลี่ยนแปลงเร็ว เพราะความเจริญก้าว หน้าทางเทคโนโลยี สภาพสังคมไทยก็ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเร็วตามไปด้วย กระบวนการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ควรที่จะปรับตัวให้ทันยุค ทันแหตุการณ์และเปิดโลกทรรศน์ ให้กว้างขึ้นในประเด็นที่สำคัญดังนี้

1) ผู้จัดการชุมชนหรือสังคม หมายถึง ภาคการเมืองการปกครองซึ่งเป็นผู้นำสังคม ภาคราชการ องค์กรต่าง ๆ จำต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด กล่าวคือ ภาคการเมืองการปกครอง ต้องคิดในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคุณภาพขีดความสามารถ มีความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริต โดยเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดูประชาชนให้ออก และรู้จักรับฟังประชาชน ภาคราชการ จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างจากแนวตั้ง(Vertical) มาเป็นโครงสร้างแบบแนวนอนหรือแนวราบ (Horizontal) และจะต้องเปลี่ยนจากการสั่งการ คิดแทนประชาชน มาเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ให้โอกาสประชาชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง

2) บริบทอันหลากหลาย เช่น ระบบเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข และสวัสดิการสังคม เป็นต้น นอกจากต้องมีความเสมอภาคทั่ว ถึง และเท่าเทียม ในเรื่องของโอกาสแล้ว ต้องมีคุณภาพด้วยระบบเศรษฐกิจ ควรเป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง บนรากฐานศักยภาพแต่ละชุมชน ผลิตเพื่อบริโภคเองเป็นหลัก เหลือจึงจำหน่ายจ่ายแจก การศึกษา เน้นคุณภาพ คิดเป็น มีทักษะปฏิบัติได้จริง ทั้งทักษะอาชีพและทักษะชีวิต มีจิตวิญญาณของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต และมีความเสมอภาค มีความเท่าเทียมในโอกาส การสาธารณสุข ที่เน้นการป้องกันและสร้างสุขภาพ นำการซ่อมสุขภาพ มีการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีคุณภาพ สวัสดิการสังคม มีการกระจายรูปแบบให้หลากหลายมากขึ้น ไม่ใช่เพียงเรื่องของการเจ็บป่วย เรื่องการประกันชีวิตการประกันภัย เรื่องการฌาปนกิจ หรืออื่นใดที่มีอยู่ในสังคมไทยขณะนี้เท่านั้น และส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชนท้องถิ่นจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อดูแลคนในชุมชนด้วยกันเอง

3) ประชาชนและชุมชน เวลานี้ประชาชนและชุมชนก็ต้องปรับตัวเองด้วย และเป็นโอกาสที่จะปรับตัวเองได้ เพราะทุกฝ่ายเริ่มเห็นความสำคัญและพุ่งเป้าการพัฒนาไปที่ประชาชนและชุมชน

(1) การเรียนรู้ ประชาชนและชุมชนต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง คือ จะต้องเพิ่มทักษะและความสามารถให้ตนเอง โดยเฉพาะทักษะและความสามารถในอาชีพ

(2) ความคิดพึ่งตนเองเป็นหลัก

(3) เป้าหมายชีวิตหรือเป้าหมายชุมชน การมีสุขภาพที่ดีเป็นเป้าหมายสูงสุด คือ ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนและชุมชนต้องปรับเปลี่ยนเป้าหมายชีวิตให้ถูกทิศทาง

(4) การจัดการ จะต้องมองตนเอง (ทั้งประชาชนและชุมชน) ในเชิงบูรณาการทั้งหมด (Holistic) และมองให้ครบถ้วน มนุษย์มีความสัมพันธ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อวัยวะทุกส่วนถ้าเกิดเหตุที่ใดก็จะกระทบทั้งหมด และมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งระบบจะแยกส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ เกิดเหตุที่ส่วนใดก็กระทบกระเทือนกันทั้งระบบ การจัดการจึงต้องจัดการให้ดีทุกภาคส่วนและทุกระบบ และประชาชนหรือชุมชนจะต้องจัดการด้วยตนเองเป็นหลัก

ทั้งนี้ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทาง นโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องหน้า คือ ชุมชน (ประชาชน) ที่สุขสมบูรณ์ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ อันประกอบด้วย ปัจจัยภายในได้แก่ สภาพทั่วไปของปัญหา ความต้องการ กระบวนการแก้ไขปัญหา และผู้เกี่ยวข้องในระบบ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นการจัดการชุมชนที่มีกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งองคาพยพ อันมีองค์ประกอบ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม โดยท้องถิ่น เป็นองค์กรหลัก และประชาสังคมเป็นผู้รับประโยชน์ที่สุขสมบูรณ์ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นภาระหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สุขร่วมกัน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะเดินหน้าหรือก้าวไปในทิศทางใด จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ด้วยแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หลักการพัฒนา กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยมีกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ สิ่งแวดล้อม และรวมทั้งภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดการพลวัตตลอดเวลา เป็นตัวแปร

2.2.7 หลักการการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน

เมื่อกล่าวถึงชุมชนที่ต้องการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งจำต้องเกี่ยวข้องกับผู้นำ และผู้ตาม (ประชาชน) ทุกฝ่ายต้องทำงานร่วมกันโดยมุ่งถึงการพัฒนาแบบองค์รวม การพัฒนานั้นจึงจะเกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกมิติทางสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้สมาชิกของสังคมทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบบูรณาการ บนพื้นฐานความแตกต่าง

ทางด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของการพัฒนา โดยอาศัยทรัพยากรของตนเอง ส่วนทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคมมากที่สุด สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีการพัฒนาที่มองถึงอนาคตเป็นสำคัญ (พระมหาภูษิต อคฺควณฺโณ (ปุลันรัมย์), 2559, หน้า 50) สอดรับกับทัศนะของ ฉลอง โชติกะคาม (2542, หน้า 38) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การพัฒนาแบบยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สามารถพิทักษ์รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของวันนี้ให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนานไปถึงอนาคตเพื่อสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันด้วย”

ในขณะที่ วินัย วีระวัฒนานนท์ (2538, หน้า 95-100) ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าเป็นการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อมนุษย์และมวลมนุษย์ได้อย่างถาวรมั่นคง โดยมีหลักการ 4 ประการ ดังนี้

1) มนุษย์จะยังต้องอาศัยปัจจัยในการดำรงชีวิตจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในโลกนี้เท่านั้น

2) การดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วยกันและการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ตอลดจนสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น จะต้องเกื้อกูลอาศัยกัน

3) การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

4) การพัฒนาคุณภาพประชากรและการใช้ทรัพยากร จะเพิ่มขึ้นได้ในปริมาณที่จำกัดเท่านั้น

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะมีความสัมพันธ์กับสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Society) เพราะการพัฒนาแบบยั่งยืนก็เพื่อสร้างสังคมให้ยั่งยืนนั่นเอง ดังนั้น ในการพิจารณาความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน จึงควรพิจารณาถึงคำจำกัดความของสังคมที่ยั่งยืนประกอบกันไป ซึ่งนักวิชาการชาวตะวันตกอย่าง ชิรัส (D.D. Chiras, 1991) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า สังคมที่ยั่งยืน คือ สังคมที่สนองความต้องการของตนได้ โดยไม่ทำให้สัตว์จำพวกอื่นและประชาชนรุ่นต่อๆ ไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความต้องการของเขา ในขณะที่ หนังสือ Global Ecology Handbook ได้ให้ความหมายแบบเข้าใจง่ายๆ ไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือนโยบายที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ต้องทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการในอนาคต การรักษาความสมดุลระหว่างมนุษย์ในการปรับปรุงด้านวิถีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี พร้อมไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยาให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541, หน้า 65-66)

นอกจากนี้ สมพร เทพสิทธา (2546, หน้า 59-60) ยังได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ดังนี้

1) การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สมดุลใน 3 เรื่อง ประกอบด้วย

(1) เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

(2) มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

(3) มีคุณภาพชีวิตที่ดี

2) การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ทำให้ดีกว่าเดิมไปดีกว่าเดิมในปัจจุบันและไม่ขัดขวางการพัฒนาที่ให้ดีกว่าในอนาคต

3) การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไป

4) การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องเริ่มจากตนเองโดยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสิ่งแวดล้อมในสังคมโดยให้ความรู้ ความเข้าใจ การอบรมให้ทราบถึงปัญหา สาเหตุของปัญหาและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม การรักษาและการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดปัญญาความรอบรู้ รู้ว่า สิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำมีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมายิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือการพัฒนาที่คำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ รอบด้าน โดยเริ่มจากตนเอง สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลและสามารถรักษาไว้ได้อย่างยาวนาน ผ่านกระบวนการที่ทำให้สมาชิกของสังคมตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งนั้นๆ และเพื่อธำรงรักษาถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนยังมีหลายหลักการที่สำคัญที่มีไว้เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนและดำเนินการที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว อาทิเช่น การพัฒนาความยั่งยืนจำเป็นต้องมีการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหลายในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการ ซึ่งชุมชนที่มีส่วนร่วมสามารถรับผิดชอบและร่วมมือกันในการพัฒนาและดูแลรักษาความยั่งยืนของตนเองได้มากขึ้น การให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ, การสร้างรายได้ท้องถิ่น, และการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรโดยยึดถือหลักการยั่งยืน การส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน เช่น การสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น, การสร้างองค์กรที่เป็นประโยชน์สาธารณะ, และการสร้างโอกาสในการทำงานสำหรับประชาชนในพื้นที่ การสร้างศักยภาพท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะของประชากรในชุมชน โดยการให้โอกาสในการเรียนรู้, การฝึกอบรม, และการสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม การให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของประชากรในชุมชน การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ชุมชนมีความสามารถในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง และสามารถดำเนินการในทางที่เป็นประสิทธิภาพ การส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ และการสนับสนุนนวัตกรรมและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น การ

ปรับใช้หลักการเหล่านี้ จึงอาจต้องพิจารณาโครงสร้างและความเฉพาะเจาะจงตามลักษณะของชุมชนแต่ละแห่ง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและยั่งยืนในระยะยาว

2.2.8 องค์ประกอบและลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2544, หน้า 67-69) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า สังคมที่ยั่งยืน เป็นสังคมที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นและดำเนินสืบทอดต่อไปได้ภายในขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดได้ ขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดให้ ก็คือ ความสามารถของสภาพแวดล้อมที่จะดูดกลืนของเสียหรือขยะ แล้วก็ช่วยอำนวยอาหาร ตลอดจนแหล่งทรัพยากรทั้งหลายให้ ฉะนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือ ทำให้เป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ ดุลยภาพ (balanced) ซึ่งทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ อันนี้เป็นความหมายที่ซ่อนลึกลงไป ซึ่งเป็นตัวรากฐานของการพัฒนาแบบที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ UNDP ยังได้นำเสนอวิธีการจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ 7 ประการว่า องค์ประกอบทั้ง 7 ประการต่อไปนี้ ควรถูกกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของประเทศโลกที่สาม ได้แก่

1) ประชาชนจะต้องยอมรับในความชอบธรรมของรัฐบาล (Legitimacy) และรัฐบาลจะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนในกิจกรรมที่ได้กระทำลงไป (Accountability)

2) ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพในการรวมกลุ่ม และในการมีส่วนร่วม (Freedom of Association and Participation)

3) จะต้องมีกฎแห่งกรรมที่ชัดเจน และเป็นระบบที่ก่อให้เกิดสภาพที่มั่นคง เป็นหลักประกันต่อชีวิตและการทำงานของพลเมือง รวมทั้งเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการ และเกษตรกร นอกจากนี้ กฎหมายจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนอย่างสม่ำเสมอหน้ากัน ทั้งนี้ โดยกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ จะต้องเปิดเผยเป็นที่รู้กันล่วงหน้า ต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด มีวิธีการที่ประกันการบังคับใช้กฎหมาย การตัดสิน ข้อขัดแย้งต้องเป็นการตัดสินใจ โดยฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระและเชื่อถือได้ รวมถึงจะต้องมีกระบวนการ ในการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ได้เมื่อหมดประโยชน์ใช้สอย

4) ระบบราชการจะต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินการต่าง ๆ (Bureaucratic Accountability) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดงบประมาณของรัฐซึ่งจะต้องมีการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของรัฐและบุคลากร เพื่อป้องกันมิให้ใช้ทรัพยากรโดยมิชอบ ทั้งนี้ จะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) ในการปฏิบัติราชการทุกระดับ

5) จะต้องมีข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ โดยรัฐบาลจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น ด้านรายได้ประชาชาติ ดุลการชำระเงิน สภาพการจ้างงานและดัชนีค่าครองชีพ เป็นต้น

6) จะต้องมีการบริหารงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิผล

7) จะต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลกับองค์กรประชาสังคม ซึ่งหมายถึงองค์กรประชาชน (People's Organization) และองค์กรอาสาสมัครเอกชน (NGO's) (ชัยอนันต์ สมุทวานิช, 2541, หน้า 57-63)

จากคำดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า องค์ประกอบและลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น นับเป็นมิติใหม่ของการจัดการพัฒนา โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง เป็นแนวทางที่ทุกส่วนในโลกจะต้องผนึกกำลังให้เป็นกระแสหลัก โดยจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์ของผู้นำทุกระดับ (ทั้งภูมิภาค ชาติ ชุมชน) ไปเป็นแบบพหุนิยมองค์รวม (Holistic Pluralism) ด้วย มิใช่เอกนิยมองค์รวม และองค์ประกอบหรือลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบ 2 ส่วนหลัก ๆ คือ สมาชิกของสังคมและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการหล่อหลอมสมาชิกในสังคมให้มีส่วนร่วมและตระหนักของการธำรงรักษา และปรับปรุงพัฒนาให้มีอยู่ได้อย่างยั่งยืน และสามารถส่งไปสู่คนรุ่นต่อไปได้ นอกจากนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืน ยังมีองค์ประกอบหลายประการ ที่สามารถช่วยให้องค์กรหรือสังคมที่พัฒนามีความทนทานและยั่งยืนตลอดเวลา อาทิ เช่น ความหลากหลายทางเศรษฐกิจการพัฒนาที่ยั่งยืนควรสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่หลากหลายและไม่เพียงพอแต่เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อลดความขึ้นต่ำทางเศรษฐกิจในกรณีของสถานการณ์บางอย่าง การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญ เพื่อไม่ให้ทรัพยากรถูกใช้หมดหรือทำลายอย่างไม่ยั่งยืน ความยั่งยืนทางสังคม ความเป็นอิสระ และความยุติธรรม การสนับสนุนอิสระ และความยุติธรรมทางสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างสังคมที่มีความยั่งยืน การพัฒนาทักษะและการศึกษาการลงทุนในการพัฒนาทักษะและการศึกษาสูงสุด มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความสามารถในการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลง ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การลดใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ทรัพยากร ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดจะช่วยลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนทางวัฒนธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือกระบวนการที่ต้องมีการดูแลรักษาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้การเติบโตนั้นสามารถรักษาได้ในระยะยาวและไม่ทำลายทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันการพัฒนาก็จะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง

นโยบายของประเทศในทศวรรษที่ผ่านมาให้ความสำคัญต่อ “การพัฒนาคน” ให้เป็นคนดีที่เก่งและมีสุข โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงเน้นแนวทางพัฒนาตามหลักแนวคิดการพึ่งตนเอง โดยใช้หลักพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ การพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ใช้ความรู้คุณธรรม และความเพียรในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ซึ่งทั่วโลกให้การยอมรับและเป็นหลักที่ได้ผ่านการพิจารณาด้านวิชาการว่าได้ผลจริงและยั่งยืน ประการสำคัญสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย รวมทั้งได้ผลดีกว่าการพัฒนาโดยเลียนแบบตะวันตกซึ่งพบว่า ประสบความล้มเหลวและทำให้สูญเสียงบประมาณ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544)

2.3.1 ความหมาย ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม

1) ความหมายคุณธรรม

ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” นี้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป อาทิเช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงาม ความดี หรือหน้าที่อันพึงมีอยู่ในตัว

ในขณะที่ ประภาศรี สีหอำไพ (2543) กล่าวไว้ว่า คุณธรรม คือ หลักธรรมที่สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีหลักปรัชญาเดียวกัน คือเป็นหลักปฏิบัติคุณงามความดีคุณธรรมที่ว่านี้ มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องความดี ความสุข และการกำหนดคุณค่าของคุณธรรม

ส่วน ทิศนา แขมมณี (2546, หน้า 4) ก็ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ดีงามซึ่งเป็นภาวะนามธรรมอยู่ในจิตใจ สำหรับ กู๊ด คาร์เตอร์ วี (Good, Carter V., 1973) ได้ให้ความหมายของคุณธรรม เป็น 2 ประการ ดังนี้

ความหมายแรก คือ ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่ได้กระทำตามมาเป็นความเคยชิน

ความหมายที่สอง คือ คุณภาพของบุคคลที่ได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคมซึ่งเกี่ยวของกับหลักศีลธรรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงามให้เป็นจิตใจที่สูงประณีตและประเสริฐ

โสเครตีส (อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์, 2534) นักปรัชญาของกรีก กล่าวถึงคุณธรรมพอสรุปได้ 2 ประการ คือ

1) คุณธรรมคือความรู้ (virtue is knowledge) ถ้าบุคคลรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริง ๆ แล้วเขาจะไม่พลาดจากการกระทำความดี ความรู้ก่อให้เกิดสาระของคุณธรรม

2) คุณธรรมเป็นสิ่งที่เด่นสิ่งหนึ่งซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิดเป็นพันธุกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปบ้างเมื่อได้รับการศึกษา การปฏิบัติและการฝึกอบรมคุณธรรมเป็นสิ่งที่สั่งสอนกันได้

สำหรับนักวิชาการนักการศาสนาไทยอีกท่านคือ วศิน อินทสระ (2541) ได้กล่าวถึงคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม เป็นคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ สร้างเสริมจิตใจให้ดีงามให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ ซึ่งได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน เป็นความล้ำเลิศแห่งอุปนิสัย ซึ่งเป็นผลของการกระทำหน้าที่จนกลายเป็นนิสัย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2551) ได้กล่าวให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามมีประโยชน์มากมายและ มีโทษน้อย

ส่วน ประเวศ วะสี (2549) ได้กล่าวถึงคุณธรรมว่า ประกอบด้วยลักษณะอย่างน้อย 8 ประการ คือ

1) ความซื่อสัตย์สุจริต

2) ความมีน้ำใจ ความไม่ทอดทิ้งกัน ความมีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3) มีความขยันขันแข็ง อดทน อดกลั้น ซึ่งตนเองได้ ไม่มัวเมาอบายมุข

4) มีสัมมาชีพ มีความพอเพียง

5) มีความเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน สามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำอย่างเสมอภาค

6) อนุรักษ์วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

7) มีความยุติธรรมและแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

8) มีการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากความหมายของคุณธรรมที่กล่าวมานี้ ผู้เขียน พอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายความว่า สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์เป็นสภาพความดีงามของจิตใจที่กระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงามอย่างแท้จริงทั้งทางกายและทางวาจา ซึ่งได้รับการสั่งสมหรือปฏิบัติตามกันมาจากจิตใจโดยมิได้ฝืนใจและมีการกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นอุปนิสัยและเจตนาที่ดีงาม ผลจากการกระทำก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ยึดถือโดยตรง และส่งผลให้สังคมของการอยู่ร่วมกันมีความสุข และเกิดความเจริญงอกงาม

2.3.2 ความหมายคำว่า “จริยธรรม (Ethics)”

ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” นี้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

จริยธรรม รากศัพท์มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ดังนี้ จริย หมายถึง ความประพฤติ การปฏิบัติ กิริยาที่ควรประพฤติ ธรรม หมายถึง คุณความดี บุญกุศล ข้อบังคับ กฎ หลัก คำสั่งสอนทางศาสนา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

พระธรรมญาณมุนี (2531, หน้า 103) ได้กล่าวให้คงามหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติตน การดำเนินตนที่มีความเหมาะสมแก่ภาวะ ฐานะ กาลเวลา และเหตุการณ์ในปัจจุบัน

ในขณะที่ สาโรช บัวศรี และ สุนทร โคตรบรรเทา (2544) ได้กล่าวไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ความประพฤติเหล่านี้ ประกอบด้วย ศีลธรรม คุณธรรม เนติธรรม และธรรมเนียมประเพณี

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2534, หน้า 81-82) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติดีงามสำหรับทุกคนในสังคม ถ้าเป็นข้อปฏิบัติทั่วไป เรียกว่า จริยธรรม ถ้าเป็นข้อปฏิบัติที่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เรียกว่า ศีลธรรม แต่ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า จริยธรรมอิงอยู่กับหลักคำสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว แท้จริงนั้นยังหยั่งรากอยู่บนขนบธรรมเนียมประเพณี

จำเริญรัตน์ เจือจันทร์ (2548) ได้กล่าวเชิงอธิบายไว้ว่า จริยธรรมเป็นเสมือนบทบัญญัติของความดี และความงามของจิตใจที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดีประพฤติชอบ จริยธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการประกอบการในวิชาชีพของบุคคลในทุกสาขาอาชีพ การทำความเข้าใจกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม จะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีความตระหนักถึงคุณประโยชน์และโทษ ที่เป็นผลสืบเนื่องจากการมีจริยธรรมและการขาดจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของนักจริยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ได้ให้ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งที่เป็นพื้นฐานของความคิดและความหมายที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับพฤติกรรมในด้านอื่นๆ ด้วย ดังที่ Aristotle ได้กล่าวถึงความหมายของธรรมชาติ และคุณธรรมจริยธรรมว่า เป็นคุณลักษณะที่ทำให้ปัจเจกชนทั้งหลายอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

วริยา ชินวรรโณ (2546) ประมวลความหมายของคำว่า จริยธรรม ตามที่บุคคลต่างๆ ได้กล่าวไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ดีงามและเหมาะสม เป็นหลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม เป็นสิ่งพึงประพฤติหรือต้องประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่วนศีลธรรมนั้น คือ สิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติดีแล้ว

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2551, หน้า 32-33) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ รวมทั้งพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ซึ่งสังคมต้องการให้มีในสมาชิกเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

สำหรับนักวิชาการนักการศาสนาอย่าง พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2541) ก็ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า จริยธรรม คือ หลักแห่งการประพฤติที่ดีงามโดยมีคุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีในจิตใจเป็นสิ่งควบคุมจริยธรรม ดังนั้น จริยธรรมและคุณธรรมต้องควบคู่กันไป จรรยาบรรณเป็นส่วนย่อยของจริยธรรม จรรยาบรรณ คือ จริยธรรมสำหรับวิชาชีพที่คนในวิชาชีพนั้นๆ ต้องทำ

ในขณะที่นักวิชาการชาวต่างประเทศที่เชี่ยวชาญด้านจริยธรรม อาทิเช่น เพียเจต์ (Piaget) (อ้างถึงใน ประภาศรี สีหอำไพ, 2543, หน้า 160-161) มีทัศนะเห็นว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ ของมนุษย์และหน้าที่ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคม ในเรื่องความสนใจและอนามัยของแต่ละบุคคลความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำ

ส่วน กู๊ด (Good) (อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 89) ได้ให้ความหมายจริยธรรมว่า หมายถึง การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือดีงาม

สำหรับ โคลเบิร์ก (อ้างถึงใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 212) ได้กล่าวถึงจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคมซึ่งบุคคลพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด

จากความหมายของคำว่า จริยธรรม ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางหรือกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามที่บุคคลพึงกระทำเป็นลักษณะที่สังคมต้องการ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงาม ความร่มเย็นเป็นสุข ความรักสามัคคี ความอบอุ่น มั่นคงปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม ส่งผลให้มีความสุขในการอยู่ร่วมกัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535 จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม เช่นเดียวกับ พระราชชัยกวี (ภิกขุพุทธทาส อินทปัญโญ) จริยธรรม แปลว่า เป็นสิ่งที่พึงประพฤติ จะต้องประพฤติ ส่วนศีลธรรมนั้น หมายถึง สิ่งที่กำลังประพฤติอยู่ หรือประพฤติแล้ว จริยธรรม หรือ Ethics อยู่ในรูปของปรัชญา คือ สิ่งที่ต้องคิดต้องนึก ส่วนเรื่องศีลธรรม หรือ Morality นี้ต้องทำอยู่จริงๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า และพระราชวรมุนี (ประยุทธ ปยุตฺโต) กล่าวว่า จริยธรรม มาจากคำว่าพรหมจรรย์ ซึ่งในพุทธศาสนา หมายถึง มรรค คือ วิธีปฏิบัติสายกลางประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือการศึกษา

3 ประการ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้น จริยธรรม หรือพรหมจรรย์ มรรค และไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต

จะเห็นได้ว่า “จริยธรรม” หมายถึง แนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เป็นประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ โดยธรรมชาติ ซึ่งต้องพัฒนาขึ้นโดยอาศัยกฎเกณฑ์ความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติที่ได้จากหลักทางศีลธรรม หลักปรัชญา วัฒนธรรม กฎหมายหรือจารีตประเพณี เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม นอกจากนี้ จริยธรรมยังใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกความประพฤติ การกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ด้วย

2.3.3 ความแตกต่างระหว่างคุณธรรมกับจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติภายในใจใดๆ ก็ตามที่เป็นคุณสมบัติไม่เป็นโทษ จริยธรรม หมายถึง สิ่งควรประพฤติอันได้แก่ พฤติกรรม เป็นการกระทำทางกาย วาจา ใจ อันดีงามที่ควรปฏิบัติ สุเมธ แสงนิ่มนวล (2552) ได้กล่าวว่า คำว่า คุณธรรม หมายถึง ธรรมแห่งความดี หรือ คุณงามความดี คุณธรรมจึงเปรียบประดุจหางเสือเรือ อันจะนำพาคนเราไปสู่ทิศทางที่ถูกต้องหรือเป็นเครื่องกำหนดทิศทางของบุคคลหรือองค์กรนั่นเองมีคุณธรรมมีพื้นฐานมาจากคำ 2 คำที่น่าสนใจ คือ คำว่าศีลธรรม และจริยธรรมศีลธรรม คำว่า ศีล คือ ความดี ความปกติ ศีลธรรม จึงหมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเราเป็นคนดี คนปกติ ไม่ผิดเพี้ยนไป จริยธรรม คำว่า จริย มาจาก จริยาหรือ จรรยา หมายถึงการประพฤติถูกธรรม เป็นธรรม คุณธรรม จึงเป็นเหมือนแนวคิดทฤษฎี ส่วนศีลธรรม จริยธรรม เหมือนแนวปฏิบัติ

จึงสรุปได้ว่า คุณธรรม และจริยธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจโดยได้ยึดถือจนเป็นความเคยชิน อันเป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของตนเอง ผู้อื่นและสังคม ทั้งนี้คำนี้บางทีก็ใช้คู่กันว่าคุณธรรมจริยธรรม องค์ประกอบสำคัญที่สร้างพฤติกรรมทางจริยธรรม คือการกำหนดหลักจริยธรรมในสังคม ยกย่องคุณค่าของความประพฤติและการครองตนอยู่ในครรลองของความประพฤติที่ดีงามด้วยจิตสำนึกมโนธรรมของตนเองอย่างสมบูรณ์ การพัฒนาจริยธรรม ต้องพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ในฐานะที่เป็นส่วนประกอบของสังคม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ รู้จักควบคุมตัวเอง ขัดเกลากิเลส ลดความเห็นแก่ตัว ลด เลิก ละความโลภ โกรธ หลง เพื่อลดการมองตนเองเป็นใหญ่ สภาพของการพัฒนาคุณธรรมที่ผลิตคนดีมีคุณธรรมจุดเริ่มต้นที่การฝึกใจของตนเองให้อยู่ในกรอบของคุณงามความดี เมื่อฝึกตนดีแล้วย่อมพาตนไปสู่ชีวิตที่ดีในที่สุด

คำว่า “คุณธรรม” (Morality) และ “จริยธรรม” (Ethics) เป็นคำที่ใช้เพื่ออธิบายหลักการและมาตรฐานทางทิศทางทางจริยธรรมที่มนุษยชาติใช้เพื่อชีวิตร่วมกันในสังคม อย่างไรก็ตาม, มีความแตกต่างระหว่างทั้งสองคำในบางที่ดังนี้:

คุณธรรม (Morality) ต้นทางของมาตรฐานมีทั้งทางศาสนา, ทางวัฒนธรรม, และแง่มุมทางสังคมลักษณะมักมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องและผิด, บางครั้งเชื่อกับมรดกทางศาสนาหรือประสบการณ์ประจำตัว การใช้มักถูกนำมาใช้เพื่อแสดงความดี, ชี้ให้เห็นถึงค่านิยมที่ถูกต้องในสังคม

จริยธรรม (Ethics) ต้นทางของมาตรฐานมักมีเป็นหลักการทางวิชาการ, อาจมีการกำหนดมาตรฐานจากองค์กรหรือวิชาชีพเฉพาะลักษณะ มักมีลักษณะที่เชื่อถือได้, ตรวจสอบโดยการวิเคราะห์และสรุปทฤษฎีทางวิชาการการใช้มักถูกนำมาใช้ในบริบททางวิชาชีพ, เช่น จริยธรรมทางการแพทย์, จริยธรรมทางธุรกิจ, หรือจริยธรรมทางวิจัย สรุปคือ, คุณธรรมมักมีมาจากมุมมองทางสังคมและศาสนา, ในขณะที่จริยธรรมมักมีมาจากการศึกษาและวิจัยทางวิชาการ เราสามารถพูดถึงความเป็นทางการของจริยธรรมมากกว่าความเป็นทางการของคุณธรรมที่มีความหลากหลายขึ้นจากสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป

2.3.4 ประโยชน์หรือคุณค่าของจริยธรรม

จริยธรรมมีความสำคัญทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ช่วยพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นพลเมืองดี ใช้ความรู้ความสามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น สามารถสร้างสรรค์คุณประโยชน์ต่างๆ แก่ตนเองและประเทศชาติได้อย่างมีหลักหรือแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งอธิบายถึงคุณค่าของจริยธรรมได้ ดังนี้

(1) จริยธรรมช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในทางที่ดีขึ้น สร้างความเจริญงอกงามแก่ร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน ทำให้ชีวิตสมบูรณ์

(2) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์รู้จักตนเอง มีความรับผิดชอบ สำนึกในหน้าที่ที่พึงมีต่อครอบครัวสังคมและประเทศชาติ

(3) จริยธรรมช่วยให้เกิดสติปัญญารู้จักหาเหตุผล รู้จักแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างมีสติสามารถนำเอาหลักของจริยธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาได้

(4) จริยธรรมช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่สังคม และสร้างสันติสุขให้แก่โลก

(5) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นระเบียบ มีความอบอุ่น สงบสุข ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(6) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสภาพแวดล้อมภายในกลุ่มสังคมของตนได้

(7) จริยธรรมช่วยป้องกันการเบียดเบียนและเอารัดเอาเปรียบกันในสังคม

(8) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์มีความหนักแน่น ขยัน อดทน และต่อสู้เพื่อเอาชนะตนเองพึ่งตนเองได้

(9) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์กำหนดเป้าหมายของชีวิต และดำเนินไปได้อย่างบรรลุเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สามารถแบ่งประเภทของจริยธรรมได้ ดังนี้ 1) จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอกที่ปรากฏให้เป็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น ความรับผิดชอบ ความเป็นระเบียบ ความมีวินัย ความตรงต่อเวลา เป็นต้น 2) จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลตามสภาพของจิตใจและสภาพแวดล้อม เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที เป็นต้น และลักษณะของจริยธรรมที่สำคัญๆ เป็นพื้นฐานที่ควรได้รับการปลูกฝังให้เกิดเป็นจิตสำนึกและความเชื่อมีดังนี้ 1. ความรับผิดชอบ 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความมีเหตุผล 4. ความกตัญญูกตเวที 5. ความอุตสาหะ 6. ความสามัคคี 7. ความมีระเบียบวินัย 8. ความเสียสละ 9. ความประหยัด 10. ความยุติธรรม และ 11. ความเมตตากรุณา

2.3.5 จริยธรรมสำหรับผู้นำ

สำหรับผู้นำในสังคมไทยเรื่องจริยธรรม ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่ประชาชนทุกกลุ่มในสังคม (ที่แม้จะมุ่งผลประโยชน์ต่างกัน) ต้องการเหมือนกัน คือ การยึดถือความถูกต้องและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง การคุ้มครองสวัสดิภาพการปราบทุจริต การกระจายความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย สังคมที่เข้มแข็งต้องจริงจังในการตรวจสอบจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำ การปล่อยปละละเลยจะทำให้เกิดวิกฤตจริยธรรมผู้นำและนำไปสู่วิกฤตประเทศอย่างที่เป็นอยู่ เพื่อความสงบสุข ร่มเย็นของประเทศ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานและกระบวนการตรวจสอบจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้นำให้ชัดเจน มิฉะนั้นแล้วประเทศจะต้องเผชิญกับวิกฤตและเกิดความบอบช้ำเพราะความไร้คุณธรรม จริยธรรมของผู้นำในหลายระดับ จริยธรรมพื้นฐานของผู้นำที่รับผิดชอบต่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของประชาชนอย่างยุติธรรม จริยธรรมดังกล่าวพุทธศาสนาเรียกว่า "จักรวรรดิวัตร 5" (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม) ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ผู้ปกครองผู้ยิ่งใหญ่ 5 ประการดังนี้

(1) ธรรมาธิปไตย ผู้นำต้องถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ยึดถือหลักการ ความจริง ความถูกต้องประโยชน์สุขที่แท้จริงของประชาชนเป็นหลักเกณฑ์ เป็นมาตรฐาน

(2) ธรรมิการักขา ผู้นำต้องสามารถจัดการบำรุง คุ้มครองรักษาที่ชอบธรรมให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ตลอดจนสัตว์ทั้งหลาย ทั้งสัตว์บก สัตว์บิน สัตว์น้ำ

(3) อธรรมการนิเสธนา ผู้นำมีหน้าที่ป้องกันแก้ไขกำราบ ปราบปราม ไม่ให้มีการกระทำที่ไม่ชอบธรรมไม่เป็นธรรม

(4) ธนานุประทาน ผู้นำมีหน้าที่จัดสรรแบ่งปันเฉลี่ยทรัพย์สินเงินทอง ปัจจัยยังชีพให้ทั่วถึงแก่คนที่ขาดแคลนยากไร้ให้พอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีโดยทั่วกันอย่างยุติธรรม

(5) ปริปุจฉา ผู้นำต้องรู้จักแสวงปัญญา รู้จักปรึกษาสอบถาม เข้าหาผู้รู้ผู้ทรงคุณ ค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอและยิ่งๆ ขึ้นไป

อาคารมีเสาเข็มเป็นรากฐานที่สำคัญ ผู้นำหรือผู้บริหารก็ต้องมีจริยธรรมเป็นพื้นฐานที่จำเป็นองค์การหรือหน่วยงานใดมีผู้บริหารที่ขาดจริยธรรมองค์การหรือหน่วยงานนั้นก็เปราะบางและเสี่ยงต่อการล่มสลาย ในทางตรงกันข้ามองค์การหรือหน่วยงานใดมีผู้บริหารที่มีจริยธรรมก็จะเป็นองค์การหรือหน่วยงานที่มีแต่ความเจริญอย่างมั่นคง มีศักดิ์ศรี มีความสง่างาม ยืนหยัดอยู่ในโลกขององค์การได้อย่างท้าทาย ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารขององค์การเป็นผู้มีจริยธรรมอยู่ในวิถีชีวิตของการบริหาร

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นข้อประพฤติปฏิบัติที่ทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขสมานฉันท์ มีความเห็นพ้องต้องกัน เมื่อทุกคนมีคุณธรรมเป็นหลัก มีความเสมอกันด้วยความเห็นที่เป็นสัมมาทิฏฐิ รู้จักสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ เสมอกันด้วยศีล ประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของความสุจริต คือกายสุจริต วาจาสุจริต ใจสุจริต ความสามัคคีก็จะพึงเกิดมีขึ้นด้วยคุณธรรมและจริยธรรมนั้น โดยไม่ต้องอ้อนวอนร้องขอจากผู้ใด หรือมีบทบัญญัติใดๆ บังคับ การคิดถูกด้วยการมีสัมมาทิฏฐิ ด้วยอาศัยพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการคิดถูก คิดตรงนั้นสำคัญยิ่งกว่าการคิดใหม่ ดังตัวอย่างของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้พบหลักธรรมมากมาย แต่เรื่องแรกที่พระองค์ทรงนำมาเผยแพร่กลับเป็นเรื่องการคิดถูก หรือสัมมาทิฏฐิ จึงกล่าวได้ว่าแม้โลกจะมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาก้าวหน้าและสร้างผลกระทบได้มากเพียงใดก็ตาม หากสังคมไทยมีการปลุกจิตสำนึก หล่อหลอม ปลูกฝังผู้คนในสังคมให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ก็ย่อมเป็นเกราะป้องกันเป็นภูมิคุ้มกันอย่างดีที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขความเจริญก้าวหน้า อย่างยั่งยืนและมั่นคงสืบไป

ในขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำที่ดี (Good Leadership) ของผู้บริหารหรือผู้นำทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชนในสังคมเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ย่อมส่งผลให้เกิดการปกครองที่ดี หรือการจัดการที่ดีมีคุณธรรม หรือที่เรียกว่าเป็นภาษาอังกฤษว่า Good Governance หากหมายถึงการจัดการในภาครัฐ และ Good Corporate Governance ในภาคธุรกิจ ซึ่งก็คือการบริหารจัดการพร้อมด้วยการกำกับดูแลที่ดีมีคุณธรรมในภาคธุรกิจนั่นเอง จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสังคม ประเทศชาติจะกลับไปสู่ความสงบสุขและสามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้จำเป็นที่ต้องอาศัยภาวะผู้ที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำในทุกระดับในสังคมไทยนั่นเอง

2.3.6 ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรม ที่เกิดจากค่านิยมอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ ประการแรก คือ ค่านิยมพื้นฐาน เป็นค่านิยมที่ทำให้บุคคลมีคุณธรรมประจำใจ มีธรรมเนียมประเพณีที่ดี กฎหมายและ

กฎระเบียบที่ควบคุมสังคม และประการที่ 2 คือ ค่านิยมวิชาชีพ ทำให้บุคคลมีอุดมการณ์ประจำวิชาชีพ มีจรรยาบรรณวิชาชีพ หรือมีพระราชบัญญัติวิชาชีพ เป็นต้น (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2548)

มีนักวิชาการชาวไทยอย่าง อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่า เป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเหนี่ยวเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้นๆ เพราะการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในส่วนวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคม และวงการวิชาชีพในอนาคต ดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราช ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2525 มีดังนี้

> *“...การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเสมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้ยวดยานเคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้วเป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้ยวดยานดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดี คือ ปลอดภัย บรรลุจุดประสงค์...”*

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้รู้ได้ว่า คุณธรรม จริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน ปัญหาของสังคมไทยที่ประสบพบเห็นอยู่ทุกวันนี้เกิดจาก “คน” ปัญหาเริ่มต้นที่ “คน” และมีผลกระทบถึง “คน” การแก้ปัญหาสังคมไทยจึงต้องแก้ด้วย “การพัฒนาคน” เพื่อให้คนมีปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม และมีทักษะในการแก้ปัญหาชีวิต ดังนั้น ปัญหา จึงอยู่ที่ว่าเราจะพัฒนาคนอย่างไร เพื่อให้คนมีชีวิตที่ดีงาม สามารถใช้ความรู้และแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถปฏิบัติต่อเทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง และธำรงอยู่ในระบบการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้ สามารถบริโภคผลผลิตด้วยปัญญา รู้อะไรดี อะไรชั่ว มีทัศนคติทางจริยธรรมที่เหมาะสม ฯลฯ ทั้งหมดนี้ เป็นคุณสมบัติของคนที่มีคุณธรรม การจัดการศึกษาคงต้องยึดหลักสำคัญ คือ “ให้ความรู้คู่คุณธรรม” ด้วยเห็นเหตุผลดังกล่าว สังคมไทยจึงจะมีสมาชิกของสังคมที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดี

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์ เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีชีวิตที่มีคุณภาพ โดยการนำคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ มาเสริมสร้างในการใช้ความรู้ความสามารถให้ถูกต้องเหมาะสมตาม ที่สังคมปรารถนาอันจะนำมาซึ่งความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรืองทั้งของตนเอง ผู้ร่วมงาน สังคม และ

ประเทศชาติ ดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 มีดังนี้

> *"...ผู้ที่จะสร้างความสำเร็จในการงานและชีวิตได้แน่นอนนั้น ควรมีคุณสมบัติประกอบพร้อมกันอย่างน้อย 5 ประการ*
> *ประการแรก ควรจะต้องมีความสุจริต ความมีใจจริง ความตั้งใจจริง ความอุตสาหะ อดทนและความเมตตาเสียสละเป็นพื้นฐานด้านจิตใจ*
> *ประการที่สอง ควรจะต้องมีวิชาความรู้ที่ถูกต้องแม่นยำชำนาญ พร้อมทั้งมีฝีมือ หรือ ความสามารถในเชิงปฏิบัติเป็นเครื่องมือสำหรับประกอบการ*
> *ประการที่สาม จะต้องมีสติ ความยั้งคิด และวิจารณญาณอันถี่ถ้วนรอบคอบ เป็นเครื่อง ควบคุมกำกับให้ดำเนินงานไปได้โดยถูกต้องเที่ยงตรงตามทิศทาง*
> *ประการที่สี่ จะต้องมีความรอบรู้ มีความสามารถประสานงาน และประสานประโยชน์ กับผู้อื่นอย่างกว้างขวาง เป็นเครื่องส่งเสริมให้ทำงานได้คล่องตัวและก้าวหน้า*
> *ประการที่ห้า ซึ่งสำคัญที่สุดจะต้องมีความฉลาดรู้ในเหตุในผล ในความผิดถูกชั่วดีในความเหมาะพอสม เป็นเครื่องตัดสินและส่งเสริมการปฏิบัติงานทั้งมวลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ..."*

สำหรับ อรุณ รักธรรม (2532, หน้า 352) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การปกครองบังคับบัญชาที่มีการจูงใจ หรือน้อมนำให้มีการร่วมใจกันปฏิบัติงานมีความสำคัญมาก องค์การใดจะดำรงอยู่ได้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะการนำ ส่วนใหญ่จะได้มาจากหลักศีลธรรม ผู้นำจึงต้องมีความสามารถทั้งในทางเทคนิคและทางศีลธรรม การมีหลักทางศีลธรรมจะทำให้คนเกิดความรับผิดชอบ ดังนั้น จริยธรรมจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ศิลปะการเป็นผู้นำอย่างใกล้ชิดในการทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความเชื่อมั่นและการเคารพนับถือ การโอนอ่อนตามหลักศีลธรรม จะช่วยให้ได้มาซึ่งประโยชน์หรือความนิยมรักใคร่ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 111-112) ที่ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ผู้บริหารที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยทั้งในด้านศาสตร์ของการบริหารและศิลปะในความเป็นผู้นำประสมประสานกันอยู่ในตัว แต่สิ่งที่แฝงอยู่ในระหว่างศาสตร์และศิลปะของการบริหารงานเกือบทุกประการ ก็คือ "คุณธรรม" และ "จริยธรรม" ของผู้บริหาร ซึ่งเป็นเสมือนส่วนเสริมที่จะทำให้การบริหารงานนั้นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เป็นส่วนจรรโลงให้บุคลากรในองค์การ

ทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีศรัทธาในการทำงานยอมรับเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำ มีความสามัคคีกลมเกลียว มีน้ำหนึ่งใจเดียวร่วมกัน ร่วมจิต ร่วมคิด เพื่อสู่จุดหมายอันเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องมาจาก “คุณธรรม” ของผู้บริหารนั่นเอง นั่นก็คือ ผู้บริหารที่มีคุณภาพต้องเป็นผู้บริหารมีคุณธรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงานเป็นแกนนำสำคัญในการบริหารงาน

จากแนวคิดดังกล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้น พอจะสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ผู้ปกครอง หรือผู้บริหาร คือ อุปนิสัยที่ดีงามของผู้บริหาร ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาจากจิตสำนึกที่แท้จริงอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในตำแหน่งผู้นำ ผู้ปกครองอันจะนำมาซึ่งความศรัทธา ยอมรับนับถือเชื่อถือจากผู้อยู่ในปกครอง หรือผู้ร่วมงาน อันจะส่งผลถึงความสำเร็จทั้งในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิตของตนเอง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2.4 หลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติในวิถีชีวิตของมนุษย์ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มนุษย์เข้าถึงสัจจะ แห่งชีวิตและสันติสุข รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติลดความขัดแย้งขจัดความเห็นแก่ตัว มีขันติธรรม ทนต่อกันได้รู้จักการให้อภัย สร้างคนในสังคมให้สามัคคีมีเมตตา หลักธรรมดังกล่าวจะเป็นพลังสำคัญในทางการเมืองการปกครอง คือ หลักราชธรรม 10 ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

หลักทศพิธราชธรรม หรือ ราชธรรม 10 คือจริยวัตร 10 ประการ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรมและยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี ซึ่งความจริงแล้วไม่ได้จำเพาะเจาะจงสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ปกครองแผ่นดินเท่านั้น บุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในทุกองค์กร รวมถึงผู้นำชุมชนในทุกระดับ ก็พึงใช้หลักธรรมเหล่านี้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565, ออนไลน์)

ทาน (ทานำ) คือ การให้ ให้ความรู้ ให้ธรรมะ ให้การศึกษา ให้การงาน ให้โอกาส การพัฒนาแหล่งน้ำ แบ่งปันที่ดินทำกิน เพื่อให้อยู่ดีกินดีการใช้อำนาจเพื่อทำให้ประชาชนเกิดความสุข โดยรวมผู้นำที่ดีต้องพร้อมที่จะเป็นผู้ให้ ทั้งให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ให้ความรู้ ให้โอกาส ให้ความเอาใจใส่ ให้ขวัญกำลังใจ รวมถึงการให้อภัย ผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกน้องได้ในทกเรื่อง เพื่อลูกน้องจะได้ทำตาม ไม่ใช่ว่าพอเป็นผู้นำแล้วก็เริ่มแสดงอำนาจ ไม่รักษากฎระเบียบ ถ้าทำได้ครบทั้งสามสิ่งนี้จึงจะเรียกได้ว่า เป็นผู้นำที่แท้จริง เป็นผู้นำที่ผู้ใต้บังคับบัญชารักและเคารพ

ศีล (สีลำ) คือ ความประพฤติที่ดีงาม ทั้ง กาย วาจา เพื่อวางตนเป็นแบบอย่าง ไม่ประพฤติผิดจารีตประเพณีและกฎหมายที่คนทั่วไปรักษาการมีความประพฤติที่ดีงามเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำ เพราะพฤติกรรมของผู้นำมีผลต่อทั้งทีมงานและองค์กรในเชิงลบหรือบวก ดังนั้น ความ

ประพฤติที่ดีงามทั้งทางกายและวาจามีบทบาทสำคัญในการวางตนให้เป็นแบบอย่างได้ดังนี้ผู้นำควรแสดงพฤติกรรมที่มีมารยาทและเคารพต่อคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นพนักงานในทีมหรือผู้อื่นในองค์กร การสื่อสารที่ชัดเจนและรับฟังการให้คำแนะนำและสื่อสารต้องเป็นไปในทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่นการแสดงความซื่อสัตย์และเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญ เพื่อสร้างความโปร่งใสในการบริหารการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานการแสดงให้เห็นว่าผู้นำมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามหลักปฏิบัติที่ดีการมีความประพฤติที่ดีงามในทั้งกายและวาจาจะช่วยให้ผู้นำมีอิทธิพลและความเป็นผู้นำที่เข้าใจและได้รับความเคารพจากทีมงานและสังคม ทั้งๆ ที่ตนไปทำงานอยู่

บริจาค (ปริจฺจาคำ) บทบาทของผู้นำต้องมีการช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน การให้เงินเดือนแก่คนที่ทำหน้าที่อย่างเสียสละ เช่นทหารผ่านศึก ไม่ให้ลำบากจนเกินไป เมื่อเกิดข้าวยากหมากแพงฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำการเกษตรไม่ได้เศรษฐกิจไม่ดีหรือมีสงคราม ก็ไม่ควรเก็บภาษีจนเดือดร้อนประชาชนที่กำลังลำบาก การให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดความลำบากเช่นฝนแล้งน้ำท่วมหรือเกิดภัยพิบัติต่างๆ การช่วยเหลือคนยากไร้ ดูแลคนเป็นบ้าอนาถาไร้ที่พึ่งในบทบาทของผู้นำที่มีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นที่จะสร้างสิ่งดีๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม,การเสียสละและการให้การช่วยเหลือเป็นลักษณะที่สำคัญนี่อาจจะเป็นการตัดสินใจที่ทำให้ผู้นำต้องเสียสละบางอย่างเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมประโยชน์ส่วนร่วมการเสียสละในทางที่ดีส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับการที่ผู้นำต้องพิจารณาสิ่งที่เสียหายต่อตนเองในขณะที่มองเห็นว่ามันเป็นส่วนของกระบวนการหรือเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะทำในทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับทุกคน. เป็นตัวอย่างเช่นการลดเงินเดือนของตนเองเพื่อทำให้งบประมาณของทีมเพิ่มขึ้น, การทำงานล่วงเวลาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างโครงการหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถช่วยเพิ่มรายได้ขององค์กร, หรือการรับผิดชอบในสถานการณ์ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องตรงๆกับตนเอง การให้การช่วยเหลือก็เป็นลักษณะที่สำคัญ, มักเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทีมหรือสมาชิกในกลุ่มทำงาน. นอกจากนี้, การให้การช่วยเหลือยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเอื้อเฟื้อของผู้นำในสถานการณ์ที่ยากลำบาก, โดยการสนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อทำให้ทุกคนในทีมหรือองค์กรสามารถประสบความสำเร็จได้

ความซื่อตรง (อาชฺชวำ) คือ การสุจริตต่อหน้าที่การงานของตน ต่อมิตรสหาย ต่อองค์กรหรือหลักการของตน เปิดเผยข้อมูล นโยบายที่เป็นประโยชน์ ไม่ปิดบังอำพราง เปิดเผยการใช้จ่ายภาษี ไม่คดโกงการสุจริตต่อหน้าที่การงานหมายถึงการปฏิบัติตนตามหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในที่ทำงานอย่างซื่อสัตย์และมีความซื่อสัตย์คุณลักษณะนี้ส่งผลให้พนักงานทำหน้าที่ของตนอย่างซื่อสัตย์, มีความซื่อสัตย์,และปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับและมารยาทที่ถูกต้องการสุจริตต่อหน้าที่การงานมีความสำคัญอย่างมากในทุกวงการและระดับตำแหน่งการปฏิบัติตนตามหน้าที่ดังกล่าวช่วยให้องค์กรมี

ระบบงานที่เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ. นอกจากนี้, การสุจริตต่อหน้าที่การงานยังส่งเสริมทางธรรม, สร้างภาพลักษณ์ที่ดี, และสร้างความเชื่อมั่น

ความอ่อนโยน (มทฺทวฺ) คือ การมีอัธยาศัยอ่อนโยน เป็นกันเอง ไม่เย่อหยิ่งถือตนการมีอัธยาศัยอ่อนโยนและเป็นกันเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้นำ เหล่านี้มีผลที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในทีมและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีผู้นำที่มีอัธยาศัยอ่อนโยนสามารถเข้าใจและรับฟังความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่นได้ สามารถเข้าใจสภาพความเป็นไปได้ของผู้ในทีมและปรับตัวตามสถานการณ์ได้ การเป็นกันเองการแสดงอารมณ์และพฤติกรรมที่ตรงไปตามความเป็นจริงของตัวเอง นี้สร้างความไว้วางใจ

ความเพียร (ตปฺ) คือ ความเพียรพยายามในการทำความสุขเพื่อส่วนรวม การเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวมในบทบาทของผู้นำความเพียรพยายามในการทำความสุขเพื่อส่วนรวมมีความสำคัญอย่างมาก เพราะผู้นำมีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางและสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสุขของทีมหรือองค์กรหรือชุมชนการที่ผู้นำมีการเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวมการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจจะทำให้คุณสูญเสียความสุข, สบายใจ, หรือสิ่งที่คุณต้องการเพื่อให้ความสุขหรือประโยชน์ การสละความสุขส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือร่วมกับกิจกรรมทางสังคมที่มีผลประโยชน์ ให้เวลาและความทุ่มเทเพื่อร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์บางครั้งผู้นำต้องมีการสละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อให้ผู้อื่นเพราะการเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวมอาจช่วยสร้างสังคมที่มีความเชื่อมโยงและร่วมมือมากขึ้น โดยทำให้ทุกคนต้องการและการทำเช่นนี้ส่วนใหญ่อาจนำไปสู่ความสุขทั้งทางจิตและร่างกายทั้งส่วนตัวและส่วนรวมสมกับการเป็นผู้นำที่แท้จริง

ความไม่โกรธ (อกฺโกธ) คือ การไม่แสดงอาการโกรธ เพราะผู้ปกครองที่ขี้โกรธ คนย่อมไม่กล้าทักท้วง ทำให้แต่คนยกยอปอปั้น แต่เมื่อเกิดข้อผิดพลาด ต่างจะปกปิดสิ่งผิดพลาด ปิดหูปิดตา จนนำไปสู่ความฉิบหายในที่สุดสำหรับผู้นำหรือผู้บริหารนั้น ความสามารถในการจัดการกับความโกรธก็ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญครับ ผู้นำที่โมโห หงุดหงิด ฉุนเฉียวง่าย และแสดงออกถึงความโกรธนั้นกับบุคคลรอบข้างตลอดเวลา ก็มักจะนำไปสู่ปัญหาในการบริหารคน แต่ก็ใช่ว่าคนเป็นผู้นำนั้นห้ามโกรธเลยคนเป็นผู้นำนั้นอาจจะต้องมีความสามารถในการเลือกใช้แนวทางในการจัดการความโกรธให้เหมาะสมกับสถานการณ์มีความยืดหยุ่นในการจัดการกับความโกรธ

ความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสญฺจ) คือ ไม่ออกกฎหมายหรือระเบียบที่ทำให้ยากลำบากในการเป็นอยู่จนเกินไป การที่ผู้ปกครองไม่รังแกผู้อ่อนแอกว่า การออกกฎเกณฑ์ปกป้องไม่ให้มีการรังแกกันเมื่อมีอำนาจในการสั่งงานก็ควรใช้ไปในทางที่ถูกต้อง ถอดหัวโขนและลดความทะนงตน ทำเป็นตัวอย่างและไม่เอาแต่ชี้นิ้วสั่งลูกน้องอย่างเดียว จะช่วยให้บรรยากาศในการทำงานลดความตึงเครียดได้เป็นกอง การทักทายพูดคุยเล่นกับลูกน้อง ไม่ใช่เรื่องผิดเลยแม้แต่น้อย แถมยังช่วยกระชับ

ความสัมพันธ์ของคนในทีมให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย เมื่อเราให้การเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกันแล้ว การได้พูดคุยถึงเป้าหมายของการทำงาน ก็จะเป็นไปได้อย่างราบรื่นมากขึ้น ฉะนั้นเริ่มเปลี่ยนแปลงจากที่ตัวเรานั้นดีที่สุด

ความอดทน (ขนฺติญฺจ) คือการรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นไม่หวั่นไหว เป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ปกครองย่อมต้องเจอคำนินทาปัญหาและอุปสรรคนานาประการความอดทนเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้นำมันมีผลในหลายด้านของการนำผู้นำที่มีความอดทนสามารถยอมรับและรับมือกับความท้าทายและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางการบริหารการมีความทนทานช่วยให้สามารถผ่านปัญหาที่ซับซ้อนและไม่ทำให้เสียใจหรือกลายเป็นกำลังใจกัน ความอดทนมีบทบาทสำคัญในการทำให้วิสัยทัศน์ขององค์กรเป็นจริงผู้นำที่มีความอดทนสามารถชักนำและบุกเบิกอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานในทางที่เป็นที่เป็นทางสร้างความเชื่อมั่นความอดทนของผู้นำสามารถถ่ายทอดความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นในการทำงานการแสดงให้เห็นถึงความทนทานในกระบวนการแก้ไขปัญหาและการดำเนินงานที่ยากลำบากช่วยสร้างวัฒนธรรมของการทำงานร่วมกันความอดทนเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จการต่อสู้และทำงานอย่างยาวนานต่อเนื่องจะช่วยผู้นำให้เป็นแรงบันดาลใจและตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ที่ตามมา

ความเที่ยงธรรม (อวิโรธนำ) คือ ความหนักแน่น ถือความถูกต้อง เที่ยงธรรมเป็นหลัก ไม่หูเบา เชื่อคนง่าย มีหลักการ ไม่เป็นไม้หลักปักขี้เลน เอนไปเอนมาตามคำยุยง มีความยุติธรรม ไม่เลือกที่รักมักที่ชังมีความยุติธรรมในการบริหารจัดการองค์กรต้องเคารพความหลากหลาย และให้ความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ควรมีใครได้สิทธิเหนือใคร หรือเลือกที่รักมักที่ชัง ถ้าองค์กรไม่ใส่ใจในความเท่าเทียมกันนี้ ก็จะมีปัญหาตามมา ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งข้าง การไม่ลงรอยกันในการทำงาน และอาจลุกลามใหญ่โตไปถึงการลาออกของพนักงาน ก็เป็นได้ควรสนับสนุนและให้โอกาสกับทุกคนอย่างยุติธรรมโดยดูจากผลงานของพวกเขาเป็นหลัก หากเห็นใครมีศักยภาพก็ส่งเสริมให้มีโอกาสแสดงความสามารถมากขึ้น ทำให้พนักงานทุกคนในองค์กรเห็นว่าความสามารถและผลงานเท่านั้นที่จะนำมาซึ่งโอกาสในความก้าวหน้า ไม่ใช่เพราะการสนิทสนมกับผู้ใหญ่คนไหนหรือเป็นลูกรักของใคร เคารพและรับฟังความคิดเห็นโดยไม่ตัดสินเพราะความเห็นของทุกคนมีคุณค่าและมีความสำคัญโดยเฉพาะในองค์กรใหญ่ๆ มักมีความหลากหลายสูง ความคิดเห็นที่แตกต่างย่อมมีมาก ต้องพูดคุยกันด้วยเหตุผล ไม่ดูแคลนหรือด้อยค่าความเห็นของผู้อื่นสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและสามัคคีการมีกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ เช่น การจัดกีฬาสีเพื่อสร้างความสามัคคี, การจัดกิจกรรมนอกเวลางานเป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมหรือราชธรรม 10 กล่าวคือจริยวัตร 10 ประการ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ ที่คนเป็นผู้นำควรนำมาปรับใช้ เพราะผู้นำที่ดีต้องเป็นคนที่มีทัศนคติเชิงบวกหรือมองโลกแง่บวก แม้ว่าจะเจอ

สถานการณ์ที่เลวร้ายหรือวิกฤติต่างๆ หากผู้นำมีทัศนคติเชิงบวกจะมองเห็นโอกาสที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถยืนหยัดอยู่บนหนทางไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้พร้อมสร้างความเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นเพื่อเอาชนะปัญหาคุณลักษณะของทัศนคติเชิงบวก ได้แก่ เชื่อมั่นว่า เราทำได้, เชื่อมั่นในการกระทำว่าจะเกิดผลลัพธ์ที่ดี, เชื่อมั่นว่าสิ่งดีๆ จะเกิดขึ้น เป็นต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับคนที่มีทัศนคติเชิงลบจะมองไม่เห็นโอกาส มีความเครียดเกิดความกลัววิตกกังวลไม่มั่นใจว่า จะทำได้ ความเชื่อมั่นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำผู้นำที่ดี จะต้องมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนเองคิดหรือทำ เมื่อผู้นำแสดงออกด้วยความมั่นใจลูกน้องหรือผู้ตามย่อมรู้สึกถึงความมั่นคงและเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติตาม ซึ่งต่างกับผู้นำที่ขาดความเชื่อมั่นไม่กล้าตัดสินใจ ไม่มีความมั่นใจ ย่อมทำให้ลูกน้องหรือผู้ตามขาดความเชื่อมั่นในผู้นำไปด้วย การที่จะสร้างความมั่นใจ ไม่สามารถทำได้เพียงชั่วข้ามคืน แต่ต้องอาศัยการบ่มเพาะ เทคนิคเหล่านี้อาจช่วยพัฒนาความมั่นใจได้ ผู้นำที่ดีต้องกล้ายอมรับความล้มเหลวและผิดพลาดของตนเอง เพียงแต่ต้องรู้ว่า ควรแก้ไขอย่างไรการยอมรับความล้มเหลว คือโอกาสในการเรียนรู้ แม้ยังไม่ได้ผลลัพธ์ความสำเร็จในเบื้องต้น ผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ คือทั้งรับผิดและรับชอบทั้งในส่วนของงานที่ตนเองต้องทำและงานของทีมที่ตนดูแล เมื่อเกิดความผิดพลาดก็ต้องกล้ารับผิดชอบต่อสิ่งที่ผิดพลาด ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็ต้องรีบหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้เร็วที่สุด เพราะการมีความรับผิดชอบนั้นจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ เมื่อปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่นมีหน้าที่ก็ทำเต็มความสามารถ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง เป็นคนรักษาคำพูด พูดแล้วทำตามพูดนั่นเอง

2.5 บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้กำหนดใช้การศึกษาทั้งเชิงเอกสาร และลงภาคสนาม โดยกำหนดเลือกในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 อำเภอ ประกอบด้วยชุมชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 5 แห่ง คือ 1) ชุมชนตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) ชุมชนตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 3) ชุมชนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 4) ชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และ 5) ชุมชนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

2.5.1 ชุมชนตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ประวัติความเป็นมา

เทศบาลตำบลท่าพระ ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น เดิมชื่อ “สุขาภิบาลท่าพระ” โดยได้จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลท่าพระ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 79 ตอนที่ 111 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2505 ต่อมาได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาล เป็นเทศบาลตำบล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล

พ.ศ.2542 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 9 ก ลงวันที่24 กุมภาพันธ์ 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากที่ตั้งจังหวัดขอนแก่น ประมาณ 12 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) และตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 433 กิโลเมตร ปัจจุบันมี นายพิสุทธิ์ อนุตรอังกูร เป็นนายกเทศมนตรีตำบลท่าพระ และนายทศภณ วงษาลี เป็นประธานสภาเทศบาลตำบลท่าพระ (เทศบาลตำบลท่าพระ จังหวัดขอนแก่น, ออนไลน์)

สภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลท่าพระ

ที่ตั้งและอาณาเขตของเทศบาลตำบลท่าพระเทศบาลตำบลท่าพระ จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 25 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2542 ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 438 หมู่ที่ 18 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังวัดขอนแก่น ห่างจากที่ตั้งจังหวัดขอนแก่นประมาณ 12 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) มีพื้นที่ประมาณ 8 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,000 ไร่ โดยมีอาณาเขตดังต่อไปนี้

ด้านทิศเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำฝั่งใต้ ตรงริมถนนซอยลำชีฟากตะวันตกเลียบริมน้ำฝั่งใต้ไปทางทิศตะวันออก ถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากทางรถไฟสายนครราชสีมา – หนองคาย 150 เมตร

ด้านทิศตะวันออก จากหลักเขตที่ 2 เป็นเส้นขนานกับทางรถไฟสายนครราชสีมา – หนองคาย ไปทางทิศใต้ ถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนอนามัยฟากใต้

ด้านทิศใต้ จากหลักเขตที่ 3 เลียบตามริมถนนอนามัยฟากใต้ทางทิศตะวันตก ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนเจนจบทิศฟากตะวันออก จากหลักเขตที่ 4 เลียบตามริมถนนเจนจบทิศตะวันออก ไปทางทิศใต้ ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ตรงแนวริมถนนซอยแก่งฟ้าฟากใต้ จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นตรงไปทางตะวันตก ถึงปากถนนซอยแก่งฟ้าฟากใต้แล้วเลียบตามริมถนนซอยแก่งฟ้าฟากทิศใต้ไปทางทิศตะวันตก ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากริมลำน้ำชีฝั่งตะวันออก 100 เมตร จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นตรงไปทางทิศใต้ ถึงหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ ห่างจากริมถนนซอยแก่งฟ้าฟากใต้ตามแนวเส้นตั้งฉาก 280 เมตร จากหลักเขตที่ 7 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตก ถึงหลักเขตที่ 8 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากหลักเขตที่ 7 ตามแนวเส้นตั้งฉาก 300 เมตร

ด้านทิศตะวันตก จากหลักเขตที่ 8 เป็นเส้นตรงไปทางทิศเหนือ ถึงหลักเขตที่ 9 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากหลักเขตที่ 8 ระยะ 560 เมตร และห่างจากริมลำน้ำชีฝั่งตะวันตก 150 เมตร จากหลักเขตที่ 9 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออก ถึงหลักเขตที่ 10 ซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำชีฝั่งตะวันออก ตรงริมถนนบำรุงวิทยาฟากเหนือ จากหลักเขตที่ 10 เลียบตามลำน้ำชีฝั่งตะวันออกไปทางทิศเหนือ จนบรรจบหลักเขตที่ 1

หลักในการบริหารงาน

หลักในการบริหารงานจะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานยึดหลักธรรมาภิบาลบริหารงานอย่างโปร่งใสเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนสร้างเครือข่ายในการทำงานและยึดถือคุณธรรมเป็นหลัก ภายใต้หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญนโยบายรัฐบายตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าครอบคลุมทุกด้าน จึงขอนำเสนอท่านประธานสภาและสมาชิกสภาเทศบาลให้ได้รับทราบนโยบายที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเทศบาลตำบลท่าพระเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นโยบายด้านการพัฒนาด้านการศึกษาเป้าหมายการพัฒนาคือเปิดโอกาสทางการศึกษา พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม ให้ประชาชนทุกคนมีความรู้ดีสุขภาพจิตดีจิตใจดีอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จเป็นกำลังใจสำคัญในการพัฒนาเทศบาลตำบลท่าพระสู่ความเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

1) บริหารงานจัดการศึกษาของท้องถิ่นในอนาคตให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติดำเนินการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพให้ครบทุกช่วงวัย

2) ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้กับโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าพระให้มีอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ เหมาะสมและได้มาตรฐาน

3) ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในเขตเทศบาลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระบบและตามอัธยาศัยภายใต้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4) ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนและประชาชนได้รับการพัฒนาทักษะภาษาในการใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ฯลฯ

5) พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้กับเด็กนักเรียนให้เหมาะสมตามช่วงวัยในเรื่องการใช้เทคโนโลยี ให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. นโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

เป้าหมายการพัฒนาคือส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนส่งเสริมอาชีพของชุมชนประชาชนมีการรวมตัวกันเพื่อเรียนรู้ พัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพมีการผลิตการเพิ่มมูลค่าของสินค้าการสร้างงานในเขตเทศบาลตำบลท่าพระให้เพิ่มมากขึ้น

1) ส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพ ด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้การประกอบอาชีพตามความต้องการของประชาชน โดยมุ่งเน้นให้มีการรวมกลุ่มในรูปแบบของกลุ่มอาชีพต่างๆ

2) ส่งเสริบระบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาอาชีพ จัดหาช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ ตามความเหมาะสมและเป็นธรรม

3) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดเก็บรายได้ให้มีประสิทธิภาพโดยยึดหลักทั่วถึงเป็นธรรม ประหยัด สะดวก มีความโปร่งใส

3. นโยบายการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสังคม

เป้าหมายการพัฒนา คือ ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดูแลตนเองได้ในขั้นพื้นฐาน ได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปลอดปัญหายาเสพติด และธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ประชาชนได้ร่วมคิดร่วมกำหนดสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนชุมชนที่ได้มาตรฐาน และร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

2) สนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมจิตอาสาของประชาชน เพื่อสร้างชุมชนจิตอาสา มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3) พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส มีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อพัฒนาบริการ สนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าพระ โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (SOCIAL MEDIA) เร่งรัดการบริการสวัสดิการเบี้ยยังชีพและสวัสดิการอื่น และส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพเฉพาะกลุ่ม

4) เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุ ด้วยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เพื่อรองรับกิจกรรมของผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

5) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยรวมถึงความปลอดภัยในชุมชนโดยบูรณการทุกภาคส่วนพร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายและพัฒนาศักยภาพของบริการช่วยเหลือฉุกเฉิน (EMS) 24 ชั่วโมง

6) เพิ่มศักยภาพของบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย จัดหาวัสดุอุปกรณ์ด้านความปลอดภัยภายใต้งบประมาณและระเบียบฯกำหนด

7) ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการสร้างวินัยการจัดระเบียบจราจรในย่านชุมชนและมาตรการในการสร้างความปลอดภัยบนท้องถนน

8) ส่งเสริมสถาบันครอบครัวเพื่อเป็นเกราะป้องกันยาเสพติด เสริมสร้างชุมชนสีขาวที่ปลอดจากปัญหายาเสพติด

9) ส่งเสริมด้านการกีฬา และนันทนาการมีสถานที่ออกกำลังกายและอุปกรณ์กีฬาสำหรับประชาชน

10) ส่งเสริมด้านศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงสืบสานประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลท่าพระให้คงอยู่และแพร่หลายอย่างต่อเนื่อง

4. นโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

เป้าหมายของการพัฒนาคือ “น้ำต้องไหล ไฟต้องสว่าง ทางต้องสะดวก” ปรับปรุงพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐานครอบคลุมทุกพื้นที่อำนวยความสะดวกตามความต้องการของประชาชนเป็นฐานรองรับการขยายตัวของเมืองและระบบเศรษฐกิจในอนาคต

1) พัฒนาและปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค เช่น ถนน ทางระบายน้ำทั้งถนนหลายหลักและสายรองให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน

2) จัดให้มีป้ายเครื่องหมายจราจรให้ได้มาตรฐาน ป้ายบอกสถานที่เส้นทางต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการจราจร มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเช่น ติดตั้งลูกระนาดตามถนนเพื่อลดปัญหาการขับรถเร็วในเขตชุมชนตลอดจนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเดินทางของประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยว

3) พัฒนาเสริมสร้างมาตรการป้องกันภัยทางธรรมชาติและการแก้ปัญหาน้ำท่วมขังในชุมชน โดยการปรับปรุงระบบการระบายน้ำที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น

4) จัดทำฐานข้อมูลระบบสาธารณูปโภคของชุมชน และจัดทำผังเมืองในชุมชนเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและเชื่อมโยงเครือข่ายการคมนาคม

5. นโยบายการพัฒนาด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายของการพัฒนาคือ ประชาชนในเขตเทศบาลมีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สะอาด มีระเบียบและทัศนียภาพที่เหมาะสม สวยงาม รักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรให้คงอยู่สืบไป

1)พัฒนาปรับปรุงงานด้านการรักษาความสะอาด การบำบัดน้ำเสีย การกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ ควบคุมดูแลการเก็บขยะของแต่ละชุมชนอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมกิจกรรมลดขยะในชุมชน จัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย บุคลากรให้เพียงพอสมดุลกับปริมาณขยะและปริมาณงานที่รับผิดชอบ

2)พัฒนาปรับปรุงสวนสาธารณะของเทศบาล ให้สวยงาม มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นสถานที่ออกกำลังกายของประชาชน

3)ปรับปรุงบำรุงรักษาบำบัดฟื้นฟูตลอดจนการเฝ้าระวัง การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบายการพัฒนาด้านการเมืองและการบริหาร

เป้าหมายการพัฒนา คือ พัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลท่าพระให้เป็นองค์กรธรรมาภิบาลมีหลักการจัดการบริหารบ้านเมืองที่ดี มีศักยภาพและมาตรฐานในการให้บริการสาธารณะ ปฏิบัติตาม

หน้าที่และพันธกิจขององค์กรตลอดจนเป็นหน่วยงานที่เข้าถึงสภาพปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

1)ใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GOOD GOVERNANCE) คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ในการบริหารจัดการเทศบาลตำบลท่าพระ

2) ส่งเสริมการบริหารองค์กร พัฒนาการบริหารจัดการบุคลากรแบบมืออาชีพ ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่ปฏิบัติงาน ให้เพียงพอ ทันสมัย เหมาะสม เพื่อการปฏิบัติงานของเทศบาลมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดตามกำลังความสามารถด้านงบประมาณของเทศบาล

3) ส่งเสริมการบริหารงานในระบบสารสนเทศ พัฒนาระบบอินเตอร์เน็ตภายในสำนักงาน เพื่อการเชื่อมโยงข้อมูลในระดับกรม จนถึงระดับประเทศ

4) พัฒนาปรับปรุงงานด้านการประชาสัมพันธ์องค์กรให้มีวิธีการให้การติดต่อสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนในหลายช่องทาง มีความสะดวก รวดเร็ว ทั่วถึง ส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชน สังคม ได้เข้าถึงการเฝ้าระวังตรวจสอบติดตามประเมินผลการดำเนินการของเทศบาลได้ในระดับขั้นตอน

5) พัฒนาปรับปรุงการบริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการลดขั้นตอนการทำงาน ความถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและประเมินผลการบริหารงานของเทศบาล โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเห็นว่าเทศบาลตำบลท่าพระเป็นองค์กรที่ถูกสร้างโดยประชาชน เป็นของประชาชน และองค์กรนี้พร้อมจะรับใช้ประชาชน ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาและติดตามประเมินการปฏิบัติงานขององค์กรได้โดยเปิดเผย โปร่งใส สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของเทศบาลได้

7) ส่งเสริมสนับสนุนให้เทศบาลตำบลท่าพระเป็นองค์กรที่ต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ มีกระบวนการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการทุจริตภายในหน่วยงาน และนำผลการตรวจสอบของฝ่ายตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานมาปรับปรุงการทำงานเพื่อป้องกันการทุจริต

นโยบายที่กล่าวมาแล้ว จะเป็นแนวทางดำเนินการในช่วงระยะเวลา ๔ ปี ตามความเร่งด่วนของการแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องวางอยู่บนพื้นฐานข้อมูลตามความเป็นจริง รวมถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสังคม และสถานการต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต นโยบายนี้พร้อมที่จะรับการปรับปรุงตามสภาพปัญหาและความต้องการของพี่น้องชาวท่าพระ ซึ่งก็จะพยายามดำเนินการให้ครอบคลุมทุกด้านโดยอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับที่ถูกต้อง และงบประมาณที่มีอยู่ ซึ่งนโยบายดังกล่าวมานี้จะประสบผลสำเร็จได้ก็ด้วยความร่วมมือสนับสนุนจากทั้งฝ่ายนิติ

บัญญัติฝ่ายบริหารประชาชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการร่วมกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จเป็นรูปธรรม

2.5.2 ชุมชนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

วิสัยทัศน์ (VISION)

วิสัยทัศทัศน์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม เพื่อเป็นจุดหมายในการดำเนินงานดังนี้คือ"เป็นท้องถิ่นที่น่าอยู่ ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ครอบครัวมีความอบอุ่น ชูธงการมีส่วนร่วมของชุมชน"

พันธกิจ (MISSION)

พันธกิจหลักการพัฒนา

พันธกิจที่ 1 พัฒนาเมืองให้น่าอยู่ ปรับปรุงและพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ได้มาตรฐานเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนและท้องถิ่นในอนาคต

พันธกิจที่ 2 สร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การวางแผน การตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงาน

พันธกิจที่ 3 พัฒนาศักยภาพของคน ครอบครัวและชุมชนให้สามารถการพึ่งพาตนเองได้

พันธกิจที่ 4 ส่งเสริมระบบการศึกษาและสาธารณะสุขตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

พันธกิจที่ 5 เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดสภาวะแวดล้อมที่ดี

จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

1. การคมนาคม การขนส่ง มีความสะดวก รวดเร็ว
2. ระบบสาธารณูปโภค สะดวกและครอบคลุม
3. ประชาชนมีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยของประชาชนเพิ่มขึ้น
5. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ รักษาและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
6. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางด้านการศึกษาและการเมืองการบริหารงานบุคคล ให้มีความก้าวหน้า โดยเฉพาะการรักษาและส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน อนุรักษ์ศิลปะ จารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

2.5.3 ชุมชนตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

ประวัติความเป็นมา

ตำบลในเมืองเป็นตำบล 1ใน 10 ตำบลของอำเภอบ้านไผ่จังหวัดขอนแก่นโดยจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่23กุมภาพันธ์ 2540และได้รับการปรับขนาดเป็นขนาดกลางตามมติ

ก.อบต.จังหวัดขอนแก่นครั้งที่ 7/2550เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2550 และประกาศ อบต.ในเมืองเมื่อวันที่14 สิงหาคม 2550 และได้ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง เป็นเทศบาลตำบลในเมือง ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2552 (เทศบาลตำบลบ้านไผ่, ออนไลน์)

ข้อมูลสภาพทั่วไป

ที่ตั้งเทศบาลตำบลในเมืองตั้งอยู่เลขที่ 173 หมู่ที่ 8 บ้านหนองแวงไร่ ตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัด ขอนแก่น ตั้งอยู่ห่างจากที่ทำการอำเภอบ้านไผ่ ประมาณ 4.00 กิโลเมตรเนื้อที่มีพื้นที่ประมาณ 30,125 ไร่ หรือประมาณ 48 ตารางกิโลเมตรแนวเขตติดต่อตำบลในเมืองตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอบ้านไผ่ทิศเหนือติดต่อตำบลโคกสำราญ และตำบลหนองแซง กิ่งอำเภอบ้านแฮดทิศใต้ ติดกับตำบลหนองน้ำใส และตำบลหินตั้ง อำเภอบ้านไผ่ทิศตะวันออก ติดกับตำบลภูเหล็กและตำบลหินตั้งอำเภอบ้านไผ่ทิศตะวันตก ติดกับตำบลหัวหนอง ตำบลบ้านไผ่ และเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่

วิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

วิสัยทัศน์การพัฒนาเทศบาลตำบลในเมือง (Vision)

“ชุมชนน่าอยู่ การคมนาคมสะดวก ผนวกการเรียนรู้คู่คุณธรรม นำพาเศรษฐกิจ”

พันธกิจการพัฒนาเทศบาลตำบลในเมือง (Mission)

1. การพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่มีความเข้มแข็ง โดยได้รับบริการสาธารณะโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อรองรับขยายตัวของชุมชนและเศรษฐกิจ

2. การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. สนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน

4. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน

5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. พัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐที่ดี และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

จุดมุ่งหมาย

ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นพอเพียงและพึ่งตนเองได้สนับสนุนให้การสงเคราะห์และฟื้นฟูเด็ก สตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสในสังคมผู้ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ให้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามสมควรแก่อัตภาพสิ่งแวดล้อมดีชุมชนน่าอยู่ มีความปลอดภัยส่งเสริมสนับสนุนการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ทั้งการศึกษาในระบบนอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัยแก่เยาวชนประชาชน และผู้ด้อยโอกาสในสังคมประชาชนมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นทั้งในและนอกระบบมีการบริหารจัดการภาครัฐที่เป็นระบบโดยประชาชนมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่

2.5.4 ชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

ตำบลหนองบัวอำเภอบ้านฝางจังหวัดขอนแก่นเดิมเป็นบ้านหนองบัวตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ได้แยกการปกครองออกจากตำบลบ้านทุ่มเมื่อ พ.ศ.2490 เป็นตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เดิมมี 14 หมู่บ้าน คือ บ้านฝางหมู่ที่ 1 , 2 บ้านหัวบึงหมู่ที่ 3 บ้านสระแก้วหมู่ที่ 4 บ้านโคกสีหมู่ที่ 5 บ้านดอนหันหมู่ที่ 6 บ้านหนองบัวหมู่ที่ 7, 8 บ้านโสกม่วงหมู่ที่ 9 บ้านดอนดู่หมู่ที่ 10บ้านนาฝายหมู่ที่ 11 บ้านบะยาวหมู่ที่ 12 บ้านแก่นเท่าหมู่ที่ 13 และบ้านโคกใหญ่หมู่ที่ 14 มีนายต่วน เขตหนองบัว บ้านโคกใหญ่เป็นกำนันคนแรกต่อมาเมื่อ พ.ศ. 25 24 ทางราชการตั้งตำบลบ้านฝางขึ้น จึงคงเหลือหมู่บ้านในเขตการปกครอง 8 หมู่บ้าน และต่อมาได้ขยายเป็น 11 หมู่บ้านี พ.ศ.2539 สภาตำบลหนองบัว ได้จัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย และหนังสือที่ ขก 0016/ว 4343 ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2539 เรื่องการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม ๒๕๓๙ เพื่อจัดตั้งสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณ ๒๕๓๖ ถึงปี 2538 เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 150,000บาท เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 2,134 แห่ง และประกาศกระทรวงมหาดไทย ดังกล่าว ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาทั่วไป เล่มที่ 113 ตอน ที่ 9 ง ลงวันที่ ม30กราคม 2539 ทำให้การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง2,143 แห่ง (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อยู่ในลำดับที่ 116) จะมีผลใช้บังคับใน 30 มีนาคม2539 จนกระทั่ง ก.อบต.จังหวัดขอนแก่นมีมติ ครั้งที่ 7/2550 เรื่องประกาศกำหนดขนาดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2550 ให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวปรับขนาดจากองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางกระทั่งปี2555 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวได้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลหนองบัว ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เป็นเทศบาลตำบลหนองบัว ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2555 มีผลบังคับตั้งแต่ 24 สิงหาคม 2555

2.5.5 ชุมชนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปและประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน

1. ด้านกายภาพ

1.1 ประวัติความเป็นมาเหตุที่ได้ชื่อ "บ้านโนน เพราะเมื่อสมัยก่อนลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีพื้นที่เป็นเนินดินสูง(ชาวบ้านเรียกว่า มอ มีป่าไม้สมบูรณ์ มีลำห้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากบ้านกุดทิง หมู่ที่ 4 ประมาณ20 ครัวเรือน และมีประชากรประมาณ 60 คน ชาวบ้านได้จับจองที่ทำกินและปลูกสร้างบ้านเรือน ต่อมาในราว พ.ศ. 2410 - 2411 ได้รับการตั้งชื่อหมู่บ้านจาก

ทางราชการว่า " บ้านโนน" ตามลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งหมู่บ้าน โดยมีหมื่นบูม และพ่ออุปฮาด เป็นผู้ปกครองในสมัยนั้น จนกระทั่งถึงปัจจุบันมีผู้ปกครองดูแลหมู่บ้านผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันถึง 3 คน ในปัจจุบัน กำนัน นายอดศักดิ์ ทรงคะรักษ์ ตำบลบ้านโนน มีพื้นที่ 48.2192 ตารางกิโลเมตร (30,137.5 ไร่) มี 9 หมู่บ้าน

2. จุดเด่นของพื้นที่ (ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล)

- ทรัพยากรดิน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทรายมีหินลูกรังบางส่วนส่วนใหญ่จะเป็นดินเค็ม สามารถเก็บกักน้ำได้ดีพอสมควรเหมาะกับการเพาะปลูก แต่ยังทำการเกษตรได้ไม่เต็มที่ เพราะยังมีปัญหาในเรื่องการชะล้างของหน้าดิน , การปรับปรุงดิน , ภาวะฝนแล้งและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติของดิน นอกจากนี้ยังมีที่ดินสาธารณประโยชน์อยู่

- ทรัพยากรน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่เขตรับน้ำชลประทาน พร้อมที่จะทำการเกษตรได้ตลอดปี ส่วนที่อยู่นอกเขตชลประทานจะอาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติหรือที่ได้รับการขุดลอกมาช่วยโดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญต่อท้องถิ่นอยู่หลายแห่ง

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

จากการทบทวนวรรณกรรมองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาท เพื่อความสอดคล้องของข้อมูลที่ค้นพบ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาท ดังนี้

ชาญชัย ฮวดศรี (2549) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่า 1) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันครอบครัว พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทโดยได้มีการดำเนินการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้งของคนในครอบครัวในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด 2) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันการเมืองการปกครอง พบว่า พระสงฆ์มีการช่วยเหลืองานของทางราชการ ด้านการปกครอง การสงเคราะห์ประชาชน และการรักษาความปลอดภัยของชาติ 3) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันศาสนา พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการสร้างความรู้สึกที่ดีโดยการออกบิณฑบาตทุกเช้าและรับกิจนิมนต์ไปทำบุญบ้านของญาติโยม 4) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันการศึกษา พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทโดยการเป็นพระสอนศีลธรรมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันเศรษฐกิจ พบว่า พระสงฆ์ ให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิตนักศึกษาต่างท้องที่ที่มาศึกษาเล่าเรียน การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาศีล และให้เช่าที่ดินในราคาถูกให้แก่ประชาชนที่ขัดสนปลูกที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับมากที่สุด 6) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันนันทนาการ พบว่า พระสงฆ์ มีบทบาทโดยการเขียนบทความเผยแผ่ทางหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียงหนังสือธรรมะเผยแพร่ และ 7)

แนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน ได้แก่ สถาบันทางสังคมต่างๆ ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายในด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้มากขึ้น พระสงฆ์ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาคเอกชนและภาครัฐบาลอย่างจริงจัง และสื่อมวลชนควรนำเสนออย่างมีความรับผิดชอบต่อจิตสำนึก จารีตประเพณีและวัฒนธรรมไทย

สลักใจ ศรีธราดล และ จิราพร บุญช่วย (2557) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาที่คาดหวัง ที่ปฏิบัติจริง และปัญหาเกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่” การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาที่คาดหวัง ที่ปฏิบัติจริง และปัญหาเกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า

1) ความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาต่อบทบาทหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาที่คาดหวังกับที่ปฏิบัติจริง พบว่า นักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังและการปฏิบัติงานจริง ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 โดยให้ความคาดหวังสูงกว่าการปฏิบัติจริง กล่าวคือ นักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาให้ความคาดหวังระดับมาก แต่การปฏิบัติงานจริงของอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในระดับมากค่อนไปทางปานกลาง ในขณะที่นักศึกษาให้การปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับปานกลาง

2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังกับการปฏิบัติงานจริงตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับความคาดหวัง และการปฏิบัติงานจริงของอาจารย์ที่ปรึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 โดยด้านที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้ความคาดหวังซึ่งอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีคะแนนมากสุด คือ ด้านสัมพันธภาพกับนักศึกษา รองลงมาคือ ด้านให้คำปรึกษา ด้านวิชาการ ด้านการพัฒนานักศึกษา และด้านการให้ความช่วยเหลือ ตามลำดับ ในส่วนของการปฏิบัติงานจริงที่อยู่ในระดับมากค่อนไปทางปานกลาง ด้านที่ได้คะแนนสูงสุด คือด้านสัมพันธภาพ รองลงมา คือ ด้านให้คำปรึกษา ด้านวิชาการ ด้านการพัฒนานักศึกษา และด้านการให้ความช่วยเหลือ ตามลำดับ

3) ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังกับการปฏิบัติงานจริงตามความคิดเห็นของนักศึกษา โดยพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวัง และการปฏิบัติงานจริงของอาจารย์ที่ปรึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .01 โดยด้านที่นักศึกษาให้ความคาดหวังในระดับมาก ด้านที่มีคะแนนมากสุด คือ ด้านสัมพันธภาพกับนักศึกษา รองลงมาคือ ด้านให้คาปรึกษา ด้านวิชาการ ด้านการพัฒนานักศึกษา และด้านการให้ความช่วยเหลือ ตามลำดับ ในส่วนของการปฏิบัติจริง พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่

ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านสัมพันธภาพกับนักศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการให้คำปรึกษา ด้านการพัฒนานักศึกษา ด้านการให้ความช่วยเหลือ และด้านวิชาการ ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังพบว่า คณะศิลปศาสตร์ มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่ชัดเจน มีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเคร่งครัด มีหน่วยงานที่พร้อมในการสนับสนุนอาจารย์ที่ปรึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ยังมีปัญหาการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษา คือ เวลาว่างของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่สอดคล้องกับเวลาว่างของนักศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีตารางให้นักศึกษาเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาก็ตาม ดังนั้น คณะควรกำหนดนโยบายเพื่อสร้างขวัญและกาลังใจให้กับอาจารย์ที่ปรึกษา อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษามีความพร้อมในการดูแลนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เอมอร แสนภูวา (2559) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชากรณีศึกษา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชน เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำชุมชน การเตรียมความพร้อมของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในภาวะปกติสัมพันธภาพระหว่างชุมชนในภาวะปกติกับภาวะตึงเครียดของชุมชนตามแนวชายแดน และแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา

ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชน ได้แก่ 1) เมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่มั่นคงตามแนวชายแดนมีบทบาทสนับสนุนช่วยเหลืออานวยความสะดวก ดูแลให้เกิดความสงบเรียบร้อย สร้างขวัญกำลังใจ ประสานงาน และรับข้อมูลข่าวสาร 2) สถานการณ์ปกติ ช่วยเหลือ ประสานงาน ติดตามข้อมูลข่าวสารประชุมกับประชาชนทุกเดือน และรายงานสถานการณ์ในชุมชนต่อหน่วยงานราชการเพื่อทราบเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำชุมชนได้แก่ 1) ความร่วมมือของประชาชน 2) การจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานรัฐ 3) นโยบายของรัฐ 4) ขวัญกำลังใจของผู้นำ 5) ความศรัทธาตัวผู้นำ 6) การประชาสัมพันธ์ที่ดี 7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำ 8) ความสามัคคี และ 9) การทำงานร่วมกับเครือข่าย การเตรียมความพร้อมของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนในภาวะปกติ ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน จัดทำแผนการเพื่อพัฒนา เชื่อมความสัมพันธ์กับผู้นำตามแนวชายแดน 2) สมาชิกชุมชน ประกอบด้วย เตรียมความพร้อมตามที่ผู้นำได้ชี้แนะ รับการอบรมตามที่หน่วยงานรัฐเข้ามาพัฒนา ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด สัมพันธภาพระหว่างชุมชนในภาวะปกติกับภาวะตึงเครียดได้แก่ 1) ภาวะปกติ ประกอบด้วยดำเนินชีวิตตามปกติตามวิถี รับฟังข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ เตรียมความพร้อมในการพัฒนากับหน่วยงานต่าง ๆ 2) ภาวะตึงเครียดประกอบด้วยมีความสามัคคี ปฏิบัติตามแผนการอพยพเชื่อในตัวผู้นาและปฏิบัติตาม ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้นาชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคง พบว่า 1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและสมาชิกในชุมชน 2) พัฒนาผู้นำให้มี

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย 3) แสวงหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน 4) ภาครัฐให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ประชาชน 5) ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชนชายแดนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง 6) หน่วยงานทหารควรเข้าร่วมมือสร้างความสัมพันธ์ 7) สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้นำ 8) ภาครัฐจัดให้มีการประชุม/อบรม/สัมมนาร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อลดความหวาดระแวง 9) พัฒนาผู้นำด้านสุขภาพกายใจและ 10) สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

วิภาดา ม่อมพะเนาว์ (2558) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า

1) การแสดงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้วางแผนโครงการ มีการแสดงบทบาทในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้กระตุ้น มีการแสดงบทบาทในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้ให้ความรู้และชี้แนะแก้ไขปัญหา มีการแสดงบทบาทในระดับน้อย

2) การเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามสถานภาพด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าประชาชนในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่มีเพศแตกต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับการแสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2556) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมบทบาทของวิทยุชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา” การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมบทบาทของวิทยุชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และกัมพูชาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของชายแดนไทย-กัมพูชา ประยุกต์ใช้แนวคิดการ สื่อสาร

ระหว่างประเทศแบบมีส่วนร่วมในวิทยุชายแดน และเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับวิทยุชายแดนไทย-กัมพูชา ของคนไทยและกัมพูชา รวมทั้งแสวงหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทของวิทยุชายแดนไทย-กัมพูชาในการส่งเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา

การศึกษาพบว่า วิทยุชายแดนไทย-กัมพูชามีสถานภาพ ศักยภาพและปัจจัยภายนอกที่เสริมศักยภาพ รวมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่เป็นอุปสรรคต่อวิทยุฯ ในการท าหน้าที่ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา กระนั้นก็ตาม วิทยุฯ ไทยตามแนวชายแดนปัจจุบันโดยรวมมีบทบาทด้านต่าง ๆ ดังนี้ บทบาทใน 1) บทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 2) บทบาทในการเชื่อมสัมพันธ์ด้วยความบันเทิงผ่านเสียงเพลง 3) บทบาทในการให้ข่าวสารความรู้ 4) บทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจในภาษาไทย 5) บทบาทในการโฆษณาสินค้าและบริการไทย 6) บทบาทในการเผยแผ่พุทธศาสนา และ 7) บทบาทในการเป็นช่องทางส่งข่าวสาร

สภาพโดยรวมของการเปิดรับฟังวิทยุชายแดนที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนกัมพูชาเปิดรับฟังวิทยุฯ ไทย มากกว่ากลุ่มตัวอย่างคนไทยเปิดรับฟังวิทยุฯ กัมพูชา เหตุที่กลุ่มตัวอย่างไทยเปิดรับฟังวิทยุฯ กัมพูชาน้อยกว่า มี อุปสรรคสำคัญ คือ ภาษาที่แตกต่างกันของไทยและกัมพูชา โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าฟังภาษาเขมรไม่รู้ เรื่องและหรือไม่รู้ภาษาเขมร กลุ่มตัวอย่างไทยที่ฟังวิทยุฯ กัมพูชา ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เพราะมีประโยชน์ ได้รับ ความบันเทิง และได้เรียนรู้ภาษาเขมร ตามลำดับ และส่วนใหญ่เมื่อฟังแล้วทำให้รู้สึกดีต่อประเทศกัมพูชา สำหรับกลุ่ม ตัวอย่างกัมพูชาที่ระบุว่าไม่ฟังวิทยุฯ ไทย ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เพราะไม่มีเครื่องรับวิทยุฯ ไม่มีเวลาฟังวิทยุ และกลุ่มตัวอย่างกัมพูชาที่ฟังวิทยุฯ ไทย มีเหตุผล คือ เพราะได้รับความบันเทิงและผ่อนคลาย รองลงมาคือได้รับความรู้ ข่าวสาร และส่วนใหญ่เมื่อฟังแล้วทำให้รู้สึกดีต่อประเทศไทย

การศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์และแนวทางการส่งเสริมบทบาทของวิทยุชายแดนในการส่งเสริม ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชา พบว่า วิทยุฯ ควรมีบทบาทใน 1) การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี 2) การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศ 3) การให้การศึกษาและส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการศึกษา 4) การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ทางการเกษตรและ 5) การส่งเสริม การท่องเที่ยวของทั้งไทยและกัมพูชา ส่วนบทบาทที่ไม่พึงประสงค์ คือ 1) บทบาทในการน าเสนอเนื้อหาที่เป็นชนวนความขัดแย้ง 2) บทบาททางด้านการเมือง และ 3) บทบาทในการเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล

ความพยายามผลักดันให้เกิดการผลิตรายการร่วมกันระหว่างไทยและกัมพูชา ตามแนวคิดเรื่องการมีส่วน ร่วมในวิทยุชายแดนที่กำหนดให้ประชาชนทั้งไทยและกัมพูชา เข้ามีส่วนร่วมในวิทยุชายแดนของการวิจัยครั้งนี้ไม่ ประสบผลสำเร็จเพราะปัจจัยที่สำคัญ คือ ในพื้นที่วิจัย ไม่มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีศักยภาพในการผลักดัน โดยส่วน ใหญ่ผู้ดำเนินการวิทยุฯ มุ่งเน้นประกอบกิจการทางธุรกิจ กล่าวคือ แสวงหากำไรจากการโฆษณา และปัญหาความ ขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา แต่ถึง

อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนวิทยุชายแดนในการทำหน้าที่ในด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาต่อไป

พระครูปลัดเกษฎา ผาทอง (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย พบว่า แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ อธิบายได้ด้วยฐานคติ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) บทบาททางการเมืองตามประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ตามพระไตรปิฎก ตามพระธรรมวินัย ตามประวัติศาสตร์ ประเพณี และตามกฎหมาย 2) ประเด็นการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย พฤติกรรมทางสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3) แนวโน้มการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ด้านสิ่งที่เป็นอยู่ทางสังคม ด้านความคาดหวังของสังคม และด้านบทบาทเชิงสร้างสรรค์

มนสิชา ภักดิเมธี (2560) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทสตรีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย” การศึกษาบทบาทของสตรีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงรายครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทผู้บริหารสตรีขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย 2) คุณลักษณะของความเป็นผู้นำสตรีของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย และ3) ปัญหาและข้อเสนอแนะบทบาททางการเมืองของสตรีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทผู้บริหารสตรีขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหวัดเชียงราย ผู้วิจัยค้นพบว่า การส่งเสริมการเผยแพร่บทบาทการทำงานของผู้หญิง มักจะไม่ได้รับการสนับสนุนและนำเสนอผลงานให้ปรากฏต่อสาธารณชน ความร่วมมือของทุกๆ ฝ่ายในการที่จะมาประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ บทบาทของผู้หญิงที่โดดเด่นออกสู่สาธารณชนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหารสตรีเริ่มต้นจากภาพลักษณ์ที่เราแสดงออกโดยสีหน้า กิริยาท่าทาง เครื่องแต่งกาย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกความเชื่อมั่นในภาพพจน์ของผู้บริหารสตรี และสามารถสร้างภาพลักษณ์ของผู้บริหารสตรีได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาทำให้ผู้ร่วมงานหรือประชาชน หน่วยงานอื่นๆ ยอมรับในบุคลิกภาพของผู้บริหารสตรี ลักษณะของผู้บริหารสตรีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงรายมีความจริงใจและรักษาคำพูด ตั้งใจในการทำงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้าน มุ่งมั่นและมีทัศนคติในการทำงานเพื่อชุมชนมีความปรารถนาดีต่อชุมชน สามารถในการที่จะรวบรวมกลุ่มคน และสามารถถ่ายทอดประเด็นปัญหาและแสวงหาความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาแก่ชุมชน จัดการและการให้บริการ มีเครือข่ายที่สามารถขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน หรือเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่และมีภาวะผู้นำ สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเด็ดขาด รวดเร็ว และสามารถสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามได้อย่างมีปะสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและประโยชน์ของส่วนรวม สำหรับ

ปัญหาและข้อเสนอแนะบทบาททางการเมืองของสตรี ในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย พบประเด็นปัญหาเรื่องของความรักสวยรักงาม ความไม่อดทนต่อความลำบากต่าง ๆ ในพื้นที่ การไม่กล้าตัดสินใจ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ต้องการการตัดสินใจในภาวะเร่งด่วน การมีลักษณะของความเป็นคนละเอียดจู้จี้ รวมถึงความไม่แข็งแรงของสภาพร่างกายเพื่อเปรียบเทียบกับเพศชาย เป็นต้น โดยในการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนต่างไม่ได้ต้องการให้เพศหญิงมีสภาพร่างกายที่แข็งแรงเท่ากับเพศชายแต่อย่างใด เพราะทั้ง 2 เพศ มีลักษณะหรือข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกัน โดยแม้เพศชายจะแข็งแรงกว่า แต่ก็มีความละเอียดรอบคอบน้อยกว่า

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น พอจะกล่าวโดยสรุปถึงการทำความเข้าใจองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจบริบททางการเมืองและสังคมที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อและวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการจัดโครงสร้างทางสังคม โดยผ่านพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาหรือลงมือปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้อื่น ที่เหมาะสมแก่ตำแหน่งและสถานะในสังคมนั้นๆ เป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในกลุ่มซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามตำแหน่งและหน้าที่บทบาทนี้อาจมีลักษณะเป็นทางการตามระเบียบของกลุ่มรูปนัยที่ตะกำหนดสิ่งที่บุคคลแต่ละบุคคลที่ครองตำแหน่งหน้าที่ใดๆ จะต้องคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติกิจกรรมทั้งส่วนของตนและส่วนที่จะต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้มีตำแหน่งหน้าที่อื่นๆ ในกลุ่ม และอาจมีลักษณะไม่เป็นทางการที่เป็นความคาดหวังของสมาชิกในกลุ่มที่ต้องการให้ผู้มีหน้าที่หนึ่งๆ ต้องมีพฤติกรรมใดบ้างทั้งนี้ในบริบททางการเมืองในสังคมไทยโดยส่วนมากไม่กระทำตามตามบทบาทหรือหน้าที่ของตน เช่น บทบาทในการเป็นนักการเมืองที่ต้องเข้ามาเพื่อตอบสนองการพัฒนาประเทศแต่กลับมาเพื่อการทุจริต คอร์รัปชั่น เกื้อประโยชน์เพื่อตนและพวกพ้อง จนทำให้การพัฒนาประเทศไม่สามารถขับเคลื่อนต่อได้ แต่ถ้าทุกคนรู้บทบาทหน้าที่อันพึงกระทำที่ไม่ผิดต่อจารีตปฏิบัติของบ้านเมือง ความผาสุกจะบังเกิดขึ้นแก่สาธารณชนส่วนรวม

2.6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้นำชุมชน เพื่อความสอดคล้องของข้อมูลที่ค้นพบ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผู้นำชุมชน ดังนี้

บุญแสง ชีระภากร (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทมีรูปแบบภาวะผู้นำแบบชี้นำมากที่สุด 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกช่วงอายุ ทั้งเพศหญิง และเพศชายในทุกระดับการศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรูปแบบภาวะผู้นำแบบชี้นำมากที่สุด 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่บริหาร โดยคำนึงถึงมิติประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความรับผิดชอบต่อสังคม ซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส และการให้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน แต่ในมิติความมีจริยธรรม และเคารพกฎหมาย และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึงน้อยกว่ามิติอื่น 4. เมื่อควบคุมตัวแปรระยะเวลาที่เคยทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาก่อน ประเภทผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน 3 มิติ คือความรับผิดชอบต่อสังคม การสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส ส่วนรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน 3 มิติ คือ การคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561, หน้า 267-280) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสน์: ทศพิธราชธรรม พบว่า การพัฒนางานในปัจจุบันมนุษย์ทุกคนจำเป็นจะต้องใช้ภาวการณ์ความเป็นผู้นำเข้ามาเกี่ยวข้องในการพัฒนางานขององค์กรเสมอ การพัฒนาที่ทำให้เกิดความเจริญจะต้องมีผู้นำที่ดี ภาวะความเป็นผู้นำจะต้องมีทั้งเก่งงาน เก่งคิด เก่งพูด เก่งคน และเก่งการดำเนินชีวิตไปด้วยกัน ทั้งนี้ พบว่า ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล

พลเผ่า เพ็งวิภาศ (2559) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลกระทบสถานะบทบาทและองค์ความรู้ของประเพณี ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ในจังหวัดขอนแก่นพบว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นแบบแผนและแนวทางดำเนินชีวิต (Way of life) ที่มุ่งไปในด้านศีลธรรม ประเพณีที่ถูกผิดมากกว่าด้านอาชีพ ฮีต 12 คอง 14 มีอิทธิพลต่อวิถีคนชาวอีสาน และประเพณี ฮีต 12 ชาวอีสานโบราณ ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันทำอย่างจริงจัง ส่วนคอง 14 นั้น เป็นแนวปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อความดีงามของตนและส่วนรวมมรับผิดชอบต่อสังคม

2.6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

จากการทบทวนวรรณกรรมองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อความสอดคล้องของข้อมูลที่ค้นพบ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนา ดังนี้

วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ (2552) ได้วิจัยเรื่อง โครงการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกำลังคนภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สานักงาน ก.พ.) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการวางแผนกำลังคนภาครัฐ ได้ตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนกำลังคนภาครัฐที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงได้ทำการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกาลังคนภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ โดยคัดเลือก 6 กระทรวงเป้าหมาย ในการศึกษาวิจัยจากหลักเกณฑ์ของขนาดทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ อย่างละ 2 กระทรวง และลักษณะการทำงานของกระทรวงใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) กระทรวงที่มีภารกิจที่รัฐเป็นผู้ควบคุมหรือดำเนินการหลัก 2) กระทรวงที่มีภารกิจที่ภาครัฐ-เอกชน-ประชาชน ร่วมกันจัดการได้ และ 3) กระทรวงที่มีภารกิจที่ภาคเอกชน-ประชาชน สามารถจัดการได้เองภายใต้กติกาและการส่งเสริมของภาครัฐ และได้คัดเลือก 6 กระทรวง ดังนี้ กระทรวงคมนาคม (ขนาดใหญ่) กระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ (ขนาดใหญ่) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ขนาดกลาง) กระทรวงอุตสาหกรรม (ขนาดกลาง) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ขนาดเล็ก) และ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ขนาดเล็ก)

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561, หน้า 267-280) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสน์: ทศพิธราชธรรม พบว่า การนำเอาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไปศึกษาวิเคราะห์แล้วประยุกต์ใช้ให้เข้ากับหลักการปกครองสำหรับภาวะผู้นำ ก็จะทำให้หลักธรรมมีส่วนในการเสริมสร้างคุณธรรมและก่อให้เกิดการพัฒนาผู้นำหรือผู้ปกครองทุกระดับชั้นอย่างมีคุณภาพ กล่าวคือ การพัฒนาชีวิตชุมชนสังคมและประเทศชาติของเขาให้ดีขึ้น เขาก็มาพัฒนาครอบครัว ชุมชน และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้น หลักธรรมจึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองอย่างแท้จริง ดั่งเช่นในคำว่า “ราชธรรม” คือธรรมสำหรับผู้เป็นใหญ่ หรือผู้เป็นหัวหน้าในการปกครอง เพราะ “ราช” ศัพท์ ย่อมมีความหมายรวมไปถึงชนผู้เจริญรุ่งเรืองเฉพาะตนและยังบริวารชนให้เจริญรุ่งเรืองตามด้วย และหมายถึง ผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจ คือผู้เป็นที่ยินยอมพร้อมใจของชนอื่น ฉะนั้น “ราช” ศัพท์นี้ โดยกำหนดอย่างสูงสุด หมายถึง องค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นฉัตรชัยของประเทศ โดยต่ำสุด หมายถึง บุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือหัวหน้ากลุ่มชนชั้นเล็กๆ ผู้นำกลุ่มชนนั้นมีหลายระดับ ผู้นำในแต่ละระดับนั้นจะต้องมีทศพิศราชธรรมเป็นหลักปฏิบัติ จะเว้นเสียมิได้ หลักธรรม 10 ประการนี้ เป็นหลักปฏิบัติในการปกครองเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่งๆ ขึ้นไป

2.6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

จากการทบทวนวรรณกรรมองค์ความรู้เกี่ยวกับการเมือง เพื่อความสอดคล้องของข้อมูลที่ค้นพบ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเมือง ดังนี้

สิทธิโชค ลางคุลานนท์ (2552) ศึกษาเรื่อง “พัฒนาการและบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย” โดยมีวัตถุประสงค์และขอบเขต เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการบทบาททางการเมืองและผลกระทบทางการเมืองจากกลุ่มธุรกิจการเมืองที่มีต่อพรรคการเมือง รัฐสภา นโยบายสาธารณะ และโครงการต่างๆของรัฐ โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีทางด้านสังคมและการเมืองรวมทั้งด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารวิชาการ บทความ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจการเมือง และนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบจากแต่ละแหล่งข้อมูลจากนั้นจึงทำการศึกษาประเด็นที่กำหนดไว้และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นเหล่านั้นเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการ บทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นภาพรวมของกลุ่มธุรกิจการเมืองภายในประเทศ

ผลการศึกษากลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย พบว่า กลุ่มธุรกิจการเมืองเกิดขึ้นในประเทศไทยด้วยเหตุผลทางโครงสร้างและความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยชนชั้นนำทางการเมืองและชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างไรก็ดี ระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นปัจจัยหรือช่องทางที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้กลุ่มธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมืองด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น กลุ่มนักธุรกิจกลายมาเป็นนักการเมือง สามารถใช้อำนาจทางการเมืองผลักดันนโยบายสาธารณะต่างๆ โดยเฉพาะนโยบายด้านเศรษฐกิจ แต่อีกด้านหนึ่งทำให้ยิ่งมีการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองด้วยเช่นกัน ทำให้นโยบายหลายนโยบายตอบสนองหรือให้มีประโยชน์แก่กลุ่มธุรกิจ วิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 และรัฐธรรมนูญ 2540 ยิ่งเป็นการเปิดโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองที่นำโดยกลุ่มทุนสื่อสารโทรคมนาคมนั่นคือ การเกิดขึ้นของพรรคไทยรักไทย พรรคไทยรักไทยได้นำเสนอแนวคิดนโยบายที่ทันสมัยนำแนวคิดธุรกิจมาประยุกต์ใช้ส่งผลให้เกิดการปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น อันเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายสาธารณะให้ประสบความสำเร็จ แต่ปรากฏว่านโยบายหลายนโยบาย มีการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มธุรกิจของพวกพ้อง มีการออกกฎหมายและระเบียบต่างๆ เพื่อให้ธุรกิจของกลุ่มได้รับผลประโยชน์และเป็นไปในลักษณะผูกขาดสะท้อนให้เห็นถึงการมีการทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ของตนกับผลประโยชน์ของส่วนรวม (Conflict of Interest) อีกทั้งยังพบว่า มีการเข้าแทรกแซงกระบวนการตรวจสอบทั้งในสภาผู้แทนราษฎร องค์กรอิสระ และจากสื่อสารมวลชนอีกด้วย การมีบทบาทของกลุ่มธุรกิจการเมือง ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองทั้งในด้านบวก และลบ หากกลุ่มธุรกิจการเมืองเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยสำนึกในสถานะของตนว่าเข้ามาเพื่อจะนำความรู้ความสามารถหรือนำเสนอแนวคิดนโยบายที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาประเทศ ย่อมเป็นสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ แต่หากใช้บทบาทหรืออำนาจเพื่อแสวงหาความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับตนและพวกพ้องโดยมิได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลักย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติอย่างมหาศาล การป้องกันและแก้ไขปัญหาผลกระทบทั้งในด้านผลประโยชน์ทับซ้อนและการแทรกแซงกระบวนการตรวจสอบ จำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือ ซึ่งในที่นี้ได้เสนอแนะแนวทางทั้งมาตรการด้านการตรวจสอบ การบังคับใช้กฎหมาย อาทิการใช้อำนาจในกรอบของกฎหมาย นิติรัฐ และนิติธรรม การสนับสนุนมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคม การปรับปรุงและการบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน การจัดตั้งและการสนับสนุนงบประมาณให้กับองค์กรอิสระต่างๆ รวมทั้งมาตรการทางสังคมและจิตสำนึก อาทิ รณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของประชาธิปไตย และสิทธิหน้าที่ ที่แท้จริง ร่วมกันทำหน้าที่ตรวจสอบดูแลสิทธิประโยชน์ของพวกเขาได้ดีขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและเตรียมตัวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมากขึ้น สร้างค่านิยมของประชาชนและสังคมในความ

เสมอภาค ประชาชน นักวิชาการ สื่อสารมวลชน ต้องร่วมกันศึกษาทำความเข้าใจและเผยแพร่ความรู้ระบบเศรษฐกิจธุรกิจสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนเพื่อให้รู้เท่าทันนักธุรกิจการเมืองและร่วมกันทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นกลาง

สัญญา เคณาภูมิ (2559) ศึกษาวิจัย เรื่อง “อิทธิพลของอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประเทศไทย” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดอรรถประโยชน์ทางการเมืองและรูปแบบการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย 2) เพื่อศึกษาการเข้าถึงอรรถประโยชน์ทางการเมือง และรูปแบบการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตยของประชาชน 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย 4) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบอิทธิพลของอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย 5) เพื่อค้นหาแนวทางการประยุกต์ใช้อรรถประโยชน์ทางการเมืองกับการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตยที่ส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และ 6) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางประเทศไทยหรือเรียกว่ากลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) อรรถประโยชน์ทางการเมืองเป็นสิ่งเร้าภายนอกที่ปัจเจกบุคคลให้คุณค่าอันเกิดจากกิจกรรมทางการเมืองซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมือง อธิบายได้ด้วยฐานคติ 4 ทฤษฎี ดังนี้ 1) ทฤษฎีปัจจัยกำหนด ได้แก่ การจัดกลุ่มทางสังคม และกระแสนิยม 2) ทฤษฎีจิตวิทยา ได้แก่ ความผูกพัน และความศรัทธา 3) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ได้แก่ ความจำเป็นพื้นฐาน ความปลอดภัยในชีวิต การยอมรับนับถือการได้รับการยกย่อง และ การทำตามใจตนเอง และ 4) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล ได้แก่ ความสามารถของนักการเมือง แนวนโยบายของพรรคการเมือง ประสิทธิผลนโยบาย และ อุดมการณ์ทางการเมืองส่วนรูปแบบการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย หมายถึง การเข้าไปมีส่วนในการกระทำใดๆ ในกิจกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จำแนกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) บทบาทผู้สังเกตการณ์ 2) บทบาทผู้มีส่วนร่วม และ 3) บทบาทความเป็นหุ้นส่วน

2) การเข้าถึงอรรถประโยชน์ทางการเมืองเพื่อประกอบการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ 1) อรรถประโยชน์ฐานคติทฤษฎีปัจจัยกำหนด 2) อรรถประโยชน์ฐานคติทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล 3) อรรถประโยชน์ฐานคติทฤษฎีจิตวิทยา และ 4) อรรถประโยชน์ฐานคติทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

3) การตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตยของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย($\overline{X}$ =2.43) จำแนกและเรียงลำดับตามบทบาทการตัดสินใจทางการเมืองจากค่าคะแนน

เฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ 1) บทบาทผู้สังเกตการณ์ 2) บทบาทผู้มีส่วนร่วม และ 3) บทบาทความเป็นหุ้นส่วน

4) อิทธิพลของอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย ได้แก่ ปัจจัยอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน ($\overline{X}$ =.216) ปัจจัยกระแสนิยม (β=.198) ปัจจัยการจัดกลุ่มทางสังคม (β =.186) ปัจจัยประสิทธิผลนโยบาย (β =.153) ปัจจัยการทำตามใจตนเอง (β =.123) ปัจจัยความสามารถของนักการเมือง (β =.105) ปัจจัยการยอมรับนับถือ (β =.089) และ ปัจจัยแนวนโยบายของพรรคการเมือง (β=.088) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.529 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย ได้ร้อยละ 28.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ±0.724 (F =16.267 ; p-value = 0.001)

5) รูปแบบอิทธิพลของอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย ได้ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในความเป็นหุ้นส่วนทางการเมือง ได้แก่ การเป็นผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง (β =.665) การเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมือง (β =.178)อรรถประโยชน์ฐานคติทฤษฎีปัจจัยกำหนด (β =.178) อรรถประโยชน์ฐานคติทฤษฎีจิตวิทยา (β =.156) และ อรรถประโยชน์ฐานคติทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (β=.105) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เป็น 0.865 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองได้ร้อยละ 74.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ±0.54385 (F=272.70; p-value = 0.001)

6) รูปแบบการพัฒนาการตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตยที่เหมาะสมคือ รูปแบบการตัดสินใจทางการเมืองในความเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองซึ่งมีองค์ประกอบ 1) การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) การส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) การเสริมสร้างครอบครัวประชาธิปไตย (กลุ่มการเมือง) 4) การส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย และ 5) การเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐศาสตร์การเมือง (ประชาธิปไตยกินได้)

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล (2557) ทำการวิจัย เรื่อง “จากชนชั้นกลางผู้ปกป้องประชาธิปไตยสู่มวลมหาประชาชนผู้ปกป้องการเมืองเชิงศีลธรรม: ปฏิบัติการทางอุดมการณ์การเมืองเชิงศีลธรรมในหมู่ผู้ชุมนุมย่านธุรกิจสีลม-อโศก ในขบวนการต่อต้านทักษิณ” โดยอธิบายความขัดแย้งทางเมืองไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ผ่านการวิเคราะห์พลังต่อต้านอดีตนายกทักษิณและรัฐบาลตัวแทน (nominee government) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) และประวัติศาสตร์จากคาบอกเล่า (oral history) ของผู้นำและผู้สนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณจานวน 100 คนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด งานชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าในช่วงเริ่มต้นขบวนการฯ ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่หลากหลาย โดยเฉพาะในด้านยุทธศาสตร์เชิงอุดมการณ์ (ideological strategy) อันมี 3 กลุ่มหลัก

คือ กลุ่มอนุรักษ์นิยมเหนียวแน่น (Unswerving conservatives: UC) กลุ่มเสรีนิยมผู้ยอมประนีประนอม (Compromised Liberal: CL) และกลุ่มเสรีนิยมผู้ถูกทำให้เป็นชายขอบ (Marginalised liberals: ML) แต่ในช่วงเวลาต่อมาพลังอนุรักษ์นิยมเหนียวแน่นประสบชัยชนะในการต่อสู้ภายในขบวนการฯ จนกลายเป็นกลุ่มที่มีพลังเหนือกลุ่มอื่นและมีอำนาจครอบงำทั้งในเชิงอุดมการณ์และการตัดสินใจในองค์กร งานวิจัยชิ้นนี้จะอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าเป็นผลมาจากหนึ่ง การเติบใหญ่ของพลังอนุรักษ์นิยมเกิดจากความสำเร็จในการระดมปัจเจกชนอนุรักษ์นิยมที่เคยกระจัดกระจายและยังไม่เคยได้รับการจัดตั้งมาก่อน เพื่อมาสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบมวลชน (mass politics) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มชาตินิยมสุดขั้ว กลุ่มกษัตริย์นิยม กลุ่มศาสนา และชนชั้นกลางหน้าใหม่ในการเมืองมวลชน จนกระทั่งกลายเป็นมวลชนกลุ่มหลักผู้ให้การสนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณในเวลาต่อมา กลุ่มพลังเหล่านี้เคยกระจัดกระจายไร้การจัดตั้งได้รวมตัวกัน จนกลายเป็นกลุ่มก้อนและสามารถเข้ายึดกุมการนำของขบวนการฯ ได้ในที่สุด สองพลังเสรีนิยมบางกลุ่มยอมประนีประนอมกับกลุ่มอนุรักษ์นิยมเพื่อแลกเปลี่ยนกับทรัพยากรอำนาจ และการสร้างพันธมิตร เพื่อให้สามารถคงบทบาทอยู่ในขบวนการฯ ได้ต่อไป นอกจากนั้นบางส่วนยังเชื่อตามกรอบโครงความคิดหลักของขบวนการฯ ที่ว่า “ภัยคุกคาม-วิกฤตครั้งใหญ่-ต้องทำอะไรเดี๋ยวนี้ (Threat-Mega Crisis-Action Now)” กล่าวคือ ทุกฝ่ายกำลังเผชิญกับภัยคุกคามร่วมกัน ซึ่งคือทักษิณที่พยายามผูกขาดอำนาจทางการเมือง และกำลังสร้างวิกฤตการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ให้กับสังคมไทย ทุกฝ่ายจึงต้องร่วมมือกัน

จำลอง พรมสวัสดิ์ (2554) ศึกษาวิจัย เรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบททางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553 2) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของชนชั้นกลางเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย และผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology)

ผลการศึกษาพบว่า

1) บริบททางการเมืองมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553 มาก ทั้งนี้เนื่องจากบริบททางการเมืองอันได้แก่รัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 ที่ให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทสำคัญเป็นผู้เล่นไม่ใช่ผู้ดูตามแนวคิดของการเมืองแนวใหม่หรือการเมืองภาคประชาชนประกอบกับชนชั้นกลางในช่วงที่ทำการศึกษามีความกระตือรือร้นและมีจิตสำนึกทางการเมืองมาก ขณะเดียวกันไม่ต้องการเห็นรัฐบาลมีพฤติกรรมการคอรัปชั่นเชิงนโยบายและการขัดกันของผลประโยชน์อย่างกว้างขวาง

2) บริบททางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2253 ค่อนข้างมากเนื่องจากบริบทสังคมไทยระยะหลังสังคมพหุนิยม และพหุวัฒนธรรมเป็นสังคมข่าวสารข้อมูลทำให้ชนชั้นกลางสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองและมีการรวมกลุ่มเป็นแนวร่วมกับกลุ่มการเมืองอื่น ๆ เป็นต้น

3) บริบททางเศรษฐกิจมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลค่อนข้างน้อย เพราะตัวแบบของ Lipset ที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยใช้ไม่ได้กับประเทศในเอเชียรวมทั้งไทย

4) การสำรวจความคิดเห็นของชนชั้นกลางเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยและผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยพบว่า ชนชั้นกลางส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมมาก ($\overline{X}$ = 4.09) แสดงให้เห็นว่าชนชั้นกลางในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีความรู้ความเข้าใจในการเมืองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดีทั้งความรู้ทางด้านบวกและทางด้านลบเป็นผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางที่มีต่อการเมืองไทยพบว่าค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองชนชั้นกลางทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมมาก ($\overline{X}$ = 4.06) การที่ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องมาจากรัฐธรรมนูญปี 2550 ที่ให้ความสำคัญกับการเมืองแนวใหม่หรือการเมืองภาคประชาชนหรือประชาธิปไตยทางเลือกมากกว่าประชาธิปไตยตัวแทนที่มีข้อจำกัด

วีระชัย ขันรุ่ง (2553) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งมีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงตามระยะเวลาที่เปลี่ยนไป 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี 3) ศึกษาและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรีต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางสังคม: อาชีพ/รายได้ต่อเดือน, ปัจจัยส่วนบุคคล: ความเชื่อ / ลักษณะทางบุคลิกภาพ/ การสืบลักษณะนิสัย, ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง: ลักษณะของการรณรงค์หาเสียง และปัจจัยด้านสิ่งเร้าทางการเมือง: การพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลของจังหวัดนนทบุรี ส่วนปัจจัยที่เหลืออื่น ๆ ไม่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี

จากการวิจัย การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี ควรที่จะสนับสนุนเพิ่มเติมสิ่งที่เป็นปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม:ด้านอาชีพ โดยเฉพาะข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ด้านรายได้ต่อเดือน เน้นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนในช่วง 10,001 – 20,000 บาท ปัจจัยด้านสิ่งเร้าทางการเมือง: การพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง ประกอบด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองท้องถิ่นกับบุคคลอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น เข้าร่วมประชุมสัมมนา / ฝึกอบรม เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง / การเลือกตั้งอยู่เสมอ ๆ ปัจจัยส่วนบุคคล: การสืบลักษณะนิสัย ประกอบด้วยบุคคลรอบข้างมีอิทธิพลต่อความสนใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น และการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเมืองด้วยตนเองเสมอ ๆ

สำหรับปัจจัยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล: ทัศนคติ ความต้องการในเชิงจิตวิทยา, ปัจจัยการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม: จัดระเบียบสังคม การพัฒนาค่านิยม ทัศนคติและความเชื่อ การพัฒนาวัฒนธรรมที่เหมาะสม, ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง: กฎ กติกาของการเลือกตั้ง สถาบันทางการเมืองและ ปัจจัยด้านสิ่งเร้าทางการเมือง: การได้รับข่าวสารทางการเมือง/ การอยู่ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง

นอกเหนือจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ผู้วิจัยพบเพื่อเสนอเป็นแนวทางนั้น ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ ขึ้นอยู่กับการได้รับความร่วมมือจากทุกส่วนงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและที่สำคัญที่สุดคือ ภาคประชาชน จึงจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้น พอจะกล่าวสรุปได้ว่า การเมืองโดยความเข้าใจของบุคคลทั่วไป คือ เป็นเรื่องอของอำนาจ อิทธิพล ผลประโยชน์ ใครเข้าไปยุ่งเกี่ยวการเมือง บุคคลเหล่านั้นโดยสายตาของคนทั่วไป คือเข้าไปเพื่อกอบโกยเอาทรัพยากรทางสังคม แต่โดยหลักการนั้นเป็นเรื่องของความคิด กิจกรรม และการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวพันกับการใช้อำนาจเพื่อการบริหารรัฐกิจ การจัดระเบียบสังคมของรัฐ รวมตลอดถึงการให้ได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจและการให้ได้มาซึ่งอิทธิพล การใช้อิทธิพลเพื่อให้เกิดการจัดสรรคุณค่าในสังคม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่ถูกต้องตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม เศรษฐกิจ ทรัพย์และคุณค่าที่เป็นนามธรรม ซึ่งมีความหมายต่อบุคคลในสังคม เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง การได้รับการยอมรับจากสังคม ดังนั้นการที่คณะบุคคลพยายามที่จะให้ได้มาซึ่งอำนาจ เพื่อมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น หรือการที่รัฐบาลพยายามสนองต่อกลุ่มต่างๆ ที่แข่งขันกันเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด หรือกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวพันกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของกลุ่มต่างๆ ที่แข่งขันกัน เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด หรือกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวกับกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของกลุ่ม คณะบุคคล หรือประชาชน เพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ของรัฐบาลหรือองค์กรการปกครอง หรือการที่ผู้มีอำนาจดังกล่าวพยายามที่จะรักษาอำนาจไว้ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมทางการเมือง

2.6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางการเมือง

จากการทบทวนวรรณกรรมองค์ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง เพื่อความสอดคล้องของข้อมูลที่ค้นพบ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง ดังนี้

จักรพันธุ์ จันทร์เจริญ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาโรงเรียนเทคโนโลยีบริหารธุรกิจรักไทย อำเภอสุวรรณภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด ใน 2 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความมีวินัย โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ก่อนการดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา นักศึกษามาเรียนไม่ทันเวลากิจกรรมตอนเช้าและพบปัญหาการทำงานเสร็จไม่ทันกำหนดเวลาที่มอบหมาย รวมทั้งสภาพการเข้าชั้นเรียนในภาคบ่ายที่ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงได้ร่วมกันพัฒนาการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยใช้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กิจกรรมการเสริมความรู้ด้วยผู้บริหาร การจัดกิจกรรมสอดแทรกความมีวินัยในตนเอง หลังจากดำเนินการในวงรอบที่ 1 พบว่า ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจสามารถจัดการสอนสอดแทรกความมีวินัยขณะสอนได้ ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความมีวินัยทั้ง 2 ด้านดีขึ้น และผลจากการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า การดำเนินการพัฒนาดังกล่าวเป็นที่พอใจของกลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีกิจกรรม คือ การเยี่ยมบ้านนักศึกษา การให้คำปรึกษา และกิจกรรมคู่สัญญา พบว่า นักศึกษามีการพัฒนา ความมีคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 2 ด้านดีขึ้น

ประเสริฐ คำลุน (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้นำเกี่ยวกับจริยธรรมการครองตนตามแนวพุทธศาสตร์ กรณีศึกษาผู้นำสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำเห็นด้วยกับจริยธรรมการครองตนตามแนวพุทธศาสตร์อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านสังคม ผู้นำเห็นว่าควรนำหลักศีล 5 มาใช้ในหารครองตน ด้านเศรษฐกิจ เห็นว่าผู้นำควรจะเป็นตัวอย่างในการเสียภาษีให้แก้รัฐ ด้านการปกครอง ผู้นำเห็นว่าควรนำหลักธรรมาธิปไตยมาใช้ในการครองตน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ โดยภาพรวม ผู้นำมรความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมการครองตนไม่แตกต่างกันอย่างมรนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักพุทธธรรม มีลักษณะเป็นสากล เหมาะสำหรับทุกเพศ ทุกวัย และทุกชนชั้น ได้มีการอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่

เด็กจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ ทั้งจากครอบครัว วัดและโรงเรียน จึงทำให้มีความคิดเห็นที่ถูกต้องดีงามเหมือนกัน

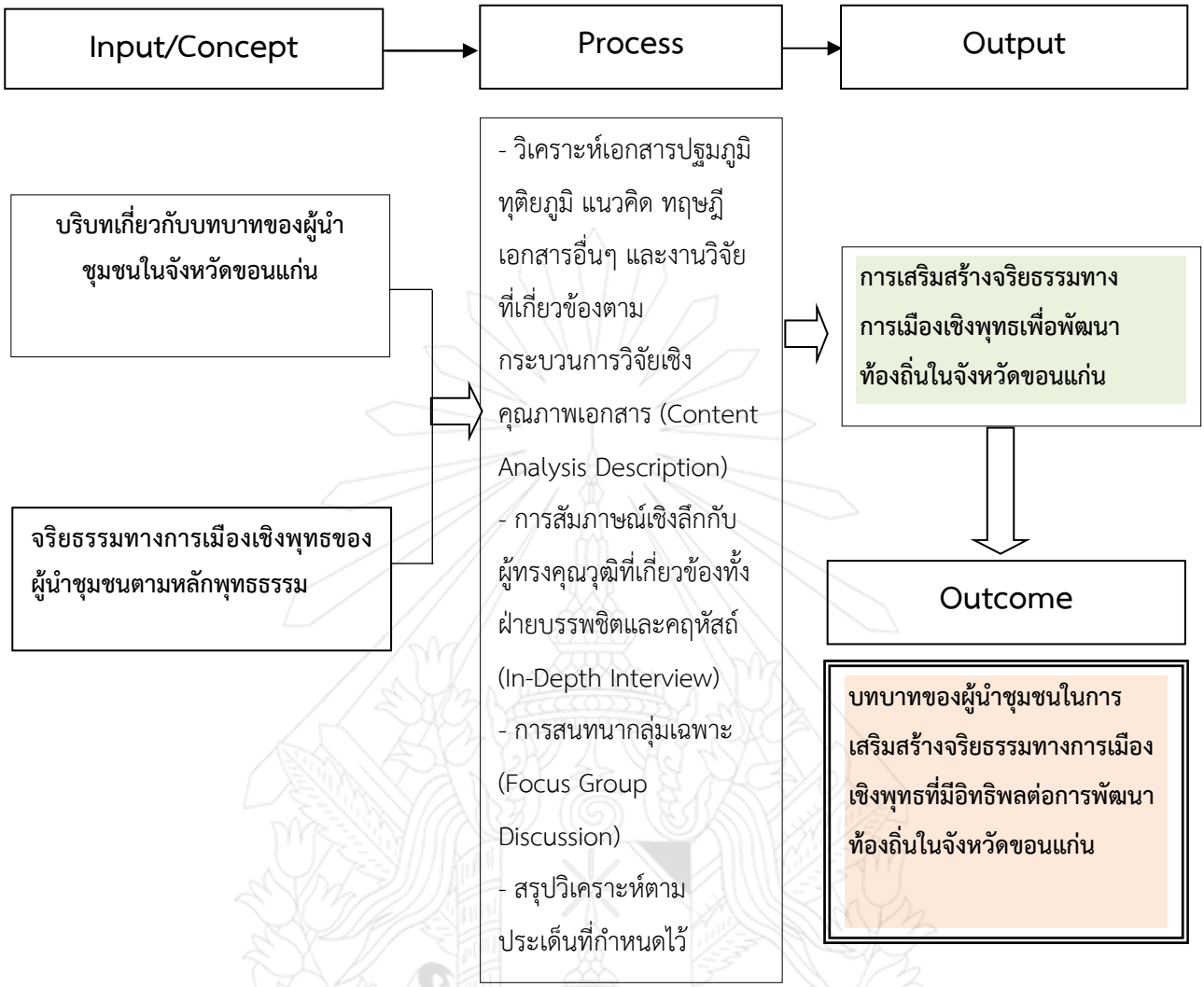
พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโณ, ยุทธนา ประณีต และสุรพล สุยะพรหม (2560, หน้า 1-14) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า (1) หลักการมีส่วนร่วม คือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อเผยแพร่ ให้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน (2) หลักคุณธรรม คือ ยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการพิจารณาใคร่ครวญการบริหารอยู่เสมอ (3) หลักความโปร่งใส คือสร้างความยินดีในการเผยแพร่มติการประชุมที่มีผลกระทบต่อประชาชน เผยแพร่ผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับรู้ ใช้กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข่าวสารราชการที่ประชาชนควรรู้และต้องปฏิบัติ (4) หลักนิติธรรม คือสร้างความยินดีในการดำเนินงานยุติธรรม และตรวจสอบได้ ยึดกฎหมายและกฎเกณฑ์ ปกป้องคนดี ลงโทษคนทำผิด เอาใจใส่ในการปรับกฎหมายให้เหมาะกับสภาพการณ์ ไตร่ตรอง กฎระเบียบ ข้อบังคับ และเป็นธรรมประชาชนยอมรับและปฏิบัติตาม นอกจากนี้ ในการวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่า ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักจารีต ประเพณี คือเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมนำวิถีปฏิบัติ และยึดหลักแบบแผนตามจารีต ประเพณี ปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ต่างๆ

พระมหาอานันต์ เจริญศิริพัชร และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2564, หน้า 50-58) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธศาสนากับการปกครอง พบว่า เมื่อคนในสังคมเป็นเช่นนี้แล้ว ก็จะมีความเดือดร้อนวุ่นวายในสังคม จึงจำเป็นต้องมีการปกครอง กฎ กติกา ข้อตกลง หรือกฎหมาย เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้มีความวุ่นวาย และเพื่อประโยชน์สุขของคนในสังคมหรือในส่วนรวม โดยการปกครองสำหรับผู้ปกครองที่ดีในมุมองทางพุทธศาสนาแล้ว

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดฐานคติในการพิจารณาทางด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้หลักของกระบวนการความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีปฏิบัติทางการเมืองการปกครองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการศึกษาบริบทต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน 2) เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธใน

จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชน ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อื่นๆ ในพระพุทธศาสนา และเอกสารวิชาการต่างๆ แล้วนำมาบูรณาการร่วมกันเพื่ออธิบายในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง และ 3) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองโดยมุ่งศึกษาสิ่งที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมทางสังคม ค่านิยม ตลอดถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นความคาดหวังของคนโดยส่วนรวม เพื่อนำไปสู่รูปแบบ /ยุทธศาสตร์ (Model/ Strategy) บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการบูรณาการและนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังปรากฏในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์ค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดเขตพื้นที่วิจัยเฉพาะพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 ชุมชนในตำบลพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย คือ 1) ชุมชนตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) ชุมชนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 3) ชุมชนตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 4) ชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และ 5) ชุมชนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ดังมีวิธีการศึกษาตามรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่นๆ ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ บทความ วารสาร งานวิจัย เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.1.2 วิธีการศึกษาโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน แบบเข้มงวดพอประมาณ และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม (Loosely structure) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) ซึ่งมีแนวคิดนำในการศึกษาและแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เพื่อจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น”

3.1.3 วิธีการศึกษาโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ตรงกับประเด็นที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และการสนทนากลุ่มเฉพาะนี้ ผู้วิจัยได้ใช้พลวัตของกลุ่มเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นและทัศนะอย่างจริงใจในขณะที่ทำการสนทนา ซึ่งความคิดเห็นของคนหนึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้คนอื่นในกลุ่มอยากจะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงอยากแสดงทัศนะและประสบการณ์ของตนเอง ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ภายหลังที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเสร็จจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Techniques) ดังจะได้อธิบายรายละเอียดดังกล่าวในขั้นตอนข้างหน้าต่อไป

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ได้จำนวน 35 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม หลักๆ ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา/พระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีบทบาทในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ บุคคลผู้มีประสบการณ์เข้าไปเกี่ยวข้องทางการเมืองและเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา หรือมีผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นที่ประจักษ์ และมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ จำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการจากสถาบันทางการศึกษา คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ประเพณี จำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มที่ 3 ภาครัฐ ทั้งฝ่ายปกครอง และฝ่ายบริหาร ที่ดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง คือ นายอำเภอ (จำนวน 5 คน) ปลัดเทศบาล (จำนวน 3 คน) และ/หรือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (จำนวน 2 คน) รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 4 ภาคประชาชน ประกอบด้วย ผู้มีความรู้ด้านการเมืองการปกครอง และติดตามสถานการณ์ข่าวสารบ้านเมืองเป็นประจำ จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 5 นักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ที่มีบทบาททางการเมืองไทย จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 6 ผู้นำชุมชนแบบที่เป็นทางการ ทั้งฝ่ายท้องที่ และฝ่ายท้องถิ่น และผู้นำชุมชนแบบที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ชาวบ้าน) ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี (จำนวน 3 คน) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (จำนวน 2 คน) กำนัน (จำนวน 1 คน) ผู้ใหญ่บ้าน (จำนวน 3 คน) และปราชญ์ชาวบ้าน (จำนวน 1 คน) รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน

3.2.2 ผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการระดมสมอง (Brian Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) และวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ตามคุณสมบัติ จำนวน 12 รูป/คน สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม หลักๆ ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาและรัฐศาสตร์เชิงพุทธ จำนวน 3 รูป

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จากสถาบันทางการศึกษา จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเมือง จำนวน 1 คน

กลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาสังคมและท้องถิ่น จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประเภทเครื่องมือการวิจัย และขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.3.1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Documentary Sources) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ประกอบด้วย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และอื่นๆ ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ ทางพระพุทธสาสนา บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารรายงานต่างๆ ของเครือข่ายองค์กรและชุมชน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3.2 กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3.3.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมร่างโครงสร้างคำสัมภาษณ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และหรือให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นและตรวจสอบ หลังจากนั้น นำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยมีวิธีการสร้าง พัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ขั้นที่ 2 สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาที่ต้องการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบ และเขียนคำถามปลายเปิด เพื่อเป็นโครงสร้างเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างและพัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน พิจารณาความเหมาะสม ความชัดเจน และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ได้แก่

1) พระครูสุตธรรมภาณี, ผศ. ดร. ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) เจ้าคณะตำบลบ้านขาม/ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี อาจารย์ในสังกัดคณะสังคมศาสตร์/ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

5) อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาลี รองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น / อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับแก้ไขแล้ว ดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการการวิจัยในมนุษย์ และออกหนังสือรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ถัดจากนั้น จึงได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการรับรองไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่คัดเลือกมาด้วยวิธีแบบเจาะจง จำนวน 35 รูป/คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis) และนำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลการวิเคราะห์ถึงบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

3.3.4 ร่างและสร้างคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของรูปแบบงานวิจัย

3.3.5 รวบรวมข้อมูลทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์

3.3.6 ร่างผลการวิจัยพร้อมรูปแบบงานวิจัยที่ค้นพบ

3.3.7 สรุปผลการวิจัย

3.4 การรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการออกแบบวิธีการรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง มีวิธีการและขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอ่านเนื้อหาของเอกสารอย่างละเอียด เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่วิจัย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนประกอบด้วย

2.1 ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

2.2 การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์รูป/คน ละประมาณ 60 นาที

2.3 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

2.4 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

2.5 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

แต่อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพนิ่งในภาคสนามวิจัย คือ ตั้งแต่ก่อนเข้าภาคสนาม ระหว่าง และหลังออกจากภาคสนามแล้วทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยจะนำเสนอภาพถ่ายแบบภาพรวม ไม่เปิดเผยเป็นรายบุคคล และไม่เปิดเผยชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเนื้อหาของการวิจัย แต่จะใช้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1, สัมภาษณ์, 2 กรกฎาคม 2566 เป็นต้น

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีขั้นตอน ประกอบด้วย

3.1 ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นตัวแทนมีส่วนส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

3.2 เชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ จากการสุ่มแบบเจาะจง โดยวิธีสนทนากลุ่มเฉพาะ จะใช้เวลาดำเนินการประมาณ 3 ชั่วโมง

3.3 ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ และจัดส่งรายละเอียดที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้พิจารณาก่อนดำเนินการ

3.4 ดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก การบันทึกเสียง และบันทึกภาพนิ่งประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ

3.5 นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะมาวิเคราะห์เพื่อเสริมข้อมูลในประเด็นที่ยังบกพร่องจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

แต่อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญเช่นเดียวกันกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจะขออนุญาตผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านในการจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพนิ่งในภาคสนามวิจัย คือ ตั้งแต่ก่อนเข้าภาคสนาม ระหว่าง และหลังออกจากภาคสนาม แล้วทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยจะนำเสนอภาพถ่ายแบบภาพรวม ไม่เปิดเผยเป็นรายบุคคล และไม่เปิดเผยชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเนื้อหาของการวิจัย แต่จะใช้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1, สนทนากลุ่มเฉพาะ, 2 ตุลาคม 2566 เป็นต้น

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่อง โดยไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย แต่จะเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นในกิจกรรมแล้วนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่น โดยไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทุกขั้นตอน เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตจะอยู่นอกวงผู้ถูกสังเกต โดยทำตนเป็นบุคคลภายนอก และมีการเริ่มสังเกตตั้งแต่ครั้งแรกในการลงพื้นที่วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลวิจัยต่างๆ ตลอดเวลาของการวิจัยพร้อมๆ กับการลงพื้นที่วิจัยภาคสนามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

5) จัดทำเล่มดุษฎีนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในการศึกษา ดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview: IDI) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคล (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques) รายละเอียด ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บข้อมูล (Data Collection) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปและนำเสนอข้อมูล (Data Display) การสรุปและยืนยันผล (Conclusion and Verification) ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของไมล์ และฮูเบอร์แมน ที่ได้เสนอแนะถึงขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย ในรายละเอียดว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) และ การร่างข้อสรุป และการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification) โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การลดข้อมูล หมายถึง กระบวนการคัดเลือก การเน้น การทำให้อยู่ในรูปที่เข้าใจง่าย การย่อความ และการแปลงข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบของข้อมูลดิบให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้ในขั้นต่อไป การจัดกระทำกับข้อมูลด้วยการลดข้อมูลนี้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดการทำวิจัย รวมถึงก่อนที่จะเริ่มทำการวิจัยก็ต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับแนวการลดข้อมูล นับตั้งแต่การระบุกรอบแนวคิดการวิจัย กรณีศึกษาที่ต้องการทำวิจัย ปัญหาการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม สิ่งที่ผู้วิจัยกระทำในการลดข้อมูล คือ การเขียนสรุป การให้รหัส การร่างหัวข้อย่อยที่เกี่ยวข้อง การจัดกลุ่ม การสร้างหลักในการจำแนกกลุ่มของข้อมูล และการเขียนบันทึกเพื่อเตือนความจำหรือความคิดที่ร่างไว้

2) การจัดรูปข้อมูล หมายถึง การสร้างรูปแบบข้อมูลที่สามารถสื่อสารกับผู้อ่านให้เข้าใจได้โดยง่าย เช่น การแสดงข้อมูลด้วยตาราง แผนภาพ เป็นต้น

3) การร่างข้อสรุปและการยืนยัน หมายถึง การตีความ การทำความเข้าใจถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเป็น

รูปเล่มในรายงานการวิจัย โดยเป็นข้อสรุปที่ได้รับการตรวจสอบยืนยันถึงความเที่ยงตรงแล้วด้วยวิธีการต่างๆ

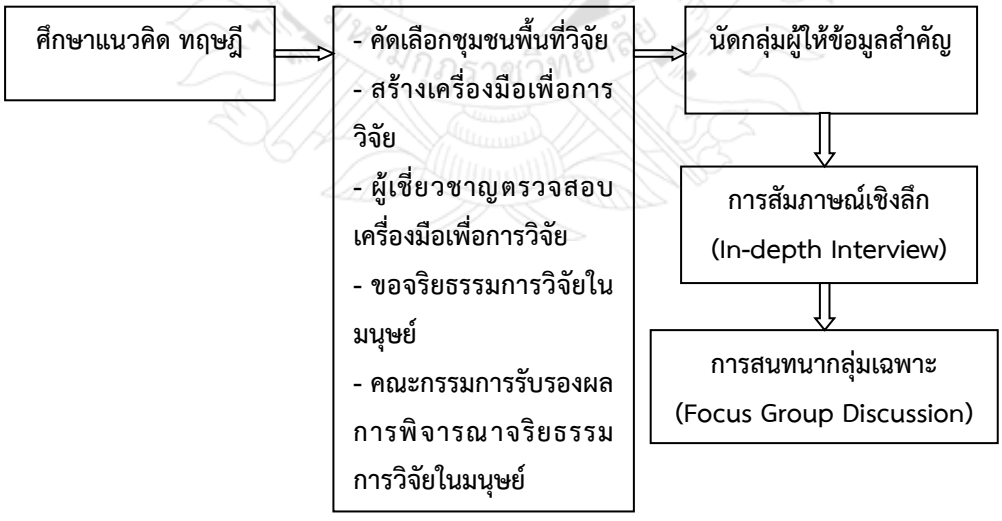
ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Techniques) ในการควบคุมคุณภาพของงานวิจัยโดยใช้เทคนิคต่างวิธี (Method Triangulation) ในการเปรียบเทียบข้อมูลประกอบด้วย สารัตถะหรือโครงสร้างสำคัญของคุณลักษณะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น สารัตถะจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และสารัตถะจากการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ของการพัฒนางานวิจัยได้อย่างเที่ยงตรงมากขึ้น (Patton, 1990, pp. 464-466, อ้างถึงใน ผ่องพรรณ ตรัยมงคลทูล และสุภาพ ฉัตราภรณ์, 2553, หน้า 259)

สรุปกระบวนการวิจัย

เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” แสดงไว้ดังนี้

1) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

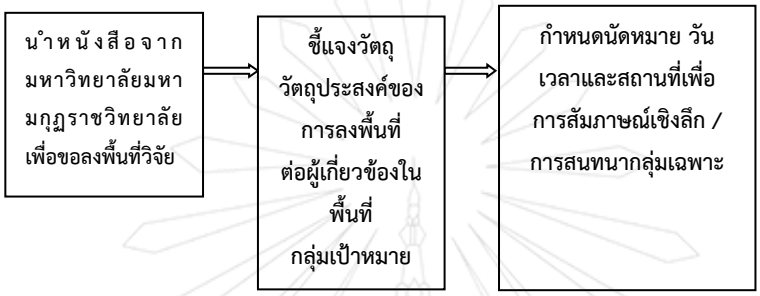
ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิและได้ลงพื้นที่เพื่อคัดเลือกชุมชน สร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย แล้วส่งเครื่องมือเพื่อการวิจัยไปขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และออกหนังสือรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ถัดจากนั้น จึงนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บข้อมูลที่สำคัญบางประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

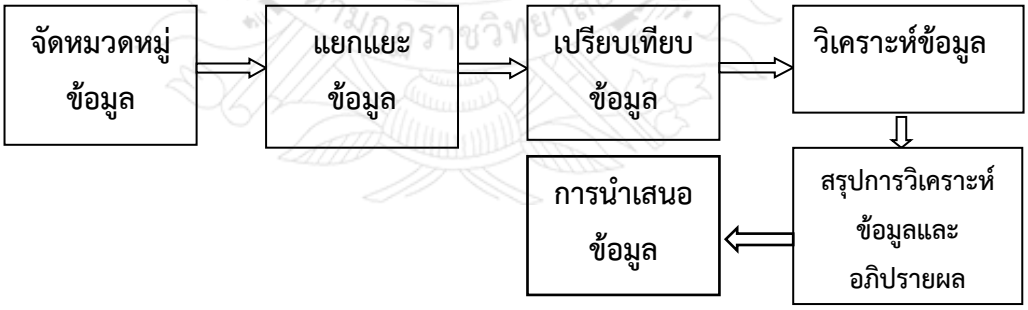
ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยการนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เสนอต่อผู้นำชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายและได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่วิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3.2 แสดงการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การจดบันทึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปรความ และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี (Descriptive Analysis) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัยโดยกำหนดการวิเคราะห์ ด้วยการสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 3.3 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รวมทั้งเพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ซึ่งมีผลการศึกษาวิจัยในประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

4.2 ผลการวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น

4.3 ผลการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

4.4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นนั้น มีประเด็นสาระสำคัญ 3 ประเด็น อันประกอบด้วย 1) บริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน 2) บริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตามประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่นด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสรุปประเด็นสาระสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.1.1 บริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) หลักภาวะผู้นำ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักคุณธรรม 4) หลักความโปร่งใส และ 5) หลักนิติธรรม ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญ ต่อไปนี้

1) ด้านหลักภาวะผู้นำ

ผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น แม้จะมีทั้งแบบที่เป็นทางการ และแบบที่ไม่เป็นทางการก็ตาม แต่ล้วนใช้หลักภาวะผู้นำในการแสดงบทบาทของตนเองเกี่ยวกับการเมืองการปกครองเพื่อให้สามารถเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่นได้ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้น่าเชื่อถือ มีความเป็นกลาง มุ่งมั่น ทุ่มเท ไม่เน้นการชี้นำและการควบคุม ทั้งนี้ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการทำงานร่วมกันที่ส่งเสริมให้ผู้คนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ สร้างโอกาสที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าได้ สามารถนำพาประชาชนปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร ทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ ผู้นำมีลักษณะ 4 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ (1) กลุ่มชี้มือ (2) กลุ่มขอความคิดเห็นแบบโยนหินถามทาง (3) กลุ่มหารือกับประชาชน และ (4) กลุ่มสร้างการมีส่วนร่วม โดยมีวิธีคิดเป็นเชิงระบบ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีภูมิปัญญาความรู้ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ ฉลาดรู้จักไตร่ตรองแยะแยกเหตุและผลของปัญหาต่าง ๆ ได้ดี และรู้จักรับฟังปัญหาความคิดเห็นของประชาชน หากตรงกันข้าม ผู้นำชุมชนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) มีจิตใจที่โลเล ไม่มีศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่ ฝ่ายชาวบ้านก็ไม่ช่วยสนับสนุน ในขณะเดียวกัน ปราชญ์ชาวบ้าน แม้จะเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการก็จริง แต่ค่อนข้างมีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวบ้าน สามารถทำให้ชาวบ้านเกิดความเคารพ ศรัทธา นับถือตนเองได้ ถ้าผู้นำชุมชนกล้าที่จะแจ้งประกาศนโยบายให้ประชาชนทราบร่วมกันตรงนั้น หรือถ้าใครมีความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ โดยประกาศตั้งแต่วันแรกเลยว่า “จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเอง” เมื่อผู้นำชุมชนมีหลักภาวะผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ ก็บ่งบอกถึงการมีหลักนิติธรรมไปในตัวด้วย ทั้งหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส และหลักการมีส่วนรวมก็ตามมาด้วย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมาภิบาลมาทำงานร่วมกัน แต่ถ้าคนไหนที่ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการทำงานตั้งแต่แรกเลย ก็จะเริ่มมีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำเข้ามาเรื่อย ๆ ยกตัวอย่างเช่น จะถูกโดนร้องเรียน คือชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนก็จะร้องเรียนผู้นำชุมชนว่า คุณไม่โปร่งใสนะ คุณทำงานไม่โปร่งใสนะ สิ่งเหล่านี้จะตามมาแน่นนอน แต่ในขณะเดียวกัน ถ้า

ผู้นำชุมชนฝ่ายท้องที่ มีความถูกต้องมาตั้งแต่แรก คือ มีการทำงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ถูกต้อง มีความชอบธรรมมาตั้งแต่แรก สิ่งที่ดีๆ ก็จะตามมาภายหลัง เพราะมีหลักภาวะผู้นำในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่มีความชัดเจน ทำให้ผู้นำชุมชนฝ่ายท้องที่สามารถเข้าไปประสานกับฝ่ายท้องถิ่นได้ ไม่ว่าจะเป็น อบต. หรือเทศบาล ในเวลาที่ชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนมีปัญหา ก็ไปประสานได้เลยว่าทางหมู่บ้านผม มีปัญหาเรื่องนี้นะ น้ำไม่พอใช้ ถนนไม่ดี น้ำท่วม ต้องระบายน้ำ หรือมีน้ำเสียในหมู่บ้าน และเมื่อฝ่ายท้องถิ่นได้รับทราบปัญหาดังกล่าว ก็จะจัดงบประมาณมาให้เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายมีการทะเลาะกันเมื่อไหร่ ก็จบทันที ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ นี่คือ สิ่งที่ใช้หรือไม่ได้ใช้หลักธรรมาภิบาลมาตั้งแต่แรก จะมีผลลัพธ์ออกมาแตกต่างกัน แต่ถ้าผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายท้องที่และท้องถิ่น รวมถึงสมาชิกในชุมชนได้ตกลงร่วมกัน โดยมีข้อตกลงร่วมกันในการทำงานแบบเป็นเครือข่ายช่วยเหลือกันและกัน ก็สามารถจะทำให้ทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ เพราะมีวิสัยทัศน์ มีการจัดการที่ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันนั่นเอง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบถึงบทบาทตามหลักภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น และก็สอดคล้องกับทัศนะที่พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549, หน้า 38-39) ซึ่งเป็นนักปราชญ์ผู้รู้ยุคใหม่ในทางพระพุทธศาสนาอีกท่านหนึ่งของเมืองไทย ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำหรือนักบริหารเชิงพุทธ อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำ ที่ปรากฏในทุติยปาปณิกสูตร หรือจะเรียกว่า หลักปาปณิกธรรม 3 ประการ (อง.ติก. 20/459/146) ที่ผู้นำชุมชนควรนำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของตนเองให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับบทบาทของตนเอง รวมถึงสภาพบริบททางการเมืองการปกครองที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยมีใจความว่า ผู้นำจะเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น จำต้องมีทักษะ 3 ประการที่สำคัญ ประกอบด้วย

(1) จักขุมา หมายถึง ผู้นำที่มีปัญญาสามารถมองการณ์ไกล ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อแรกนี้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

(2) วิธูโร หมายถึง ผู้นำที่จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิควิธีการต่างๆ

(3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี หรือมีเครดิตดี ถ้านักบริหารที่ดี ต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้ สำคัญมาก ดังคำว่า “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

จากข้อความที่เกี่ยวกับบทบาทตามหลักภาวะผู้นำดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและจากการสนทนากลุ่มเฉพาะกับ

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักภาวะผู้นำนั้น ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ (1) จักขุมา คือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (2) วิธูโร คือ ผู้นำมีการจัดการธุระได้ดี และ (3) นิสสยสัมปันโน คือ ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดี ดังมีเนื้อหาสาระสำคัญต่อไปนี้

(1) ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ในแง่ของการเมืองการปกครองหรือในเชิงบริบทของชุมชนนั้น จำต้องมีผู้นำชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งตามหลักการ ก็มี 2 แบบด้วยกัน ได้แก่ (1) ผู้นำที่เป็นทางการ และ (2) ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ผู้นำแบบแรก หมายถึง ผู้นำที่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายท้องที่ และฝ่ายท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ที่มีตำแหน่งจากการได้รับแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมือง ส่วนผู้นำแบบที่สอง หมายถึง ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ อาทิเช่น ผู้นำกลุ่ม ผู้นำที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน อย่างเช่นในจังหวัดขอนแก่น แถบถิ่นอีสานตอนกลางนี้ ก็มีหมอจ้ำ และหมอธรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้มีภาวะความเป็นผู้นำมีอิทธิพลในตัว และเป็นผู้ที่ประชาชนเคารพ นับถือ หรือแม้กระทั่งผู้นำที่เป็นต้นตระกูลของสายตระกูลต่างๆ ภายในชุมชน ก็เป็นผู้นำเช่นกัน ผู้นำดังกล่าวนี้ อาจจะเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า ผู้นำแบบธรรมชาติ ด้วยเหตุผลว่าจะมิใช่มีเฉพาะแต่ผู้นำที่เป็นทางการเท่านั้น ที่สามารถจะเป็นผู้นำได้คนเดียวภายในชุมชน แต่ยังมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเปรียบเหมือนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเป็นที่ปรึกษาของคนในชุมชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้นำแบบธรรมชาติ เป็นต้น รวมถึงผู้นำทางจิตวิญญาณ ดังเช่นพระสงฆ์ในชุมชนด้วย แม้มิได้ดำรงตำแหน่งเป็นเหมือนผู้นำที่เป็นทางการ หรือแม้มิได้ผ่านระบบการรับเลือกตั้งมาตามกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ก็มีอิทธิพลทางจิตใจของสมาชิกในชุมชน สามารถทำให้คนอื่น ๆ เกิดความเคารพ นับถือ หรือเห็นคล้อยตามความคิดได้ บางครั้งผู้นำที่เป็นทางการนั้น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ก็จำต้องไปรับฟังข้อคิดเห็น หรือขอคำปรึกษาหารือกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการดังกล่าวนี้เช่นกัน ซึ่งเป็นบุคคลผู้เป็นที่น่าเคารพเชื่อถือ ดังมีผู้ให้มูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

> “คนเฮา ควรมีศรัทธาเป็นตัวหลักในการเป็นผู้นำเด้ เฮาสร้างตนเอง เฮาเฮ็ดตนเองให้เป็นตัวอย่างที่ดี ให้เป็นที่น่าเชื่อถือ และให้เป็นที่น่าไว้วางใจของชาวบ้าน หลักตรงนี้เองเป็นสิ่งสำคัญที่ควรยึดมั่นไว้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 34, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า สิ่งสำคัญเบื้องต้น คือ ด้านตัวผู้นำที่มีภาวะความเป็นผู้นำ จำต้องสร้างศรัทธาให้เป็นที่ยอมรับของผู้ตาม เพื่อนร่วมงานหรือสมาชิกในชุมชน ต้องสร้างบุคลิกภาพตัวเองให้ดี และต้องเป็นผู้นำในด้านการกระทำ กล่าวคือปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน หรือในองค์กรตนเอง อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ ผู้นำดังกล่าว ไม่ได้หมายความถึงเฉพาะผู้นำที่เป็นทางการเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้นำที่ไม่เป็นทางการด้วย เพราะผู้นำที่เป็นทางการ

อาจจะไม่มีภาวะความเป็นผู้นำก็ได้ ไม่ใช่ว่าการเป็นผู้นำนั้น ใครๆ จะเป็นก็ได้ ดังนั้น ผู้นำจึงต้องสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้เป็นที่น่าเชื่อถือ อันประกอบด้วยคุณลักษณะ Smart Leader คือ ตัวผู้นำต้องเป็น Smart Leader มีบุคลิกภาพที่ดีมาก่อน เป็นที่ยอมรับ เป็นที่น่าเคารพ และเป็นที่น่าเชื่อถือได้ คือเป็นที่น่าไว้วางใจนั่นเอง กล่าวโดยสรุป คือผู้นำแบบ Smart Leader นั้น ต้องเป็นผู้ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ อย่างน้อย 4 ประการนี้ ได้แก่ 1) ความรู้ (ฉลาด) 2) วิธีคิด (วิสัยทัศน์) 3) บุคลิกภาพ และ 4) วิธีการปกครองชุมชน ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 4 ประการดังกล่าวนี้ จะทำให้ผู้นำเป็นผู้ที่บุคคลอื่นๆ ยินยอมคล้อยตาม และไว้วางใจในความเป็นผู้นำ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

> “ผมให้ความสำคัญกับตัวผู้นำเป็นเงื่อนไขแรก และตัวผู้นำที่ว่านี้ ต้องมีบทบาทเป็นคนที่แสดงออกในด้านบวกออกมาให้โดยมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ มีบุคลิกภาพดี มีวิธีการปกครองแบบไม่บังคับ และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน อย่างเช่น เมื่อไหร่มีการประชุมอะไร หรือมีการเลือกตั้งอะไร ถ้าผู้นำคนนี้ชี้ว่า ไม่เอาด้วย คนเห็นคล้อยตามค่อนข้างจะเยอะมาก แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่เข้าไปปั๊บ ชี้ว่า เอาด้วย คนก็จะคล้อยตามเยอะมากเช่นกัน ฉะนั้น ผมจึงคิดว่า ต้องอยู่ที่ตัวผู้นำอย่างที่กล่าวถึงนี่แหละเป็นสำคัญด้วยนะ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทตามภาวะผู้นำถือว่าเป็นเงื่อนไขของชุมชนที่สำคัญที่สุดอันดับแรก ซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้คนอื่นๆ ชื่นชอบและคล้อยตามความคิดของตนเอง อันส่งผลให้ผู้นำชุมชนสามารถจัดการชุมชนให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็นได้ และทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนก้าวไปข้างหน้าได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน สอดคล้องกับทัศนะของ มิทเชล และลาร์สัน จูเนียร์ (Michell and Larson, Jr., 1987, pp. 435-436) ได้สรุปถึงการแสดงบทบาทตามหลักภาวะผู้นำที่เป็นปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองการปกครอง อันมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันในการเสริมสร้างบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของคนอื่นนั้น จำต้องอาศัยคุณลักษณะภาวะผู้นำที่สำคัญ ประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ

(1) ภาวะผู้นำในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (process) ซึ่งเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลของผู้นำต่อผู้ตาม และเพื่อนร่วมงาน หรือสมาชิกในหน่วยงาน องค์กร เพื่อให้ผู้ตาม และเพื่อนร่วมงาน หรือสมาชิกได้ปฏิบัติงานตามที่ผู้นำต้องการ โดยมีจุดมุ่งหมายขององค์กรหน่วยงาน รวมถึงชุมชนเป็นเป้าหมาย ดังนั้น ผู้นำที่ได้ตำแหน่งโดยการแต่งตั้ง อาทิเช่น อธิการบดี หัวหน้างาน หรือผู้จัดการ อาจจะเป็นผู้ที่ไม่มีภาวะความเป็นผู้นำเลยก็ได้ และในทางกลับกัน ผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำอาจจะเป็นผู้ไม่มีตำแหน่งที่เป็นทางการก็ได้ แต่เป็นบุคคลซึ่งมีอิทธิพลจนสามารถทำให้บุคคลอื่น ๆ ชื่น

ชอบ เห็นคล้อยตามความคิด และร่วมมือ ร่วมใจ ปฏิบัติงานให้ด้วยความกระตือรือร้น อย่างเต็มใจ เต็มความสามารถ

(2) ภาวะผู้นำในลักษณะที่มีระดับความชอบธรรม (degree of legitimacy) ซึ่งภาวะผู้นำในลักษณะนี้เกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อผู้ตาม เพื่อนร่วมงาน หรือสมาชิกในหน่วยงาน องค์กรยินยอมให้ผู้นำใช้อิทธิพลต่อตัวเขาด้วยความเต็มใจ เพราะมีความชื่นชม และให้การยอมรับในตัวของผู้นำในระดับสูง

(3) ภาวะผู้นำในลักษณะเป็นความสำเร็จของเป้าหมาย (goal attainment) ซึ่งภาวะผู้นำจะถูกกล่าวอ้างถึงเมื่อจุดมุ่งหมายของหน่วยงาน องค์กรประสบผลสำเร็จอย่างราบรื่น ฉะนั้น หากผู้นำไม่มีความสามารถที่จะนำผู้ตาม และเพื่อนร่วมงาน หรือสมาชิกทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายของหน่วยงาน องค์กร รวมถึงชุมชนได้ แสดงว่าผู้นำไม่มีภาวะความเป็นผู้นำ หรือจะเรียกได้ว่า เป็นผู้นำที่ไม่มีความสามารถในการนำ

เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาดูจากทัศนะดังกล่าวข้างต้นนั้นแล้ว จึงทำให้ทราบได้ว่า ในพื้นที่วิจัยทั้ง 5 ชุมชนในจังหวัดขอนแก่นดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่ ผู้นำชุมชนจะมีภาวะความเป็นผู้นำสูง เพราะเป็นที่น่าเชื่อถือ เป็นที่น่าเคารพของประชาชนในชุมชนเป็นเบื้องต้น หรือเป็นเหมือนบันไดขั้นแรกทำให้สามารถดูแลปกครองคนในชุมชนได้ ดังนั้น ถ้าผู้นำชุมชนที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง จึงสามารถดำเนินการกิจกรรมในชุมชนทุกอย่างให้สำเร็จได้อย่างสะดวกราบรื่น ทั้งนี้ โดยพื้นฐานของการปกครองของผู้นำชุมชน ภายใต้วิธีการที่จะทำให้ชุมชนมีการจัดการด้วยตนเองได้นั้น ในเบื้องต้นในชุมชนจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องนโยบายต่างๆ ในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน รวมถึงมีแนวคิด มีทัศนคติ หรือมีอุดมการณ์ในการปฏิบัติงานร่วมกันกับทุกฝ่ายแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน เรียกได้ว่า เป็นบทบาท หน้าที่ และเป็นภารกิจสำคัญที่สุด ที่ผู้นำจะต้องมีบทบาท หน้าที่ในเรื่องของการดูแลปกครองประชาชน และการจัดการชุมชนให้เกิดความมั่นคง เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ดี กินดี อยู่เย็น เป็นสุข และมุ่งเน้นถึงประโยชน์สุขของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก อันเป็นการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม ในคำว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” นั้น สามารถวัดได้จากการที่คนภายในชุมชนเกิดความอยู่ดี กินดี อยู่เย็น เป็นสุข กล่าวคือวัดทั้งจากตัวผู้นำชุมชนและตัวสมาชิกในชุมชนที่เกิดจิตสำนึกในแง่ของวิธีคิดที่จะปกครองดูแลตนเองได้ ไม่ใช่วิธีคิดที่จะคอยรับแต่การสนับสนุนจากผู้อื่น หรือหน่วยงานต่าง ๆ จากภายนอกเพียงอย่างเดียว และในฐานะบุคคลที่เป็นผู้นำ ก็ต้องมีแนวคิด หรือแผนการพัฒนาท้องที่ หรือท้องถิ่นแบบระยะยาว ที่เกี่ยวกับเรื่องด้านการปกครอง ความมั่นคง หรือความสบเรียบร้อยภายในชุมชน ยกตัวอย่างกรณี เรื่องการตั้งเวรยามภายในชุมชน พร้อมมีเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับป้องกันภัยต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ เช่น มีการตั้งป้อมยาม และติดตั้งกล้องวงจรปิดในจุดต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและ

ทรัพย์สินของทุกคนภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยมีการขอความร่วมมือกันกับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่นั้น เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมและช่วยตรวจตราสอดส่องดูแลด้านความมั่นคง ความสงบภายเรียบร้อยในชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเอง ในส่วนนี้ เรียกได้ว่า เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างทั้งภาครัฐและภาคประชาชน และจำเป็นต้องมีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอด้วย

นอกจากนี้ ลักษณะของชุมชนที่มีความมั่นคงด้านวิสัยทัศน์นั้น ยังมีลักษณะพิเศษที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความคิดในการจะปกครองและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองให้เจริญก้าวหน้า และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะฉะนั้น สิ่งสำคัญอันดับแรกที่ควรคำนึงถึง ก็คือ พิจารณาที่ตัวคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำที่มีความสามารถในการชักนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมายสำเร็จได้ แต่ในทางกลับกัน ถ้าตัวผู้นำชุมชนไม่มีความสามารถในการเป็นผู้นำที่พึงประสงค์ คือ ขาดวิสัยทัศน์ หรือขาดอุดมการณ์ในการเป็นผู้นำ และขาดความกระตือรือร้นในการปกครองที่เป็นไปโดยธรรม ก็จะไม่สามารถปกครอง พัฒนาหรือจัดการชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้ เพราะปกติชุมชนที่อ่อนแอ ไม่มีความมั่นคง ก็คือชุมชนที่ไม่หวังจะพึ่งตนเอง เป็นชุมชนที่มีแต่จะขอการสนับสนุนอย่างเดียว ยังมีความรู้สึกโหยหาในการที่จะให้องค์กรภายนอก เช่น ภาครัฐ เป็นต้น เข้าไปสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ยอมที่จะขวนขวายค้นหาวิธีการในการจัดการชุมชนตนเองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเกิดจากตัวผู้นำชุมชนที่ขาดภาวะความเป็นผู้นำในด้านวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลหรือขาดวิธีคิดเชิงระบบนั่นเอง และสิ่งสำคัญ คือ มิได้เกิดการระเบิดจากข้างใน มิได้เริ่มต้นที่ตัวของคนในชุมชนเองก่อน ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้แสดงทัศนะไว้ว่า

> “เริ่มแรกนะ คนในชุมชนทั้งผู้นำและผู้ตาม จะต้องมีจิตสำนึกที่ดีที่มันเกิดจากข้างใน ต้องเริ่มจากตัวเองก่อน ต้องมีวิธีคิดที่เป็นเชิงระบบ ไม่ใช่ไม่ยอมคิดทำอะไรก่อนเลย ในปัจจุบันควรมีวิธีคิดที่กว้างไกล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 21, สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2566)

จากข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ชุมชนที่มีการเมืองการปกครองที่มั่นคงนั้น ก็คือการที่ชุมชนสามารถคิดเอง ทำเองไปก่อนในระดับที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนหรือสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงอยู่ทั้งในด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครอง จำต้องคิดให้รอบคอบ เพราะว่าในปัจจุบันนี้ ในบริบทใหม่ที่มีภาครัฐเข้าไปช่วยในการทำงานด้านการเมืองการปกครองภายในชุมชน เพราะภาครัฐต้องการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดี โดยเฉพาะในฐานะผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำในการกระทำให้ผู้ตามหรือสมาชิกในชุมชนเกิดการร่วมทำงานด้วยความเต็มใจ และเข้าใจกับวิสัยทัศน์ที่ตนเองได้มองการณ์ไกลไว้แล้วด้วย โดยพยายามปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้และลงมือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน จนเต็มความสามารถ

เท่าที่ตนเองจะทำได้ก่อน แต่ถ้าไม่สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมที่ทำอยู่ให้ประสบผลสำเร็จได้ ก็ต้องอาศัยภาครัฐหรือองค์กรภาคีเครือข่ายภายนอกมาสนับสนุนในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเข้ากับหลักการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนสู่ภาคปฏิบัติ โดยมีกระบวนการที่สำคัญ 3 ประเภท คือ 1) กิจกรรมประเภทที่ชุมชนทำเอง 2) กิจกรรมประเภทที่ชุมชนทำร่วมกับองค์กรภายนอก และ 3) กิจกรรมประเภทที่ชุมชนขอรับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

เพราะชุมชนที่มีความมั่นคงได้นั้น ก็คือคนในชุมชนที่มีทั้งผู้นำชุมชน ทีมงาน และผู้ตามหรือสมาชิกในชุมชน และเพื่อนร่วมงานที่รู้จักตนเองดีว่า ใครจะต้องทำอะไร ต้องลงมือทำเมื่อไร ที่ไหน ทำไมต้องทำ และจะต้องทำอย่างไร นี่เข้าสอดรับกับหลักที่ว่า 5W-1H คือ ใคร (Who) อะไร (What) เมื่อไหร่ (When) ที่ไหน (Where) ทำไม (Why) และอย่างไร (How) ถ้าส่วนไหนที่ตนเองทำได้ ก็ทำไป ถ้าส่วนไหนที่ทำไม่ได้ ก็ต้องรู้ว่า จะต้องขอความร่วมมือจากใคร จากที่ไหน และหาวิธีทำอย่างไร สิ่งเหล่านี้ ก็คือชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นชุมชนที่รู้วิธีคิด สามารถบริหารจัดการตามความต้องการของตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนที่มีความมั่นคงไม่ได้หมายความว่า ชุมชนจะต้องทำเองทุกเรื่อง เพราะชุมชนอยากจะมีสิ่งนั้น สิ่งนี้ ซึ่งถ้าคิดว่า ตนเองทำสิ่งใดได้ ก็ทำสิ่งนั้นไป แต่ถ้าคิดว่า ทำไม่ได้ ก็หาคนมาร่วมทำ และถ้าคิดว่า มีคนมาทำร่วมแล้ว ก็ยังทำไม่ไหว จะต้องหาคนมาช่วยทำให้ และต้องรู้ด้วยว่าหน่วยงานที่จะต้องทำให้นั้น เป็นใคร อย่างนี้เป็นต้น อีกอย่างหนึ่ง ผู้นำชุมชนที่มีบทบาททางการเมืองการปกครองที่ดี จึงจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ (Vision) คือ ต้องรู้จักมองการณ์ไกลไว้ในอนาคตเกี่ยวกับแบ่งหน้าที่และการวางตัวบุคคลเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อาทิเช่น มีการวางตัวบุคคลไว้สืบทอดตำแหน่งต่าง ๆ ในชุมชน อาจจะคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม หรือสมควรจะส่งเสริม พัฒนา อบรม และสั่งสอนให้มีบทบาทที่สามารถเป็นผู้นำชุมชนได้ เพราะชุมชนจะเกิดความมั่นคงทางด้านการเมืองการปกครองได้นั้น จำเป็นต้องมีการวางตัวผู้นำชุมชนที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ พร้อมที่จะเป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง และปฏิบัติภารกิจหน้าที่อันอันเป็นบทบาทสำคัญที่จะต้องทำภายในชุมชนของตนเองต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความมั่นคงได้อย่างยั่งยืนในมิติอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรม และมิติทางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เป็นต้น ทั้งนี้ ในยุคปัจจุบัน การเป็นผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองนั้น จำต้องมีหลักภาวะผู้นำ (leadership) หรือต้องมีคุณลักษณะที่ดี อาทิเช่น คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม และคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงการใช้อำนาจ เป็นต้น ถ้ามองถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันนี้ ถ้าใครเป็นผู้นำแล้วนำปรับใช้ มีคุณลักษณะตรงนี้อยู่ ในการที่มาเป็นผู้นำชุมชน ในเวลานี้ต้องปรับตัวให้เท่าทันโลกของการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปทุกวิถีทาง ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ในลักษณะที่มีความเป็นไปรวดเร็วมาก แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านั้น แม้จะรวดเร็วก็จริง ก็ยังเป็นสิ่งหนึ่งที่ยังล้าหลังล้าสมัยกว่าธรรมะขององค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะธรรมะดังกล่าวนี้ จัดว่าเป็นหลักธรรมคำสอน

ที่ไม่จำกัดกาลเวลา สำหรับการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวม เชื่อว่ายังคงเป็นสิ่งสมัยใหม่อยู่ตลอดเวลาแน่นอน สอดรับกับทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งที่ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

> “สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม...อกาลิโก... ก็คือ ธรรมะที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ยังไงก็ยังเป็นธรรมะที่ไม่จำกัดกาลเวลาอยู่แล้ว ยังคงเป็นสิ่งสมัยใหม่อยู่ตลอดเวลา ก็คือธรรมะสามารถตอบโจทย์ได้ในการนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ได้ในทุก ๆ ยุคสมัย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2566)

จากข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสไว้ดีแล้วนั้น ถือได้ว่า เป็นหลักการที่ไม่จำกัดกาลเวลาในการที่จะนำไปปฏิบัติได้ ยังคงเป็นสิ่งที่ทันสมัยใหม่อยู่ตลอดเวลา ยกตัวอย่างการยอมรับของนักปราชญ์ระดับโลกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ยอมรับต่อการตรัสรู้ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็คือนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อว่า อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (เจ้าของทฤษฎีสัมพัทธภาพ ปรากฏการณ์โฟโตอิเล็กทริก และทฤษฎีสัมพัทธภาพทั่วไป) เพราะว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติด้วยตนเองและไม่จำกัดกาลเวลาในการปฏิบัติด้วย เหมือนกับที่ว่า มโนมยิทธิ ที่สามารถแสดงอิทธิฤทธิทางใจได้ หรือทิพยโสต ที่สามารถแสดงอิทธิฤทธิในการฟังได้ยินได้รู้ทุกสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นอะไรต่อมิอะไร ถ้านักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่มาคิดมาศึกษาตามหลักธรรมะในพระพุทธศาสนานี้แบบจริง ๆ จัง ๆ จะตะลึงถึงผลลัพธ์ทันที ถ้าใครไม่ปฏิบัติฝึกฝนเองก็จะไม่รู้ ดังนั้น ผู้นำชุมชนสมัยใหม่ จึงต้องอัพสกิล (Upskills) หรือต้องเพิ่มทักษะของตนเองอยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนการฝึกปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้เป็นหลักปฏิบัติสัทธรรม ที่ปรากฏอยู่ในหลักพระสัทธรรม 3 นั่นเอง ได้แก่ ปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรม และในปัจจุบัน ถ้ามองให้เป็นคำสมัยใหม่ การจะปฏิบัติจนได้บรรลุขณะนั้นได้ การใช้คำพูดในปัจจุบัน คือการฝึกทักษะ หากจะเป็นผู้นำเขาได้ ก็ต้องมีภาวะผู้นำแบบที่ไม่จำกัดกาลด้วย นั่นคือต้องมีคุณธรรมในใจนั่นเอง ถ้ามองดูคำพูดในปัจจุบันนี้ เป็นศัพท์สมัยใหม่ที่นำมาจากทางตะวันตก จะเรียกว่า มีสายตากว้างไกล หรือมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (Vision) เพราะว่าผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ ยกตัวอย่างเช่น นักวิทยาศาสตร์ทางตะวันตก ที่เขาข้ามช็อตไปที่เรื่องการใช้รถยนต์แบบไฟฟ้า กับการใช้น้ำมัน ตอนนี้เขาหันมาปรับใช้รถไฟฟ้าแล้ว แต่ยิ่งกว่านั้นไปอีก ในปัจจุบัน บริษัทในค่ายของญี่ปุ่น กำลังมองไปไกลกว่านั้น นั่นก็คือใช้ไฮโดรเจน แทนน้ำมัน และไฟฟ้า เพราะไม่เป็นพิษต่อสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น นับว่าเป็นสิ่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง ไฮโดรเจนนี้ บริษัทในค่ายญี่ปุ่นกำลังคิดอยู่อย่างจริงจัง และนำไปทดลองใช้กับรถยนต์แล้วหลายหมื่นคัน ตอนนี้ถึงไม่กระโตกกระตากกลับไปที่เรื่องไฟฟ้า บางทีบางครั้งถ้าใช้น้ำมัน เวลาหมดก็จะดับไปเลย แต่ว่าไฮโดรเจน สิ่งนี่ทำงานไม่มีขีดจำกัด และเป็นการไม่ทำลาย

สิ่งแวดล้อมด้วย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง ใช้ได้อย่างคุ้มค่าที่สุด นี่คือผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ก็จะมีวิธีคิดอย่างนี้ จะไม่ติดอยู่กับสิ่งใดสิ่งเดียวเท่านั้น จะคิดต่อยอดพัฒนาไปเรื่อย ๆ อยู่ตลอดเวลา เหมือนเช่น ถ้าไปติดอยู่กับสวรรค์แค่ 6 ชั้น ก็ได้พบสวรรค์แค่ 6 ชั้นเท่านั้น จะไม่ได้สวรรค์ชั้นที่ 7 แน่นอน

เพราะฉะนั้น เรื่องการมีวิสัยทัศน์กว้างไกลนี้ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการที่จะเป็นผู้นำ เหตุผลคือถ้าผู้นำมีวิสัยทัศน์แบบแคบ ๆ หรือสั้น ๆ ก็ยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ยกตัวอย่างดังเช่น มีเรื่องในทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก เล่มที่ 5 มหาวรรค ภาค 2 กรณีเรื่องทีฆาวุกุมาร ก็คือก่อนที่พระเจ้าทีฆีติโกศลราช พระราชบิดาของทีฆาวุกุมารจะถูกศัตรูฆ่าตาย ก็เลยได้ตรัสสอนกำชับพระราชโอรสไว้ว่า “ทีฆาวุ ลูกเอ๋ย เจ้าจงมองให้ยาว ๆ อย่าไปมองสั้น ๆ อย่าไปโกรธ อย่าไปอาฆาต อย่าไปล้างแค้น อย่าไปจองเวรกับศัตรูเด็ดขาด”

ในเหตุการณ์ตอนนั้น พระเจ้าพรหมทัตกาสิกราชแห่งนครพาราณสี ยกทัพไปตีพระเจ้าทีฆีติโกศลราช พระเจ้าทีฆีโกศลราช เป็นกษัตริย์ที่มีทรัพย์และกำลังพลน้อยกว่า จึงพามเหสีหนีศึกออกมาด้วยการปลอมตัวเป็นปริพาชกแล้วเข้าไปอาศัยอยู่ที่บ้านช่างหม้อที่ชานเมืองแห่งหนึ่งในนครพาราณสี หลังจากนั้น พระมเหสีก็ได้ให้กำเนิดบุตรชายชื่อว่าทีฆาวุราชกุมาร พระเจ้าทีฆีติโกศลราชส่งบุตรชายไปไว้นอกเมือง ด้วยเกรงว่าหากพระเจ้าพรหมทัตกาสิกราชรู้ จะสั่งประหารชีวิตทั้งสามพระองค์ ต่อมา พระเจ้าพรหมทัตกาสิกราชจับพระเจ้าทีฆีติโกศลราชและภรรยาได้ ก็สั่งให้มัดประจานรอบเมืองแล้วประหารเสีย ทีฆาวุราชกุมารมาเห็นเข้า พระเจ้าทีฆีติโกศลราช ก็ได้ตะโกนสั่งเสียบุตรว่า “อย่าได้จองเวรให้ยืดเยื้อ อย่าแตกร้าวจากมิตรเร็วนัก เวรทั้งหลายนั้น ไม่พึงระงับเพราะเวร เวรนั้นระงับแล้ว” เพราะไม่จองเวร ภายหลัง ทีฆาวุราชกุมารได้มาเป็นคนสนิทของพระเจ้าพรหมทัตกาสิกราช และมีโอกาสที่จะสามารถสังหารพระเจ้าพรหมทัตกาสิกราชได้ แต่เมื่อนึกถึงคำสั่งเสียของพระราชบิดา ก็ตัดสินใจไม่ลงมือทำ และเล่าความจริงให้พระเจ้าพรหมทัตกาสิกราชฟังว่า ตนคือใคร ทั้งคู่ให้ชีวิตกันและกัน และพระเจ้าพรหมทัต ก็ยกแผ่นดินและทรัพย์สินเดิมของพระเจ้าทีฆีติโกศลราชคืนให้ทีฆาวุราชกุมาร พร้อมทั้งยกธิดาของตนให้อภิเษกสมรสด้วย (มูลนิธิอุทยานธรรม, 2566, ออนไลน์)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นนั้น มีเนื้อหาใจความตามที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกดังกล่าวว่า “...พระเจ้าทีฆีติโกศลราช ได้ทอดพระเนตรเห็นทีฆาวุกุมารเสด็จพระดำเนินมาแต่ไกลเทียว ครั้นแล้วได้ตรัสพระบรมราชโอวาทนี้แก่ทีฆาวุกุมารว่า พ่อทีฆาวุ เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลาย ย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร... พระเจ้าพรหมทัตกาสิกราชตรัสว่า พ่อนายทั้งหลาย ชายหนุ่มผู้นี้แล คือ ทีฆาวุราชกุมาร โอรสของพระเจ้าทีฆีติโกศลราชคนนั้น ชายหนุ่มผู้นี้ใครๆ จะทำอะไรไม่ได้ เพราะชายหนุ่มผู้นี้ได้ให้ชีวิตแก่เรา และเราก็ได้ให้ชีวิตแก่ชายหนุ่มผู้นี้ ครั้นแล้วได้ตรัสถามความข้อนี้แก่ทีฆาวุราชกุมารว่า พ่อทีฆาวุ พระชนกของเธอได้ตรัสคำใดไว้ เมื่อใกล้จะสวรรคตว่า พ่อทีฆาวุ เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น เวรทั้งหลาย

ย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร ดังนี้ พระชนกของเธอได้ตรัสคำนั้น หมายความว่าอย่างไร? ทีฆาวุราชกุมารกราบทูลว่า ขอเดชะ พระชนกของข้าพระพุทธเจ้าได้ตรัสพระบรมราโชวาทอันใดแลไว้ เมื่อใกล้จะสวรรคตว่า เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว ดังนี้หมายความว่า เจ้าอย่าได้จองเวรให้ยืดเยื้อ เพราะฉะนั้น พระชนกของข้าพระพุทธเจ้า จึงได้ตรัสพระบรมราโชวาทวันนี้แลไว้ เมื่อใกล้จะสวรรคตว่า เจ้าอย่าเห็นแก่ยาว พระชนกของข้าพระพุทธเจ้า ได้ตรัสพระบรมราโชวาทอันใดแลไว้เมื่อใกล้จะสวรรคตว่า เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น ดังนี้ หมายความว่า เจ้าอย่าแตกร้าวจากมิตรเร็วนัก เพราะฉะนั้น พระชนกของข้าพระพุทธเจ้า จึงได้ตรัสพระบรมราโชวาทอันนี้แลไว้ เมื่อใกล้จะสวรรคตว่า เจ้าอย่าเห็นแก่สั้น พระชนกของข้าพระพุทธเจ้าได้ตรัสพระบรมราโชวาทอันใดแลไว้ เมื่อใกล้จะสวรรคตว่า พ่อทีฆาวุ เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร ดังนี้ หมายความว่า พระชนกชนนีของข้าพระพุทธเจ้า ถูกพระองค์ปลงพระชนมชีพเสีย ถ้าข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปลงพระชนมชีพของพระองค์เสียบ้าง คนเหล่าใดใคร่ความเจริญแก่พระองค์ คนเหล่านั้นจะพึงปลงชีวิตข้าพระพุทธเจ้า คนเหล่าใดใคร่ความเจริญแก่ข้าพระพุทธเจ้า คนเหล่านั้นจะพึงปลงชีวิตคนเหล่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เวรนั้นไม่พึงระงับเพราะเวร แต่มาบัดนี้ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานชีวิตแก่ข้าพระพุทธเจ้า และข้าพระพุทธเจ้าก็ได้ทูลถวายพระชนมชีพแก่พระองค์ เป็นอันว่าเวรนั้นระงับแล้วเพราะไม่จองเวรพระชนกของข้าพระพุทธเจ้า จึงได้ตรัสพระบรมราโชวาทอันนี้แลไว้เมื่อใกล้จะสวรรคตว่า พ่อทีฆาวุ เวรทั้งหลายย่อมไม่ระงับเพราะเวรเลย แต่ย่อมระงับได้เพราะไม่จองเวร พระพุทธเจ้าข้า....” (วิ.ม. 5/243-247/252-263) เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า เรื่องนี้ก็คือการสอนให้มองข้ามช็อตให้ลืมความแค้นต่อศัตรูที่ได้กระทำไว้กับพระราชบิดาและพระราชมารดาของตนเอง ต่อมา สุดท้ายก็ได้ทรัพย์มรดกเดิมของตนเองครบ นอกจากนี้ ยังได้เป็นราชบุตรเขยอภิเษกสมรสกับพระราชธิดาของพระเจ้าพรหมทัตกาสิกราช เพราะตอนแรกนี่บุตรชายโกรธแค้นเพราะได้คำพูดของพ่อมาเตือนสติ ก็เลยได้สติ ไม่โกรธแค้นอะไร ต่อมา ได้กลายไปเป็นคนสนิทของพระเจ้าพรหมทัตกาสิกราช เพราะตอนแรก พระเจ้าพรหมทัตกาสิกราชเห็นเด็กคนนี้มีคุณลักษณะที่มีภาวะผู้นำ ก็เลยสถาปนาเป็นลูกราชบุตรบุญธรรม สุดท้ายได้ทั้งแผ่นดินคืนและได้พระราชธิดามาครอง ดังนั้น เรื่องนี้ เป็นเรื่องเปรียบเทียบในทางพระพุทธศาสนา ดังเรื่องที่พระเจ้าทีฆีติโกศลราชสอนหลักภาวะผู้นำให้กับทีฆาวุราชกุมาร จึงทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า การที่ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกลนั้นย่อมนำคุณประโยชน์มาให้มากกว่าการสร้างสิ่งที่เป็นโทษเป็นเวรต่อกันและกันแบบไม่มีที่สิ้นสุด

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดนั้น พอสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีหลักภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลนั้น ต้องมีความสามารถคาดการณ์และมองเห็นโอกาสได้อย่างชัดเจนในการทำงานต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายในขณะที่คนอื่นมองไม่เห็นโอกาสนั้น และมีความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองแยกแยะเหตุผลของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาภายในชุมชน หน่วยงาน รวมถึงองค์กรของตนเองได้อย่างถูกต้องและ

เหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือด้านการเมืองการปกครอง

(2) ผู้นำมีการจัดการธุระได้ดี ผู้นำชุมชนผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการธุระและภารกิจที่รับผิดชอบได้ดี เป็นคุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ผู้นำชุมชนสามารถจัดการในเรื่องของการครองตน คน งาน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ด้วย ก็จัดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้นำถือว่ามีความสำคัญมาก เวลาจะปฏิบัติหน้าที่หรือทำงานอะไร ต้องทำให้ดีให้รอบคอบ ต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักต่างๆ ในการทำงาน และมีประสบการณ์ในหลายๆ ด้าน เช่น ได้ไปศึกษาเรียนรู้มาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ แล้วนำมาแนะนำสมาชิกหรือประชาชนในชุมชน เพื่อนำไปสู่ภาคการปฏิบัติในชุมชนของตนเองต่อไป โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน เพราะชุมชนในจังหวัดขอนแก่นนั้น มีสภาพบริบทไม่แตกต่างกันเท่าไหร่ แต่ขึ้นอยู่ที่ผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชนเท่านั้น จะมีความรู้ ความสามารถในการที่จะจัดการชุมชนตนเองได้อย่างไร ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐ และภาคองค์กรภาคีพัฒนาจากภายนอก จึงต้องเลือกเป้าหมายพื้นที่ในการที่จะเข้าไปปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน ยกตัวอย่างอาทิเช่น กรณีชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มั่นคง ยั่งยืน ก็คือเป้าหมายหนึ่งของภาครัฐที่เลือกไปปฏิบัติงาน และการที่จะกำหนดตัวชี้วัดชุมชนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานว่า เป็นชุมชนเข้มแข็งได้นั้น ในปัจจุบัน แม้จะมีตัวที่ชี้วัดชุมชนดังกล่าวได้หลายตัว แต่ในระยะหลังๆ มานี้ ก็จะใช้ตัวชี้วัดชุมชนอยู่ 3 ตัวหลัก ๆ คือ (1) วัดที่ตัวคน คือ มีทั้งตัวผู้นำและผู้ตาม หรือสมาชิกในชุมชน (2) วัดที่ตัวรูปแบบการปกครองและการจัดการของชุมชน และ (3) วัดที่ตัวการจัดการทุนชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้นำต้องมีความเข้าใจในบริบทชุมชนของตนเองเป็นที่ตั้ง สามารถทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดการยอมรับ เชื่อถือ และไว้วางใจ สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาอุปสรรคของกันและกันได้ทุกกลุ่มองค์กร ทำให้รู้จักมีความเสียสละในการปฏิบัติงาน ที่จะส่งผลทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคงได้ เพราะกิจกรรมในชุมชนทุกอย่างจะประสบความสำเร็จได้นั้น ไม่ใช่ว่าจะทำคนเดียวก็ได้ แต่ต้องทำเป็นทีมหรือเครือข่าย โดยมีความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ความร่วมมือ ร่วมใจกันจากทุกภาคส่วน

เนื่องจากหลักภาวะผู้นำนั้น ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จำเป็นต้องทำงานร่วมกันหลายๆ ฝ่าย จึงจะประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ทั้งนี้ ในชุมชนทั้ง 5 ชุมชนในจังหวัดขอนแก่นนี้ ส่วนใหญ่จะมีวิถีชีวิตและการทำงานร่วมกัน ที่สัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นภาคีเครือข่ายกันตามหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน หรือราชการ โดยตัวชุมชนเองนั้นจะสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนหรือโครงการชุมชนแต่ละอย่างให้ดำเนินการเป็นไปจนบรรลุเป้าหมายได้ จะต้องใช้หรืออาศัยทรัพยากรมนุษย์ หรือทุนมนุษย์ คือ ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ที่อาศัยอยู่ภายในชุมชน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ก็สามารถแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษา หรือให้ปฏิบัติงาน

ตามความถนัดของแต่ละคน ยกตัวอย่างอดีตผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ อาทิเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู อาจารย์ และข้าราชการต่าง ๆ ที่เกษียณอายุราชการแล้ว ก็สามารถเชิญบุคคลเหล่านี้ให้มาช่วยเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน และเชิญเข้าร่วมประชุมในที่ประชุมด้วย เพื่อปรึกษาหารือในเวลาที่ชุมชนเกิดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ภายในชุมชน ดังนั้น บุคคลเหล่านี้ จึงเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ คอยให้คำแนะนำหรือเสนอแนวทางข้อคิดเห็นในที่ประชุม เพื่อช่วยหาทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ทำให้งานด้านการปกครอง และการจัดการชุมชนประสบผลสำเร็จได้ดี นอกจากนี้ ก็ยังมีผู้สูงอายุคนอื่นทั่ว ๆ ไปอีกมากมายภายในชุมชน อาทิเช่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ชุมชน แม้จะเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการก็จริง แต่ก็เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาเฉพาะทาง ถ้าได้มีการเลือกใช้บุคคลเหล่านี้ให้ถูกกับงานที่ตนเองถนัด โดยคำนึงถึงความสามารถเฉพาะตัวว่า คนไหนถนัดหรือเชี่ยวชาญในเรื่องด้านไหน ก็จะทำเรื่องด้านนั้นให้สำเร็จได้ง่ายขึ้น ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มสตรีทอผ้า ก็จะเชี่ยวชาญในเรื่องการทอผ้า กลุ่มจักสาน ก็จะเชี่ยวชาญในเรื่องการจักสาน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ เรียกได้ว่า เป็นปราชญ์ชาวบ้านโดยตรง ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

> “ถ้ากล่าวถึงผู้นำชุมชนแบบนี้ ที่ไม่เป็นทางการ กะคือปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้เฒ่า ผู้แก่ในชุมชนเฮา ที่เพิ่นเก่งในด้านต่าง ๆ มีเยอะนะภายในชุมชน เพิ่นเหล่านี้ เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านในชุมชน ก็ควรเชิญเพิ่นเหล่านี้ให้เข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมชุมชนด้วยนะครับ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 31, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้ทราบได้ว่า ผู้นำชุมชนทั้งฝ่ายท้องที่และท้องถิ่นนั้น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากที่ตนเองต้องมีบทบาท หน้าที่ และภารกิจต้องความรับผิดชอบในการทำงานตามตำแหน่งที่ตนเองได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนแล้ว ยังจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจในด้านการปกครอง หรือด้านการจัดการชุมชนไปให้กับผู้นำชุมชน และประชาชนคนอื่น ๆ ที่มีความรู้ความสามารถได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมในชุมชนด้วย พร้อมเสนอแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการธุระ กิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน คือสามารถมอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ มีการแต่งตั้ง หรือเลือกใช้บุคคลในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วย เพื่อช่วยให้การจัดการกิจกรรมในชุมชนได้ดำเนินไปได้สู่จุดมุ่งหมายได้สำเร็จ โดยมีการจัดการชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกองคาพยพภายในชุมชน และมีการจัดการทุนชุมชน โดยเฉพาะทุนทางตัวบุคคลภายในชุมชนนั่นเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญมีอิทธิพลส่งผลทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความไว้วางใจ ชื่นชอบ เคารพ นับถือในตัวผู้นำชุมชน เพราะมีการเสียสละจริง ๆ ไม่หวง

อำนาจ และก็ปฏิบัติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งนี้ ก็เป็นการบ่งบอกให้เห็นถึงภาวะความเป็นผู้นำในลักษณะของผู้ที่สามารถประสานให้ประชาชนในชุมชนไม่เกิดความแตกแยกกัน เพราะว่าบางครั้งอาจจะมีความขัดแย้งกันจากเรื่องของผลประประโยชน์และสิทธิที่สมาชิกในชุมชนจะพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้วิธีจูงใจหรือเกลี้ยกล่อมบุคคลที่มีปัญหาหรือว่าบุคคลที่จะสร้างความแตกแยกในชุมชน รวมถึงกลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความรู้รัก สามัคคีปรองดองกัน เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็สามารถทำให้การจัดการธุระในส่วนอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น อาทิเช่น กรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของกลุ่มองค์กรชุมชนก็เคยมีเหมือนกัน กล่าวคือเมื่อเกิดปัญหาขึ้นภายในกลุ่มองค์กรชุมชน ยกตัวอย่างเช่น เรื่องรายได้ เรื่องหนี้สินของประชาชน หรือสมาชิกในกลุ่มองค์กร เป็นต้น ก็มีการเชิญผู้นำทุกกลุ่มองค์กร รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เข้ามาร่วมประชุมปรึกษาหารือ เพื่อช่วยกันค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วนำมาพิจารณาร่วมกันว่า ปัญหาดังกล่าวเกิดจากสาเหตุอะไร แล้วจะร่วมกันหาวิธีการจัดการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนกันได้อย่างไร ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ว่า

> “เวลาชุมชนเกิดปัญหาขึ้นมาแล้ว พวกเราน่าจะหาวิธีในการทำให้ชาวบ้านได้เกิดความรู้ ความเข้าใจกับเรื่องตรงนี้กันนะ จะทำยังไงกันดี ถึงจะแก้ไขปัญหาให้ชุมชนได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่มีการใช้หนี้ใช้สินบ้าง มีการพักหนี้บ้าง แต่พอมีผู้ไม่ใช้หนี้ใช้สินหน่อย ก็เลยมีปัญหาเกิดขึ้นมา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 34, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาของชุมชน บางครั้งต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มของทุกฝ่าย คือ ทั้งผู้นำชุมชนและสมาชิกที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือกันในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว โดยเฉพาะตัวผู้นำนั้นต้องรู้จักใช้ภาวะความเป็นผู้นำในลักษณะกระบวนการกลุ่มหรือหลักการมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน ก็คือต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยมุ่งถึงการใช้ความร่วมมือจากทุกฝ่าย การสร้างแรงจูงใจ ประสิทธิภาพ การตัดสินใจ การแก้ไขความขัดแย้ง การส่งเสริมความรู้ให้กับประชาชนในชุมชน รวมถึงความพร้อมของชุมชน และกลุ่มองค์กรชุมชน ที่สามารถจะปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ และในยุคปัจจุบันนี้ ก็มีการให้ชุมชนมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายร่วมมือกับองค์กรภายนอก เป็นการทำงานร่วมกันแบบเครือข่าย เพื่อมาช่วยส่งเสริมให้ความรู้ ให้การอบรมแก่ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชน หรืออาจจะส่งสมาชิกเหล่านั้นให้ไปเสริมสร้างทักษะความรู้หรืออบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มองค์กรชุมชน เช่น กลุ่มสถาบันการเงินกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ชุมชน และกลุ่มสหกรณ์หมู่บ้าน เป็นต้น ก็จำเป็นต้องอาศัยหน่วยงาน อย่างเช่น ธกส. เป็นต้น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เข้าใจบริบทของการดำเนินงานได้ดี ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ทุกคนได้มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่ตนเองได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยนั่นเอง เรียกได้ว่า เป็นการแก้ไขปัญหา

ร่วมกันได้ทุกฝ่าย เพราะชุมชนจะเกิดความมั่นคงได้ ก็ต้องอาศัยผลประโยชน์จากกลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อนำผลประโยชน์ในส่วนนั้นมาจัดการชุมชนให้เกิดความมั่นคงนั่นเอง ถ้ากลุ่มองค์กรชุมชนไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนต่าง ๆ ก็ก่อตั้งขึ้นไม่ได้ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น ถ้าไม่มีสมาชิกให้ความสนใจ ไม่นำเงินมาฝากและออมไว้ กลุ่มองค์กรดังกล่าว ก็ไม่สามารถที่จะบริหารกลุ่มองค์กรชุมชนที่ตั้งขึ้นให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนอยู่ได้นาน ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการธุระต่าง ๆ ในชุมชนให้เกิดความเรียบร้อยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเรื่องของการจัดการได้ทั้งตน คน งาน และองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน ให้เกิดความสมดุลยภาพ บางครั้ง ก็ต้องอาศัยภาคีเครือข่ายภายนอกมาช่วยด้านการจัดการธุระต่าง ๆ ในชุมชนให้บรรลุผลได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นี้จึงเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการปกครองในยุคปัจจุบันนี้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

> “ในการจัดการงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ดีนะคะ พี่คิดว่า ผู้นำชุมชนฝ่ายท้องถิ่น ควรมีการกระจายความรับผิดชอบ เพราะท้องถิ่นเรามีเงินเป็นตัวของตัวเอง เรามีเงินแล้ว ก็กระจายความรับผิดชอบไปให้ในส่วนราชการที่เขารับผิดชอบโดยตรง เช่น อย่างกรณีเรื่องหมวกกันน็อค อย่างนี้เป็นต้น ก็ต้องเป็นบทบาทหน้าที่ของตำรวจ ที่จะบังคับใช้กฎหมาย เราก็เชิญเขามาร่วมงาน มาอบรมให้กับประชาชน แต่ในขณะที่เกี่ยวกับเรื่องการสอบใบขับขี่ ก็ต้องเชิญทางหน่วยงานขนส่งมาอบรมให้พอขนส่งมา มันได้อะไรบ้าง ได้สอบผ่านการอบรม มันอยู่ที่วิธีการจัดการตรงนี้ เราก็จัดโครงการให้อบรม 1 วัน คุณก็มีสิทธิ์ได้ใบขับขี่เช่นกัน ไม่ต้องไปอบรมอยู่ที่ขนส่ง ก็ประหยัดงบประมาณในการเดินทางไกล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17, สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นตัวชี้วัดถึงบทบาทการใช้ความรู้ความสามารถของผู้นำในการแก้ไขปัญหาได้ว่า ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ ภายในองค์กรของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ เพราะบางครั้งสิ่งของที่มีอยู่นั้น มีพียงจำนวนที่จำกัด ถ้าจะแบ่งให้ได้รับครบทุกคน ก็คงไม่สามารถจัดการและสนองตามความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ครบแน่นอน ถ้าผู้นำชุมชนบางคนหรือบางชุมชน ไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดการชุมชน ในบางครั้ง เมื่อประสบปัญหา หรือมีเหตุการณ์เพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็อาจทำเรื่องนั้นให้กลายเป็นเรื่องใหญ่ได้ จนสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกระทบต่อคนอื่น และส่วนรวม ขยายเป็นวงกว้างไป แต่ในขณะที่ผู้นำชุมชนบางคนหรือบางชุมชน มีความรู้ความสามารถที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่ตนประสบได้อย่างเรียบร้อย เพราะฉะนั้น ในการจัดการ

ธุระให้ได้ดีนั้น จึงต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้นำชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อช่วยจัดการแก้ไข้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ให้สำเร็จให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์นั้นๆ

นอกจากมีผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในแต่ละประเภททางด้านการเมืองการปกครอง ที่จะทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคง เกิดความสงบเรียบร้อยได้ ยังต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำ ซึ่งถือว่าสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการนำพาให้ประชาชนประสบกับความสงบสุขทั้งทางกาย และทางจิตใจได้อีกช่องทางหนึ่ง เช่น ผู้นำที่เป็นพระสงฆ์ เป็นต้น หรืออาจจะเรียกว่า ผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับวัดให้ได้เกิดการเกื้อกูลกัน ดังนั้น ผู้นำประเภทนี้ จึงถือว่าเป็นผู้นำทางศาสนาที่คอยให้ความรู้ ให้การสั่งสอนตามหลักคำสอนทางศาสนาเพื่อช่วยขัดเกลาพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจให้กับประชาชนในชุมชน สืบเนื่องจากว่าวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนจังหวัดขอนแก่น หรือในแถบอีสานตอนกลางนี้ ก็มีวิถีชีวิตไม่ต่างจากชุมชนในแถบอีสานอื่น ๆ เช่นกัน ส่วนใหญ่จะนับถือพระพุทธศาสนา และชุมชนดังกล่าวนี้ ก็จะมีจารีต ประเพณี วัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไม่แตกต่างจากชุมชนในส่วนภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทย คือ สอนให้เป็นคนดี ประชาชนจึงมักจะเข้าวัดบำเพ็ญบุญ ประพฤติปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน เพื่อทำให้ตนเองให้เป็นคนดีของสังคม ประเทศชาติ และวัด หรือศาสนานี้ ก็นับว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้กับทุกคนได้ด้วย สอดคล้องกับทัศนะของผู้นำชุมชนท่านหนึ่งที่ได้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์กรทางศาสนาไว้ว่า

> ผมในฐานะผู้นำชุมชนและเป็นชาวพุทธคนหนึ่ง คิดว่า เราไม่ควรขาดหรือห่างจากวัดจากศาสนาเลยนะครับ อีกอย่างหนึ่ง คนส่วนใหญ่ในชุมชนทางแถบภาคอีสานเรานี้ นับตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันนี้ ก็ยังนับถือศาสนาพุทธ เป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธแถบอีสานในจังหวัดขอนแก่นนะครับ โดยเฉพาะเรามีจารีต ประเพณี วัฒนธรรม เช่น บุญฮีต 12 คอง 14 เป็นต้น ก็เป็นหลักสอนเราให้เป็นคนดี สอดคล้องกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน และสิ่งสำคัญ คือวัด ก็ถือว่าเป็นสถานที่ประชุม เป็นศูนย์รวมใจ และเป็นที่ช่วยหลอมรวมให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันได้อย่างดี ดังนั้น การที่ชุมชนมีวัดวาศาสนสถานอยู่ร่วมด้วย จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก คือมีผู้นำทางจิตวิญญาณอยู่ในชุมชน ก็จะทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้าวัดเข้าวาทำบุญให้ทานกัน รวมถึงทำให้เราได้ปรึกษาหารือในเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ กับพระสงฆ์องค์เจ้าด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 32, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า สถาบันหลักทางศาสนาเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับบ้านหรือชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตามหลักที่ว่า “บ ว ร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน” แต่คำว่า “โรงเรียน” ในปัจจุบันอาจเปลี่ยนจากคำว่า “โรงเรียน”

มาเรียกกันแบบรวม ๆ ว่า “ราชการ” เพราะมีส่วนงานราชการต่าง ๆ ของภาครัฐ ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกันด้านการปกครองหรือการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่น เพราะฉะนั้น ในปัจจุบันนี้ การที่จะปกครองดูแลคนในชุมชนให้อยู่ดี กินดี มีความมั่นคงปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้นั้น บางครั้ง จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันหลายฝ่ายในลักษณะแบบมีส่วนร่วมนั้น โดยเฉพาะผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำในด้านการกระทำ มีความรู้ความสามารถจากการได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์ และจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมถึงมีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถที่จะแยกแยะปัญหาต่างๆ ได้ตามเหตุและผล วินิจฉัยตัดสินใจได้ว่า สิ่งไหนดีและสิ่งไหนไม่ดี จนแยกความแตกต่างระหว่างความถูกต้องกับความไม่ถูกต้องได้อย่างชัดเจน จึงจะช่วยเหลือกันในการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนให้สำเร็จได้ดี กล่าวคือการสร้างชุมชน รวมถึงสังคมส่วนรวมให้เกิดความสงบสุข ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนนั้น ควรเดินนำ เดินไปข้างหน้า ควรมีความทะเยอทะยานในเชิงบวก ไม่ควรหยุดการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับด้านศีลธรรม จริยธรรม จำเป็นต้องใช้การกระตุ้นเตือน และมีการประชาสัมพันธ์บ่อย ๆ ให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักรู้ถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม เพื่อการพัฒนา อบรม ฝึกฝน และขัดเกลาพฤติกรรมทั้งของตนเองและประชาชนในชุมชนให้ดีทั้งทางกาย วาจา และใจ ก็คือเข้าวัดฟังธรรมบ้างตามโอกาส ในประเด็นนี้ มีความสอดคล้องกับทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่านหนึ่ง ที่ได้กล่าวให้แนวทางการเป็นตัวอย่างที่ดีไว้ว่า

> “ในฐานะเป็นผู้นำชุมชน ผมค่อนข้างให้ความสำคัญอยู่ว่า เมื่อเราเป็นผู้นำแล้ว ต้องเป็นผู้นำที่ดี และเราก็ต้องเป็นผู้ตามที่ดีด้วย และวัดนี่แหละเป็นสถานที่สำคัญสำหรับตัวเราที่เป็นฝ่ายชาวบ้าน เหมือนอย่างผมอยู่หมู่บ้านนี่ ผมต้องเป็นผู้นำชาวบ้านเขานะ แต่ถ้าไปที่วัด ผมก็ต้องเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ตามเจ้าอาวาสวัด และเมื่อเจ้าอาวาสท่านกล่าวสอนแนะนำอะไร ผมต้องฟังท่านครับ เพราะตอนอยู่วัดท่านเป็นผู้นำเรา เราสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านในชุมชนได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 32, สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวนี้ ทำให้ทราบได้ว่า ผู้นำชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นผู้นำให้คนอื่นแล้ว ยังต้องรู้จักเป็นผู้ตามคนอื่นด้วย คือ ต้องรู้จักปรับตัวหรือวางตัวให้เข้ากับกาลเทศะ และสถานการณ์นั้นๆ โดยเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีก่อน ในเรื่องการปฏิบัติงานต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรมส่วนรวมภายในชุมชน อาทิเช่น กิจกรรมในการดูแลในเรื่องสุขทุกข์ของประชาชนในชุมชน รวมถึงการเข้าวัดปฏิบัติตนในวันสำคัญทางพระศาสนา เช่น วันศีล วันพระ เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวนี้ ล้วนทำให้ตัวผู้นำชุมชนเองนั้นได้สร้างบุคลิกภาพของตนเองให้ดี ให้เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ เป็นที่ไว้วางใจสำหรับผู้ตามหรือสมาชิกในชุมชน รวมทั้งได้มีโอกาสเข้าพบปะ สนทนา พูดคุย ปรึกษาหารือ

และขอคำแนะนำคำสั่งสอนกับพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่มีภูมิธรรม ภูมิความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนา และเป็นผู้ที่ทุกคนในชุมชนต่างเคารพนับถือ ดังมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

> “ความจริงนะครับ เมื่อเราได้อยู่ใกล้พระสงฆ์องค์เจ้า ก็อบอุ่นใจดีนะครับ เพราะบางครั้ง เราได้ไปปรึกษาเรื่องงานต่างๆ หรือสนทนาธรรมด้วย ท่านก็จะคอยสอนแนะนำให้เรารู้ว่า จะทำอะไรก็แล้วแต่ ในทุกเรื่องที่กำลังทำ จะต้องนึกถึงบาปบุญคุณโทษ และให้นึกถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมมาก่อนประโยชน์สุขส่วนตน ถ้าทำได้แบบนี้ ก็ถือว่าเป็นคนที่ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีของประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 33, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ พอสรุปได้ว่า บางครั้ง เมื่อมีการประชุมเรื่องสำคัญมากๆ หรือมีปัญหาอะไรที่ยากต่อการแก้ไขเกิดขึ้นภายในชุมชน ก็นิมนต์พระสงฆ์เข้ามาร่วมประชุม ร่วมวินิจฉัยร่วมตัดสินใจ กับกลุ่มผู้นำชุมชนต่างๆ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะผู้บริหาร และผู้นำกลุ่มต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้ทุกคน ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีระหว่างการประชุมร่วมกันทุกฝ่าย และเป็นการสร้างให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและกัน

(3) ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดี

ในยุคปัจจุบันนี้ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักปกครองที่ดีนั้น นอกจากมีวิสัยทัศน์กว้างไกลกล่าวคือสามารถจะคาดคะเน หรือคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างชัดเจน เพื่อหาวิธีการป้องกันไว้ได้อย่างทันท่วงที มีความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่นใฝ่ใจกระตือรือร้นต่อการทำงาน มีการปรับปรุงวิธีการทำงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ และมีความรู้ความสามารถในการจัดการธุระต่างๆ ได้ดี ซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมในชุมชน ผู้นำชุมชนยังต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำในลักษณะที่สำคัญอื่นๆ อีก อาทิเช่น การมีมนุษยสัมพันธ์สูง หรือมีบุคลิกภาพที่ดี มีอัธยาศัยที่ดีต่อผู้ใต้ปกครอง ผู้ตาม หรือสมาชิกในชุมชน รวมถึงเพื่อนร่วมงานกัน คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสุภาพ มีวาทศิลป์ในการพูดจา สนทนา ปราศรัยได้ดี เป็นต้น และที่สำคัญก็คือภาวะผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์สูงดังกล่าวนี้ ย่อมมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นทั้งในด้านความคิด และการกระทำ เพราะเป็นผู้สามารถสร้างแรงจูงใจ ประสานงานติดต่อ หรือเลือกใช้บุคคลต่างๆ ให้ถูกกับลักษณะของงานได้ดี และสามารถทำให้ผู้ตามหรือสมาชิกในชุมชน และเพื่อนร่วมงาน มีความเต็มใจ เกิดการยอมรับ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม องค์กร หน่วยงาน และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนทำให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แม้แต่ผู้นำชุมชนด้วยกันเองทุกคน รวมถึงชาวบ้านก็ตาม ต่างก็ไว้ใจศรัทธาอยู่ที่การปฏิบัติตัวของคณะกรรมการของคนที่อยู่ในกลุ่มนั้น แล้วก็จะเชื่อมโยงกันในเรื่องอื่นๆ เพราะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความเอื้ออาทร เกื้อกูลต่อกันนั้น เรียกได้ว่า เป็นการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ประชาชนในชุมชนและเด็กรุ่นหลัง และเป็นพลังขับเคลื่อน

ชุมชนอย่างหนึ่งในการช่วยให้การทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวไปสู่ความเข้มแข็งได้เร็ว เพราะฉะนั้น ในฐานะเป็นผู้นำ จึงต้องสร้างบุคลิกภาพที่ดี คือมีความมั่นใจในตนเอง มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความจริงจัง มีความรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค และรู้จักเสียสละทั้งแรงกายและแรงใจ เช่น กรณีมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบ้าน วัด และโรงเรียน หรือทางราชการ เป็นต้น โดยสามารถที่จะเป็นตัวหลักในการดำเนินงานหรือกิจกรรมชุมชนได้ทุกเรื่อง และสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและติดต่อประสานงานชักชวนนำพาผู้นำกลุ่มต่างๆ หรือสมาชิกในชุมชน ร่วมถึงเพื่อนร่วมงาน อาทิเช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ให้ช่วยกันทำงานต่างๆ ทั้งจัดเตรียมสถานที่ และประชาสัมพันธ์ ถือว่าเป็นการฝึกหัดทำทุกอย่างเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดความไว้วางใจต่อตัวผู้นำชุมชนว่า ทำได้จริงอย่างที่พูด ไม่ละทิ้งหน้าที่ หรือไม่ทอดธุระในกิจกรรมชุมชนต่างๆ ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และสามารถจะเป็นผู้รับภารกิจ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามบทบาทของภาวะความเป็นผู้นำชุมชน

ทั้งนี้ ปัจจัยสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบุคลิกภาพของผู้นำ ก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกประการที่จะทำให้ผู้นำชุมชนมีอิทธิพลในด้านความคิดและการกระทำต่อผู้ตามหรือสมาชิกในชุมชน สามารถเสริมสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้ เพราะส่วนใหญ่จะมีโครงสร้างเป็นลักษณะอย่างนี้ คือ บุคคลที่เป็นผู้นำนั้น เบื้องต้นนั้นก็เกี่ยวข้องกับสายโลหิตอันเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น ลูกมีพ่อเป็นผู้นำ พฤติกรรมหรือภาวะความเป็นผู้นำของผู้เป็นพ่อนั้น ก็จะเป็นสิ่งหล่อหลอมตัวผู้เป็นลูกให้มีบุคลิกภาพ มีอัธยาศัย หรืออุปนิสัย จิตใจ ที่คล้ายกับพ่อตนเองตามไปด้วย เพราะเหตุผลที่ลูกได้เห็นผู้เป็นพ่อทำสิ่งอะไรก็ตาม เขาก็จะค่อยๆ ซึมซับรับเอาสิ่งนั้นเข้ามาในตนเองเรื่อย ๆ เปรียบเสมือนคนที่อยู่ใกล้ชิดกับพระสงฆ์ หรือผู้มีศีล มีธรรม เขาก็จะมีศีล มีธรรมตามไปด้วย หรือคนที่อยู่คลุกคลีกับปราชญ์บัณฑิต ก็จะเป็นบัณฑิตตามไปด้วย อย่างนี้เป็นต้น ดังนั้น บุคลิกภาพของผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่อาจจะถูกถ่ายทอดต่อกันมาตั้งแต่สายโลหิตเป็นเบื้องต้นอย่างนี้ด้วย ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

> “เมื่อกล่าวถึงลักษณะภาวะผู้นำนะ มีการถ่ายทอดมาจากสายโลหิตก่อน เพราะว่าสิ่งแวดล้อมมันเป็นปัจจัยที่จะคอยหล่อเลี้ยงคน มันก่อสร้างคนนะ เพราะถ้าลูก ๆ เห็นพ่อ เห็นแม่ทำอะไร ก็จะจดจำและซึมซับเอามา เหมือนอยู่ใกล้กับพระสงฆ์ก็มีธรรมะ อยู่กับบัณฑิต ก็จะเป็นคนดีคนฉลาดไปด้วย อีกอย่างหนึ่ง เหมือนที่คนโบราณชอบสอนลูกหลานไว้ ว่า อย่าไปคบคนพาล เพราะคนพาลจะพาไปหาผิด ให้คบบัณฑิต บัณฑิตก็จะพาไปหาผล มันตรงกันข้ามเลยนะ และตรงกับคำสอนในมงคลสูตรที่ว่า...อเสวนา จ พาลานำ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา...เอตมฺมงฺคลมุตฺตมำ... การไม่คบคนพาลทั้งหลาย ก็ดี การคบบัณฑิตทั้งหลายก็ดี นี้ นับว่าเป็นมงคลอันสูงสุด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1, สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2566)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า บุคลิกภาพของบุคคลแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือคนชั่วนั้น ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวคนนั่นเอง เป็นสิ่งหล่อหลอมให้ปรับเปลี่ยนไปตาม ดังนั้น ผู้นำ จึงควรเป็นผู้มีภาวะผู้นำทั้งในด้านมนุษยสัมพันธ์สูง บุคลิกภาพดี และมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นทั้งในลักษณะด้านความคิดและการกระทำนี้เอง จัดว่าสามารถเป็นแรงจูงใจชักนำสมาชิกในชุมชน และเพื่อนร่วมงานให้ทำงานร่วมกันได้อย่างเต็มใจ หรือสามารถเลือกใช้บุคคลที่เหมาะสมแก่การเป็นผู้นำกลุ่มต่างๆ ให้มาปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือหรือแบ่งเบาภาระในการดูแลปกครองแทนตนเองได้ในทางด้านการเมืองการปกครอง ดูแลสุขทุกข์ของประชาชนภายในชุมชน ทั้งนี้ สืบเนื่องจากพบว่า ส่วนใหญ่ชุมชนของชาวอีสานในจังหวัดขอนแก่นนี้ มีลักษณะพิเศษเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของหมู่บ้านหรือชุมชนชนบท ที่มีผู้นำชุมชนยุคก่อนๆ ผู้เป็นปราชญ์มีปัญญาความรู้ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์ฉลาดมองการณ์ไกลไว้ตั้งแต่อดีตยุคแรกเริ่มการก่อตั้งให้เป็นหมู่บ้านหรือเป็นชุมชน ได้แบ่งขอบเขตพื้นที่ให้มีลักษณะเป็นแผนผังหมู่บ้านหรือชุมชนไว้อย่างเป็นสัดส่วนเรียบร้อย หรือเป็น “คุ้มบ้าน” และการแบ่งขอบเขตพื้นที่และจัดทำแผนผังหมู่บ้าน หรือชุมชนให้เป็นคุ้มๆ ดังกล่าวนี้ ก็ทำให้สะดวกต่อการปกครองหรือการจัดการชุมชน ในยุคปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงผู้นำชุมชนในฝ่ายปกครองท้องที่ ก็มีการคัดเลือกและแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นผู้นำชุมชน เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน และหัวหน้าคุ้ม เป็นต้น เรียกได้ว่า เป็นการจัดการชุมชนแบบกระจายอำนาจทางการปกครองภายในชุมชนตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี ที่ระบุบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนฝ่ายปกครองท้องที่ไว้ โดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 28 ตรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่ และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2551 (ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี คัมภีร์สร้างอนาคตที่ดีให้ลูกหลาน, 2557, หน้า 1)

จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านดังกล่าวไว้แล้วข้างต้นนั้น มีเนื้อสาระสำคัญสอดคล้องกับเอกสารฉบับ “ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี คัมภีร์สร้างอนาคตที่ดีให้ลูกหลาน” ในหมวดที่ 1 บททั่วไป ข้อ 3 ว่าด้วยในธรรมนูญหมู่บ้านนี้ ซึ่งได้ระบุถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน รวมถึงกฎ ระเบียบ แบบแผนต่างๆ ทางสังคมไว้อย่างชัดเจน (ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี คัมภีร์สร้างอนาคตที่ดีให้ลูกหลาน, 2557, หน้า 2) ว่า “คณะกรรมการหมู่บ้าน” หมายความว่า คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 และระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่ และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2551 “หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้าน

อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 และให้รวมถึงชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์กรปกครองท้องถิ่น “หัวหน้าคุ้ม” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากราษฎรในคุ้มนั้น เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนและประสานการทำงานร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับเลือก โดยผ่านการโหวตเสียงหรือเลือกตั้งจากประชาชนในคุ้มนั้น “คุ้มบ้าน” หมายความว่า บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน เป็นกลุ่มย่อยภายในหมู่บ้าน โดยอาจแบ่งตามสภาพภูมิประเทศ ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ประเพณี หรือระบบเครือข่ายญาติ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นเป็นผู้มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีความรู้ในการจัดการธุระได้ดี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนและประสานการทำงานร่วมกับคณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทีมงาน หรือเพื่อนร่วมงาน โดยอาศัยบทบัญญัติ กฎหมาย และกติกาชุมชนต่างๆ เช่น “ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี คัมภีร์สร้างอนาคตที่ดีให้ลูกหลาน” เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับการบังคับใช้ในการปกครองระดับหมู่บ้านหรือชุมชน และเป็นการจัดระเบียบสังคม รวมถึงเป็นการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาทางสังคมระดับหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน และเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม การทำนุบำรุงรักษาศาสนา รวมถึงการยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ดังนั้น จึงทำให้ผู้นำสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านงานปกครองให้มีความสงบเรียบร้อยดีและให้ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์เช่นนี้ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ ผู้นำชุมชนสมัยใหม่ จำต้องเป็นผู้มีทั้งประวัติภูมิหลังที่ดี มีประสบการณ์ในการทำงาน มีความคุ้นเคยสนิทสนมและมีอัธยาศัยที่ดีกับคนทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ชุมชน มีสุขภาพทางกายแข็งแรง มีจิตใจที่เข้มแข็งปลอดโปร่งโล่งสบายดี อดทนต่อปัญหาอุปสรรคได้ มีบารมี และสติปัญญาปฏิภาณไหวพริบเฉลียวฉลาด มีความมั่นคงหรือมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี มีความรอบรู้เรื่องข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศต่างๆ ที่ทันสมัยภายในชุมชน มีความเสียสละ มุ่งมั่น ใฝ่ใจในการปฏิบัติงานตามบทบาท และหน้าที่ตามที่ตนเองรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชนทุกอย่างกับสมาชิกในชุมชน และเพื่อนร่วมงานทุกฝ่าย รวมถึงองค์กรภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกันทุกภาคส่วน ปัจจัยดังกล่าวนี้ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ทำให้สะดวกต่อการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างให้ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดหรือวางแผนร่วมกันไว้ เพราะฉะนั้นในประเด็นนี้ จึงมีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งที่ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

> “ผมเองก็เป็นคนเกิดที่จังหวัดขอนแก่นนี่นะ แต่ตอนแรกๆ เราเป็นคนหนุ่มก็อยากไปที่นั่นที่นี่เรื่อย ๆ จนช่วงหนึ่งได้ไปเรียนต่อที่ต่างประเทศ และเรียนภาษาอยู่ที่นั่นหลายปีนะครับ พอมาตอนหลังๆ ผมก็มีความต้องการที่จะกลับมาบ้าน

ตนเอง ก็ได้ลงเล่นการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติ เพื่อต้องการช่วยสร้างบ้าน สร้างเมือง สร้างคนในท้องถิ่นเราให้มีคุณภาพ ฉะนั้น เวลาเราปฏิบัติหน้าที่ จึงต้องอาศัยความสัมพันธ์หรือต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนทุกฝ่าย จะได้ทำงานทุกอย่างตามบทบาทของตนเองให้สำเร็จได้ง่ายขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 24, สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2566)

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความสามารถในการประสานเรื่องต่างๆ ได้เก่ง และสามารถครองได้ทั้งตน คน งาน และองค์กรที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบที่ตนเองดูแลปกครองอยู่ โดยไม่แบ่งแยกแบ่งฝ่าย หรือไม่เลือกปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2547, หน้า 54) ซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง อันเกิดจากการที่ผู้นำมีภาวะความเป็นผู้นำชุมชน (Community Leadership) ในลักษณะของผู้มีอิทธิพลในด้านความคิดและการกระทำต่อสมาชิกในชุมชน เพื่อนร่วมงาน รวมถึงองค์กรชุมชน ที่ส่งผลให้สมาชิกในชุมชน เป็นต้น ภายในชุมชน พร้อมที่จะเสียสละเวลาและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อให้การทำกิจกรรมชุมชนประสบความสำเร็จ กล่าวคือเป็นผู้สามารถประสานความคิดของสมาชิก ให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความเห็น ไม่ผูกขาดความคิด หรือไม่เป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมที่จะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่น และร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน ดังนั้น ผู้นำที่ทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคง จึงเป็นผู้ที่สามารถเชื่อมประสานแนวความคิดต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน และองค์กรชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ปัจจัยเหล่านี้ เป็นตัวที่จะสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันได้ อาทิเช่น ผู้นำกลุ่ม หรือผู้นำที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนในชุมชน หรือแม้แต่ผู้นำที่เป็นต้นสายของตระกูล ซึ่งเป็นผู้มีภาวะความเป็นนำสูงในด้านของการประสานเชื่อมสัมพันธไมตรี ยกตัวอย่างเช่น กรณีเรื่องการทะเลาะวิวาทกัน เพราะสาเหตุที่เกิดจากการขัดผลประโยชน์ภายในชุมชน จำเป็นต้องอาศัยผู้นำดังกล่าว ซึ่งต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี วางตัวเป็นกลาง เป็นที่เคารพ ยอมรับ นับถือ และเป็นที่ไว้วางใจของทุกฝ่าย รวมถึงต้องมีวาทศิลป์ในการเจรจาไกล่เกลี่ยประสานสัมพันธ์ให้คู่กรณีที่ขัดแย้งกันเกิดการยุติยอมความต่อกันและกันได้

จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักภาวะผู้นำ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนนั้นจำเป็นต้องมีทีมงานผู้เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันหลาย ๆ ฝ่าย และต้องมีคุณลักษณะภาวะผู้นำในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ด้านการจัดการธุระได้ดี หรือมีความรู้ความสามารถในการจัดการธุระหรือกิจกรรมในชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถติดต่อประสานงานใช้บุคคลต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมมือทำงานกันได้เป็น

อย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทตามหลักภาวะผู้นำ จำต้องอาศัยคุณลักษณะทั้งสามประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น จะมีความสำคัญมากน้อยต่างกัน ล้วนขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหาร หรือผู้นำ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นผู้นำหรือเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผน และควบคุมคนจำนวนมาก คุณลักษณะข้อที่ 1 และข้อที่ 3 สำคัญมาก ส่วนข้อที่ 2 มีความสำคัญน้อย เพราะเขาสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความชำนาญเฉพาะด้านให้ทำงานแทนตนเองได้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549, หน้า 39) นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนสมัยใหม่ในฐานะที่มีบทบาทหน้าที่ทางด้านการเมืองการปกครอง ยังจำต้องมีการจัดการชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและให้เท่าทันต่อสังคมยุคใหม่ หรือที่เรียกว่า ยุคไอที หรือยุคข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ คารา โอห์เกรน (Kara Ohngren, 2018) (อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์ และภัทรวุฒิ วัฒนศัพท์, 2561, หน้า 125-127) ที่ได้อธิบายถึงเรื่องความลับสิบประการของผู้นำที่ประสบผลสำเร็จ แต่การจะเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ก็ไม่ใช่ง่าย ความสำเร็จในการจัดการให้ทีมงานโดยการนำให้ผ่านอุปสรรคทั้งหลาย จะเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง ซึ่ง คารา โอห์เกรน ได้สรุปถึงความลับสิบประการที่ทำให้เราเป็นผู้นำที่ประสบผลสำเร็จ คือ

(1) รวบรวมคนที่มีใจในการทำงานร่วมกันเป็นทีม โจเอล อาร์เธอร์ บาร์เกอร์ ได้กล่าวแล้วว่า ศตวรรษที่ 21 นี้ ความสำเร็จคือการทำงานเป็นทีม คาราได้อ้างถึงหนังสือที่ ฮาร์วีย์ แมคเคย์ (Harvey Mackey) เขียนเรื่องการว่ายน้ำในดงฉลาม โดยไม่ถูกฉลามกัด เขาพูดถึงการหาคนที่สามารถทำงานโดยการทำงานด้วยใจมีความสำคัญมาก

2) ให้มีการสื่อสารที่เพียงพอ ปัญหาขององค์กรเมื่อเริ่มแรก ๆ จะติดต่อสื่อสารกันอยู่เสมอ ทำให้เข้าใจกันและกัน แต่เมื่ออยู่ ๆ ไป ก็พบว่า การสื่อสารระหว่างคนในองค์กรหย่อนยานไป ดังนั้น การใช้เครื่องมือสื่อสารที่มีอยู่ประจำ ที่อาจจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้คนทั้งองค์กรได้รับรู้ความเคลื่อนไหวกันตลอด ก็จะช่วยให้ไม่สงสัยในความเปลี่ยนแปลง และยังได้รับรู้เรื่องดี ๆ ใหม่ ๆ หรือสิ่งที่ไม่ทำให้เกิดความสงสัย

(3) อย่าคิดเอาเองหรืออย่ามโน (Don't Assume) ในการทำงาน ถ้าเรามี องค์กรเล็ก ๆ เราก็มักจะคิดเอาเองว่า ทีมงานของคุณเข้าใจถึงเป้าหมายของเรารวมทั้งพันธกิจแล้ว แต่หลายๆ คนอาจจะรู้ แต่เขาอาจจะอยากรู้ว่า เขาได้อะไรจากการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงมีความสำคัญที่จะต้องใช้การสื่อสารตามข้อสองนั่นเอง ให้เกิดความเข้าใจ

(4) จงเป็นของแท้ (Be Authentic) ผู้นำที่ดีจะสอดใส่บุคลิกภาพ และความเชื่อลงไปในเนื้อแท้ขององค์กร เราจะประสบความสำเร็จ ถ้าคนในองค์กรมีค่านิยมแบบเดียวกัน จะนำไปสู่องค์กรแห่งความสำเร็จได้

(5) ตระหนักรู้อุปสรรค ผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีความคิดมองโลกในแง่ดี เรามักจะพยายามผลักดันองค์กรให้เดินหน้าไป หลายๆ ครั้ง เราจะไม่ตระหนักรู้ถึงอุปสรรค ดังนั้น ผู้นำจึงต้องมองและหลีกเลี่ยงอุปสรรคนั้น ๆ ก่อนที่จะเกิดปัญหา

(6) สร้าง “ธรรมนูญของทีม” (Team Charter) มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกติกาของการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะเรื่องการสื่อสาร

(7) เชื่อในคนของเรา ผู้นำต้องช่วยให้คนของเขาพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะในยามที่ประสบกับความยากลำบาก ดังเช่นที่ นโปเลียนจะพูดว่า “ผู้นำจะเป็นผู้สร้างความหวังให้กับคนของเขา” ความเชื่อมั่นจะเกิดได้ส่วนหนึ่งมาจาก ความเชื่อมั่นของหัวหน้าทีม ต่อทีมของเขา

(8) ให้เครดิตกับคนอื่น แมคเคย์ (Mackay) พูดถึงพนักงานขายจะรู้ว่า เสียงที่ไพเราะที่สุด คือ ชื่อที่ได้รับการกล่าวขานออกมาจากปากผู้อื่น แต่มีผู้นำหลายคนจะคิดถึงแต่เงิน เงิน

9) จัดการให้ทีมงานเข้ามามีส่วนร่วม การให้ทีมงานรู้สึก ตื่นเต้น อยู่เสมอ โดยการให้เขามามีส่วนร่วมในการดูว่า เราจะทำอะไรให้ดีขึ้น และแตกต่างจากเดิม

(10) มีสติและรู้จักใจเย็น เมื่อไรก็ตามเกิดปัญหา ผู้นำจะต้องมีสติ สงบ เช่น ยามที่มีข่าวว่า เศรษฐกิจ กำลังมีปัญหาเหล่านี้เป็นหลักที่จะทำให้ผู้นำนำทางสู่ความสำเร็จ

จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน ด้านหลักภาวะผู้นำ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.1 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักภาวะผู้นำ

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปความได้ว่า 1) ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) คือ ผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการสื่อสารทั้งในรูปแบบของการพูด การเขียน และการฟัง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานร่วมกัน 2) การสร้างความเข้าใจตัวเอง (Self-Awareness) คือ ผู้นำชุมชนควรเข้าใจตัวเองและความสามารถของตนเอง รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนอ่อนทั้งของตนเองและเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง 3) การพัฒนาทีม (Team Development) คือผู้นำชุมชนควรสร้างทีมในการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนสมาชิกในการพัฒนาทักษะและความสามารถในการทำงานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 4) การวางแผนและการบริหารจัดการ (Planning and Management) คือผู้นำชุมชนควรมีทักษะในการวางแผนกิจกรรมและการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ 5) การแก้ปัญหา (Problem Solving) คือผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการตีความเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ วิเคราะห์สาเหตุ และสามารถหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 6) การดำเนินการตามเป้าหมาย

(Execution) คือผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการนำแผนที่วางไว้สู่การปฏิบัติจริงตามที่กำหนดไว้ และขับเคลื่อนให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสังคมที่มีส่วนร่วมและสร้างความยั่งยืนทางสังคม โดยหลักการมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ช่วยให้ทุกคนในชุมชนมีสิทธิและโอกาสในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของชุมชนทั้งหมด จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน โดยภาพรวม พบว่า ผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่นนั้น มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองการปกครองด้านหลักความโปร่งใส โดยมีประเด็นที่สำคัญ สามารถสรุปได้ว่า (1) การส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียม (2) การสร้างพื้นที่ออนไลน์สำหรับการเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็น (3) การส่งเสริมการศึกษาและการทำความเข้าใจ (4) การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถ (5) การสร้างเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ (6) การรับฟังและตอบสนองความต้องการ ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

(1) การส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียม การที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียมให้กับทุกสมาชิกในชุมชน โดยไม่มีความขัดเขินต่อบุคคลหรือกลุ่มใด ๆ เพราะการส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียมในการเป็นผู้นำชุมชนที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากมีผลต่อการพัฒนาทางสังคมและการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสร้างความยั่งยืน กล่าวคือ การที่ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนมีสิทธิได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ของแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน อาทิเช่น การส่งเสริมสนับสนุนโครงการที่เน้นการพัฒนาทักษะทางนิเวศและสังคม การที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมสนับสนุนทางการศึกษาทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูง ให้โอกาสทุกคนที่มีความสนใจและความสามารถที่เหมาะสมในการเข้าถึงการศึกษา การส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนผู้หญิงในการมีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน การสนับสนุนการมีเสียงในส่วนรวมโดยสร้างสภาผู้แทนที่มีความหลากหลายทางการมีเสียงส่วนรวม และการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในการตัดสินใจ การสนับสนุนการตอบสนองต่อปัญหาและความไม่เท่าเทียมที่อาจเกิดขึ้น โดยให้โอกาสแก้ไขและปรับปรุงกระบวนการที่ไม่เท่าเทียม การส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันและการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่สามารถให้ความสนับสนุนกันและกันได้ การส่งเสริมความเข้มแข็งและการช่วยเหลือกันและกันภายในชุมชน ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียมของสมาชิกทุกคนในชุมชน จึงต้องพิจารณาทุกด้านของชีวิตของบุคคล โดยมุ่งเน้นทำให้สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในชุมชน ซึ่งมีผลต่อความยั่งยืนของการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

(2) การสร้างพื้นที่ออนไลน์สำหรับการเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็น การที่ผู้นำชุมชนสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับการเข้าร่วมของสมาชิกทุกคนในชุมชน ที่สามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพราะการสร้างพื้นที่ออนไลน์สำหรับการเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน จัดว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างสังคมออนไลน์ที่เติบโตและเป็นประโยชน์ได้มากในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังสร้างโอกาสให้กับผู้ร่วมอยู่ในชุมชนที่ต้องการแบ่งปันความคิดเห็น ข้อมูล และประสบการณ์ต่อกันและกัน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ว่า พื้นที่นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แสดงความคิดเห็นในสังคมออนไลน์เชิงบวก โดยมีการเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับสมาชิกในชุมชน อาทิเช่นเว็บไซต์ เว็บบอร์ด หรือโซเชียลมีเดีย ทั้งนี้ อาจจะกำหนดกฎและมาตรฐานที่ชัดเจนสำหรับสมาชิกในชุมชน จัดทำนโยบายการใช้งานและคำสั่ง มารยาท สร้างโครงสร้าง สร้างห้องหรือส่วนต่าง ๆ สำหรับประเภทของกระทู้หรือกระทู้ที่น่าสนใจ อาทิเช่น จัดทำโครงสร้างที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย กระตุ้นการสนทนาโดยสร้างโพสต์แรกเพื่อกระตุ้นการสนทนา สร้างคำถามที่ท้าทายหรือขอความเห็นสนับสนุนและประสานงานจัดทำทีมผู้ดูแลระบบ สนับสนุนและกระตุ้นให้สมาชิกเข้าร่วมสร้างกิจกรรม และประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมสำหรับสมาชิกที่ประชาสัมพันธ์การเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญต่าง ๆ และติดต่อสื่อสารส่งเสริมให้สมาชิกแบ่งปันความคิดเห็น ข้อมูล และประสบการณ์ เพื่อสร้างแรงจูงในการร่วมแบ่งปัน รวมถึงมีการติดตามและปรับปรุงโดยติดตามกิจกรรมและสถิติการใช้งาน และปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ตามความต้องการของชุมชน ดังนั้น การสร้างพื้นที่สำหรับชุมชนออนไลน์ที่ดี จึงจำเป็นต้องให้โอกาสแก่สมาชิกที่เข้าร่วมมีสิทธิในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของตนเอง นับว่าเป็นการสร้างสังคมที่เป็นประโยชน์สำหรับสมาชิกทุกคนในชุมชนนั้น

(3) การส่งเสริมการศึกษาและการทำความเข้าใจ การที่ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมการศึกษาและการทำความเข้าใจในชุมชน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเข้าใจกระบวนการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือโครงการต่าง ๆ เป็นกระบวนทัศน์ที่สำคัญสำหรับการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนและมีความเท่าเทียม โดยผู้นำชุมชนสามารถดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและสนับสนุนการเข้าใจและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนได้ อาทิเช่น การสื่อสารอย่างเปิดเผย สร้างช่องทางสื่อสารที่เปิดเผยให้สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนของชุมชน ในการใช้สื่อสังคม อีเมล หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ เพื่อแบ่งปันข้อมูล โดยให้คำชี้แจงและอธิบายอย่างชัดเจน เกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ทุกคนเข้าใจง่ายและไม่ใช้คำศัพท์ทางกายภาพหรือเทคนิคที่เข้าใจยาก จัดประชุมเพื่ออธิบายกระบวนการตัดสินใจและการวางแผน โดยให้ทุกคนมีโอกาสได้ถาม-ตอบ และแสดงความคิดเห็นในการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพถ่าย สไลด์ หรือแผนผัง เป็นต้น เพื่อช่วยในการอธิบายสนับสนุนการศึกษาข้อมูล ในเวลาที่จัดกิจกรรมหรือสัมมนาเพื่อสอนเทคนิคการวางแผนและการตัดสินใจ โดยสร้าง

ทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ หรือเอกสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และวางแผนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนให้สิทธิและโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีผลต่อชุมชน อาทิเช่น การติดตามและประเมินติดตามผลลัพธ์ของการตัดสินใจและการวางแผน ประเมินความพึงพอใจและความเข้าใจของสมาชิกในชุมชนต่อกระบวนการที่มีส่วนร่วม การแก้ไขข้อขัดแย้ง รับฟังความคิดเห็นและข้อขัดแย้งจากสมาชิกในชุมชน พัฒนาวิธีการแก้ไขข้อขัดแย้งที่เป็นทางการและยุติความขัดแย้งอย่างเป็นกันเอง ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนทำความเข้าใจสมาชิกในชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและวางแผน ร่วมกัน ไม่เพียงแต่สร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน แต่ยังส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความร่วมมือและมีความเท่าเทียมกันในการดำเนินชีวิตภายในชุมชนด้วย

(4) การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถ การที่ผู้นำชุมชนสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถของสมาชิกทุกคนในชุมชน โดยให้โอกาสและทรัพยากรที่เหมาะสมเพราะการพัฒนาทักษะและความสามารถของทุกคนในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ กล่าวคือ การศึกษาและการอบรมส่งเสริมโครงการการศึกษาและการอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน เช่น ทักษะการอ่านเขียน ทักษะด้านเทคโนโลยี หรือทักษะการแก้ไขปัญหา เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนทั้งในลักษณะทางวัฒนธรรมและสังคม เช่น การจัดกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรม การทำบุญเพื่อชุมชน หรือการสนับสนุนกิจกรรมกีฬา เป็นต้น มีการสนับสนุนธุรกิจและอาชีพและการส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจและอาชีพในชุมชน อาทิเช่น การกองทุนให้กู้ยืม หรือทุนเพื่อการริเริ่มธุรกิจท้องถิ่น หรือการจัดโครงการอบรมทักษะทางธุรกิจ การสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะทางอาชีพ ให้โอกาสในการทำงานร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถทางอาชีพ มีการแบ่งปันความรู้ โดยสนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ทั้งในรูปแบบของสมาคมชุมชน หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะทางอาชีพ โดยให้สิทธิในการเข้าถึงหลักสูตรออนไลน์และที่ปรึกษาทางการศึกษา ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในชุมชน โดยให้โอกาสและทรัพยากรที่เหมาะสมในการสร้างและทดสอบไอเดียใหม่ ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนจะพัฒนาทักษะและความสามารถของสมาชิกในชุมชน จึงต้องเริ่มต้นจากการรับฟังความต้องการและปัญหาของสมาชิกทุกคนในชุมชน และจากนั้นจึงพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่เหมาะสมตามความต้องการที่แท้จริง

(5) การสร้างเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การที่ผู้นำชุมชนได้ใช้เครื่องมือการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ข้อมูลถูกแจ้งส่งถึงสมาชิกทุกคนในชุมชนได้นั้น และการสื่อสารของผู้นำชุมชนนั้น ไม่ใช่แค่การพูดในขณะที่คนอื่นกำลังฟังเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาผ่านการสื่อสารต่าง

ๆ เหล่านี้ อาทิเช่น 1) การสื่อสารผ่านภาษากาย คือผู้นำชุมชนต้องใช้ภาษากายให้เหมาะสมกับกลุ่มคนผู้ฟัง เพราะภาษากายนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสาร แต่นั่นยังไม่ได้หมายรวมแค่สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนเท่านั้น เช่น การยิ้ม การกอดอก หรือการหลีกเลี่ยงการสบตา เป็นต้น ยังรวมถึงอากัปกิริยาอื่นๆ ที่ปรากฏบนใบหน้าของตนตลอดเวลาด้วย 2) การสื่อสารผ่านภาษาพูด คือผู้นำชุมชนต้องพูดสื่อสารระบุข้อความให้ชัดเจน เพราะการเลือกภาษาที่เหมาะสมและชัดเจนสำหรับผู้ฟัง รวมทั้งความเร็วหรือช้าในการพูดก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารเช่นเดียวกัน 3) การสื่อสารผ่านการฟัง คือผู้นำชุมชนต้องเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นกับสมาชิกในชุมชนและโลกภายนอก ต้องมีทักษะการฟังที่ยอดเยี่ยม จึงจะทำเช่นนั้นได้ 4) การสื่อสารผ่านการเขียน คือผู้นำชุมชนต้องถ่ายทอดการเขียนสิ่งที่ต้องการจะสื่อออกไปอย่างชัดเจน เพื่อขอให้คนอื่นเข้าใจและทำสิ่งต่างๆ ทั้งต้องการโน้มน้าวใจและต้องการทราบพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนจากสิ่งที่ถ่ายทอดสื่อออกไป เพราะสมาชิกในชุมชนล้วนคาดหวังให้ผู้นำชุมชนเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนกับค่านิยมชุมชนเกี่ยวกับการสื่อสาร และเป็นคนที่ต้องแสดงตัวอย่างพฤติกรรมที่ตนต้องการเห็น ทั้งนี้ สิ่งที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือสื่อสารทางสังคมเพื่อสร้างกลุ่มหรือหน้าเพจที่เป็นพื้นที่สำหรับสมาชิกในชุมชน หรือเพื่อจัดกิจกรรมหรือกลุ่มกิจกรรม ที่สามารถนำสมาชิกทุกคนในชุมชนเข้ามาออนไลน์ร่วมกัน สร้างกลุ่มสำหรับกิจกรรมพิเศษเพื่อสร้างสัมพันธภาพในชุมชน เพราะการสร้างพื้นที่สำหรับสมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน โดยสร้างช่องทางสื่อสารเพื่อให้สมาชิกสามารถรายงานปัญหาหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ แต่จำต้องคำนึงถึงการดูแลระบบและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนตัวของสมาชิกทุกคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม การกระทำทั้งหมดของผู้นำชุมชนในสถานที่ที่มีผู้รับการสื่อสารดังกล่าว เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารเท่านั้น นอกจากนี้ การที่ผู้นำชุมชนสร้างพื้นที่สำหรับการเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน สามารถทำได้ในหลายวิธีต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความต้องการของสมาชิกในชุมชน โดยมีส่วนที่เป็นฐานข้อมูลของกิจกรรมและข้อมูลที่สำคัญต่างๆ ที่สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ ดังนั้น การสร้างเครื่องมือการสื่อสารและพื้นที่การสื่อสารสำหรับสมาชิกในชุมชนดังกล่าวนี้ ผู้นำชุมชนจึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างแวดวงที่เปิดกว้างและกระตุ้นการแลกเปลี่ยนกันอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน

(6) การรับฟังและตอบสนองความต้องการ การที่ผู้นำชุมชนรับฟังความคิดเห็นและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน เพราะการที่มีการตอบสนองที่ถูกต้องจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน กล่าวคือการรับฟังความคิดเห็น ถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญมากสำหรับผู้นำชุมชน ซึ่งมีประโยชน์มากในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น การรับฟังความคิดเห็นช่วยให้ผู้นำชุมชนทราบถึงความคิดและมุมมองต่างๆ ช่วยในการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ช่วยทำให้ทีมรวมพลังและแรงขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้อง และช่วยในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพตนเอง ผู้นำที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น และรับฟังคำแนะนำจากสมาชิกในชุมชน จะช่วยทำให้มีโอกาส

ได้พัฒนาทักษะและความรู้ของตนเองมากขึ้น เพราะการที่ผู้นำชุมชนยอมรับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำต่าง ๆ ทำให้ทุกคนในชุมชนรู้ว่า พวกเขาได้รับการยอมรับและไว้วางใจจากผู้นำ นี้ส่งผลให้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันในทีมหรือกลุ่ม นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญยิ่งเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็น ยังช่วยในการปรับปรุงแผนการดำเนินการหรือการทำงานในทางที่ดียิ่งขึ้น เพราะปรับปรุงจากความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้น สามารถทำให้การดำเนินการเป็นไปได้ด้วยบรรยากาศในการทำงานที่ดี และช่วยในการสร้างบรรยากาศทำงานที่เปิดกว้างและกระตุ้นการสร้างไอเดียใหม่ ๆ ร่วมกัน รวมถึงช่วยเพิ่มความพอใจและความสุขในการทำงานร่วมกัน ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชนนั้น จึงสร้างคุณค่าและส่งผลดีในการบริหารจัดการทีมงานและการทำงานต่างๆ ร่วมกันในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักการมีส่วนร่วมนั้น ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนที่ใช้บทบาทในการปฏิบัติตามหลักการมีส่วนร่วมนี้ จะช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน ทำให้ทุกคนในชุมชนมีสิทธิและโอกาสในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของชุมชนทั้งหมด และการที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินชีวิตทางสังคม ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ทั้งนี้ การที่ผู้นำชุมชนที่เชื่อในหลักการมีส่วนร่วมก็จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนได้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ โดยสนับสนุนในการพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชนเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกันในชุมชน ในส่วนนี้จะช่วยลดขั้นตอนของความขัดแย้งและสร้างความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วม โดยสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรในชุมชน เช่น การศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งส่งผลในการเสริมสร้างสังคมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาว รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ โดยผู้นำชุมชนสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความเอื้อเฟื้อและการช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งสร้างสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อกันและมีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกันในชุมชน จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน ด้านหลักการมีส่วนร่วมดังกล่าวนั้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 4.2 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักการมีส่วนร่วม

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปความได้ว่า ผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นที่ใช้บทบาทสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมสังคมที่มีส่วนร่วมและสร้างความยั่งยืนทางสังคมในการอยู่ร่วมกัน โดยผ่านหลักการมีส่วนร่วม 5 ส. เหล่านี้ อันประกอบด้วย 1) สดับรับฟัง คือ การที่ผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมมีความสามารถในการฟังและเข้าใจความต้องการและความเป็นไปได้ของชุมชน พร้อมที่จะทำความเข้าใจกับสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) สร้างสัมพันธภาพ คือ การที่ผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพและความร่วมมือในชุมชน ช่วยทำให้เชื่อมโยงและสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกันและยอมรับความหลากหลายของกันและกันระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน และสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในชุมชน รวมถึงลักษณะอื่น ๆ ที่ช่วยให้ผู้นำชุมชนมีอิทธิพลทางการเมืองการปกครองและได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน 3) สร้างโอกาส คือ การที่ผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมมีความสามารถในการสร้างโอกาสให้กับสมาชิกในชุมชนที่มีความสามารถและทักษะต่าง ๆ โดยการสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถสร้างโอกาสให้กับทุกคนได้ 4) สร้างความโปร่งใส คือ การที่ผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมมีความสามารถในการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยการแบ่งปันข้อมูลและมีการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนสามารถรู้ถึงกระบวนการต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นด้วย และ 5)

สนับสนุนการพัฒนาทักษะ คือ การที่ผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมมีความสามารถในการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชน โดยให้โอกาสในการอบรมฝึกฝนหรือการศึกษาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของทุกคน ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักการมีส่วนร่วมดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นการใช้บทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในชุมชน

3) ด้านหลักคุณธรรม

ผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ได้ใช้บทบาทของผู้นำชุมชนตามหลักคุณธรรมที่มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเป็นระบบ ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงจำเป็นต้องใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองการปกครองตามหลักคุณธรรม โดยปกติมีการใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ที่หลากหลาย แต่ล้วนแล้วก็มุ่งเน้นที่การสร้างชุมชนสังคมที่สร้างสรรค์ทั้งในรูปแบบจิตสาธารณะ หรือจิตอาสา และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในหลายๆ ด้าน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน โดยภาพรวม พบว่า หลักการปกครองชุมชนของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ใช้หลักการ 3 ประการ คือ (1) ครองตน (2) ครองงาน และ (3) ครองคน ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

(1) หลักการครองตน

ผู้นำชุมชนผู้มีบุคลิกภาพที่ดี คือ เป็นผู้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีสุขภาพกายที่ดีคือเป็นผู้มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีท่วงท่ากิริยา รวมทั้งการแต่งกายที่สุภาพ เรียบร้อย ดีงาม สะอาด และดูสง่างามสมฐานะ ส่วนผู้นำชุมชนผู้มีสุขภาพจิตที่ดี คือเป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอที่งาม เป็นคนดี มีศีลธรรม ดังนั้น หลักการครองตน จึงประกอบด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้

1) ผู้นำชุมชนที่มีความเชื่อมั่นโดยเหตุและผล (ศรัทธา) คือเป็นผู้รู้จักศรัทธาในบุคคลอื่นและข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธา ไม่ลุ่มหลงงมงายในที่ตั้งแห่งความลุ่มหลง โดยความหมายทางจิตวิทยาและจิตวิญญาณ นั่นหมายถึงการรักษาความศรัทธาและความเป็นตัวตนในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน หรือไม่มีการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่น นี้เป็นเรื่องที่มีทั้งมิตรภาพและความมีเหตุผลในมุมมองที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน เพราะการลุ่มหลงในยศส่วนใหญ่มักประกอบไปด้วยทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นและเคารพความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ได้นั้น จึงสามารถช่วยลดการเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นภายในชุมชน มีการยอมรับผิดพลาดว่า ไม่ใช่ทุกครั้งที่จำเป็นต้องถูกต้องและมีความสำเร็จเสมอ โดยเรียนรู้จากความผิดพลาดและใช้มันเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง มีการสร้างวัฒนธรรมที่ดีภายในชุมชน มีความเชื่อมั่นในคุณค่าและความสำเร็จของทุกคน มีการโปรโมทประชาสัมพันธ์การทำงานร่วมกันและ

สนับสนุนเป้าหมายและแผนการทำงานต่างๆ เพราะการมีเป้าหมายชัดเจนและแผนการทำงานที่เกี่ยวข้องร่วมกัน สามารถช่วยให้รู้จักคุณค่าตนเองและไม่เปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นในทุกๆ ด้าน

2) ผู้นำชุมชนที่มีความประพฤติดีงาม (ศีล) คือ เป็นผู้รู้จักสำรวมระวังความประพฤติปฏิบัติทางกายและทางวาจาให้เรียบร้อยดีงาม ไม่ประพฤติเบียดเบียนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แต่มีความประพฤติต่อตนเองและผู้อื่นอย่างสุภาพ ให้ความเคารพต่อผู้อื่นด้วยดี ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนไม่ประพฤติเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น เรียกได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่สำคัญในการสร้างสังคมที่เชื่อมต่อและแข่งขันกันอย่างสร้างสรรค์ เคารพความแตกต่าง ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา หรือลักษณะบุคลิกภาพของผู้อื่น และไม่เกิดการตำหนิเพื่อทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่สบายใจ โดยไม่ให้ความเคารพต่อความคิดของผู้อื่น แต่ควรให้ความเคารพและสนับสนุนในการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น หลีกเลี่ยงการสินใจผู้อื่นโดยไม่มีข้อมูลที่เพียงพอ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อผู้อื่น มีสื่อสารที่ดี เพราะการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการเบียดเบียน ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารอย่างชัดเจนและไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด รับฟังคนอื่นๆ อย่างรับผิดชอบและให้ความสนใจที่แท้จริง เพื่อสร้างความเข้าใจและความรับผิดชอบต่อกัน ระมัดระวังในการใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อไม่ให้เกิดการเผยแพร่ข้อมูลที่ส่งผลกระทบทางสังคม ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อน หลีกเลี่ยงการทำให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่พอใจที่อาจส่งผลให้เกิดการเบียดเบียน ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีความประพฤติทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอย่างสุภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่สามารถดำเนินไปได้ด้วยความสงบและความเข้าใจต่อกัน

3) ผู้นำชุมชนที่มีการไฝ่เรียนรู้ (สุตะ) คือ เป็นผู้ได้เรียนรู้ทางวิชาการและได้ศึกษาค้นคว้าในวิชาชีพที่ดีทั้งหลักการเมืองและการปกครองที่หลากหลายในแต่ละวัฒนธรรมและระบบการปกครองที่แตกต่างกันไป เพราะการที่ผู้นำชุมชนมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจในการเป็นประชาธิปไตย (Democracy) ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่มีคุณค่าสูงที่สุดในปัจจุบันคือระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจผ่านการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ มีความยุติธรรมและเสรีภาพโดยการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เป็นส่วนสำคัญของหลักการเมือง รวมถึงการให้สิทธิแก่ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง มีการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักการนี้เน้นการแบ่งประโยชน์และอำนาจไปยังระดับท้องถิ่น ทำให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน ยึดมั่นในหลักการนิยม (Rule of Law) หลักการนี้บ่งบอกถึงการที่ทุกฝ่ายต้องยึดมั่นในกฎหมาย และทุกคนต้องเท่ากันต่อกฎหมาย มีความเป็นธรรม (Justice) โดยการให้ความยุติธรรมแก่ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่าง ตระหนักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation) โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการโหวตหรือการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ มีการสร้างสังคมและความเป็นชุมชน (Community Building) โดยส่งเสริม

ความเข้าใจและความสัมพันธ์ทางชุมชน และสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์และเชื่อมโยงชุมชน ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการเมืองการปกครอง จะช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการทางการเมืองการปกครอง รวมถึงเข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในทางด้านการเมืองและสังคม

4) ผู้นำชุมชนที่มีการเสียสละ (จาคะ) คือเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบ รู้จักเสียสละ การที่ผู้นำชุมชนมีจิตใจกว้างขวาง มีความหมายที่สามารถมองเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ หรือแม้กระทั่งมุมมองและความคิดต่าง ๆ ของผู้คน เพราะการที่ผู้นำชุมชนมีจิตใจกว้างขวาง จะแสดงให้เห็นว่า พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นๆ และยอมรับว่า มีหลายวิธีในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต นอกจากนี้ ความกว้างขวางใจยังเกี่ยวข้องกับความพร้อมที่จะเสียสละเพื่อสิ่งที่มีค่ามากขึ้น หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน บางครั้งอาจต้องละเว้นสิ่งบางอย่างเพื่อสร้างสิ่งที่มีความสำคัญกว่า ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีจิตใจกว้างขวางและพร้อมที่จะเสียสละนั้น จึงมีผลต่อความสุขและความสำเร็จในชีวิต รวมถึงสามารถสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้

5) ผู้นำชุมชนที่มีความขยันหมั่นเพียร (วิริยะ) คือ เป็นผู้ขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจการงานงานอาชีพและหน้าที่ มีความรับผิดชอบ เพราะการที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานเป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ อาชีพ หรือการทำงานใด ๆ ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นสิ่งสำคัญ และเข้าใจถึงบทบาทที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงภารกิจและความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องต่างๆ การปฏิบัติตามหลักปฏิบัติและนโยบายที่กำหนดไว้ทั้งภายในองค์กรหรือภายนอกองค์กร มีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงานหรือโครงการที่ดำเนินการ การทำงานร่วมกับทีม การสร้างความร่วมมือกับสมาชิกทีมและผู้ที่เกี่ยวข้อง การตั้งเป้าหมาย การวางแผน การกำหนดเป้าหมายและดำเนินการไปในทิศทางที่ชัดเจน ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทและมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ปฏิบัติจึงช่วยให้สามารถสร้างผลงานที่ดีและสร้างคุณค่าให้กับทีมหรือสมาชิกที่ทำงานด้วย

6) ผู้นำชุมชนที่มีความระลึกและยับยั้งชั่งใจได้ตลอดเวลา (สติ) คือ เป็นผู้รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักคิดไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนคิด พูด ทำเพราะการที่ผู้นำชุมชนสามารถยับยั้งชั่งใจและคิดไตร่ตรองก่อนการพูดหรือทำ นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญในการแสดงพฤติกรรมอย่างมีสติ และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ๆ ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่มีความสามารถในด้านนี้ จะมีลักษณะเฉพาะพิเศษ อาทิเช่น การฝึกตนเองให้มีสติอยู่เสมอ (Mindfulness) คือเป็นผู้สามารถรับรู้และตระหนักรู้ถึงความรู้สึกและความคิดของตนเองได้ดีขึ้น ทำให้มีความเข้าใจมากขึ้นก่อนที่จะพูดหรือทำสิ่งใด ๆ สามารถวิเคราะห์แยกแยะเหตุและผล (Critical Thinking) คือ เป็นผู้มีทักษะในการคิดไตร่ตรองและวิเคราะห์สถานการณ์ ทำให้สามารถพิจารณาและคิดแยกแยะข้อมูลได้อย่างเป็นระบบก่อนที่จะ

ดำเนินการ นี้ช่วยลดความผิดพลาดและป้องกันการพูดหรือทำสิ่งใดที่อาจทำให้เกิดผลเสียได้ สามารถควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) คือเป็นผู้ที่มีความสามารถควบคุมอารมณ์ที่ดี ไม่ให้ความรู้สึกที่เผชิญหน้ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม สามารถเป็นผู้ฟังที่ดี (Active Listening) คือเป็นผู้รับฟังอย่างมีสติและอยู่ในปัจจุบัน ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจกับสิ่งที่กำลังพูดหรือเกิดขึ้นรอบตัวได้ดี ทำให้สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม การมีจริยธรรม (Ethical Consideration) คือการพิจารณาจริยธรรมและค่านิยมในการตัดสินใจและการกระทำ ช่วยให้มีทักษะในการคิดไตร่ตรองในด้านที่เป็นประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีการพัฒนาทักษะเหล่านี้ทำให้เกิดการฝึกฝนและปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านการฝึกฝน อาทิเช่น การฝึกทำสมาธิ การฝึกในสถานการณ์จริงที่ต้องใช้ความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ การฝึกในการวิเคราะห์สถานการณ์ การฝึกการควบคุมอารมณ์ และการฝึกการฟังอย่างมีสติและอยู่ในปัจจุบัน

7) ผู้นำชุมชนที่มีจิตใจตั้งมั่นในความดี (สมาธิ) คือ เป็นผู้มีจิตใจตั้งมั่น เพราะผู้นำชุมชนที่มีจิตใจตั้งมั่นในการปกครอง ทำให้เป็นต้นแบบและได้รับการเคารพจากคนในชุมชน มีความเข้าใจต่อชุมชนและเข้าใจถึงปัญหาที่คนในชุมชนมีอยู่ สามารถหารือและแก้ไขปัญหานั้นได้ เคารพความคิดเห็นของคนในชุมชนและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการสื่อสารที่ดีและรับฟัง ทำให้ผู้นำได้รับความเคารพและการสนับสนุนจากชุมชน มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและแผนการที่ช่วยให้ชุมชนเติบโตและพัฒนา สามารถแสดงให้ชุมชนเห็นว่า วิสัยทัศน์และแผนการเหล่านี้ มีประโยชน์อย่างไรต่อชุมชน ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพ คือส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมด้านความรู้และทักษะของผู้คนในชุมชน ร่างกฎหมายและนโยบายที่ยุติธรรม คือสร้างระบบร่างกฎหมายและนโยบายที่ช่วยให้ชุมชนมีความยุติธรรมและเกิดความเท่าเทียม โดยพยายามลดความแตกต่าง และสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสที่เท่าเทียมสำหรับทุกคนในชุมชน เป็นแรงบันดาลใจและสร้างสรรค์ที่ช่วยให้ชุมชนเติบโตและพัฒนาต่อไป

8) ผู้นำชุมชนที่มีความรู้รอบด้าน (ปัญญา) คือเป็นผู้มีปัญญาอันเห็นชอบ รอบรู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตเพราะการที่ผู้นำชุมชนมีปัญญาดีและสามารถแยกแยะถูกผิด นับว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญมาก เป็นผู้นำที่มีปัญญาดี มีความเข้าใจและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของตน มีความสามารถในการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรให้เหมาะสมแก่ความต้องการของชุมชนในทุกๆด้าน นอกจากนี้ มีความสามารถในการเสนอแนะและทำความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชน การแยกแยะถูกผิดเป็นทักษะที่สำคัญในการประกอบการนำชุมชนเนื่องจากต้องการการตัดสินใจ สนับสนุน และเป็นมิตรต่อสมาชิกทุกคน มีความเที่ยงธรรมและรับผิดชอบในการแก้ไขข้อขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดในชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังต้องมีความเป็นระเบียบและยอมรับ

ข้อผิดพลาดเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบและการพัฒนาตนเองอันเป็นสิ่งที่สร้างเสริมความเชื่อมั่นของสมาชิกในชุมชน

ผู้นำชุมชนที่มีกัลยาณมิตตธรรม คือผู้มีคุณธรรมของมิตรที่ดี 7 ประการ ได้แก่

1) เป็นผู้น่ารัก (ปิโย) คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้มีจิตใจกอปรด้วยเมตตากรุณาพรหมวิหาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพ เนื่องจากบุคลิกภาพมีผลต่อวิธีการทำงานร่วมกันในทีม และมีผลต่อความสำเร็จของชุมชนโดยรวม นอกจากนี้ บุคลิกภาพที่ดียังสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพและความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในชุมชน พัฒนาทักษะการสื่อสารโดยฝึกทักษะการพูดและการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ เรียนรู้การใช้ภาษาทั้งพูดและเขียน สร้างความโปร่งใสและเปิดเผยข้อมูล รักษาความน่าเชื่อถือและปฏิบัติอย่างถูกต้อง ทำสัญญาและเคร่งครัดในการปฏิบัติงาน พัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจและมีทัศนคติเชิงบวกในมุมมองของผู้อื่น พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีม สร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมและค่านิยมของสมาชิกในชุมชน มุ่งพัฒนาจิตใจที่ดีงาม ส่งเสริมการทำงานร่วมกันให้มีความสุข มีความยินดีและมอบกำลังใจในทีม พัฒนาทักษะการจัดการความขัดแย้ง ฝึกการจัดการความขัดแย้ง เรียนรู้ทักษะการแก้ไขข้อขัดแย้งและทำให้เกิดผลดี สร้างวินัยในการแก้ไขปัญหาและเข้าใจทฤษฎีการควบคุมความขัดแย้ง ดังนั้น การพัฒนาทักษะเหล่านี้ จึงสามารถช่วยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่น่ารัก มีบุคลิกภาพที่ดี และสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในทีมงาน

2) เป็นผู้ที่น่าเคารพนับถือ (ครุ) คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่สามารถเอาเป็นที่พึ่งอาศัยเป็นที่พึ่งทางใจ เพราะผู้นำชุมชนที่น่าเคารพและเป็นที่พึ่ง มีลักษณะและพฤติกรรมที่สร้างความประทับใจและความนับถือจากผู้ที่อยู่ในทีมหรือองค์กร กล่าวคือผู้นำชุมชนสามารถเป็นที่น่าเคารพและเป็นที่พึ่งของสมาชิกในชุมชนได้ เพราะมีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีความเที่ยงธรรมในการดำเนินชีวิตและการทำงานร่วมกัน แสดงความเป็นกลางและไม่ลำเอียง เพราะการเป็นที่พึ่งส่วนใหญ่ของผู้นำชุมชนที่ได้รับความนับถือนั้น เนื่องจากมีความเป็นกลางและไม่ลำเอียงในการจัดการและตัดสินใจ มีความสามารถในการรับฟังและเข้าใจความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้นำชุมชนเป็นที่พึ่ง มีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในทีม องค์กร หรือชุมชน เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจผลักดันทีมให้พัฒนาและให้ประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน สร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและสนับสนุนการพัฒนาทีมให้มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและมีความสามารถในการทำงานร่วมกับทีมได้ดี มีนโยบายการบริหารจัดการที่ดี การนำทีมด้วยนโยบายและวิธีการที่เป็นมาตรฐานและเป็นระบบให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความสามารถของทีม มีความเป็นผู้นำที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำที่ดีมีคุณค่าแก่สมาชิกในชุมชน ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่มีลักษณะและพฤติกรรมเหล่านี้ จึงสร้างความน่านับถือและความน่าเคารพจากสมาชิกในชุมชนและบุคคลที่อยู่รอบตัว สามารถเป็นที่พึ่ง

และได้รับความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมด้วย นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ

3) เป็นผู้น่านับถือน่าเจริญใจ (ภาวะนีโย) คือผู้นำชุมชนที่ได้ฝึกฝนอบรมตนมาดีแล้ว ควรแก่การยอมรับและยกย่องนับถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้ เพราะการเป็นผู้นำชุมชนที่น่านับถือและเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น กล่าวคือ มีความรับผิดชอบ สื่อสารที่ดี มีการสนับสนุน และมีความเข้าใจในความต้องการของชุมชน เป็นผู้นำชุมชนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและมุ่งพัฒนาชุมชนด้วยจิตมุ่งมั่น เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนาการทำงานร่วมกัน สร้างวัฒนธรรมที่เน้นความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน สร้างทีมที่มีความแข็งแกร่งและสนับสนุนกัน ให้คำปรึกษาอย่างเปิดเผยและรับคำปรึกษาจากสมาชิกในชุมชน สร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น นำชุมชนไปสู่ทิศทางที่ชัดเจนและมีวิสัยทัศน์ชัดเจน แนะนำและสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกในชุมชน ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และสนับสนุนสมาชิกในชุมชนได้จึงเป็นผู้น่านับถือน่าเจริญใจ และช่วยให้ชุมชนนั้น ๆ มีความเป็นอยู่ด้วยความอบอุ่นและเป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน

4) เป็นผู้รู้จักพูดจาโดยมีเหตุผลและหลักการ (วัตตา) คือ ผู้นำชุมชนที่รู้จักชี้แจง แนะนำให้ผู้อื่น เข้าใจดี แจ่มแจ้ง เป็นที่ปรึกษาที่ดี เพราะการที่ผู้นำชุมชนที่มีหลักการ มีพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตตามหลักการและค่านิยมที่สูงสุด แบบที่ส่งเสริมการกระทำที่ถูกต้อง มีความซื่อสัตย์และความศรัทธาสูงต่อหลักการที่ตัวเองตั้งไว้ ฉะนั้น ผู้นำชุมชนที่มีหลักการ จะมีลักษณะเด่น เช่น ความซื่อสัตย์และเน้นความถูกต้อง ปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และจะไม่เลี่ยงจากหลักการเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มบุคคลที่เล็กน้อยกว่า มีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการและผลลัพธ์ของการการดำเนินการที่ได้รับมอบหมาย ไม่ว่าจะเป็นผลการดำเนินการที่ดีหรือไม่ดีการตัดสินใจอย่างมีระบบ มีหลักการในการใช้ข้อมูลและการวิเคราะห์ในการตัดสินใจและไม่ใช้ความสมมุติหรืออารมณ์เป็นหลักการ มีภาวะที่แสดงทางอารมณ์และกล้าแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์และทำตามหลักการด้วยความเชื่อมั่น แม้ว่าจะต่างจากความคิดของคนอื่น มีการสร้างวัฒนธรรมในทีมหรือองค์กรที่สอดคล้องกับหลักการและค่านิยมที่ตั้งไว้ เคารพความคิดเห็นและเปิดใจในการรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงพยายามทำให้ตนเองและทีมเติบโตด้วยการพัฒนาศักยภาพตนเองตลอดเวลา ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีหลักการในพูดจาโดยมีเหตุผลและหลักการดังกล่าวนั้น จึงช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและความเชื่อมั่นในทีม องค์กร หรือชุมชน และส่งผลก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเชื่อถือได้จากสมาชิกในชุมชน

5) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำที่ล่วงเกิน วิพากษ์ วิจารณ์ ซักถาม หรือขอคำปรึกษาหารือ หรือขอให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ได้ (วะจะนักขะโม) คือ ผู้นำชุมชนที่สามารถอดทนต่อคำติฉินนินทาได้ ถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้นำ เนื่องจากคำติฉินนินทาจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่

ซับซ้อนและมีภาวะอารมณ์ร้อน เพราะการที่ผู้นำชุมชนปฏิเสธคำติฉินหรือไม่ตอบโต้ด้วยความหมายที่เสียหาย อาจเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในบางกรณี เนื่องจากการตอบโต้ด้วยความกระตือรือร้น อาจทำให้สถานการณ์แย่ลงไปมากขึ้น ฉะนั้น พยายามสงบเสงี่ยมและไม่ให้ความสำคัญกับคำติฉินโดยตรง เพื่อไม่ให้เอาตัวเองเข้าไปในสถานการณ์ที่ซับซ้อนขึ้น โดยมีการศึกษาพิจารณาปัญหานั้น ๆ เพิ่มเติม รับฟังคำติฉินด้วยทัศนคติที่เป็นเชิงบวก และพิจารณาความรู้หรือเสริมสร้างทักษะที่จะช่วยให้สามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ได้ดีขึ้น หลีกเลี่ยงการตอบโต้ด้วยความรุนแรงที่อาจทำให้สถานการณ์นั้น ๆ เสียหายมากขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่าการเลือกที่จะไม่ตอบโต้ หรือตอบโต้ด้วยความนิ่งสงบและมีสติสัมปชัญญะตลอดเวลา อาจช่วยให้บรรลุผลลัพธ์ที่ดีกว่าการใช้ภาษาที่สุภาพ พร้อมกับคอยสังเกตอารมณ์ของตนเองเป็นหลัก เพื่อไม่ให้คำติฉินเป็นที่สะท้อนถึงพฤติกรรมหรือทัศนคติของตนเอง พยายามทำงานร่วมกับผู้ที่มีความคิดเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ และปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อสร้างความเข้าใจและความสงบสุขในทีมหรือองค์กร หากว่าผู้นำชุมชนอดทนต่อคำติฉินนินทาไม่ได้ หมายความว่าต้องยอมรับทุกคำติฉินโดยไม่ตอบโต้ แต่เนื่องจากมีบางคนที่อาจใช้คำติฉินเพื่อทดลองหรือทำให้เดินหลุดจากทิศทางของตนเอง ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนสามารถอดทนต่อถ้อยคำติฉิน และตอบโต้ด้วยวิจารณญาณได้ จึงถือว่าเป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำที่ล่วงเกินต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผู้สงบเสงี่ยมมากขึ้น

6) สามารถแถลงชี้แจงเรื่องที่ลึกซึ้งหรือเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้อย่างถูกต้อง และตรงประเด็นได้ (คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา) คือ การที่ผู้นำชุมชนมีการสื่อสารที่เข้าใจได้ง่ายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงกันในชุมชน หรือผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและสนับสนุนการสื่อสารที่เข้าใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ละเอียดถึงเนื้อหาในภาษาที่ไม่ซับซ้อนมาก หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ทางวิชาการหรือภาษาที่ซับซ้อน เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายใช้การสื่อสารแบบสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย มีการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มที่ต้องการสื่อถึง การเข้าใจวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชน สามารถช่วยให้สื่อสารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการสร้างช่องทางสื่อสารทางการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น การประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ เว็บไซต์ และโซเชียลมีเดีย เป็นต้น มีการรับฟังความคิดเห็นและตอบสนองต่อข้อสงสัยหรือความก้าวหน้าที่ชุมชนนำเสนอ เป็นวิธีที่ดีในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมทางสังคม โดยการจัดกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารและการเชื่อมโยงในชุมชน ช่วยสร้างระบบการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีการสื่อสารที่ดี จึงช่วยในการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเกิดการร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) ไม่ชักนำในเรื่องที่ไม่เหมาะสม (โน จัฏฐาเน นิโยชะเย) คือ การที่ผู้นำชุมชนไม่ชักจูงสมาชิกในชุมชนไปในทางเสื่อม (อบายมุข) หรือไปในทางที่เหลวไหลไร้สาระ หรือที่เป็นโทษเป็นความ

ทุกข์ เดือดร้อน เพราะผู้นำชุมชนที่ดีต้องมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อประโยชน์ของชุมชน และไม่นำพาชุมชนไปในทางที่เสื่อม สามารถประสานงานกับสมาชิกในชุมชนอย่างเหมาะสมและสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหรือมุ่งพัฒนาชุมชนต่อไป นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการชำนำสมาชิกในชุมชนไปทางที่เหมาะสมอีก อาทิเช่น ผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นและปัญหาของสมาชิกในชุมชน และสามารถมองภาพรวมออกได้อย่างชัดเจนที่เกี่ยวกับความต้องการและเป้าหมายของชุมชน มีความยุติธรรมและความโปร่งใส คือเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินการที่ถูกต้องและยุติธรรม และให้ข้อมูลเป็นที่โปร่งใสต่อสมาชิกในชุมชน สร้างนโยบายที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยรวม และไม่ทำให้เกิดความเลื่อนลอยหรือผลกระทบที่เสียหายต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สร้างโอกาสสำหรับสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและเสริมสร้างความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของสมาชิกในชุมชน มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทุกคน เกี่ยวกับการตัดสินใจและมีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพราะหากว่าผู้นำชุมชนนำพาสมาชิกในชุมชนไปในทางที่เสื่อม หรือไม่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงควรระมัดระวังและพิจารณาผลกระทบทั้งหมดก่อนดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

2) หลักการครองงาน

หลักการครองงาน ประกอบด้วยหลักธรรมคืออิทธิบาทธรรม ได้แก่

(1) ความรักงาน (ฉันทะ) คือ ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้รักงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่และทั้งจะต้องเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งานและเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารในการทำกิจการงานและมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอทั้งนี้ การเป็นผู้นำชุมชนที่มีความรับผิดชอบและรักงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เพราะผู้นำชุมชนที่มีความรับผิดชอบสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไว้วางใจและความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชนของตนได้ นอกจากนี้ ยังสามารถส่งเสริมความร่วมมือและความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในชุมชนในระยะยาวได้ด้วย และยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในการพัฒนาและส่งเสริมชุมชนของตนด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานร่วมกับสมาชิกในชุมชน ดังนั้น การสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ร่วมกันและการเสริมสร้างทักษะและความรู้ของสมาชิกในชุมชน รวมถึงการรักงานและความรับผิดชอบ ทำให้ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการเป็นที่น่าเชื่อถือของชุมชน ทำให้สามารถพัฒนาชุมชนให้เติบโตและเจริญรุ่งเรืองได้ในทางที่ดี

(2) ความเพียร (วิริยะ) คือ ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรอันประกอบด้วยความอดทนและไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตน จึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าได้ อาทิเช่น ผู้นำชุมชนมีการเสริมสร้างความอดทน คือการที่สามารถทนต่อการดึงดูดแรงกดดันและการแก้ไขปัญหา โดยยืนหยัดและ

พยายามอย่างไม่ลดละเอียดเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทาย สามารถจัดการกับความไม่แน่นอนได้โดยไม่กลัวการเปลี่ยนแปลงและมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวตน เมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนแปลง มีการสื่อสารที่ดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันด้วยดีกับสมาชิกในชุมชน เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเป็นอีกประการหนึ่งที่สำคัญในการเลือกแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม การมีความอดทน ไม่ได้หมายความว่าต้องทนทุกสถานการณ์ เพราะผู้นำชุมชนสามารถรู้จักเลือกแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและทำตามแผนที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมในชุมชน อาทิเช่น การสนับสนุนและสร้างทีมที่มีความสามารถหลากหลายและร่วมมือกันทำงานด้วยกันได้ ความอดทนของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มาจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นในทีม เนื่องด้วยการมีความอดทนไม่ได้หมายความว่าผู้นำชุมชนต้องเป็นคนที่ไม่เคยผิดพลาดหรือไม่เคยเผชิญกับความท้าทาย แต่นอกจากนี้ ยังหมายความว่ามีความสามารถในการฟื้นตัวและเรียนรู้จากประสบการณ์เหล่านั้นเพื่อที่จะก้าวไปข้างหน้าได้ต่อไป

(3) ความเป็นผู้มีใจจดจ่ออยู่กับการงาน (จิตตะ) คือ ผู้นำชุมชนที่จะทำงานให้ได้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำและมุ่งมั่นทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ ไม่ทอดทิ้งหรือวางธุระเสียกลางคัน ไม่เป็นคนจับจด หรือทำงานแบบทำๆ หยุดๆ เพราะผู้นำชุมชนจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่ “ติดตามผลงาน และ/หรือ ตรวจงาน” ของกลุ่มงานต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ตัดสินใจ และสั่งการ ให้กิจการงานทุกอย่างดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานให้ถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

(4) ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผล (วิมังสา) คือ ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผลในการปฏิบัติงานของตนเองและของผู้น้อยหรือของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพราะการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้หรือไม่ ได้ผลสำเร็จหรือมีความคืบหน้าไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร มีอุปสรรคหรือปัญหาที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานหรือวิธีการบริหารกิจการงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไร ขั้นตอนนี้ เป็นการนำข้อมูลจากจากที่ได้ติดตามประเมินผลงานหรือตรวจงานนั้นมาวิเคราะห์ แยกแยะให้ทราบเหตุผลของปัญหาหรืออุปสรรคข้อขัดข้องในการทำงานแล้วพิจารณาแก้ไขปัญหาเหล่านั้นและปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จให้ถึงความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปได้

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่ยังได้ให้ข้อมูลยืนยันเป็นข้อเสนอแนะอย่างสอดคล้องกัน โดยภาพรวม พบว่าหลักอิทธิบาทธรรม ข้อ “วิมังสา” คือความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผลในการทำงานให้ได้ผลดีนี้ กล่าวโดยความหมายแบบสรุป จะเห็นมีข้อปฏิบัติที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบ หรือในการประกอบสัมมาอาชีวะให้ได้ผลดีและมีความเจริญมั่นคงยิ่งกว่าข้ออื่น ๆ อีก อย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

(1) ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม (Initiatives) ด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creative) โครงการใหม่ ๆ ที่ เป็นประโยชน์สุขแก่หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ และวิธีการทำงานใหม่ ๆ ให้การปกครอง การบริหาร กิจการงานได้บังเกิดผลดี มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

(2) ผู้นำชุมชนควรมีความคิดในการพัฒนา (Development) คือเป็นนักพัฒนาปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ล้าหลังหรือข้อบกพร่องในการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

(3) ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้มีจิตสำนึกในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบสูง (Sense of Responsibilities) คือ เป็นผู้มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ มีจิตสำนึกในการสร้างฐานะของตน และมีจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม คือ เป็นผู้มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อชุมชน ต่อองค์กร และหมู่คณะ ที่ตนรับผิดชอบอยู่ รวมถึงเป็นผู้มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า สันติสุข และมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตสำนึกในบทบาท หน้าที่ รับผิดชอบต่อสถาบันหลักทั้ง 3 ของประเทศชาติไทย คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะสถาบันหลักทั้ง 3 นี้ หากสถาบันใดคลอนแคลน ไม่มั่นคง ไม่ว่าจะเป็นเพราะถูกศัตรูภายใน และ/หรือศัตรูจากภายนอกรุกราน ย่อมกระทบกระเทือนถึงสถาบันหลักอื่น ๆ ของชาติไทย ให้พลอยคลอนแคลนอ่อนแอไปด้วย ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่ดี จึงจำต้องสำเหนียกตระหนักรู้ และต้องมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสถาบันหลักทั้ง 3 นี้ อย่างจริงใจ และจะต้องรับช่วยกันดำเนินการให้ความคุ้มครอง ป้องกัน แก้ไข บำรุง รักษา อย่างเข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและความสันติสุขอย่างมั่นคงให้ได้

(4) ผู้นำชุมชนควรมีความมั่นใจตนเองสูง (Self Confidence) ในที่นี้ หมายถึง มีความมั่นใจโดยธรรม คือ มีความมั่นใจในความรู้ ความสามารถ สติปัญญาและวิสัยทัศน์ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือความเป็นผู้มีศีลมีธรรมอันตนได้ศึกษาอบรมมาดีแล้วนำมาประพฤติปฏิบัติจริงให้เกิดผลสำเร็จจริง มิใช่มีความมั่นใจอย่างผิด ๆ ลอย ๆ อย่างหลงตัวหลงตน ทั้ง ๆ ที่แท้จริง ตนเองหาได้มีคุณสมบัติและคุณธรรมดีสมจริงไม่ และจักต้องรู้จักแสดงความมั่นใจ ในเวลาคิด พูด ทำ ให้เหมาะสมกับกาละ เทศะ บุคคล สถานที่ และประชุมชนด้วย

3) หลักการครองคน

หลักการครองคน ประกอบด้วยหลักธรรม ดังต่อไปนี้

(1) ผู้นำชุมชนเป็นรู้จักหลักปฏิบัติต่อกันด้วยดี ระหว่างผู้บังคับบัญชากับลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ชื่อ “เหฏฐิมทิศ” ดังมีเนื้อความว่า

“เหฏฐิมทิศ” คือ ทิศเบื้องต่ำ เจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชา พึงบำรุงบ่าว คือ ผู้ใต้บังคับบัญชา ด้วยสถาน 5 ได้แก่

1) ด้วยการจัดงานให้ตามกำลัง กล่าวคือมอบหมายหน้าที่การงานให้ตามกำลังความรู้ สติปัญญา ความสามารถ (Put the right man on the right job - รู้จักใช้คนให้ถูกกับงาน)

2) ด้วยการให้อาหารและบำเหน็จรางวัล กล่าวคือเมื่อทำดี ก็รู้จักยกย่องชมเชย และ/หรือ สนับสนุนอุดหนุนให้ได้รับบำเหน็จรางวัล เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งตามสมควรแก่ฐานะ เมื่อทำไม่ดี ก็ให้คำตักเตือน แนะนำ สั่งสอน ให้พัฒนาสมรรถภาพให้ดีขึ้น ถ้าไม่ยอมแก้ไขพัฒนาตนให้ดีขึ้น ก็ต้องตำหนิ และมีโทษตามกฎเกณฑ์โดยชอบธรรม

3) ด้วยการรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ กล่าวคือต้องรู้จักดูแลสารทุกข์สุกดิบของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ไม่เป็นผู้แล้งน้ำใจ คือไม่ปฏิบัติกับลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

4) ด้วยแจกของมีรสดีแปลก ๆ ให้กิน หมายความว่า ให้รู้จักมีน้ำใจแบ่งปันของกินของใช้ดีๆ ให้ลูกน้อง

5) ด้วยปล่อยในสมัยคือรู้จักให้ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ลาพักผ่อนบ้าง

ส่วนบ่าว หรือลูกน้องผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เมื่อเจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชา ทำนุบำรุงอย่างนี้แล้ว ก็พึงปฏิบัติอนุเคราะห์เจ้านาย ผู้บังคับบัญชาด้วยสถาน 5 ตอบแทนด้วยเช่นกัน ได้แก่

1) ลุกขึ้นทำงานก่อนนาย คือ ให้รับสนองงานผู้บังคับบัญชาด้วยความขยันขันแข็ง ควรมาทำงานก่อนนาย หรือผู้บังคับบัญชา อย่างน้อย ก็มาให้ทันเวลาทำงาน ไม่มาสายกว่านาย หรือ สายกว่าเวลาทำงานตามปกติ

2) เลิกการทำงานทีหลังนาย คือ ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง แม้เลิก ก็ควรเลิก ทีหลังนาย หรือผู้บังคับบัญชา อย่างน้อยก็อยู่ทำงานให้เต็มเวลา ไม่หนีกลับก่อนเวลาเลิกงาน

3) ถือเอาแต่ของที่นายให้ คือ มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี ไม่คดโกงนาย หรือผู้บังคับบัญชา ไม่คอร์รัปชั่น ไม่เรียกร้องต้องการโดยไม่เป็นธรรม หรือเกินเหตุ

4) ทำงานให้ดีขึ้น คือ ต้องรู้จักพัฒนาคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ และวิสัยทัศน์ในการ ทำงาน ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง

5) นำคุณของนายไปสรรเสริญ คือ รู้จักนำคุณความดีของเจ้านาย ผู้บังคับบัญชา ไปยกย่อง สรรเสริญ ตามความเป็นจริง ในที่และโอกาสอันสมควร

กล่าวโดยย่อผู้บังคับบัญชากับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาพึงปฏิบัติต่อกัน ดังคำนักปกครอง นักบริหารแต่โบราณได้กล่าวไว้ว่า

“อยู่สูงให้นอนคว่ำ อยู่ต่ำให้นอนหงาย”

คำว่า “อยู่สูงให้นอนคว่ำ” หมายความว่า เป็นผู้ปกครอง ผู้บังคับบัญชา หรือเป็นผู้นำคนพึง ดูแลเอาใจใส่ ทำนุบำรุงผู้ใต้บังคับบัญชา หรือลูกน้องด้วยดี คือด้วยความเป็นธรรมตามหลักธรรมของ พระพุทธเจ้าตามที่กล่าวข้างต้นนี้ เพื่อให้ลูกน้อง หรือผู้ใต้บังคับบัญชามีขวัญกำลังใจในการสนอง

งานได้เต็มที่ อย่าให้ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกท้อถอยว่า ทำดีสักเท่าใด ผู้ใหญ่ก็ไม่เหลียวแล ดังคำโบราณท่านได้กล่าวไว้ว่า

“มีปาก ก็มีเปล่า เหมือนเต่าหอย
เป็นผู้น้อย แม้ทำดี ไม่มีขลัง”

หรืออย่าให้ลูกน้อง หรือผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจว่า ผู้ใหญ่ไม่ยุติธรรม มักเลือกปฏิบัติไม่เสมอกัน ดังคำที่ว่า

(เรา) ทำงานทั้งวัน ได้พันห้า
(ส่วนคนอื่น) เดินไปเดินมา ได้ห้าพัน

คำว่า “อยู่ต่ำให้นอนหงาย” หมายความว่า ลูกน้อง หรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ก็พึงปฏิบัติตนต่อเจ้านาย หรือผู้บังคับบัญชาด้วยดี รับสนองงานท่านด้วยความยินดี ด้วยใจจริง และทำงานด้วยความเข้มแข็ง ตามหลักธรรม คือ “เหฏฐิมทิศ” ดังที่กล่าวมาแล้ว

(2) ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Human Relation) ด้วยหลักคุณธรรม คือหลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

หลักพรหมวิหารธรรม คือคุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ 4 ประการ ได้แก่

1) เมตตา คือ ความรัก ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข

2) กรุณา คือ ความสงสาร ปรารถนาให้ผู้มีทุกข์ เดือดร้อน ให้พ้นทุกข์

3) มุทิตา คือ ความพลอยยินดี ที่ผู้อื่นได้ดี ไม่คิดอิจฉาริษยากัน

4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายเมื่อผู้อื่นถึงซึ่งความวิบัติ โดยที่เราก็ช่วยอะไรไม่ได้ ก็ต้องปล่อยวางใจของเราเองด้วยปัญญา ตามพระพุทธพจน์ว่า “สัตว์โลกเป็นไปตามกรรม”

หลักสังคหวัตถุธรรม คือธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนอื่นไว้ได้ 4 ประการ ได้แก่

1) ทาน รู้จักให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน

2) ปิยวาจา รู้จักเจรจาอ่อนหวาน คือ กล่าวแต่วาจาที่สุภาพอ่อนโยน

3) อัตถจริยา รู้จักประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

4) สมานัตตตา เป็นผู้มีตนเสมอ คือ ไม่ถือตัวเย่อหยิ่ง จองหอง อวดดี

คุณธรรม 4 ประการนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นไว้ได้ และยังความสมัครสมานสามัคคี ให้เกิดขึ้นระหว่างกันและกันด้วย หรือจะเรียกว่า เป็น “หลักธรรมมหาเสน่ห์” ก็ได้ จากหลักคุณธรรมที่เป็นบทบาทสำคัญสำหรับผู้นำชุมชน ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 4.3 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักคุณธรรม

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปความได้ว่า หลักคุณธรรม คือภาวะที่มีผลต่อการนำและสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่ดีในองค์กร มีความสำคัญมาก ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นหลายด้านตามที่กำหนดไว้กล่าวคือ ผู้นำชุมชนควรมีความซื่อสัตย์และเปิดเผยในการจัดการและการตัดสินใจเกี่ยวกับการให้ข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องแก่ทีมและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจ มีผลต่อการสร้างความเชื่อถือและประสบความสำเร็จของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนควรใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตรงต่อค่านิยมและหลักธรรม การกระทำที่ยุติธรรมสร้างความเท่าเทียมและสามารถสร้างความรู้สึกของความยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในชุมชนได้ ผู้นำชุมชนควรเห็นอกเห็นใจและรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทีม มีผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพราะการมีความรู้ความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์และการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ช่วยในการส่งเสริมความก้าวหน้าของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนควรสร้างสรรค์และสนับสนุนสมาชิกทุกคนในชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ โดยให้โอกาสในการเติบโตและการปรับตัวของสมาชิกทุกคนในชุมชนให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำชุมชนไม่มีควรความลำเอียงและสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่สมาชิกทุกคนในชุมชนมีโอกาสและสิทธิในการพัฒนาและประสบความสำเร็จ และผู้นำชุมชนควรแสดงความเชื่อมั่นในตัวเองและในสมาชิกในชุมชน เพราะจะช่วยส่งผลในการสร้างกลุ่มที่มีวินัยและพร้อมที่จะทำงานร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่ประกอบด้วยหลักคุณธรรมเหล่านี้ จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาและสร้างการประสบความสำเร็จในชุมชน

4) ด้านหลักความโปร่งใส

ผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและเปิดเผยข้อมูลอย่างถูกต้องต่อสมาชิกทุกคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญที่ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและสามารถช่วยสนับสนุนการพัฒนาของชุมชนได้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน โดยภาพรวม พบว่า ผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่นนั้น มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองการปกครองด้านหลักความโปร่งใส โดยมีประเด็นที่สำคัญ สามารถสรุปได้ว่า (1) การสื่อสารที่ดี (2) การตัดสินใจที่โปร่งใส (3) การรับฟังและสร้างความร่วมมือ และ (4) การประสานงานกับชุมชน ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

(1) การสื่อสารที่ดี การมีทักษะการสื่อสารที่ดีกับสมาชิกในชุมชนและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเข้าใจได้ง่าย โดยผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารข้อมูลอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมากับชุมชน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนเข้าใจได้ว่า ข้อมูลที่ถูกเปิดเผยนั้นช่วยสร้างความเข้าใจและเชื่อมั่นในการดำเนินงานของผู้นำชุมชน เพราะการที่ผู้นำชุมชนมีการสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารข้อมูลอย่างเปิดเผย โดยผู้นำชุมชนสามารถสร้างวัฒนธรรมที่กระตุ้นการสื่อสารอย่างเปิดเผยในสมาชิกทุกคนในชุมชนให้รับทราบเรื่องเดียวกันได้ การที่ผู้นำชุมชนสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล การที่ผู้นำชุมชนสามารถจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสื่อสารให้ทุกฝ่ายเข้าใจเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำชุมชนที่เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความซื่อสัตย์และความน่าเชื่อถือในการสื่อสารโดยไม่ปกปิดข้อมูลที่สำคัญและไม่ทำการปิดบังข้อผิดพลาด เพราะการสื่อสารข้อมูลอย่างเปิดเผยจะสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพภายในหมู่คณะ และช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนที่ปราศจากความระแวงสงสัยกันและกัน การที่ผู้นำชุมชนมีเป้าหมายและแผนการที่ชัดเจนการมีเป้าหมายที่ชัดเจนและแผนการที่ระบุไว้ชัดเจนช่วยให้ทุกคนเข้าใจว่า ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์และทิศทางที่ชัดเจน โดยเปิดเผยข้อจำกัดให้สมาชิกทุกคนเข้าใจว่า ไม่มีใครสมบูรณ์แบบและการเปิดเผยข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นได้นั้นจะช่วยสร้างความโปร่งใสและความเข้าใจร่วมกัน การที่ผู้นำชุมชนมีการรับฟังการให้ความสำคัญในการฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกทุกคนในชุมชน จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและมีการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ในเวลาที่เผชิญกับปัญหาการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ท้าทายและการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ โดยตรง ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อมั่นในความสามารถในการแก้ไขปัญหาของผู้นำชุมชนอย่างสนิทใจ การที่ผู้นำชุมชนสร้างความร่วมมือการทำงานร่วมกัน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีในชุมชน โดยผู้นำสามารถส่งเสริมการทำงานร่วมกันและเกิดการสนับสนุนที่มาจากชุมชนเอง การที่ผู้นำชุมชนมีหลักการในการตัดสินใจที่มีความโปร่งใส จะทำให้สมาชิกในชุมชน

เกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนมากขึ้น เพราะการดำเนินงานและการตัดสินใจโดยความโปร่งใสนี้ สามารถช่วยสร้างสัมพันธภาพและความเชื่อมั่นที่สำคัญสำหรับการนำชุมชนไปสู่ทิศทางที่เต็มไปด้วยความสำเร็จและความยั่งยืน และการที่ผู้นำชุมชนมีการสนับสนุนระบบการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกเรื่องภายในชุมชน ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารข้อมูลอย่างโปร่งใส

(2) การตัดสินใจที่โปร่งใส การที่ผู้นำชุมชนมีการตัดสินใจอย่างโปร่งใสและอธิบายเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการตัดสินใจนั้น ๆ ให้ทุกคนเข้าใจ ซึ่งช่วยในการสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน เพราะการตัดสินใจที่โปร่งใสสำหรับผู้นำชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้ ย่อมแสดงให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจและหลักการที่ทำให้เกิดความถูกต้องและไม่มีการทุจริต โดยเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทุกอย่างที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนได้ส่วนเสียด้วย เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีข้อมูลที่เพียงพอก่อนที่จะตัดสินใจ และเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสตรวจสอบหรือทำความเข้าใจก่อนที่จะตัดสินใจเรื่องที่สำคัญ ถือได้ว่าเป็นแนวทางที่ดีเพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ การที่ผู้นำชุมชนให้ข้อมูลที่ชัดเจนและเต็มไปด้วยรายละเอียดเพื่อให้สมาชิกในชุมชนรับทราบและเข้าใจเรื่องราวหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวกับตัวเลือกที่ต้องร่วมตัดสินใจ เพราะการเสนอตัวเลือกหรือทางเลือกโดยไม่ให้แค่เพียงการตัดสินใจเฉพาะทางเลือกเดียว แต่เสนอตัวเลือกหรือทางเลือกหลายประการเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสเลือกตัวเลือกที่เหมาะสมที่สุด การที่ผู้นำชุมชนเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้สอบถามโดยการสร้างพื้นที่สำหรับสมาชิกในชุมชนได้สอบถามคำถามหรือขอความช่วยเหลือเพิ่มเติม จะทำให้สมาชิกในชุมชนรู้ว่า ความคิดเห็นและข้อสงสัยของตนเองมีความสำคัญ และเป็นการให้เวลาในการตัดสินใจโดยไม่เร่งรีบให้สมาชิกตัดสินใจทันที แต่ให้เวลาพักในการพิจารณาและตรวจสอบข้อมูล สามารถให้ระบบหรือกระบวนการตรวจสอบโดยไม่เน้นการตัดสินใจแต่อย่างเดียว แต่เป็นการตรวจสอบข้อมูลหรือขั้นตอนต่างๆ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนสามารถทำตามขั้นตอนเหล่านี้ได้ จะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสมากขึ้นในการร่วมตัดสินใจด้วยความคิดหรือมีรายละเอียดที่มีคุณค่า เพื่อลดความเสี่ยงของการตัดสินใจที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เข้าใจของสมาชิกทุกคนในชุมชนนั่นเอง

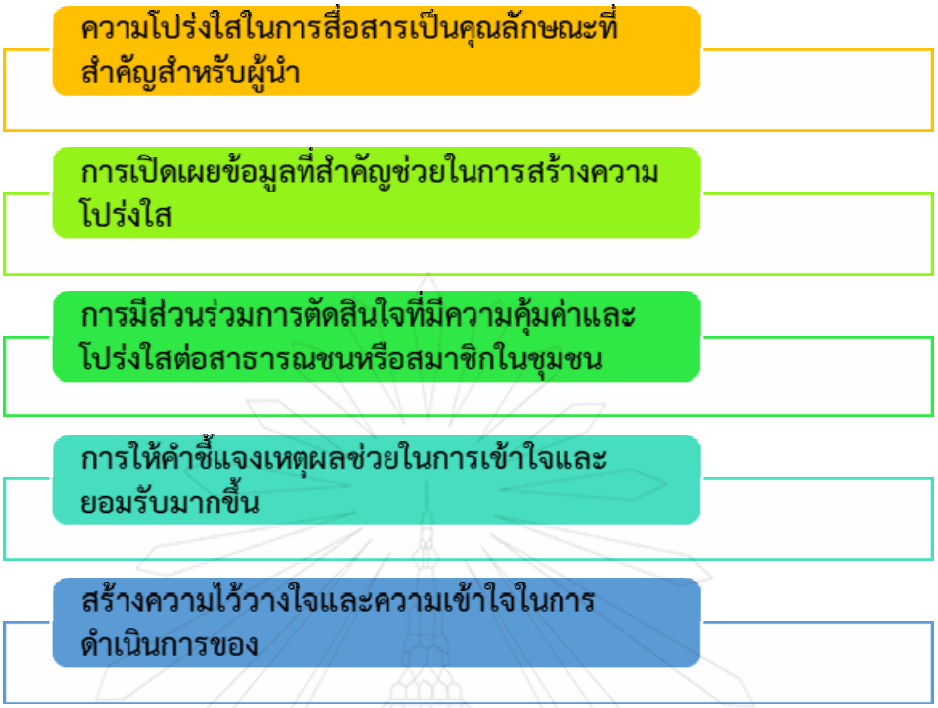
(3) การรับฟังและสร้างความร่วมมือ การที่ผู้นำชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นและสร้างความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน โดยสร้างความร่วมมือในการตัดสินใจและการดำเนินงาน เพราะการรับฟังและการสร้างความร่วมมือ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีผลสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองของชุมชน และการทำงานตามหลักความโปร่งใสช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน กล่าวคือ การที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกทุกคนในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมหรือประชุม เพื่อให้เข้าใจความต้องการและความคาดหวังของชุมชน เปิดโอกาสให้สมาชิก

ในชุมชนมีส่วนร่วม สร้างโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนในระดับชุมชน นำเสนอโครงการหรือแผนที่ได้รับความเห็นจากสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความรับผิดชอบในการดำเนินงาน การที่ผู้นำชุมชนเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับกิจกรรมและโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่ โดยแนะนำข้อมูลอย่างชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ที่จะได้รับ การที่ผู้นำชุมชนนำเสนอแผนงานและโปรแกรมที่มีความโปร่งใสและเข้าใจได้ง่าย และเป็นแผนงานและโปรแกรมที่สามารถติดตามและประเมินผลได้นั้น ก็จะช่วยสร้างความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน และบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือการที่ผู้นำชุมชนสามารถสร้างความร่วมมือและสร้างพันธมิตรที่มีส่วนได้เสียในชุมชน และสามารถสร้างประโยชน์ร่วมกันได้ ด้วยการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และสนับสนุนกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงสมาชิกในชุมชนให้ได้ทำงานร่วมกัน อาทิเช่น โครงการอาสาสมัคร กิจกรรมชุมชน หรือกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยมีการควบคุมและปรับปรุงการวางแผน การดำเนินงานที่เปิดเผยและเข้าใจได้ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถติดตามและประเมินผลได้ ประเมินผลโครงการ แผนงาน และโปรแกรม เพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จและพื้นที่ที่ต้องปรับปรุง โดยนำเสนอข้อมูลเหล่านี้ให้กับชุมชนและปรับแผนที่จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนทำงานตามหลักความโปร่งใสในการนำชุมชนดังกล่าว จะช่วยในการสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน

(4) การประสานงานกับชุมชน การที่ผู้นำชุมชนมีการประสานงานกับสมาชิกในชุมชนและสร้างสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน เพราะการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในชุมชน กล่าวคือ การประสานงานกับชุมชน เป็นบทบาทที่สำคัญสำหรับผู้นำชุมชนในกระบวนการนี้ และเป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนต้องการทำเพื่อให้การประสานงานนี้เป็นไปอย่างดี อาทิเช่น การที่ผู้นำชุมชนมีการสื่อสารอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับกิจกรรมและการตัดสินใจในชุมชน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนทราบถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นและมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การที่ผู้นำมีความสามารถในการฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชน ก็คือการเป็นผู้นำที่เปิดรับข้อมูลจากสมาชิกในชุมชน จะช่วยให้สมาชิกทุกคนในชุมชนรู้สึกว่า ตนเองได้รับการรับรู้และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การที่ผู้นำชุมชนสร้างโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในชุมชน สามารถเสริมสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน การที่ผู้นำชุมชนสร้างพื้นที่ที่สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถอภิปรายเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเปิดเผยโดยไม่มีความกังวลหรือกังวลว่า จะได้รับการลงโทษจากการแสดงความคิดเห็นหรือไม่ การที่ผู้นำชุมชนสร้างแผนการทำงานร่วมกัน โดยมีแผนการทำงานที่ชัดเจนและทำให้สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเข้าใจได้ง่าย จะช่วยในการประสานงานและป้องกันความสับสน และการที่ ผู้นำชุมชนสนับสนุนการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชน

รวมถึงสร้างโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เลื่อนขึ้นเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความถนัดหรือเชี่ยวชาญ จัดว่าเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการสืบทอดตำแหน่งผู้นำในชุมชนแบบระยะยาว ดังนั้น การประสานงานที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน จึงช่วยให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักความโปร่งใส ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า (1) การสื่อสารที่ดี คือการมีทักษะการสื่อสารที่ดีกับสมาชิกในชุมชนและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเข้าใจได้ง่าย โดยผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารข้อมูลอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมากับชุมชน เพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนเข้าใจได้ง่าย (2) การตัดสินใจที่โปร่งใส คือการที่ผู้นำชุมชนมีการตัดสินใจอย่างโปร่งใสและอธิบายเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการตัดสินใจนั้น ๆ ให้ทุกคนเข้าใจ ซึ่งช่วยในการสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน เพราะการตัดสินใจที่โปร่งใสสำหรับผู้นำชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน (3) การรับฟังและสร้างความร่วมมือ คือการที่ผู้นำชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นและสร้างความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน โดยสร้างความร่วมมือในการตัดสินใจและการดำเนินงาน เพราะการรับฟังและการสร้างความร่วมมือ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีผลสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองของชุมชน และการทำงานตามหลักความโปร่งใสช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน และ (4) การประสานงานกับชุมชน คือการที่ผู้นำชุมชนมีการประสานงานกับสมาชิกในชุมชนและสร้างสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน เพราะการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชนนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในชุมชน ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักความโปร่งใสนี้ จึงมีผลต่อการสร้างระบบที่โปร่งใสช่วยในการสร้างความไว้วางใจให้กับสมาชิกในชุมชน และองค์กร ทำให้มีการรับผิดชอบต่อการดำเนินงานทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ป้องกันการทุจริต ช่วยลดโอกาสในการเกิดการทุจริต ทั้งในการดำเนินการของภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งส่งผลให้มีระบบการปฏิบัติงานที่ดีสำหรับทุกคน และช่วยลดปัญหาทางสังคม จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นในปัจจุบัน ด้านหลักความโปร่งใส ดังกล่าวนั้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.4 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักความโปร่งใส

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปความได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความโปร่งใสนั้น ก็คือเป็นผู้นำที่มีความโปร่งใสในการดำเนินการและการบริหารจัดการที่ดีทั้งในด้านการสื่อสารที่โปร่งใสโดยการให้ข้อมูลอย่างเปิดเผย ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการตัดสินใจที่มีความคุ้มค่าและโปร่งใสต่อสาธารณชนหรือสมาชิกในชุมชน เน้นการเปิดเผยข้อมูลโดยการให้คำชี้แจงเหตุผลของการตัดสินใจและการให้ข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชนเกิดความเข้าใจถึงกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการยอมรับในความเป็นผู้นำที่โปร่งใส สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีในชุมชน สร้างความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นจากสมาชิกในชุมชน

5) ด้านหลักนิติธรรม

ผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักกฎหมายที่มีความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากสามารถช่วยในการดำเนินกิจการต่างๆ ได้ให้เป็นไปได้อย่างถูกต้อง สามารถช่วยปกป้องสิทธิและความปลอดภัยของชุมชน หรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน สามารถช่วยลดความเสี่ยงในการเผชิญกับปัญหาทางกฎหมายได้ รวมถึงสามารถแก้ไขปัญหาเดือดร้อนของสมาชิกในชุมชนได้ ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงต้องเข้าใจกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและมีผลต่อชุมชนในท้องถิ่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับด้านหลักนิติธรรม โดยภาพรวมพบว่า มีกฎหมายหลัก ๆ 8 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) กฎหมายท้องถิ่น (Local Laws) 2) กฎหมาย

สิทธิมนุษยชน (Human Rights Laws) 3) กฎหมายสิทธิทางการเมือง (Civil Rights Laws) 4) กฎหมายสิทธิทางการแพทย์ (Medical Laws) 5) กฎหมายสิทธิทางที่ดินและทรัพยากร (Land and Resource Laws) 6) กฎหมายสิทธิทางการค้า (Business and Trade Laws) 7) กฎหมายสิทธิทางสังคม (Social Welfare Laws) และ 8) กฎหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Laws) ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญ ต่อไปนี้

(1) กฎหมายท้องถิ่น (Local Laws) คือกฎหมายที่มีผลบังคับในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ที่เฉพาะเจาะจง เป็นกฎหมายที่ออกโดยหน่วยงานท้องถิ่น เช่น เทศบาล อำเภอ หรือจังหวัด เป็นต้น โดยทั่วไปแล้ว กฎหมายท้องถิ่น มีหลายประการที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท้องถิ่น และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า การที่ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Administration) รวมถึงการกำหนดและบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น อาทิเช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น การส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ และผู้นำชุมชนต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายท้องถิ่นว่าต้องมีบทบาทในการเฝ้าระวังและควบคุมกิจกรรมที่สามารถกระทำในระหว่างชุมชนท้องถิ่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันการละเมิดกฎหมายท้องถิ่น

นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังต้องเข้าใจด้านกฎหมายว่าด้วยการกำหนดภาษีและค่าใช้จ่ายท้องถิ่น มีอำนาจในการกำหนดภาษีและค่าใช้จ่ายท้องถิ่นเพื่อรองรับงบประมาณท้องถิ่นและการให้บริการสาธารณะเพราะการเข้าใจด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาษีและค่าใช้จ่ายท้องถิ่นนั้น เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้นำชุมชน เนื่องจากมีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรและการพัฒนาชุมชนทั้งหมดในระยะยาว ผู้นำชุมชนต้องทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาษีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจในพื้นที่ของชุมชนนั้น ๆ เนื่องด้วยภาษีท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับรายได้ที่ได้จากการทำธุรกิจและทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าวจะช่วยลดความขัดแย้งและปัญหาทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และผู้นำชุมชนต้องทราบถึงค่าใช้จ่ายท้องถิ่นที่ต้องจ่ายในพื้นที่นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังต้องพิจารณาวิธีการจัดการค่าใช้จ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน โดยให้ความสำคัญกับความเป็นท้องถิ่นและความยั่งยืน มีการควบคุมและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับกฎหมายท้องถิ่น ภาษี และค่าใช้จ่าย และในกรณีที่มีคำถามหรือข้อสงสัย ต้องพบประชาชนหรือผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายเพื่อขอคำปรึกษา ทั้งนี้ ต้องสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนเกี่ยวกับกฎหมายท้องถิ่นและภาษี เนื่องจากจะช่วยให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนเข้าใจและปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องแล้วย่อมสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน

อีกอย่างที่สำคัญเกี่ยวกับกฎหมายท้องถิ่น คือผู้นำชุมชนต้องเข้าใจกฎหมายในการพัฒนานโยบายท้องถิ่น การทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเพื่อพัฒนานโยบาย

ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการและความเป็นไปได้ของชุมชน เพราะการเข้าใจและปฏิบัติตามกฎหมายภาษีและค่าใช้จ่ายท้องถิ่น เป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในทางทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถดำเนินการและตัดสินใจที่ถูกต้องในการบริหาร อาทิเช่น 1) การบริหารจัดการวัฒนธรรมและสิทธิพลเมือง (Cultural Management and Urban Rights) เพราะท้องถิ่นมีหน้าที่ในการสนับสนุนและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การปกป้องสิทธิและเสริมสร้างสิทธิพลเมือง คือการรักษาความปลอดภัยและการป้องกัน (Public Safety and Prevention) เพราะท้องถิ่นมีบทบาทในการรักษาความปลอดภัยในท้องถิ่น และ 3) การกำหนดระเบียบการให้บริการสาธารณะ (Regulation of Public Services) เพราะท้องถิ่นมีอำนาจในการกำหนดระเบียบและมาตรฐานในการให้บริการสาธารณะ เช่น การบริหารจัดการขยะ การจัดการการขนส่งสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ การบริหารจัดการท้องถิ่นยังเป็นส่วนสำคัญที่สามารถตอบรับความต้องการและความจำเป็นของชุมชนท้องถิ่นได้ดีที่สุด และการปรับตัวต่อสถานการณ์ท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการชุมชนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน

(2) กฎหมายสิทธิมนุษยชน (Human Rights Laws) คือการปกป้องสิทธิมนุษยชน กฎหมายที่ปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และส่งเสริมความเท่าเทียม เช่น การปกป้องสิทธิความเป็นเลิศและสิทธิสตรี และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า ในฐานะผู้นำชุมชน หรือสังคมมีความคาดหวังจากตัวผู้นำชุมชนที่มีความเข้าใจกฎหมายสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก เพราะสิทธิมนุษยชนมีบทบาทสำคัญในช่วยการปกป้องและส่งเสริมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการทางสิทธิมนุษยชนที่ถูกต้อง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต อิสรภาพและความปลอดภัยของบุคคล ทั้งนี้ ต้องเป็นไปในทางที่เป็นไปตามกฎหมายและมีการปกป้องสิทธิมนุษยชนทุกคนโดยไม่มีการแบ่งแยกหรือกีดกัน ผู้นำชุมชนต้องมีการวางแผนและดำเนินการเพื่อป้องกันความล่วงละเมิดทางสิทธิมนุษยชน ทำให้สมาชิกในชุมชนร่วมรับทราบถึงสิทธิและมีการป้องกัน เมื่อมีความละเมิดเกิดขึ้น ผู้นำชุมชนควรสนับสนุนความเป็นธรรมและต้องไม่มีการกีดกัน หรือไม่ล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้นำชุมชนควรส่งเสริมการแสดงออกและเสริมสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงออก โดยไม่มีการละเมิดสิทธิในเสรีภาพของกลุ่มหรือบุคคล นอกจากนี้ ผู้นำชุมชน ยังต้องสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และอื่น ๆ โดยไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน

(3) กฎหมายสิทธิทางการเมือง (Civil Rights Laws) คือการปกป้องสิทธิทางการเมือง กฎหมายที่รักษาความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การประกันสุขภาพหรือการศึกษา และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า การเป็นผู้นำชุมชนที่ดีนั้น ไม่เพียงแต่ต้องมีความเข้าใจในกิจกรรมของชุมชนเท่านั้น ยังจำเป็นต้องมีความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อให้สามารถบรรเทาปัญหาและสนับสนุนการ

พัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ความเข้าใจทางการเมืองและกฎหมายสิทธิทางการเมือง จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้นำชุมชน เพราะผู้นำชุมชนต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายที่มีผลบังคับในพื้นที่ที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่ และการปฏิบัติตามกฎหมาย จะช่วยให้ผู้นำชุมชนได้รับความเคารพจากชุมชนและสร้างฐานทัศน์ที่มั่นคงในการบริหารราชการ ผู้นำชุมชนต้องทราบถึงความต้องการของชุมชนและสามารถสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนนั้น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกคนในชุมชนเข้าใจรับทราบและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ผู้นำชุมชนต้องมีทักษะในการแก้ไขข้อขัดแย้ง โดยการใช้กระบวนการทางกฎหมายหรือแนวทางที่เป็นกันเอง เพื่อให้ได้การแก้ไขที่เป็นธรรมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกันภายในชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเข้าใจหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนในชุมชน และต้องปกป้องคนทุกคนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใดก็ตาม ผู้นำชุมชนต้องเป็นตัวแทนของความเป็นธรรมและความยุติธรรมในชุมชน เพราะการตัดสินใจต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมและไม่มีลักษณะการเอนเอียงหรือลำเอียงในเรื่องทางส่วนตัว ผู้นำชุมชนต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริหารงานในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การทราบและเข้าใจกฎหมายสิทธิทางการเมืองจะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดีขึ้น และการศึกษา หรือการอบรมเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายดังกล่าว สามารถช่วยเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในด้านนี้ได้

(4) กฎหมายสิทธิทางการแพทย์ (Medical Laws) คือการปกป้องสิทธิทางการแพทย์ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการแพทย์และการปกป้องสิทธิผู้ป่วย เช่น การคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วย เป็นต้น และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า การที่ผู้นำชุมชนเข้าใจกฎหมายสิทธิทางการแพทย์ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สามารถส่งเสริมสิทธิประโยชน์ของชุมชนในด้านสุขภาพได้โดยตรง โดยเน้นการสนับสนุนสิทธิของผู้ป่วยทั้งในด้านการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาและการเข้าถึงข้อมูลทางการแพทย์ที่สำคัญ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีและเหมาะสม ผู้นำชุมชนต้องทำความเข้าใจกับนโยบายสาธารณสุขที่มีผลต่อชุมชนและสนับสนุนนโยบายที่เกี่ยวกับการเข้าถึงการให้บริการสุขภาพที่เท่าเทียม และส่งเสริมสุขภาพที่ดีในชุมชน ผู้นำชุมชนต้องสร้างความเข้าใจในกฎหมายทางการแพทย์ในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถประชาสัมพันธ์กับชุมชนเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบในด้านการแพทย์ ผู้นำชุมชนต้องร่วมมือกับทีมที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนโครงการที่เป็นที่ยอมรับในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ผู้นำชุมชนต้องทำความเข้าใจถึงการเผยแพร่ข้อมูลทางการแพทย์ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการให้ข้อมูลทางการแพทย์ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนเป็น ผู้นำชุมชนต้องสนับสนุนการศึกษาทางการแพทย์ในท้องถิ่น เพื่อสร้างกลุ่มบุคคลที่มีความรู้และทักษะทางการแพทย์ที่เพียงพอในชุมชน ดังนั้น การเข้าใจกฎหมายสิทธิทาง

การแพทย์ จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถเป็นตัวแทนและของชุมชนและสามารถสนับสนุนสิทธิประโยชน์ในด้านสุขภาพได้อย่างเต็มที่

(5) กฎหมายสิทธิทางที่ดินและทรัพยากร (Land and Resource Laws) คือกฎหมายที่กำหนดถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรต่าง ๆ ในพื้นที่ชุมชน และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า ผู้นำชุมชนต้องเข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิทางที่ดินและทรัพยากรซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและมีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนทั้งหมด เพราะจะช่วยให้ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ ผู้นำชุมชนต้องทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางที่ดินและทรัพยากรในพื้นที่ท้องถิ่น เพราะจะช่วยให้สามารถดำเนินกิจกรรมของชุมชนได้ถูกต้องตามกฎหมายและปกป้องสิทธิของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ผู้นำชุมชนต้องนำเสนอข้อมูลและความคิดเห็นของชุมชนในกระบวนการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิทางที่ดินและทรัพยากร เพราะจะช่วยให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้องและมีการพิจารณาถึงผลกระทบที่เป็นไปได้ต่อชุมชน ผู้นำชุมชนต้องพัฒนาแผนและนโยบายที่สนับสนุนการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและการจัดการที่ทำให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การติดตาม และควบคุมการใช้ที่ดินและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากรและสิทธิของชุมชน นอกจากนี้ การแก้ไขข้อพิพาทในกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิทางที่ดินหรือทรัพยากร ยังจำเป็นต้องค้นหาวิธีการแก้ไขที่ยุติธรรมและเชื่อถือได้เป็นหลัก เช่น การใช้ระบบนิติบัญญัติหรือการเลือกใช้วิธีการทางการเมือง เป็นต้น ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจหลักกฎหมายที่ถูกต้องและเป็นรูปธรรมที่เกี่ยวกับสิทธิทางที่ดินและทรัพยากรนั้น จึงสามารถช่วยให้พัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนและทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

(6) กฎหมายสิทธิทางการค้า (Business and Trade Laws) คือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจและการค้าขายในชุมชน เช่น กฎหมายการค้าที่ยุติธรรมเพื่อประโยชน์ของคนทุกคนในชุมชน เป็นต้น และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า ผู้นำชุมชนต้องรักษาสิทธิประโยชน์ของชุมชนในด้านการปกป้องสิทธิทางการค้าซึ่งเป็นส่วนสำคัญ ที่ผู้นำชุมชนต้องใส่ใจและมีบทบาทหน้าที่หลักในการดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำชุมชนต้องสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่น โดยให้การสนับสนุนในด้านการตลาด การฝึกอบรม และการเข้าถึงทรัพยากรที่สามารถช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อย่างเต็มที่ ผู้นำชุมชนต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกป้องสิทธิทางการค้าในชุมชน จำเป็นต้องรับรู้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าที่อาจทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้นำชุมชนต้องสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการเชื่อมโยงกับธุรกิจและองค์กรที่สนับสนุนเพื่อส่งเสริมสิทธิประโยชน์ของชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเข้าร่วมการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้มีการสนับสนุนทางนโยบายและการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าในระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชนต้อง

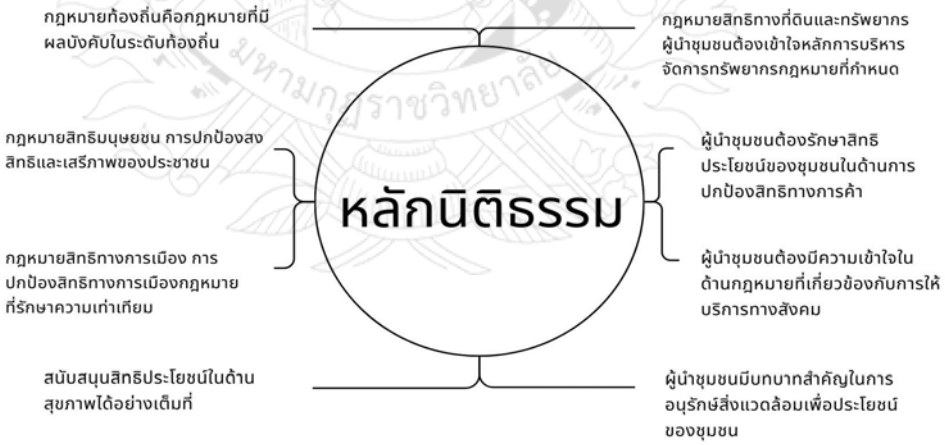
ส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมของคนในชุมชน เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะที่จำเป็นในการจัดการธุรกิจและการค้า การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของชุมชนในด้านการค้า ผู้นำชุมชนควรมีการสื่อสารที่โปร่งใสและมีความโปร่งใสในกิจกรรมทางการค้าที่เกิดขึ้นในชุมชน เพราะการที่ผู้นำชุมชนสามารถรักษาสิทธิประโยชน์ของชุมชนในด้านการค้านั้น เป็นกระบวนการที่ต้องให้ความสำคัญตลอดเวลา ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายและแนวทางที่สนับสนุนกฎหมายสิทธิทางการค้าให้เกิดขึ้นในชุมชน

(7) กฎหมายสิทธิทางสังคม (Social Welfare Laws) คือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางสังคม เช่น โครงสร้างการประกันสุขภาพหรือสวัสดิการสังคม และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า ผู้นำชุมชนต้องมีความเข้าใจกฎหมายและสิทธิทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากมีผลต่อการบริหารจัดการและส่งเสริมความเจริญทางสังคมในชุมชน ทั้งนี้ ต้องเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและความเท่าเทียมในชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถปกป้องสิทธิและส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิพลเมืองต่าง ๆ ในชุมชนได้ดีขึ้น เพื่อให้การจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างถูกต้อง และเข้าใจข้อกำหนดทางกฎหมายเกี่ยวกับการแก้ไขข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในชุมชน สามารถเป็นตัวกลางและส่งเสริมกระบวนการแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างเป็นธรรม สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์กับหน่วยราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอก เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การทราบกฎหมายช่วยในการพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และช่วยในการสร้างกฎระเบียบที่สามารถสนับสนุนและประกอบกับสิทธิและความต้องการของประชาชน ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนทราบกฎหมายและสิทธิทางสังคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีที่สุดเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน

(8) กฎหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Laws) คือ กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชุมชน และจากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมด เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน เช่น ป่าไม้ น้ำ และอื่น ๆ เป็นต้นที่เป็นทรัพยากรสำคัญที่มีผลกระทบต่อความยั่งยืนของชุมชน การป้องกันจากภัยธรรมชาติ การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ อาทิเช่น รักษาพื้นที่หลังจากไฟป่า บำบัดฟื้นฟูพื้นที่ที่ถูกทำลาย และการจัดการน้ำท่วม รักษาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสะอาดและปลอดภัย สามารถจะช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น และลดความเสี่ยงจากโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนยังช่วยสร้างโอกาสในด้านทางเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และการสร้างงานที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ช่วยให้ชุมชนน่าอยู่และมีคุณค่าทางชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสามารถช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว นักลงทุน และประชาชนที่ต้องการที่จะอยู่ในสถานที่ที่น่าอยู่ ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนเข้าใจกฎหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึง

เป็นส่วนสำคัญในการช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน นอกจากนี้ การที่ผู้นำชุมชนเข้าใจกฎหมายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ก็ยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการการตัดสินใจร่วมกัน

จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักนิติธรรม ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น นับว่าเป็นบทบาทสำคัญในการช่วยสร้างสรรค์สังคมที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคนในชุมชน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนและส่งเสริมความเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งและทุ่มเทในการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรมและความเท่าเทียมในชุมชนทั้งหมด ผู้นำชุมชนควรมีคุณสมบัติที่สำคัญต่อการประสบความสำเร็จ อาทิเช่น มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับสมาชิกทุกคนในชุมชนและสังคมโดยรอบ ผู้นำชุมชนควรมีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อสามารถทำดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ผู้นำชุมชนควรเป็นตัวแทนที่ดีของชุมชน สามารถทำหน้าที่แทนชุมชนในการต่อรองกับหน่วยงานภายนอก สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างความร่วมมือในชุมชน การมีแนวทางการบริหารที่เป็นระบบและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ ผู้นำชุมชนควรมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนและสมาชิกทุกคน การเป็นผู้นำชุมชนตามหลักนิติธรรม มีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชนโดยรวม และส่งผลให้มีความยั่งยืนในระยะยาว จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักนิติธรรม ดังกล่าวนั้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.5 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักนิติธรรม

จากแผนภาพดังกล่าวข้างต้นนั้น สรุปความได้ว่า การเป็นผู้นำชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพราะจำเป็นต้องใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรม ตลอดทั้งเข้าใจในตัวบทกฎหมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนหลายประการ ที่ผู้นำชุมชนควรปฏิบัติตามหลักกฎหมายเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ประกอบกับมีความซื่อสัตย์และเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ต่อสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ทุกคนสามารถทราบถึงการดำเนินงานและการตัดสินใจของผู้นำชุมชนได้อย่างชัดเจน ผู้นำชุมชนควรทำการตัดสินใจโดยมีความเป็นธรรมและไม่มีการลำเอียงหรือทำให้กลุ่มบางกลุ่มได้รับประโยชน์มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในการปกครอง ทั้งนี้ควรส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงาน รับผิดชอบต่อการดำเนินงานของชุมชน และประสานงานกับสมาชิกในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนร่วมกัน ผู้นำชุมชนควรทำการตัดสินใจและดำเนินการเพื่อให้ทุกคนในชุมชนมีโอกาสและสิทธิเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิประโยชน์ที่มีในชุมชน ผู้นำควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ และด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรมดังกล่าวนี้ จึงช่วยในการสร้างประโยชน์สุขให้เกิดแก่สมาชิกทุกคนในชุมชน

4.1.2 บริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตามประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตามประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกัน โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ คือ บทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองตามหลักจารีต ประเพณี เกี่ยวกับฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญ ต่อไปนี้

หลักจารีต ประเพณี ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมนำวิถีปฏิบัติในฐานะนักปกครอง ด้วยการยึดหลักแบบแผนตามจารีต ประเพณี ปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ สร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงพัฒนาพฤติกรรมตนเองไปตามยุคสมัย โดยยังตระหนักรู้รักษาขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่สืบสานต่อไป สอดรับกับหลักการที่ว่า “สิ่งเดิมควรรักษาพัฒนาสิ่งใหม่” อาทิเช่น ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ อันเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญทั้งในส่วนตนและส่วนรวม และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชนชาวอีสาน โดยผ่านความสัมพันธ์ระหว่างคนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ มาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชน ผู้บริหารในระบบอำเภอ ประชาชน รวมถึง

เครือข่ายภาคีทั้งหมดทั้งในฝ่ายท้องที่และฝ่ายท้องถิ่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ก็สอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ผู้ทรงความรู้ทางเรื่องประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีทางอีสานเป็นสิ่งสำคัญมาก ๆ ที่ผู้นำชุมชนจำต้องมองเห็นความสำคัญและตระหนักถึงเรื่องเกี่ยวกับการยึดถือหลักปฏิบัติตามหลักขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีเดิมเก่าแก่ในท้องที่และท้องถิ่นของตนเองในด้านทางการเมืองการปกครอง อาทิเช่น คูณ โทขันธ์ (2532, หน้า 132-133) ท่านได้กล่าวถึงผู้นำชุมชนที่ใช้บทบาทตามหลักจารีต ประเพณี เกี่ยวกับฮีตสิบสองไว้ในประเพณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ว่า กล่าวโดยสรุป เราต้องเข้าใจถึงพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก่อนด้วยว่า เขายังยึดถือและปฏิบัติตามฮีตสิบสอง ก็คำว่า “ฮีต” นั้น หมายถึงจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี แบบแผนฮีตจารีตประเพณี ที่เขาถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมา ในภาษาพื้นบ้าน ก็มักเรียกว่า การทำบุญตามฮีต 12 ประการ ในขณะที่ฮีตสิบสองนั้น ว่าตามทัศนะในทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ที่สามารถประมวลสาระสำคัญไว้ว่า ฮีตสิบสอง เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาติพันธุ์คนอีสาน ซึ่งร่วมถึงชาวลาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป ทั้งนี้ คำว่า “ฮีตสิบสอง” นั้น มีที่มาจากคำสองคำในภาษาไทย ได้แก่ คำว่า “ฮีต” ก็คือมาจากคำว่า “จารีต” หมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดี และคำว่า “สิบสอง” หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้น ฮีตสิบสอง จึงหมายถึงประเพณีที่ชาวลาวหรือชาวไทลาวในแถบภาคอีสานของประเทศไทย และประเทศลาว ได้ปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี นับว่าเป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552, หน้า 319) ส่วนทัศนะของชมรมอีสานและภูมิภาคอินโดจีนศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร (ม.ป.ป.) (อ้างถึงใน พลเผ่า เพ็งวิภาค, 2560, หน้า 12) ได้กล่าวถึงเรื่องฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ไว้ว่า คำว่า ฮีต นั้นมาจากคำว่า รีต ซึ่งก็มายถึงจารีตประเพณีนั่นเอง ก็จะสามารถที่จะแปลมาตรงตัวเลยว่า จารีตประเพณีของสิบสองเดือนนั้นเอง โดยจะมีประเพณีของแต่ละเดือนในรอบสิบสองเดือน มักจะมีระเบียบประเพณีที่มีอยู่ในแต่ละเดือนประเพณีของชาวอีสานนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนา และได้ยึดถือ ปฏิบัติมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะที่สำคัญยิ่งสำหรับที่มาของคำว่า ฮีตสิบสอง ตามทัศนะของการท่องเที่ยวศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ (2552, หน้า 17-24) ได้กล่าวไว้ว่า ในขณะที่การเปลี่ยนผ่านในวงรอบเล็กลงมา อย่างการเปลี่ยนผ่านของแต่ละเดือนนั้นหลายประเทศอาจไม่ให้ความสนใจ แต่สำหรับชาวอีสานโบราณแล้ว นี้คือส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตวัฒนธรรม ซึ่งชาวอีสานได้บ่มเพาะภูมิปัญญา ก่อกำเนิดเป็นจารีตประเพณีสำคัญๆ ขึ้นมาและได้ร่วมสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยพวกเขาเรียกขานประเพณีเหล่านี้รวมกันว่า ฮีตสิบสองฮีตสิบสอง หมายถึง จารีตประเพณีประจำสิบสองเดือน ซึ่งถือเป็นโอกาสดีที่ชาวบ้านจะได้มาร่วมชุมนุมและทำบุญในทุก ๆ เดือนของรอบปี และถือเป็นจรรยาของสังคม ผู้ที่ฝ่าฝืนก็จะเป็นผู้ที่ผิดฮีต หรือ ผิด

จารีตนั่นเอง หลายครั้ง ฮีตสิบสอง มักจะกล่าวควบคู่ คลองสิบสี่ (คองสิบสี่) ที่เป็นดังแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต (คลอง=ครรลอง) แต่จะมุ่งเน้นไปทางศีลธรรมมากกว่าด้านอาชีพสำหรับประเพณีหลักๆ 12 เดือนตามฮีตสิบสองของชาวอีสานโบราณนั้นประกอบด้วย

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวสรุปประเพณีในรอบสิบสองเดือน เกี่ยวกับประวัติและความหมายของฮีตสิบสอง คองสิบสี่ อันเป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวการเมืองการปกครองตามหลักจารีต ประเพณี ของชาวอีสานหรือของชาวไทลาว ดังต่อไปนี้

คำว่า ฮีต ตรงกับศัพท์บาลีว่า จาริตตะ และสันสกฤตว่า จาริตระ แปลว่า ขนบธรรมเนียม แบบแผน ความประพฤติดีงาม หรือประเพณี ฮีตนั้น มี 12 อย่าง หรือประเพณีทำบุญสิบสองเดือน เป็นการทำงานบุญประเพณีที่สำคัญของชาวอีสาน หมายถึง ความประพฤติตามธรรมเนียมประเพณี ความประพฤติที่ดี และสิบสอง หมายถึง สิบสองเดือนของการทำบุญ (ปรีชา พิณทอง, 2530, หน้า 528) ในขณะที่พระครูภาวนาโพธิคุณ, ผศ.ดร. (สมชาย กันตสีโล) (2551, หน้า 7-89) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับฮีตสิบสองไว้ในเรื่อง มรดกไทย-มรดกธรรมว่า คำว่า ฮีต เป็นภาษาอีสานตรงกับภาษาไทยภาคกลางว่า จารีต, ประเพณี ส่วนคำว่า “สิบสอง” เป็นคำแสดงจำนวน ที่นี้หมายถึงเดือนในรอบหนึ่งปี ซึ่งมีอยู่สิบสองเดือน ดังนั้น ฮีตสิบสอง จึงหมายถึง จารีต หรือประเพณีสิบสองเดือน ซึ่งเป็นประเพณีอันดีงามและทรงคุณค่าของสังคมชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ชาวอีสาน ที่ได้รับการปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลายาวนาน

ความหมายของคองสิบสี่ มาจากคำว่า ครอง ที่หมายถึง ระบบการปกครองได้แก่ตัวบทกฎหมายโบราณ มีอย่างละ 14 ข้อ เรียกว่าครองสิบสี่คือ มีการแต่งตั้งผู้ซื่อสัตย์สุจริต เคารพยำเกรงขยันหมั่นเพียร ให้เป็นอุปฮาชราชมนตรี ให้หมั่นประชุมอุปฮาชราชมนตรี ช่วยกันบริหารบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองและทรงแต่งตั้งผู้อยู่ในทศพิธราชธรรม (พระมหาปรีชา ปริญญาโณ, 2530, หน้า 155) ในขณะที่พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (อารีย์ เขมจารี น.ธ.เอก, ป.ธ. 5) (2524, หน้า 214) ได้กล่าวเกี่ยวกับการปฏิบัติตามครองสิบสี่ไว้ว่า เป็นครองธรรม 14 อย่าง หรือแนวทางที่ใช้ปฏิบัติระหว่างกันของผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองพระสงฆ์ และระหว่างบุคคลทั่วไปเพื่อความสงบสุข ร่มเย็นของบ้านเมือง คลองสิบสี่มีหลายแบบหลายประเภท อาทิเช่น ครองสิบสี่แบบที่ 1 กล่าวถึงผู้เกี่ยวข้องกับครอบครัว ในสังคมตลอดจนผู้มีหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง มีข้าราชการ และเน้นหนักให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติต่อกัน ครองสิบสี่แบบที่ 2 กล่าวถึงหลักการที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติในการปกคลองบ้านเมืองและข้อที่ประชาชนควรปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์ และจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติให้บ้านเมืองสงบสุข ครองสิบสี่แบบที่ 3 กล่าวถึงธรรมที่พระราชาพึงยึดถือปฏิบัติ และเน้นหนักให้ประชาชนปฏิบัติตามจารีตประเพณีและข้อที่คนในครอบครัวพึงปฏิบัติต่อกัน และครองสิบสี่แบบที่ 4 กล่าวถึงแนวทางการปกครองบ้านเมืองนั้นเอง ส่วนการดำเนินการปกครองบ้านเมืองเพื่อให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข และปฏิบัติตามครองประเพณี มี 4 ครองใหญ่ ๆ คือ ครองสิบสี่สำหรับ

พระสงฆ์ ครองสิบสี่สำหรับนักปกครอง ครองสิบสี่สำหรับประชาชน และครองสิบสี่สำหรับดำเนินชีวิต โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลเนื้อหาสารัตถะเกี่ยวกับประวัติและเนื้อหาประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ไปตามลำดับ (คูณ โทขันธ์, 2532, หน้า 132-133) ดังต่อไปนี้

(1) ประวัติและเนื้อหาประเพณีฮีตสิบสอง

คำว่า “ฮีต” หมายถึง จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี แบบแผนฮีตจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบๆ กันมา ภาษาพื้นบ้านเรียกว่า การทำบุญตามฮีต 12 ประการ และถือว่าเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์คนอีสาน ซึ่งรวมถึงชาวลาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป ฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำได้แก่ ฮีต คือคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดี และ สิบสอง หมายถึง สิบสองเดือน ดังนั้น ฮีตสิบสอง จึงหมายถึงประเพณีที่ชาวลาวในภาคอีสานและประเทศลาว ปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คือ

1) บุญข้าวกรรม เกี่ยวกับพระภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นอาบัติ ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในระหว่างภิกษุเข้ากรรม ญาติ โยม สาธุชน ผู้หวังบุญกุศล จะไปร่วมทำบุญบริจาคทาน รักษาศีลเจริญภาวนา และฟังธรรม เป็นการร่วมทำบุญระหว่างพระภิกษุ สามเณร และชาวบ้าน กำหนดวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอ้าย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือนอ้าย”

2) บุญคูนลาน การทำบุญคูนลาน จะทำที่วัด หรือที่บ้านก็ได้ โดยชาวบ้านจะเอาข้าวมารวมกัน แล้วนิมนต์พระภิกษุมาเจริญพระพุทธมนต์ จัดน้ำอบ น้ำหอมไว้ประพรม วนด้ายสายสิญจน์บริเวณรอบกองข้าว ตอนเช้ามีการถวายอาหารบิณฑบาต และนำเอาน้ำพระพุทธมนต์ไปรดกองข้าว ถ้าทำที่บ้านเรียกว่า “บุญกุ้มข้าว” กำหนดในเดือนยี่ เรียกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือนยี่”

3) บุญข้าวจี่ เดือนสามชาวบ้านนิยมทำบุญข้าวจี่ เพื่อถวายพระ เป็นการละทานชนิดหนึ่ง และถือว่าได้รับอานิสงส์มากงานหนึ่งกำหนดทำบุญในเดือนสาม

4) บุญพระเวส บุญที่มีการเทศพระเวส หรือบุญมหาชาติ หนังสือมหาชาติเป็นหนังสือชาดกที่แสดงจริยวัตรของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยชาติเป็นพระเวสสันดร โดยกำหนดทำบุญเดือนสี่ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือนสี่”

5) บุญสรงน้ำ บุญสรงน้ำ มีการรดน้ำ หรือสรงน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์ และผู้หลักผู้ใหญ่ มีการทำบุญทำทาน เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญตรุษสงกรานต์” กำหนดทำบุญในเดือนห้า

6) บุญบั้งไฟ ก่อนการทำนาชาวบ้านในจังหวัดในภาคอิสาน จะมีการฉลองอย่างสนุกสนาน โดยการจุดบั้งไฟ เพื่อไปบอกพญาแถน เชื่อว่าจะทำให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล มีการตกแต่งบั้งไฟให้สวยงามนำมาประกวดแห่ แข่งขันกันในวันรุ่งขึ้น กำหนดทำบุญในเดือนหก

7) บุญซำฮะ ซำฮะ คือการชำระล้างสิ่งสกปรก รกรุงรังให้สะอาดหมดจด เมื่อถึงเดือน 7 ชาวบ้านจะรวมกันทำบุญโดยยึดเอา “ผาม หรือศาลากลางบ้าน” เป็นสถานที่ทำบุญ ชาวบ้านจะเตรียมดอกไม้ธูปเทียน โอน้ำ ฝ้ายใน ไหมหลอด ฝ้ายผูกแขน แห่ทรายมารวมกันที่ ผามหรือศาลากลางบ้าน ตอนเย็นนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ ตอนเช้าถวายอาหาร เมื่อเสร็จพิธีทุกคนจะนำน้ำพระพุทธมนต์ ฝ้ายผูกแขน แห่ทรายของตนกลับบ้าน นำน้ำมนต์ไปรดลูกหลาน ทรายนำไปหว่านรอบบ้าน ฝ้ายผูกแขนนำไปผูกข้อมือลูกหลานเพื่อให้เกิดสวัสดิมงคลตลอดปี

8) บุญเข้าพรรษาในเทศกาลเข้าพรรษา เป็นเวลาที่พระภิกษุสงฆ์จะต้องบำเพ็ญไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้บริบูรณ์ ส่วนคฤหัสถ์ก็จะต้องบำเพ็ญบุญกริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา ให้เต็มเปี่ยม ตอนเช้าญาติโยมจะนำอาหารมาถวายพระภิกษุ ตอนบ่ายนำดอกไม้ธูปเทียน ข้าวสาร ผ้าอาบน้ำฝน รวมกันที่ศาลาวัด ตอนเย็นญาติโยมพากันทำวัตรเย็นแล้วฟังเทศน์ กำหนด วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือน 8”

9) บุญข้าวประดับดิน ห่ออาหาร และของขบเคี้ยวเป็นห่อ ๆ แล้วนำไปถวายวางแบไว้กับดิน จึงเรียกว่า “บุญข้าวประดับดิน” ชาวบ้านจะจัดอาหารคาว หวาน และหมากพลู บุหรี่ กะว่าให้ได้ 4 ส่วน ส่วนที่ 1 เลี้ยงดูกันในครอบครัว ส่วนที่ 2 แจกให้ญาติพี่น้อง ส่วนที่ 3 อุทิศไปให้ญาติที่ตาย ส่วนที่ 4 นำไปถวายพระสงฆ์ ทำเป็นห่อๆให้ได้พอควร โดยนำใบตองกล้วย มาห่อของคาว หวาน หมากพลู บุหรี่ แล้วเย็บรวมกันเป็นห่อใหญ่ ในระหว่าง เช้ามืดในวันรุ่งขึ้นจะนำห่อเหล่านี้ไปวางไว้บริเวณวัด ด้วยถือว่าญาติพี่น้องจะมารับของที่นั่น

10) บุญข้าวสาก การเขียนชื่อลงในพาข้าว (สำรับกับข้าว) เรียกว่าข้าวสาก (สลาก) ญาติโยมจะจัดอาหารเป็นห่อๆ แล้วนำไปแขวนไว้ตามต้นไม้ โดยทำกันในตอนกลางวัน ก่อนเพล เป็นอาหาร คาว หวาน พอถึงเวลา 4 โมงเช้า พระสงฆ์จะตีกลองโฮม ญาติโยมจะนำพาข้าว (สำรับกับข้าว) ของตนมารวมกัน ณ ศาลาการเปรียญ เจ้าภาพจะเขียนชื่อลงในกระดาษม้วนลงในบาตร เมื่อพร้อมแล้วหัวหน้ากล่าวนำคำถวายสลากภัต จบแล้วยกบาตรสลากไปให้พระจับ ถูกชื่อใคร ก็ให้ไปถวายพระองค์นั้น ก่อนจะถวายพาข้าวให้นำพาข้าว 1 พา มาวางหน้าพระเถระ แล้วให้พระเถระ กล่าวคำอุปโลกน์กำหนด

11) บุญออกพรรษา การทำบุญออกพรรษานี้ เป็นการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีโอกาสว่ากล่าวตักเตือนกันได้ พระภิกษุสงฆ์สามารถเดินทางไปอบรมศีลธรรม หรือไปเยี่ยม ถามข่าวคราว ญาติพี่น้องได้ และภิกษุสงฆ์สามารถหาผ้ามาผลัดเปลี่ยนได้ เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ตั้งแต่เช้ามืดจะมีการตีระฆังให้พระสงฆ์ไปรวมกันที่โบสถ์แสดงอาบัติเช้า จบแล้วมีการปวารณา คือเปิดโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์ด้วยกันว่ากล่าวตักเตือนกันได้กำหนด บุญออกพรรษาในเดือน 11

12) บุญกฐิน ผ้าที่ใช้สดึงทำเป็นกรอบขึงเย็บจีวร เรียกว่าผ้ากฐิน ผู้ใดศรัทธา ปรารถนาจะถวายผ้ากฐิน ณ วัดใดวัดหนึ่งให้เขียนสลาก (ใบจอง) ไปติดไว้ที่ผนังโบสถ์ หรือศาลาวัด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้

ผู้อื่นจองทับ เมื่อถึงวันกำหนดก็บอกญาติโยมให้มาร่วมทำบุญ มีมหรสพสมโภช และฟังเทศน์ รุ่งเช้าก็นำผ้ากฐินไปทอดถวายที่วัดเป็นอันเสร็จพิธีกำหนด ทำบุญระหว่างวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 ถึง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12

(2) ประวัติและเนื้อหาประเพณีคองสิบสี่

คองสิบสี่เป็นระบบการปกครอง ได้แก่ ตัวบทกฎหมายโบราณ มีอย่างละ 14 ข้อ เรียกว่า ครองสิบสี่ คือ มีการแต่งตั้งผู้ซื่อสัตย์สุจริต เคารพยำเกรงขยันหมั่นเพียร ให้เป็นอุปฮาชราชมนตรีให้หมั่นประชุมอุปฮาชราชมนตรี ช่วยกันบริหารบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง และทรงแต่งตั้งผู้อยู่ในทศพิธราชธรรม แนวการปฏิบัติ ตามครองมีดังนี้ ถึงวันขึ้นปีใหม่ นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์และนำน้ำอบน้ำหอมมาสรงพระภิกษุสงฆ์ ถึงวันขึ้นปีใหม่ ให้เสนาอามาตย์นำเครื่องบรรณาการน้ำอบน้ำหอมมามุธาภิเศกหดสรงเจ้าชีวิตของตน ถึงเดือนหก นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ถือน้ำพิพัฒสัตยาต่อเจ้ามหาชีวิต ถึงเดือนเจ็ด ให้เลี้ยงมเหสักข์หลักเมือง บูชาเทวดาทั้ง 4 คือ ท้าวจาตุโลกบาล อันได้แก่ ท้าวธตรัฐ ท้าววิรุฬหก ท้าววิรูปักข์ ท้าวกุเวร ถึงเดือนแปด นิมนต์พระสงฆ์มาชำฮะบำเบิกหว่าน แฮ่ทรายตอกหลักบ้านเมือง ถึงเดือนเก้า ป่าวเตินให้ประชาชนทำบุญข้าวประดับดิน อุทิศส่วนกุศลแก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ถึงเดือนสิบ ป่าวเตินให้ประชาชนทำบุญข้าวสาก อุทิศส่วนกุศลแก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ถึงเดือนสิบเอ็ด ให้ประชาชนไปทำบุญออกพรรษา และไปนมัสการและมุธาภิเษกธาตุหลวง พอถึงเดือนสิบสอง ให้ทำบุญทอดกฐินตามวัดวาอารามต่าง ๆ และให้ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินมารวมที่หน้าพระลานหลวง แห่เจ้าชีวิตไปสรงน้ำในแม่น้ำ เพียวัด จัดให้วัด ที่อยู่ใกล้แม่น้ำมีเฮือส่วง (เฮือส่วง หมายถึง เรือแข่งของชุมชนมีไว้เพื่อแข่งประเพณีออกพรรษา เป็นวัฒนธรรมลาวบริเวณลุ่มน้ำโขง ทั้งในไทยและลาว เป็นพิธีกรรมประจำฤดูกาล เดือน 11 น้ำนอง เพื่อขอขมาผีน้ำผีดิน) วัดละหนึ่งลำ ขึ้นสิบสามค่ำ เป็นวันส่วงเฮือ ให้มีสมบัติคูณเมืองหรือค่าควรเมือง ครอง 14 คือ

ครองที่ 1 หูเมือง มีทูตานุทูตผู้ฉลาดมีปัญญาดี
ครองที่ 2 ตาเมือง มีนักปราชญ์สอนอรรถ สอนธรรม
ครองที่ 3 แก่นเมืองมีพระสงฆ์ผู้แตกฉานในพระธรรมวินัย
ครองที่ 4 ประตูเมือง มีอาวุธยุทโธปกรณ์ป้องกันอริราชศัตรู
ครองที่ 5 ฮากเมือง มีหูฮาทายเหตุร้ายและดี
ครองที่ 6 เหง้าเมือง มีเสนาอำมาตย์ผู้เที่ยงธรรม
ครองที่ 7 ขื่อเมือง มีโยธาทหารผู้แกล้วกล้า
ครองที่ 8 ฝาเมือง มีตากวนตาแสงผู้ซื่อสัตย์
ครองที่ 9 ขาง (แป) เมือง มีเจ้านายตั้งอยู่ในศีลธรรม
ครองที่ 10 เขตเมือง มีผู้ฉลาดดูพื้นที่ที่ตั้งเมือง
ครองที่ 11 สติเมือง มีคหบดีเศรษฐีและทวยค้า

ครองที่ 12 ใจเมือง มีแพทย์ผู้ฉลาดเชี่ยวชาญ

ครองที่ 13 ค่าเมือง มีภูมิภาคดี มีราคาค่างวด

ครองที่ 14 เมฆเมือง มีเทวดาอาฮักหลักเมือง

การปฏิบัติตามครองสิบสี่ถือว่าเป็นครองธรรม 14 อย่าง หรือแนวทางที่ใช้ปฏิบัติระหว่างกันของผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองพระสงฆ์ และระหว่างบุคคลทั่วไปเพื่อความสงบสุข ร่มเย็นของบ้านเมือง คลองสิบสี่มีหลายแบบหลายประเภท (ปรีชา พิณทอง, 2530, หน้า 155) เช่น ครองสิบสี่แบบที่ 1 กล่าวถึงผู้เกี่ยวข้องกับครอบครัว ในสังคมตลอดจนผู้มีหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง มีข้าราชการ และเน้นหนักให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติต่อกัน ครองสิบสี่แบบที่ 2 กล่าวถึงหลักการที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติในการปกคลองบ้านเมืองและข้อที่ประชาชนควรปฏิบัติต่อพระมหากษัตริย์ และจารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติให้บ้านเมืองสงบสุข ครองสิบสี่แบบที่ 3 กล่าวถึงธรรมที่พระราชาพึงยึดถือปฏิบัติ และเน้นหนักให้ประชาชนปฏิบัติตามจารีตประเพณีและข้อที่คนในครอบครัวพึงปฏิบัติต่อกัน และครองสิบสี่แบบที่ 4 กล่าวถึงแนวทางการปกครองบ้านเมืองนั้นเอง ส่วนการดำเนินการปกครองบ้านเมืองเพื่อให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข และปฏิบัติตามครองประเพณีมี 4 ครองใหญ่ ๆ คือ ครองสิบสี่สำหรับพระสงฆ์ ครองสิบสี่สำหรับนักปกครอง ครองสิบสี่สำหรับประชาชน และครองสิบสี่สำหรับดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นแบบแผนคล้ายๆ กับคำฝรั่งหนึ่งว่า Way of life แนวทางดำเนินชีวิต แต่ครองในที่นี้ มุ่งไปในทางศีลธรรมประเพณีที่ถูกผิดมากกว่าด้านอาชีพ เห็นจะตรงกับทางภาคกลางว่า ทำนองคลองธรรมนั่นเอง แต่ชาวอีสานออกเสียงครอง เป็นคองไม่มีกล้ำ อาทิ เช่นว่า ถ้าทำไม่ถูก ผู้ใหญ่ท่านจะเตือนว่า เฮ็ดบ่แม่นคอง หรือว่า เฮ็ดให้ ถือฮีต ถือครอง ดังนี้

ครองที่ 1 ฮีตเจ้าครองขุน สำหรับผู้ปกครองบ้านในสมัยโบราณ

ครองที่ 2 ฮีตท้าวครองเพีย สำหรับนักการเมือง

ครองที่ 3 ฮีตไพร่ครองนาย สำหรับประชาชนไพร่ปฏิบัติต่อนาย

ครองที่ 4 ฮีตบ้านครองเมือง สำหรับประเพณีของบ้านเมือง

ครองที่ 5 ฮีตปู่ครองย่า หน้าที่ของปู่ปฏิบัติต่อย่า

ครองที่ 6 ฮีตตาครองยาย หน้าที่ของตาปฏิบัติยาย

ครองที่ 7 ฮีตพ่อครองแม่ หน้าที่ของสามีปฏิบัติภรรยา

ครองที่ 8 ฮีตไภ้ครองเขย หลักปฏิบัติของลูกสะใภ้ลูกเขย

ครองที่ 9 ฮีตป้าครองลุง หน้าที่ของป้าปฏิบัติต่อลุง

ครองที่ 10 ฮีตลูกครองหลาน หน้าที่ญาติพี่น้องปฏิบัติต่อกัน

ครองที่ 11 ฮีตเถ้าครองแก่ ธรรมของผู้ชายที่มีต่อเด็ก

ครองที่ 12 ฮีตปีครองเดือน การทำบุญตามเดือน

ครองที่ 13 ฮีตไฮ่ครองนา ข้อปฏิบัติต่อไร่นา

ครองที่ 14 ฮีตวัดครองสงฆ์ หน้าที่วัดต่อพระสงฆ์

ครองสิบสี่ หมายถึง แนวทางปฏิบัติวิถีทางที่ดีที่นักปราชญ์บรรพบุรุษชาวอีสานวางไว้เพื่อให้ผู้ปกครองนำไปเป็นแนวทางในการปกครอง พ่อแม่นำไปสอนลูกปู่ย่าตายายนำไปสอนหลาน พระนำไปสอนพุทธศาสนิกชนและประชาชนเพื่อนำไปปฏิบัติ และเป็นแนวทางปฏิบัติที่มีทั้งหมด 14 ข้อซึ่งเป็นแนวปฏิบัติระดับบุคคลครอบครัวและส่งผลต่อส่วนรวม ซึ่งยกได้ 2 แนวทาง คือบุคคลทั่วไปและสำหรับท้าวพระยา ข้าราชการผู้ปกครองบ้านเมือง ซึ่งความเป็นจริงครองสิบสี่ มีความเป็นมาจากประเทศลาว เพราะกฎหมายมีครองสิบสี่ปรากฏชัดเจน และชาวอีสานก็ใช้ภาษาอักษรลาว และประชนคนแก่ก็อ่านออกบ้าง ไม่ได้บ้าง ทำให้ครองสิบสี่ถูกนำเข้าสู่อีสานได้ง่าย เป็นแบบอย่างฮีตครองจนถึงปัจจุบัน ครองสิบสี่ มีหลายประเภทต่างกัน แต่สามารถแบ่งได้มี 3 ประเภท (พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (อารีย์ เขมจารี น.ธ.เอก, ป.ธ. 5), 2524, หน้า 214) คือ

(1) ครองสิบสี่ ประเภทสอนพระมหากษัตริย์และนักการเมือง

ครองที่ 1 ผู้ปกครองต้องรู้จักแต่งตั้งอำมาตย์ราชมนตรีผู้มีศีลธรรม

ครองที่ 2 ผู้ที่เป็นเจ้าฟ้ามหากษัตริย์ต้องตั้งมั่นในคุณธรรม

ครองที่ 3 ปีใหม่ผู้นำต้องนำน้ำอบน้ำหอมไปสรงพระตามวัด

ครองที่ 4 เมื่อถึงสงกรานต์มีพิธีสรงน้ำพระและเลื่อนตำแหน่งพระ

ครองที่ 5 ต้องทำพิธีสู่ขวัญเพื่อถวายพระพรแด่พระราชาและสรงน้ำพระราชา

ครองที่ 6 พอวันปีใหม่ประชาชนทำพิธีดื่มน้ำสาบานเพื่อแสดงความจงรักภักดี

ครองที่ 7 ถึงเดือนเจ็ดทำพิธีบูชาถวายเครื่องสังเวยแด่เทพารักษ์หลักเมืองแก้บน

ครองที่ 8 จัดให้มีพิธีทำขวัญสะเดาะเคราะห์เมือง ยิงปืน หว่านกรวดทรายไล่ภูตผี

ครองที่ 9 ให้ทำบุญข้าวประดับดิน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

ครองที่ 10 ให้ทำบุญข้าวสากเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ปู่ย่าตายายและญาติพี่น้อง

ครองที่ 11 ให้ทำบุญออกพรรษาใต้ทีปโคมไฟตามสถานที่ต่าง ๆ

ครองที่ 12 ให้แข่งเรือเพื่อบูชาพญานาคที่สิงสถิตใต้บาดาล

ครองที่ 13 ให้มีพิธีสมโภสแห่แหนพระราชา ทำบุญให้ทาน จงรักภักดี

ครองที่ 14 ให้พระราชาจัดหาสิ่งที่ทำให้บ้านเมืองอยู่ดีมีสุขเป็นปึกแผ่น

ดังนั้น ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์ลาว ซึ่งรวมถึงชาวลาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป

(2) ครองสิบสี่ ประเภทสอนพระสงฆ์

ครองที่ 1 ให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัย 227 ข้อ อย่าให้ขาด

ครองที่ 2 ให้ดูแลกุฏิวิหารปัดกวาดเช็ดถูอย่าให้เศร้าหมอง

ครองที่ 4 ถึงเดือนแปดให้เข้าพรรษา 3 เดือน และเดือน 12 รับผ้ากฐินครบสี่เดือน

ครองที่ 5 ออกพรรษาแล้วภิกษุต้องเข้าอยู่ปริวาสกรรม

ครองที่ 6 ให้ถือบิณฑบาตเป็นวัตร

ครองที่ 7 ให้สวดมน ทำวัตรเจริญสมาธิทุกคืนอย่าขาด

ครองที่ 8 วันพระประชุมลงอุโบสถทำสังฆกรรมไม่ขาด

ครองที่ 10 ถึงศักราชปีใหม่ให้ไหว้พระสรงน้ำในพระราชวังและทำบายศรี

ครองที่ 11 ให้ทำตามกิจนิมนต์ชาวบ้าน

ครองที่ 12 ให้สร้างวัดวาอาราม พระธาตุเจดีย์

ครองที่ 13 ให้รับสิ่งของทายกให้ทาน

ครองที่ 14 พระมหากษัตริย์ ข้าราชการขั้นผู้ใหญ่มีศรัทธานิมนต์ให้มาประชุมกันในพระอุโบสถ ในวันเพ็ญเดือนสิบเอ็ด เป็นงานใหญ่อย่าขาด ชาวอีสานและลาวได้ถือครองร่วมกันเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติ ทำให้พระสงฆ์ของอีสานในอดีตไม่มีปัญหาและมีพระอริยสงฆ์เกิดขึ้นมากมาย เพราะท่านเคร่งครัดทำให้วัตรปฏิบัติท่านดีงาม นำมาซึ่งความสุข คุณธรรม และคำสอนที่ดี (พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (อารีย์ เขมจารี น.ธ.เอก, ป.ธ. 5), 2524, หน้า 214)

(3) ครองสิบสี่ ประเภทสอนประชาชนบุคคลทั่วไป

ครองที่ 1 เมื่อเข้ากล้าหมากเป็นฮวง อย่าฟ้าวกินก่อน

ครองที่ 2 อย่าโลภตาส่าย อย่าจ่ายเงินแดง แปงเงินคว้าง และอย่ากล่าวคำหยาบ

ครองที่ 3 ให้พร้อมกันเฮ็ดฮั้วต้าย และกำแพงอ้อมวัดวา อาฮาม และบ้านเฮือ

ครองที่ 4 เมื่อเจ้าขึ้นเฮือนนั้น ให้สว่ายกล้างตีน เสียก่อนจิ่งขึ้น

ครองที่ 5 เมื่อเถิงวันศีล แม่คือไฟหัวคันได และ ประตูที่ตนอาศัยซู่ค่ำคืน

ครองที่ 7 เถิงวันศีล ให้เอาดอกไม้ธูปเทียน (สมมาผัว) แห่งตน ไหว้พระสังฆเจ้า

ครองที่ 8 เถิงวันศีลดับ ศีลเพ็งมา นิมนต์พระสังฆเจ้ามาสูตรมุงคุลเฮือน เอาทำบุญฯ

ครองที่ 10 เมื่อพระภิกขุเข้าปริวาสกรรมซำฮะเบื้องต้นแล้ว ให้ไปถวายอรรถบริขาร

ครองที่ 11 ฮีตเฒ่าคลองแก่มุ่งสอนคนแก่ทั่วไป

ครองที่ 12 ฮีตปีคลองเดือน สอนชาวอีสานรักษาฮีตสิบสองคลองสิบสี่

ครองที่ 13 อย่าเอาอาหารเงื่อนกินไปทาน

ครองที่ 14 อย่าเสพเมถุนกามคุณในวันศีล และวันสำคัญทางศาสนา (พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (อารีย์ เขมจารี น.ธ.เอก, ป.ธ. 5), 2524, หน้า 17)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้ทราบได้ว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นภูมิปัญญา เป็นมรดกอันล้ำค่าของปราชญ์อีสานที่ทุกคนควรศึกษาและทำความเข้าใจในพื้นฐานของครองประเภท

ต่าง ๆ ให้ดี เพราะฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นแนวทางและแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ จึงทำให้สังคมอีสานมีความสุขสงบ ร่มเย็นตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นฮีตสิบสอง หรือคองสิบสี่ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าที่ชาวอีสาน และคนภาคอื่นก็ควรเรียนรู้ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ด้านการเมืองการปกครอง และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมให้เกิดความสงบสุขตลอดไป เพราะฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์ลาว ซึ่งรวมถึงชาวลาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (พลเผ่า เพ็งวิภาค, 2560, หน้า 19) ดังนั้น จารีตประเพณีที่ชาวอีสานได้สืบทอดต่อกันมานั้น จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าเรียกว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ (ฮีต-คอง) ซึ่งประกอบด้วยจารีตประเพณีสิบสองอย่างในสิบสองเดือน เรียกว่า ฮีตสิบสอง อันเป็นแนวปฏิบัติต่อกันมาจนเป็นแบบแผนและขนบธรรมเนียม ส่วนแนวทางที่ใช้ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตภายใต้การอยู่ร่วมกันในสังคม เรียกว่า คองสิบสี่ โดยแบ่งเป็นคองสำหรับผู้ปกครอง และคองสำหรับประชาชนทั่วไป ในอดตี นอกจากฮีต–คอง จะมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ที่เปรียบเสมือนเข็มทิศและปฏิทินชีวิตของชุมชนแล้วยังเป็นบรรทัดฐานของสังคมที่เมื่อปฏิบัติแล้วจะทำให้เกิดความสงบสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องเคารพ และถือปฏิบัติ ดังนั้น ฮีต-คอง จึงเปรียบเสมือนกฎหมายของสังคมที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม เพราะได้กำหนดหน้าที่จริยธรรม ของทุกคนในสังคมไว้แล้ว โดยมีความเชื่อว่า สังคมใดปฏิบัติตามฮีต–คอง ก็จะอยู่เย็นเป็นสุข (ธวัช ปณุโณทก, 2547, หน้า 73) ส่วนแนวคิดเรื่องคองสิบสี่นั้นตามประวัติกล่าวว่า มีความเป็นมาจากประเทศลาว เพราะมีกฎหมายที่เกี่ยวกับคองสิบสี่ปรากฏชัดเจน ดังที่ธวัช ปุณโณทก (2547) ได้แสดงทรรศนะไว้ในในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2 ว่า ข้อมูลองสิบสี่ที่ใช้เป็นหลักในการเรียบเรียงเป็นต้นฉบับของกระซวงทัมมะการ (ลาว) พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2495 เรียบเรียงจากต้นฉบับในใบลานในหอสมุดเวียงจันทน์ เลขที่ 227 และหนังสือทำเนียมลาวล้านช้างหลวงพระบางเนื้อความในต้นฉบับได้กล่าวถึง ฮีตสิบสองและคองสิบสี่และในส่วนที่กล่าวถึงคองสิบสี่ฉบับที่พบในภาคอีสานนั้น มีเนื้อความกระท่อนกระแท่นกล่าวไม่ลงรอยกัน ในที่นี้จึงยกมาเฉพาะคองสิบสี่ที่ถือเป็นบทบัญญัติของเจ้านายประชาชน รวมทั้งพระสงฆ์ ที่ใช้กันในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสมัยอดีต ซึ่งราชประเพณีในคองสิบสี่นี้ได้นำมาใช้ประกอบพิธีต่างๆในภาคอีสานด้วยเนื่องจากชาวอีสานใช้ภาษาอักษรลาวและติดต่อสื่อสารกับประชาชนฝั่งลาวอยู่เป็นประจำจึงทำให้คองสิบสี่ถูกนำเข้าสู่อีสานได้ง่าย โดยนำมาเป็นแบบอย่างฮีตคองที่ปฏิบัติกัน แต่สถานที่ทางศาสนาที่ใช้ประกอบพิธีแตกต่างกันจึงทำให้มีการปรับเปลี่ยน นั่นคือจะใช้วัดสำคัญของบ้านเมืองนั้นๆเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมคองสิบสี่ เป็นประเพณีที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนานของชาวอีสาน สอดแทรกเรื่องราวขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ผ่านประเพณี ที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน พุทธศาสนา ความเชื่อ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยสืบทอด ดังทัศนะของ สำนักวัฒนธรรมฝ่ายศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2557) (อ้างถึงในบรรจง จิตฺตกโร, 2559, หน้า 20-21) ได้แสดงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ว่า คองสิบสี่ เป็นบทบัญญัติ

ทางสังคมของชาวอีสานเพื่อให้เป็นหลักปฏิบัติต่อกันสำหรับคนในสถานภาพต่างๆ มาแต่โบราณ เดิมนั้นคองสิบสี่เป็นวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ คือเรื่องที่เล่าบอกต่อกันมาโดยไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการสืบทอดในลักษณะปากต่อปาก ดังเช่นสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฉบับเสริมการเรียนรู้ เล่มที่ 4 ได้กล่าวไว้ว่า การสืบทอดวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นแต่เดิมเป็นการสืบทอดเรื่องราวความเป็นอยู่ ความคิด ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ โดยการบอกเล่า จดจำสั่งสอนหรือปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องกันมาช้านานจนรับรู้และจำกันได้ และได้มีพัฒนาการต่อจากเดิมคือมีการสืบทอดต่อกันโดยการเขียน การจาร หรือการจดบันทึกด้วยใบลาน โดยการสอดแทรกในวรรณกรรมคำสอนต่าง ๆ เช่น กาพย์ปู่สอนหลาน ย่าสอนหลาน ธรรมดาสอนโลก ฯลฯ โดยการบันทึกเป็นตัวธรรม หรือตัวไทยน้อย เป็นต้น ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากขึ้น จึงมีการจัดพิมพ์เป็นหนังสือและรวบรวมไว้เป็นชุดความรู้ในหนังสือต่างๆ เช่น มรดกไทอีสาน ตำรามรดกอีสาน ประเพณีโบราณ ฯลฯ นอกจากนั้น ยังมีการนำมาเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ดังเช่นในปัจจุบัน “คองสิบสี่” มักเป็นคำกล่าวควบคู่กับคำว่า ฮีตสิบสอง ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนอีสานโดยถือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก

คองสิบสี่ ถือว่าเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตน ตลอดจนการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน คุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่คอยแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมาจากหลักปัญจนิกายในพระไตรปิฎก ได้แก่ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตรนิกาย และขุททกนิกาย ส่วนแหล่งความเชื่อรองลงมา คือคำสั่งสอนของบรรพบุรุษคองสิบสี่ ถือเป็นกฎระเบียบปฏิบัติ หรือบทบัญญัติของเจ้านายและประชาชน รวมทั้งพระสงฆ์ด้วย ซึ่งในบทบัญญัตินั้นจะประสานกับฮีตสิบสอง คือจารีตที่จะต้องปฏิบัติในรอบสิบสองเดือน เพื่อมุ่งหวังให้บังเกิดความสุขสันติของสังคม คองสิบสี่ยังเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป และมีส่วนช่วยให้ชาติไทย มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ที่ดำรงอยู่ร่วมกันเป็นชาติเดียวกันด้วยความสามัคคี (สุภณ สมจิตศรีปัญญา และคณะ, 2552, หน้า 29) นอกจากนี้ คองสิบสี่ ก็ยังถือเป็นกรอบพฤติกรรมของสังคม เพื่อต้องการให้แต่ละบุคคลมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น สังคมจึงกำหนดวิธีประพฤติปฏิบัติเป็นกรอบไว้ว่า วิถีชีวิตของแต่ละครอบครัวควรจะต้องทำอะไร ทำอย่างไรบ้าง ซึ่งกรอบพฤติกรรมของสังคมนี้ คองสิบสี่ จะวางไว้อย่างกว้าง ๆ แต่ลึกซึ้งโดยใช้หลักปรัชญาของศาสนา มาเป็นตัวกล่อมเกลา และช่วยซึมซับให้บุคคลเกิดความเชื่อ เกิดความศรัทธาและเกิดความกลัว เมื่อทำนอกรีตหรือต่างออกไปจากสังคม (สวิง บุญเจิม, 2538, หน้า 542) ทั้งนี้ แม้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมานั้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ชุมชนหรือว่าท้องถิ่น

ในจังหวัดขอนแก่น ก็ยังยึดถือตามหลักจารีต ประเพณีซึ่งเป็นข้อปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ไม่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ในแถบอีสาน

จากข้อความในประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักจารีต ประเพณี ดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น พอจะสรุปได้ว่า หลักจารีต ประเพณี ก็คือการที่ผู้นำชุมชนใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักฮีตสิบสอง คองสิบสี่นั่นเอง ที่ยังมีความสำคัญยิ่งในด้านการเมืองการปกครองของชาวอีสาน เป็นการนำหลักจารีต ประเพณีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางด้านการเมืองการปกครอง และมีอิทธิพลทางจิตใจ เพราะเป็นหลักที่ปลูกฝังความเชื่อศรัทธาให้กับคนในชุมชนได้รู้ถึงบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตตามหลักทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังต้องทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ทราบกฎหมายที่มีผลต่อชุมชน เช่น กฎหมายท้องถิ่น กฎหมายการสาธารณสุข และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรกฎหมายท้องถิ่น การบริหารจัดการท้องถิ่น และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นที่ เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทจารีตประเพณีของคนในชุมชน เช่น วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักฮีตสิบสอง คองสิบสี่ คำที่ว่า ฮีตสิบสอง ก็หมายถึง ประเพณี 12 เดือนที่เกี่ยวเนื่องกับหลักทางพุทธศาสนา ความเชื่อ และการดำรงชีวิตทางเกษตรกรรม ซึ่งชาวอีสานยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ มีแนวปฏิบัติแตกต่างกันไปในแต่ละเดือนเพื่อให้เกิดสิริมงคลในการดำเนินชีวิต เรียกอย่างท้องถิ่นว่า งานบุญ ชาวอีสานให้ความสำคัญกับประเพณีฮีตสิบสองนี้เป็นอย่างมาก และยึดถือปฏิบัติมาอย่างสม่ำเสมอ นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานอย่างแท้จริง คำว่า “ฮีตสิบสอง”มาจากคำว่า “ฮีต” อันหมายถึงจารีต ถือว่าเป็นข้อวัตรปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณี “สิบสอง” คือประเพณีที่ปฏิบัติตามเดือนทางจันทรคติทั้งสิบสองเดือน ส่วนคองสิบสี่นั้น ถือว่าเป็นบทบัญญัติทางสังคมของชาวอีสานให้เป็นหลักปฏิบัติต่อกันสำหรับคนในสถานภาพต่าง ๆ มาแต่โบราณ โดยใช้เป็นคำบอกเล่าขานสืบต่อกัน ในครั้งยังไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร “คองสิบสี่” มักเป็นคำกล่าวควบคู่กับคำว่า “ฮีตสิบสอง” ซึ่งสันนิษฐานไว้ 2 ความหมาย ว่า มาจากคำว่า คลอง หรือครรลอง เป็นคำนามที่หมายถึง ทางหรือแนวทาง เช่น คลองธรรม หรือมาจากคำว่า ครอง ซึ่งเป็นคำกิริยาที่มีความหมายบ่งบอกถึงการรักษาไว้ เช่น คำว่า ครองเมือง ครองรัก หรือครองชีพ เป็นต้น โดยที่ชาวอีสานมักไม่นิยมออกเสียง อย่างเช่นคำว่า กล้า เป็นต้น ดังนั้น คองสิบสี่ จึงน่าจะหมายถึงข้อวัตรปฏิบัติ หรือแนวทางที่ประชาชนทุกระดับ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ข้าราชการ หรือผู้นำชุมชน ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง พระสงฆ์ และบุคคลธรรมดาสามัญทั่วไปพึงปฏิบัติระหว่างกัน ซึ่งมีทั้งหมด 14 ข้อ อาจจะสรุปได้ 3 ประการ คือ คอง สำหรับพระมหากษัตริย์และผู้ปกครองบ้านเมือง หรือผู้นำชุมชนในที่นี้ด้วยที่พึงปฏิบัติประการหนึ่ง คอง สำหรับพระสงฆ์พึงปฏิบัติประการหนึ่ง และ คอง สำหรับคนธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติอีกประการหนึ่ง

เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสงบและเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยยึดถือข้อปฏิบัติทางศาสนาเป็นแกนหลักสำคัญร่วมกัน

4.1.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ด้านอื่นๆ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ด้านอื่น ๆ ซึ่งมีความหลากหลายด้าน และมีความสำคัญต่อการพัฒนาและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนต่าง ๆ ซึ่งสามารถกล่าวถึงได้ในหลายทัศนะ แต่โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลเสนอแนะไว้อย่างคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น 2) การสาธารณสุขและการดูแลสุขภาพ 3) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น 4) การส่งเสริมการศึกษา 5) การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

1) การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแผนและนโยบายสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมโครงการที่สนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น หรือโครงการส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมต่างๆ เป็นต้น และผู้นำชุมชนถือว่าเป็นตัวแทนของชุมชนและมีความรับผิดชอบที่จะสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกในชุมชนในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น (1) การสร้างแผนยุทธศาสตร์ คือผู้นำชุมชนมีหน้าที่ในการช่วยกำหนดแผนยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับความต้องการและความพึงพอใจของสมาชิกในชุมชน (2) การที่ผู้นำชุมชนเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นการแสดงถึงความเอาใจใส่กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งในขั้นตอนนี้ (3) การจัดทำแผนการดำเนินงาน คือผู้นำชุมชนควรทำหน้าที่จัดทำแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังจำเป็นต้องรวบรวมทรัพยากรที่เหมาะสมและตรวจสอบความคืบหน้าเพื่อให้แน่ใจว่า กิจกรรมทั้งหมดได้รับการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ (4) การสร้างนโยบายท้องถิ่น คือผู้นำชุมชนควรเป็นผู้นำในกระบวนการสร้างนโยบายท้องถิ่นที่สามารถทำให้สมาชิกในชุมชนดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น เพราะนโยบายท้องถิ่นส่งผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น และสามารถปรับเปลี่ยนตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือผู้นำชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ และสร้างโอกาสให้กับประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินการและสร้างความเข้าใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกัน เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ท้องถิ่นเติบโตและพัฒนาได้อย่างทั่วถึง (6) การบริหารจัดการทรัพยากร คือผู้นำชุมชนควรดูแลการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างยั่งยืนและสามารถตอบสนองต่อความ

ต้องการของประชาชน (7) การสร้างพันธมิตร คือผู้นำชุมชนควรสร้างพันธมิตรกับองค์กรท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อรับการสนับสนุนและทรัพยากรท้องถิ่นที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และ (8) การควบคุมและความรับผิดชอบที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนได้

2) การสาธารณสุขและการดูแลสุขภาพ ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนโครงการด้านสาธารณสุข อาทิเช่น การแนะนำการดูแลสุขภาพในพื้นที่การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพหรือการส่งเสริมการป้องกันโรคระบบ ซึ่งการดำเนินงานด้านสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของประเทศไทยในปัจจุบัน แบ่งการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค การรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพและการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงได้ แต่การที่จะทำให้ครอบคลุมนั้นเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เนื่องจากในปัจจุบันบริบทของการเกิดโรค รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไป และปัจจุบันนี้ในจังหวัดขอนแก่นก็เช่นเดียวกัน ประชาชนเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากพฤติกรรมการไม่ดูแลสุขภาพด้านการบริโภคของตนเอง เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และอุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งการจะป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องผนึกกำลังกันในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้เข้ามามีบทบาทในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพของสมาชิกในชุมชนด้วยตนเองอีกทางหนึ่งด้วย เพราะกระบวนการจัดการสุขภาพชุมชนที่มีประสิทธิภาพ จำต้องประกอบไปด้วยหลายภาคส่วนในชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง นั่นก็คือผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำชุมชนทางด้านการปกครองท้องที่ และผู้นำชุมชนด้านการปกครองท้องถิ่น และผู้นำชุมชนด้านสาธารณสุขชุมชน เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทสูงในการเชื่อมประสานภารกิจระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน เป็นกลุ่มจิตอาสา ที่มีส่วนช่วยพัฒนาด้านสุขภาพ มีส่วนทำให้ชุมชนมีการเฝ้าระวังสุขภาพของสมาชิกในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการทางสังคมของชุมชนที่ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชาชนได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับด้านสุขภาพโดยตรง และให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น การประยุกต์ใช้ศักยภาพของผู้นำชุมชนนำมาใช้ในการจัดการด้านสุขภาพ จึงจะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการดูแลสุขภาพของสมาชิกในชุมชน

3) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและรองรับกิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์ที่หลากหลายและมีความเป็นไปได้ในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกันและกันในเครือข่าย เพราะการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชุมชนนั้น มีความสำคัญและมีอิทธิพลมากต่อการสร้างแรงบันดาลใจและช่วยเชื่อมโยงทุกองคาพยพภายภายในชุมชนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อาทิเช่น (1) การที่ผู้นำชุมชนสามารถสนับสนุนและส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ โดย

สนับสนุนศิลปินและนักวัฒนธรรมในชุมชนให้มีโอกาสในการแสดงผลงานหรือจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ (2) การที่ผู้นำชุมชนสามารถสร้างพื้นที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การนำเสนอศิลปะต่างๆ การเขียน หรือการอ่านท่องเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น (3) การที่ผู้นำชุมชนสามารถสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ศิลปะ เข้าร่วมกลุ่มมิตรสหาย และ (4) การที่ผู้นำชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายร่วมกับศิลปิน นักวัฒนธรรม และองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการจัดงานทางศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น และ (5) การที่ผู้นำชุมชนสามารถใช้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสื่อในการสร้างการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนได้ โดยผ่านกิจกรรมที่เปิดกว้างและเป็นความร่วมมือกันในการสร้างชุมชนท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่มีความรับผิดชอบต่อการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นนั้น จึงถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการสร้างสังคมที่หลากหลายและสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งได้อย่างยิ่งยืน

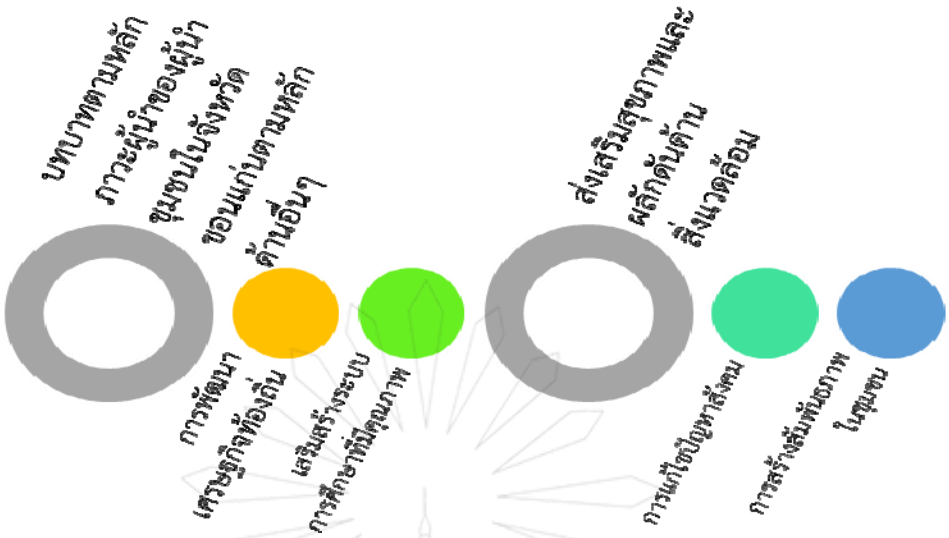
4) การส่งเสริมการศึกษา ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาในพื้นที่ โดยการส่งเสริมโครงการการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการศึกษา และการสนับสนุนนักเรียนและนักศึกษาในชุมชน เพราะการพัฒนาการศึกษามีความสำคัญอย่างมากในการสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ดีและสนับสนุนในชุมชนของตนเอง ซึ่งบทบาทนี้มีผลกระทบที่ดีทั้งต่อนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และชุมชน อาทิเช่น (1) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการศึกษา คือ การที่ผู้นำชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาการศึกษาในชุมชนของตน และกำหนดเป้าหมายที่รวดเร็วทั้งมีความเข้าใจด้วย จัดเป็นพื้นฐานสำคัญในการกระตุ้นความรู้สึกของสมาชิกในชุมชนที่มีเส้นทางการศึกษาที่แน่นอน (2) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ คือการที่ผู้นำชุมชนสร้างพื้นที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นการพัฒนาทักษะที่สำคัญสำหรับนักเรียนในชุมชน ไม่เพียงแต่ในด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะทางอารมณ์ สังคม และอื่น ๆ (3) สร้างความร่วมมือ คือการที่ผู้นำชุมชนสร้างความร่วมมือระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และสมาชิกทุกคนในชุมชน เพราะการสร้างพันธมิตรที่เข้มแข็งจะช่วยให้การพัฒนาการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (4) สนับสนุนและพัฒนาครู คือการที่ผู้นำชุมชนสามารถให้การสนับสนุนและพัฒนาครูในชุมชน โดยการจัดโครงการให้การอบรม และให้ทราบเทคนิคในการสอนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการมีครูที่มีความรู้และทักษะที่อัพเดทจะส่งผลให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และมีการเรียนที่ดี (5) การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา คือการที่ผู้นำชุมชนสามารถสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา ที่สามารถปรับใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ อาทิเช่น การสร้างนวัตกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การศึกษาเรียนรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ และวิธีการสอนที่นำเสนอได้อย่างประสิทธิภาพ จะเป็น

ผลส่งเสริมการพัฒนาทักษะของนักเรียนได้อย่างดี และ (6) การติดตามและประเมินผล คือการที่ผู้นำชุมชนสามารถนำเสนอข้อมูลที่เป็นมาตรฐานเพื่อปรับปรุงและประสานงานในการพัฒนาการศึกษา เพราะการติดตามและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ดังนั้น ผู้นำชุมชนที่สามารถปฏิบัติตามบทบาทเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จึงจัดว่าเป็นการช่วยให้การพัฒนาการศึกษาในชุมชนมีประสิทธิผลมากขึ้น เพราะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนและมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างอัตลักษณ์และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการศึกษาภายในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

5) การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น โครงการปลูกต้นไม้ การลดการใช้พลาสติก หรือโครงการส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน เป็นต้น เพราะบทบาทอีกอย่างหนึ่งของผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญมากในสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ บทบาทของผู้นำชุมชนนี้ ไม่เพียงเป็นหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติการสร้างระบบนิเวศที่ดี และลดการสร้างมลภาวะเป็นพิษในชุมชนเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับตัวผู้นำชุมชนที่มีความสามารถและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกทุกคนในชุมชน และนำนโยบายต่าง ๆ ที่สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปสู่การปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง อาทิเช่น (1) การกำหนดนโยบายที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คือผู้นำชุมชนควรกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน องค์กร หรือ ควรให้แนวทางและมาตรการที่เชื่อมโยงกับการปกป้องสิ่งแวดล้อมตามที่รัฐบาลได้ประกาศรณรงค์นโยบายดังกล่าวนี้ให้ประชาชนทุกคนได้ร่วมกันปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน (2) การสนับสนุนวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน คือผู้นำชุมชนควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความตระหนักรู้ถึงสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนพนักงานในการทำงานอย่างยั่งยืน (3) การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ คือผู้นำชุมชนควรส่งเสริมการใช้ทรัพยากรทั้งภายในและนอกองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการลดการใช้พลังงาน, การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก, และการลดการใช้น้ำ (4) การสร้างโอกาสในการศึกษาและส่งเสริมการวิจัย คือผู้นำชุมชนควรสนับสนุนการศึกษาและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสนับสนุนนโยบายที่มีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ (5) การเพิ่มความตระหนักรู้ในสังคม คือผู้นำชุมชนควรใช้ตำแหน่งของพวกเขาในการส่งเสริมการตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการแก้ไข (6) การส่งเสริมความรับผิดชอบทางสังคม คือผู้นำชุมชนควรส่งเสริมความรับผิดชอบทางสังคมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยให้สนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น (7) การทำงานร่วมกับส่วนราชการและภาคเอกชน คือผู้นำชุมชนควรสามารถทำงานร่วมกับราชการและภาคเอกชนเพื่อสร้างพันธมิตรและโครงสร้างการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (8) การให้เป็นตัวอย่าง คือผู้นำชุมชนควรทำตัวเป็นตัวอย่างในการใช้ทรัพยากรอย่างมีสติและการปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควรแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างสำหรับผู้อื่น (9) การจัดการวิกฤติ

สิ่งแวดล้อม คือผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการจัดการวิกฤติสิ่งแวดล้อม เช่น การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ฉับไว หรือการดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉินทางสิ่งแวดล้อม และ (10) การเสริมสร้างการเข้าร่วมของพนักงาน คือผู้นำชุมชนควรสร้างการเข้าร่วมและความร่วมมือจากพนักงานทั้งหมดในกระบวนการอนรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างกลุ่มคนหรือเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การเป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมและมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นของตนเองนั้น จึงเรียกได้ว่าเป็นประโยชน์ที่สำคัญในการสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ได้อย่างยั่งยืน

จากข้อความในประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า บทบาทผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองมีผลต่อหลายด้านของวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนอย่างแท้จริง เพราะนอกจากการเป็นผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองตามปกติแล้ว ผู้นำชุมชนยังมีบทบาททางการเมืองการปกครอง ที่มีผลกระทบที่สำคัญในด้านอื่น ๆ อีกด้วย อาทิเช่น (1) การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ โดยการสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น การสร้างโอกาสงาน และการส่งเสริมการการผลิตที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การศึกษาและพัฒนาทักษะของผู้นำชุมชนนั้น ยังมีผลต่อทางการเมืองการปกครอง โดยสามารถเสริมสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและสนับสนุนการพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชน ทำให้ทุกคนมีโอกาสที่ดีขึ้นในการทำงานและสร้างชีวิตที่ยั่งยืน (2) การมีระบบการดูแลสุขภาพและผลักดันด้านสิ่งแวดล้อม คือ ผู้นำชุมชนที่สามารถมีอิทธิพลในการสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงด้านสุขภาพของสมาชิกในชุมชน และการลดมลภาวะเป็นพิษในชุมชนท้องถิ่น (3) การแก้ไขปัญหาสังคม คือผู้นำชุมชนที่สามารถเป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับความยากจน การลดความไม่เท่าเทียม (4) การแก้ไขข้อขัดแย้งทางสังคมสร้างสัมพันธภาพในชุมชน ผู้นำชุมชนที่สามารถสร้างสัมพันธภาพและความเข้มแข็งในชุมชน ทำให้ประชาชนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เติบโต (5) การบริหารจัดการทางการเมืองการปกครองที่ดีที่สุด ย่อมส่งผลในด้านที่กล่าวถึงได้ทั้งหมดนี้ โดยผู้นำชุมชนสามารถที่จะเชื่อมโยงกับทางการเมือง และมีโอกาสส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนของตน ดังนั้น ผู้นำชุมชน จึงสามารถมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลายได้ แต่อย่างไรก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิกในชุมชนและสภาพบริบทของชุมชนนั้น ๆ ว่าโดยทั่วไปแล้ว บทบาทของผู้นำชุมชนก็คือการที่ได้มีส่วนร่วมและการให้คำแนะนำทางออกที่ดีและทันสมัยเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีให้กับสมาชิกทุกคนในชุมชน จากข้อความในประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ด้านอื่น ๆ ดังกล่าวนั้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.6 แสดงบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่นหลักด้านอื่นๆ

จากแผนภาพข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในชุมชน ได้แก่ (1) การสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมทางสังคม คือการที่ผู้นำชุมชนมีหน้าที่ช่วยสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี โดยการสร้างค่านิยมและพฤติกรรมที่สร้างสรรค์และเสริมสร้างสังคมที่เข้มแข็ง (2) การสนับสนุนการศึกษาและพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชน คือการที่ผู้นำชุมชนมีหน้าที่สนับสนุนการศึกษาในชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้ของสมาชิกในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและสามารถทำงานร่วมกันได้ (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเคารพความหลากหลาย คือการที่ผู้นำชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มในชุมชน และสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และความต่างของบุคคลทั้งหลาย (4) การส่งเสริมความรับผิดชอบทางสังคม คือการที่ ผู้นำชุมชนส่งเสริมความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อมและสังคมในลักษณะที่ยั่งยืน รวมถึงสนับสนุนกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อทุกคนในชุมชน (5) การแก้ไขปัญหาและการจัดการวิกฤติปัญหาในชุมชน คือการที่ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการจัดการกับวิกฤติปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน โดยร่วมมือกับสมาชิกในการคิดนวัตกรรมและการแก้ไขปัญหา (6) การสร้างชุมชนที่ปลอดภัยและสุขภาพ คือการที่ผู้นำชุมชนส่งเสริมมาตรการที่เพิ่มความปลอดภัยและสุขภาพของประชาชน รวมถึงการสนับสนุนการบริการทางการแพทย์เกี่ยวกับสุขภาพของทุกคนในชุมชน และ (7) การส่งเสริมในการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ คือการที่ผู้นำชุมชนสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถทำงานร่วมกัน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในชุมชน เพราะผู้นำชุมชนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยรวม ดังนั้น ผู้นำชุมชน จึงจำต้องมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับสมาชิกทุกคนในชุมชน

4.2 ผลการวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่นนั้น มีประเด็นสาระสำคัญ 2 ประเด็น อันประกอบด้วย 1) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น และ 2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสรุปประเด็นสาระสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.2.1 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ คือ ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการครองตน ครองคน ครองงาน ด้วยจริยธรรมทางการเมือง เพื่อประพฤติปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองการปกครองตามหลักราชธรรม 10 ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญ ต่อไปนี้

จากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กันว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในตั้งอยู่ในจริยธรรมทางการเมือง เนื่องจากว่าการนำทางและสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาและความยั่งยืนของชุมชน ผู้นำชุมชนจำต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าถึงและสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง เพราะการสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียม เพราะผู้นำชุมชน ถือว่าเป็นตัวแทนของความโปร่งใสและประชาธิปไตยในการดำเนินการเพื่อสร้างความไว้วางใจในชุมชน

ผู้นำชุมชนจำต้องสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ โดยให้โอกาสให้ประชาชนเสนอแนวคิดและเข้าร่วมในการวางแผนและการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งเป็นตัวกลางที่สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและช่วยในการสร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชน เพื่อประสานงานและสร้างความสันติสุขให้เกิดขึ้นในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ผู้นำชุมชนจำต้องส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการการตัดสินใจและสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองเป็นแบบอย่างในจริยธรรมทางการเมือง ผู้นำชุมชนจำต้องเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักจริยธรรมและมีความรับผิดชอบ โดยทำให้ชุมชนมีความสามารถในการตระหนักและทำตามตัวอย่าง ผู้นำชุมชนจำต้องสนับสนุนโครงการที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาทางอาชีพและการศึกษาในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเท่าเทียมและความยั่งยืน รับฟังและเชื่อมโยงกับ

ประชาชน และผู้นำชุมชนจำต้องเป็นผู้รับฟังประชาชนและเชื่อมโยงกับความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน เพื่อให้มีการตอบสนองที่เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กัน พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ได้ใช้หลักราชธรรม 10 ในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองการปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการสรุปผลการดำเนินการวิจัยและเป็นแบบแผนในการสรุปข้อมูล ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่หลักราชธรรมทั้ง 10 ข้อนั้น ตามหลักไตรสิกขาได้ 3 หมวด อันประกอบด้วย 1) หมวดศีล = Sīla (S) ได้แก่ ทาน (แบ่งปัน) ศีล (ประพฤติดีงาม) และอวิหิงสา (ไม่เบียดเบียน) 2) หมวดสมาธิ Samādhi (S) คือ ปริจจาคะ (เสียสละ) อาชชวะ (ซื่อตรง) มัททวะ (อ่อนโยน) ตปะ (มุ่งบำเพ็ญเพียร) อักโกธะ (ไม่โกรธ) และขันติ (อดทน) และ 3) หมวดปัญญา Paññā (P) คือ อวิโรธนะ (เที่ยงธรรม) ดังจะนำเสนอสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

1) หมวดศีล = Sīla (S) จากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กันว่า

(1) ทาน (แบ่งปัน) คือการที่ผู้นำชุมชนมีการแบ่งปัน ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับผู้นำ เพราะมีผลที่ดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนและส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนโดยรวมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและสัมพันธ์ที่ดี อาทิเช่น การแบ่งปันข้อมูล ความรู้ และทรัพยากรช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้โดยการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ในชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนได้รับประโยชน์จากประสบการณ์และความรู้ของผู้อื่น การแบ่งปันทรัพยากรและช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนเป็นการช่วยสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่ดีในชุมชน และการแบ่งปันทรัพยากรทางวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน เพื่อช่วยในการพัฒนาทักษะและความสามารถของสมาชิกในชุมชน การแบ่งปันทรัพยากรทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และทำให้รู้สึกว่า เป็นสิ่งที่สามารถทำเพื่อช่วยเหลือกันและกัน เป็นการสร้างวัฒนธรรมการช่วยเหลือการแบ่งปันส่งเสริมวัฒนธรรมการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของชุมชนที่เจริญรุ่งเรือง และสิ่งที่สำคัญยิ่งอีกประการคือการแบ่งปันความรู้และโอกาสทางอาชีพ ซึ่งเป็นช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการทำงานและธุรกิจของสมาชิกในชุมชน โดยผู้นำชุมชนสามารถให้คำแนะนำ ข้อมูล และทรัพยากรอื่น ๆ ในชุมชนได้ จะช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็งและร่วมมือกันสร้างสังคมในการอยู่ร่วมกันที่ยั่งยืน

(2) ศีล (ความประพฤติดีงาม) คือการที่ผู้นำชุมชนมีความประพฤติดีงามโดยผ่านการฝึกฝนอบรมพัฒนาด้านพฤติกรรมทางกาย วาจา รวมถึงทางจิตใจ โดยเว้นจากการทำชั่ว เว้นจากการทำบาป เว้นจากการประพฤติผิดและการทุจริต เพราะการประพฤติดีและมีความเป็นผู้นำที่ดีใน

ชุมชน ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก เนื่องจากผู้นำชุมชนต้องใช้บทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นกันเองและยั่งยืน ทำให้ตนเองเป็นตัวอย่างในการรักษาคำสัญญาและมีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เพราะการถือคำสัญญาช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างกันในชุมชน ให้ความสนใจในความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกในชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนสามารถดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อชุมชน โดยสร้างความเป็นกันเองและร่วมมือกัน เป็นการช่วยส่งเสริมความเป็นกันเองและสร้างพื้นที่ที่สามารถร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ทั้งความเป็นผู้ริเริ่มที่มีความกล้าและความกระตือรือร้นในการนำทีมไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น โดยเสนอแนวทางและแรงบันดาลใจในการต่อสู้กับความท้าทาย สนับสนุนสมาชิกในชุมชนช่วยสร้างบรรยากาศที่ทุกคนรู้สึกถูกต้อนรับและมีส่วนร่วม การรวบรวมความรู้และประสบการณ์จากสมาชิกในชุมชนช่วยในการพัฒนาชุมชน มีความสามารถในการแก้ไขขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์และไม่ให้ความขัดแย้งนั้นเป็นอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน รวมถึงการสนับสนุนและปกป้องความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสิ่งที่มีคุณค่าที่สำคัญของสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างสังคมที่สร้างสรรค์และยั่งยืน

(3) อวิหิงสา (การไม่เบียดเบียน) คือการที่ผู้นำชุมชนที่ไม่เบียดเบียนและไม่ก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก อาทิเช่น การที่ผู้นำชุมชนมีความเคารพและเข้าใจต่อสมาชิกในชุมชน จะช่วยสร้างบรรยากาศที่สงบและเปิดกว้างสำหรับการพัฒนาและความเป็นอยู่ร่วมกันของทุกคน การปฏิบัติตามหลักการนี้ สามารถทำได้ผ่านการสื่อสารอย่างมีเหตุผล การฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น และการยอมรับต่อความหลากหลายในชุมชน นอกจากนี้ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกคนในการตัดสินใจที่มีผลต่อชุมชนของตนเอง จะช่วยให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือและทำให้เข้าใจต่อความต้องการและประสิทธิภาพของทุกคนในชุมชน โดยการสร้างพื้นที่ที่เปิดกว้างและไม่ปิดโอกาสสำหรับการพูดคุยและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ดังนั้น ผู้นำชุมชนผู้ประกอบด้วยหลักจริยธรรมเชิงพุทธดังกล่าวข้างต้น จึงจัดว่าได้ใช้บทบาทสำคัญตามหลักภาวะผู้นำในการสร้างชุมชนให้เกิดความสมดุลและมีความเป็นรูปธรรม และสร้างสังคมแห่งการมีส่วนร่วมของทุกคนให้เกิดความเข้าใจต่อกัน จะช่วยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

***2)* หมวดสมาธิ = Samādhi (S)** จากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กันว่า

(1) ปริจจาคะ (การเสียสละ) คือการที่ผู้นำชุมชนมีการเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวม เพราะการที่บุคคลหนึ่งจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการหรือสร้างความพึงพอใจส่วนตัวได้น้อยลง เพื่อประโยชน์และความสุขของกลุ่มหรือสังคมทั้งหมด จึงถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการเป็นผู้นำที่ได้ใจจากผู้ใต้ปกครอง แต่หลายครั้งการเสียสละนี้ อาจเกิดขึ้นในบริบทของการทำงานในทีมหรือในสังคมที่ต้องการความร่วมมือและการสนับสนุนจากสมาชิกทุกคนเพื่อขับเคลื่อนหรือสร้างสิ่ง

ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับทุกคนในชุมชน ทั้งนี้ การที่ผู้นำชุมชนเสียสละความสุขส่วนตน อาจเกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ อาทิเช่น เสียสละเวลาส่วนตัวหรือการทำสิ่งที่ตนเองชื่นชอบเพื่อทำงานร่วมกับทีมในการดำเนินโครงการหรือการทำงานทางธุรกิจที่สำคัญ การที่ผู้นำชุมชนให้ความสนับสนุนอาจเสียสละทรัพยากรต่างๆ เช่น เงิน เวลา หรือแรงกาย เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือคนอื่นหรือสมาชิกในชุมชนที่ต้องการ บางครั้งการเสียสละความสุขส่วนตน อาจคล้ายกับการปฏิเสธสิ่งที่ตนเองต้องการเพื่อให้ความสำคัญกับความต้องการของคนอื่น โดยการที่ผู้นำชุมชนมีการเสียสละ ก็คือการมีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มหรือสังคมทั้งหมด การเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวมสามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความสัมพันธ์ที่ดี และบรรเทาความทุกข์ใจของคนในกลุ่มหรือสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลในการเสียสละเพื่อไม่ให้เกิดความเครียดหรือสูญเสียความสุขส่วนตัวที่สุดความจำเป็น

(2) อาชชวะ (ความซื่อตรง) คือการที่ผู้นำชุมชนที่มีความซื่อตรงนั้น ถือว่าเป็นคุณธรรมสำคัญที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างกันในชุมชนได้ เพราะผู้นำที่มีความซื่อตรง ความสุจริต และความจริงจัง เป็นสิ่งที่สำคัญมาก อาทิเช่น ความซื่อตรง (Integrity) คุณลักษณะนี้ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความซื่อตรงในการกระทำและพูดคุยต่อกันและกัน เพราะผู้นำชุมชนที่มีความซื่อตรงจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรม และไม่ละเมิดค่านิยมทางสังคมและทำตามคำสัญญาที่ตนเองให้ไว้กับคนอื่น รวมถึงปฏิบัติตนตามกฎหมายและมีการตัดสินใจที่ยุติธรรม ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของความซื่อตรง และการที่ผู้นำชุมชนมีความสุจริต (Honesty) คือการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงและไม่ปกปิดสิ่งที่สำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของความสุจริต โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ชุมชน ทำให้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและสัมพันธ์ที่ที่ดีและมีความโปร่งใสในสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ ส่วนการที่ผู้นำชุมชนมีความจริงจัง (Authenticity) คือการที่มีความเป็นตัวเองสูง โดยพยายามปรับตัวเพื่อได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ผ่านการแสดงท่าทีและพฤติกรรมที่ตรงไปตามค่านิยมของตนเอง เป็นสิ่งที่ชุมชนให้ความนับถือผู้นำที่มีความจริงจังเช่นนี้ หรือผู้นำชุมชนที่มีความต้องการจะสร้างสรรค์สัมพันธภาพและสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในชุมชนของตน ผู้นำชุมชนที่มีลักษณะเหล่านี้ จะช่วยสร้างพฤติกรรมและสภาพคล่องที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาและความสำเร็จของชุมชน ดังนั้น การที่ผู้นำชุมชนมีความซื่อตรง ความสุจริตและความจริงจังนั้น จึงช่วยให้สามารถสร้างความไว้วางใจและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกันภายในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

(3) มัททวะ (ความอ่อนโยน) คือการที่ผู้นำชุมชนมีความสุภาพอ่อนโยนนั้น ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับผู้นำชุมชน นอกจากทักษะในการเป็นผู้นำที่มีประสบการณ์และมีวิสัยทัศน์ การมีความสุภาพและการมีอารมณ์อ่อนโยน ยังสามารถช่วยสร้างบรรยากาศที่เข้ากันได้และสร้างความเข้าใจระหว่างกันในชุมชนได้มากมาย เพราะความสุภาพอ่อนโยนมีผลดีต่อการสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน ทั้งยังช่วยให้ผู้นำชุมชนมีความสามารถ

ในการจัดการความขัดแย้งหรือสถานการณ์ที่อาจเกิดความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การแสดงความอ่อนโยนในการสื่อสาร การฟังคนอื่น และการตอบสนองต่อความต้องการ และมีความเข้าใจต่อสมาชิกทุกคนในชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้ผู้นำได้รับการยอมรับและความเคารพมากขึ้นจากสมาชิกในชุมชน

(4) ตปะ (การมุ่งบำเพ็ญเพียร) คือการที่ผู้นำชุมชนมีความเพียรและความอุตสาหะในการทำงาน ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญต่อการบริหารจัดการและปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชน อาทิเช่น การฟังและเข้าใจความต้องการของประชาชนผู้นำที่มีความเพียรต้องการที่จะเข้าใจความต้องการและปัญหาของประชาชน โดยการฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการและความพึงพอใจของประชาชนการสร้างแผนและนโยบายที่เป็นประโยชน์สูงสุดผู้นำควรสร้างแผนและนโยบายที่เน้นไปที่การพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจให้กับประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการลดความต่างระหว่างผู้มีสิทธิและผู้ไม่มีสิทธิในสังคมการเปิดโอกาสให้ทุกคนผู้นำควรสนับสนุนการเข้าถึงทุกคนในสิทธิและโอกาสในทุกด้าน เช่น การศึกษา การสุขภาพ และการทำงาน โดยไม่มีการแบ่งแยกหรือลดโอกาสของกลุ่มบางกลุ่มการสนับสนุนการพัฒนาผู้นำต้องสนับสนุนโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการมีชีวิตที่ดีขึ้นการใส่ใจถึงความยุติธรรมผู้นำต้องให้ความสำคัญกับความยุติธรรมในการดำเนินการขององค์กร และพยายามลดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมการให้ความสำคัญกับความโปร่งใสการให้ข้อมูลและตัดสินใจอย่างโปร่งใสจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน และลดการสงสัยหรือข้อกล่าวหาที่อาจเกิดขึ้นผู้นำที่มีความเพียรและความอุตสาหะในการทำงานจะเป็นแรงผลประกอบที่สำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรม

(5) อักโกธะ (ความไม่โกรธ) คือการที่ผู้นำชุมชนไม่โกรธ ไม่มุ่งร้ายคนอื่น แม้จะต้องลงโทษผู้ทำผิด ก็ทำตามเหตุผลเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ ไม่ทำร้ายด้วยอำนาจความโกรธถือว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญมาก เพราะการระงับความโกรธและความไม่พอใจ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ อาทิเช่น การที่ผู้นำชุมชนมีการฟังความคิดเห็นและเข้าใจความรู้สึกของคนอื่นอย่างจริงจัง โดยพยายามเข้าใจมุมมองและประสบการณ์ของคนอื่น เพราะการปฏิบัติตนแบบนี้ ช่วยให้สามารถมีความเข้าใจและสร้างความรู้สึกของความไว้วางใจสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พูดคุยและการติดต่อที่ดีเพื่อป้องกันความไม่พอใจและเกิดการขัดแย้ง เพราะการใช้ทักษะในการสื่อสารที่ดี ย่อมช่วยลดความสับสนและเพิ่มความเข้าใจ ทั้งนี้ การถามคำถามเพื่อค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม และที่สำคัญคือการใช้ภาษาที่ชัดเจน สามารถช่วยลดความขัดแย้ง เพราะถ้ามีความไม่เข้าใจหรือไม่พอใจ ก็อาจจะถามคำถามเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจน ทำให้คนที่เข้าใจว่า กำลังพยายามทำให้สิ่งที่ไม่ชัดเจนเป็นสิ่งที่ชัดเจน และ

หากมีปัญหาหรือความขัดแย้ง อาจจะรวบรวมทีมงานเพื่อพิจารณาและสร้างแผนการแก้ไข ด้วยว่าการที่ผู้นำชุมชนมีแผนบริหารความขัดแย้ง ย่อมช่วยลดความไม่พอใจและสร้างความมั่นใจการพัฒนาทักษะ รวมถึงการที่ผู้นำชุมชนสามารถจัดการอารมณ์ได้ ย่อมช่วยให้คุณรับมือกับความโกรธและความไม่พอใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การที่ผู้นำชุมชนออกกำลังกาย ทำสมาธิ หรือพัฒนาทักษะและจัดการอารมณ์อื่น ๆ ยังช่วยให้ระงับความโกรธและความไม่พอใจได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องฝึกฝนอบรมอย่างต่อเนื่อง หรือพัฒนาทักษะนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเป็นผู้นำชุมชนที่สามารถจัดการกับทุกๆ สถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

(6) ขันติ (อดทน) คือการที่ผู้นำชุมชนมีความอดทน อดกลั้นต่ออารมณ์ทั้งปวง ไม่แสดงกิริยาวาจาตามอำนาจโลภะ โทสะ โมหะ และอดทนต่อทุกขเวทนาต่างๆ เพราะความอดทนและความกระตือรือร้น ถือว่าเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำ ซึ่งสามารถนำพาชุมชนไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ อีกทั้งยังช่วยให้สามารถเผชิญหน้ากับอุปสรรค และปัญหาที่เกิดขึ้น อาทิเช่น การที่ผู้นำชุมชนมีความอดทนและมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ จะสามารถรับมือกับอุปสรรค และปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยให้ไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมถอยหลัง ทนต่อแรงกระแทก และยืนหยัดได้โดยไม่รู้สึกหดหู่หรือล้มเหลว แม้ว่าอุปสรรคจะมีความยากลำบากแค่ไหน สามารถหาวิถีทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่อให้สามารถเอาชนะอุปสรรคที่พบเจอ ด้วยว่าการมีความอดทน เป็นส่วนสำคัญของการเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จในทางการบริหารจัดการและสามรถนำผู้คนไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ นี่ก็คือเพื่อพัฒนาความอดทนของผู้นำ จำต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคและความล้มเหลว โดยที่ยังสามารถทรงตัวเองได้ สามารถอดทนต่อความยากลำบากไปพร้อมกับความเบิกบานในการแก้ไขสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากที่คาดหวัง ทั้งนี้ จำต้องมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายชัดเจน กล่าวคือมีมุมมองที่ชัดเจนเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำชุมชนมีทิศทางและแรงจูงใจในการทำงานทุกวัน โดยมองเห็นความล้มเหลวเป็นโอกาสในการเรียนรู้และปรับปรุงตนเอง ไม่เกรงกลัวต่อการทำผิดพลาดไปบ้าง แต่จะใช้เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะและความรู้ เพราะการเป็นผู้นำจำต้องมีทักษะในการแก้ไขปัญหา โดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์และการวางแผนเพื่อเลือกทางที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ที่สำคัญอีกอย่าง คือผู้นำชุมชนสามารถสร้างทีมงานที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบ ที่สามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและทำงานร่วมกันได้ รวมถึงการที่ผู้นำชุมชนสามารถบริหารเวลาและรับมือกับแรงกดดันในสิ่งต่างๆ ได้ จึงเป็นส่วนสำคัญในการแสดงความอดทนในการดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับกิจกรรมและเพื่อนร่วมงาน และรู้จักจัดการสิ่งที่ไม่จำเป็นหรือที่ทำให้ตัวเองรู้สึกตึงเครียด ด้วยว่าการมีความอดทนไม่ได้หมายถึงเพียงการยืดหยุ่นหรือปรับตัวเพื่อประสบความสำเร็จอย่างเดียว แต่มีความสามารถในการรับฟังและปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพราะการมีความอดทนเป็นทักษะที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถ

พัฒนาและรักษาทัศนคติและพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการและนำทีมของตนไปถึงเป้าหมายได้

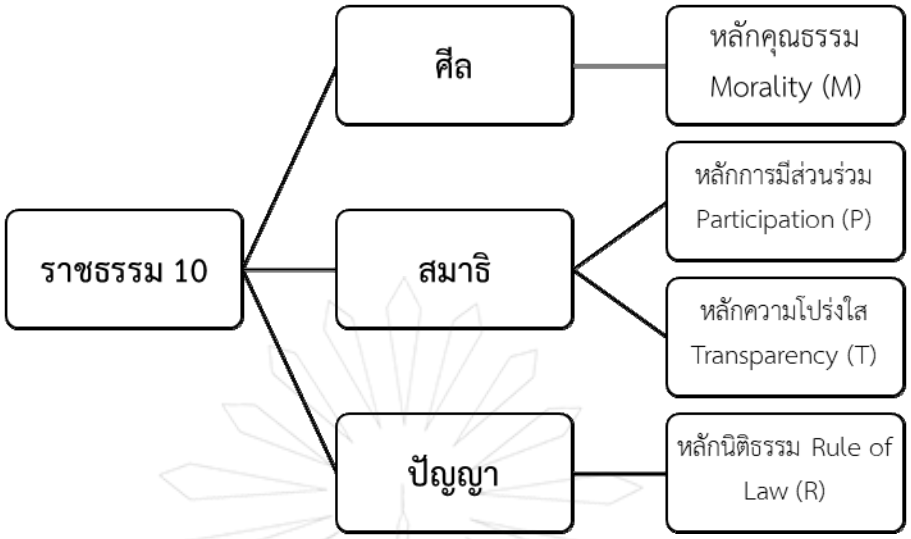
ดังนั้น ผู้นำชุมชนผู้ประกอบด้วยหลักจริยธรรมเชิงพุทธดังกล่าวข้างต้น จึงจัดว่าได้ใช้บทบาทสำคัญตามหลักคุณธรรมในการสร้างชุมชนให้เกิดความสมดุลและมีความเป็นรูปธรรม และสร้างสังคมแห่งความโปร่งใส จะช่วยสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน

3) หมวดปัญญา = Paññā (P) จากการให้ข้อมูลสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลคล้ายๆ กันว่า

อวิโรธนะ (เที่ยงธรรม) คือการที่ผู้นำชุมชนยึดมั่นในธรรม ความเที่ยงธรรม และความถูกต้องเป็นที่ตั้ง เพราะการที่ผู้นำยึดหลักความถูกต้องเป็นที่ตั้ง ถือว่าเป็นคุณธรรมและเป็นหลักการทางการบริหารที่สำคัญ และสามารถนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆ อาทิเช่น การบริหารองค์กร การนำทีม หรือการปฏิบัติในตำแหน่งนายกหรือผู้นำทางการเมือง หลักการนี้ หากผู้นำชุมชนยึดมั่นในความถูกต้องและปฏิบัติตามค่านิยมที่ถูกต้องอย่างเสมอภาค และให้ความสำคัญกับความเที่ยงธรรม โดยทำตามกฎหมายและจรรยาบรรณทางอาชีพ ซึ่งมีผลต่อการบริหารทรัพยากรและการตัดสินใจ ทั้งนี้ การที่ผู้นำชุมชนยึดหลักความถูกต้อง มีผลให้เกิดความเชื่อมั่นจากทีมหรือสมาชิกในชุมชน ซึ่งสามารถเสริมสร้างความเป็นธรรมและความรับผิดชอบในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างยุติธรรม นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความโปร่งใสและปราศจากการทุจริต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาและสร้างความสำเร็จ เพราะการยึดหลักความถูกต้องย่อมบ่งบอกถึงการตัดสินใจตามหลักการและมีมาตรฐานที่ถูกต้องโดยพิจารณาความเป็นที่จริง และไม่มีการทำผิดกฎหมาย หรือการละเมิดค่านิยมต่างๆ ทั้งที่เคยมีอยู่เดิมอันเป็นจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สังคมส่วนรวมได้ยึดถือปฏิบัติร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการที่ผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อความถูกต้อง ทำให้เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือสูงในสายงานหรือชุมชน ดังนั้น ในทางปฏิบัติผู้นำชุมชน จึงสามารถยึดหลักความถูกต้องได้โดยการแสดงความเป็นตัวอย่างให้ดูถึงความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตามกฎหมาย และการตัดสินใจที่มีเหตุผลและไม่ละเมิดความถูกต้อง จึงจัดว่าได้ใช้บทบาทสำคัญตามหลักนิติธรรม และตามหลักจารีต ประเพณี เพื่อสร้างชุมชนให้เกิดความสมดุลและมีความเป็นรูปธรรม และสร้างสังคมเกิดความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

จากข้อความในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองตามหลักราชธรรม 10 ของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้า ดูแลเอาใจใส่ และปกครองให้ชาวชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี รวมทั้งเป็นผู้ที่เผชิญกับสถานการณ์ของความขัดแย้งในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดอยู่ตลอดเวลา และมีบทบาทสำคัญในการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งและได้ทำหน้าที่ในการจัดการความขัดแย้งมาตลอด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น การแย่งแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก การรุกที่ป่าสงวน การขัดแย้งทางการเมือง และการ

ทะเลาะวิวาทกัน เป็นต้น จากอดีตจวบจนปัจจุบัน พบว่า ผู้นำชุมชน มักเป็นผู้ทรงอิทธิพล กล้าคิด กล้าทำ หรือไม่ก็เป็นผู้ที่มีฐานะดี เพราะสมาชิกในชุมชนจะได้เกรงใจ และเป็นที่เกรงขาม เมื่อสมาชิกในชุมชนเกิดความไม่เข้าใจกัน ทะเลาะกัน หรือขัดแย้งกันรุนแรง จนตกลงกันไม่ได้ ก็มักจะใช้ผู้ทรงอิทธิพลในชุมชน เป็นคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ย อาทิเช่น ในกรณีที่หญิง ชาย ที่เป็นคู่รักกัน มีการทำผิดประเวณี ก็มีการเชิญผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ของทั้งสองฝ่าย มาเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อทำการขอขมา หรือเรียกค่าเสียหายได้ ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงควรมีจริยธรรมทางการเมือง และดำรงตนอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักราชธรรม เป็นต้น โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหลักการปกครองบ้านเมืองได้ อาทิเช่น หลักภาวะผู้นำ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักนิติธรรม และหลักจารีตประเพณี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในทางการเมืองการปกครอง ซึ่งภายในบทบาทนี้มีหลายด้านที่มีผลต่อการพัฒนาและความเป็นอยู่ของชุมชนทั้งหมด โดยหลักการสร้างความเข้าใจและมีสัมพันธภาพ มุ่งเสริมสร้างความเข้าใจในหลายปัจจัยของชุมชน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในชุมชน โดยการเรียนรู้และฟังความคิดเห็นต่าง ๆ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมของทุกคนในชุมชน ส่งเสริมความยุติธรรมและความเท่าเทียม โดยผู้นำชุมชนจำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการสนับสนุนความยุติธรรมและความเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นในการกระทำทางการเมืองหรือการจัดสรรทรัพยากรในชุมชน โดยให้โอกาสและสิทธิอย่างเท่าเทียมกันทุกระดับ มีการสนับสนุนโอกาสในการศึกษาและพัฒนาทักษะทั้งในเชิงวิชาการและทักษะทางการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความยากจน ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการพัฒนาและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทั้งในการตัดสินใจทางการเมืองและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยสร้างพื้นที่ให้เห็นความคิดเห็นทุกระดับและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนจำต้องสนับสนุนการทำงานในรูปแบบที่โปร่งใสและเป็นประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำให้กระบวนการทางการเมืองเป็นที่เข้าใจของทุกคน ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่มีความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางการเมือง และการทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของทุกคนในชุมชนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป จากข้อความในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองตามหลักราชธรรม 10 ของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ดังกล่าวนั้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.7 แสดงจริยธรรมทางการเมืองตามหลักราชธรรม 10 ของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

4.2.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกันว่า จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธมักเกี่ยวข้องกับหลักธรรมและหลักปฏิบัติทางศีลธรรมที่ผู้นำชุมชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการและพัฒนาสังคม นอกจากธรรมจริยธรรมทางการเมืองที่เลือกทำตามพระพุทธศาสนา ยังสามารถพบเห็นหลักธรรมและปฏิบัติทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอื่นๆ ได้บ้าง เช่น ศาสนาที่มีผลในการบริหารราชการและนโยบายที่เชื่อถือถึงค่านิยม และจรรยาบรรณต่าง ๆ เป็นต้น และในที่นี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ คือ 1) หลักธรรมเชิงพุทธที่เน้นความเสมอภาค 2) หลักธรรมที่เน้นความเท่าเทียมและความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน 3) หลักธรรมที่เน้นความเคารพต่อความหลากหลาย และ 4) หลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญไปตามลำดับต่อไปนี้

1) หลักธรรมเชิงพุทธที่เน้นความเสมอภาค หลักธรรมเชิงพุทธที่เน้นความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการแบ่งปันทรัพยากรและโอกาสในสังคม เน้นการสร้างนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมและการเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้น อาทิเช่น การให้สวัสดิการ

ทางสังคม ได้แก่ หลักสาราณียธรรม 6 หรือวิธีสร้างความสามัคคี 6 ประการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สาราณียธรรม แปลว่า ธรรมอันเป็นไปเพื่อความระลึกถึงกันและกัน หมายถึง ธรรมอันเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันจนก่อเกิดเป็นความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังนั้นสาราณียธรรม ก็คือ วิธีสร้างความสามัคคีนั่นเอง การที่หมู่คณะหรือสังคมใดเกิดความแตกแยก มีปัญหาวุ่นวาย ก็เป็นเพราะว่าคนในหมู่คณะหรือสังคมเหล่านั้นละเลยหลักธรรมเรื่องความสามัคคี จึงทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาคือขาดความรัก ขาดความเมตตา อิจฉาริษยา นินทาว่าร้ายกัน เบียดเบียนและรังแกกัน เห็นแก่ตัวถืออภิสิทธิ์ อ้างอำนาจบาตรใหญ่ และมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ต่างคนต่างก็ถือความคิดของตนเป็นใหญ่อยู่ตลอดเวลาถ้าหากทุกคนในสังคมเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน เคารพในกฎกติกาเดียวกัน รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลาสังคมของเราก็จะมีความอบอุ่นและน่าอยู่เต็มเปียมไปด้วยความสุขสิ่งดังกล่าวมานี้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในสังคมเรื่องของความสามัคคีนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะในสังคมไว้ 6 ประการ จัดอยู่ในหมวดธรรมที่เรียกว่า สาราณียธรรม 6 ประการ ประกอบด้วย

(1) เมตตากายกรรม คือการสนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เช่นช่วยถือสิ่งของ ช่วยทำความสะอาดที่อยู่อาศัย หาอาหารให้รับประทาน ซักเสื้อผ้าให้ แสดงอาการกิริยาสุภาพต่อกัน มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เคารพนับถือกัน รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยกตนข่มท่าน มีสัมมาคารวะ ไม่ไปเบียดเบียนหรือใช้กำลังข่มเหงผู้อื่น ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(2) เมตตาวจีกรรม คือการพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกันในยามที่เพื่อนร่วมสังคมประสบกับความทุกข์ ความผิดหวัง หรือปัญหาต่าง ๆ ควรพูดแนะนำแต่สิ่งที่ดี แจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่ง อน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ กล่าววาจาสุภาพ ใช้วาจาที่แสดงความเคารพนับถือต่อกัน เจรจากันด้วยเหตุผล ด้วย ติปัญญา ไม่ใช้โทสะเป็นตัวนำ พูดอย่างมีจิตสำนึกในผลประโยชน์สุขร่วมกันพูดจาสร้างสรรค์ หากไม่มีความสามารถที่จะพูดแนะนำอะไรใครได้ ก็ไม่ควรพูดซ้ำเติม หรือนำไปนินทาว่าร้าย หรือกล่าวร้ายเสียดสีประชดประชันกัน ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลัง

(3) เมตตามโนกรรม คือการคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี มีความรักความเมตตาต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คิดพิจารณาวินิจฉัย คิดวางแผนต่าง ๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่คิดอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่คิดพยาบาท ไม่คิดผูกโกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้โอกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(4) สาธารณโภคี คือการที่ได้สิ่งใดมา ก็รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ยินดีแจกจ่ายให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมใช้บริโภคทั่วกัน รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ต่อกันด้วยความชอบธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามอัตภาพ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันอยู่เสมอตามโอกาสอันควร รู้จักเฉลี่ยแจกจ่ายสงเคราะห์ เช่น บริจาคอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องไม้เครื่องมือ ตลอดจนวิทยาการความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ เพื่อนมนุษย์ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันโดยไม่ทำลายระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อมวลมนุษย์ มุ่งช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่ตระหนี่ ไม่ขี้เหนียว ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว ไม่เอารัดเอาเปรียบใคร แม้จะมีช่องทางให้ทำได้ก็ตาม

(5) สีลสามัญญตา คือมีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่บ้าอำนาจ หรือถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆทั้งปวง ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการของหมู่คณะอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

(6) ทิฏฐิสามัญญตา คือ การที่มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ต้องรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง ของสังคมโดยรวมบ้าง เมื่อความคิดเห็นของตัวเองแตกต่างจากคนหมู่มาก ก็ต้องหันมาพิจารณาดูตัวเอง ปรับมุมมอง ทัศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก เรียกว่ารู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ไม่สร้างข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล ต้องมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของแต่ละบุคคล ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2) หลักธรรมที่เน้นความเท่าเทียมและความเคารพต่อสิทธิมนุษยชน หลักธรรมที่เน้นความเท่าเทียมและความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนทุกคน การสร้างนโยบายที่เป็นมิตรต่อสิทธิมนุษยชนและปกป้องความเสรีภาพของบุคคลได้แก่เบญจศีลและเบญจธรรม เป็นธรรมคู่กัน คนที่มีเบญจธรรมจึงจะเป็นผู้มีเบญจศีล ซึ่งหากคนมีศีลและธรรมดังกล่าวแล้ว จะเว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ จะทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

3) หลักธรรมที่เน้นความเคารพต่อความหลากหลาย หลักธรรมที่เน้นความเคารพต่อความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม การสร้างนโยบายที่ส่งเสริมความเข้าใจและความสันติสุขร่วมกันในสังคมที่หลากหลายหลักธรรมที่เน้นความเคารพต่อความหลากหลายมีการยกย่องความแตกต่างในมิติต่าง ๆ ของสังคม เช่น พรหมวิหาร 4 หลักธรรมสำหรับผู้นำ และพรหมวิหาร 4 ยังเป็น

ตัวอย่างของหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้ปกครอง ผู้นำ และหัวหน้างานหน่วยต่างๆ ได้ เนื่องจากหากนำหลักพรหมวิหาร 4 มาบริหารองค์กร และบุคลากรแล้ว นอกจากจะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุข ยังช่วยให้บรรยากาศในสถานที่ทำงาน น่าทำงานยิ่งขึ้นอีกด้วย โดยสามารถยกตัวอย่างพรหมวิหาร 4 ที่ใช้เป็นธรรมะประจำใจสำหรับการบริหารงาน ได้แก่ 1) เมตตาหัวหน้าเอาใส่ใจ ดูแล สนับสนุนการทำงานของลูกน้อง ให้คำแนะนำด้วยความเมตตา และปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขด้านการทำงาน 2) กรุณา หากการทำงานเกิดอุปสรรค หัวหน้าควรสอบถามปัญหา ชี้แนะแนวทางแก้ไข ไม่ปล่อยให้ลูกน้องแก้ปัญหาอย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง 3) มุทิตา เมื่อลูกน้องประสบความสำเร็จในเรื่องงาน หรือเรื่องต่างๆ ควรแสดงความยินดีด้วยความจริงใจ เพื่อให้ลูกน้องเห็นถึงความใส่ใจที่มีต่อพวกเขา และ 4) อุเบกขา การรู้จักวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงาน ไม่เอนเอียง ให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกัน การยอมรับและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา หรือวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้ ธรรมชาติของหลักธรรมนี้ จึงทำให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ร่วมกันได้โดยไม่มีการละเมิดหรือทำให้รู้สึกถูกแบ่งแยกเนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือลักษณะทางสีผิว เป้าหมายของหลักธรรมนี้คือการสร้างสังคมที่ร่วมเป็นหนึ่ง ที่มีความเคารพและรับฟังต่อความหลากหลายทุกประการ เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรม ยุติธรรม และร่วมรักษาความสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกันในสังคมนี้

4) หลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม หลักธรรมที่เน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม คือการสร้างนโยบายที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอิทัปปัจจยตา กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเกี่ยวกับกฎธรรมชาติ หรือหลักความจริงที่มีอยู่ตามกฎธรรมชาติที่ไม่มีใครสร้างหรือดลบันดาล ดังนั้น จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ ด้านหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเชิงปฏิบัติและนโยบาย อาจจะเน้นการผสมผสานหลักธรรมจากหลายศาสนาและแนวคิดเพื่อสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนและมีความเท่าเทียมกันในทุกด้าน

จากข้อความในประเด็นด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนที่เน้นยึดจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและสามารถทำให้ผู้คนในชุมชนมีชีวิตที่เต็มไปด้วยความสุขและความสงบสุข เพราะผู้นำเชิงพุทธที่มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำนั้นจำต้องตระหนักถึงหลักการและคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องทางจริยธรรมและธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทหลายประการที่ผู้นำชุมชนจำต้องปฏิบัติ อาทิเช่น การส่งเสริมจริยธรรมและธรรมชาติในการดำเนินชีวิต การส่งเสริมคุณค่าทางศีลธรรมและการปฏิบัติ

ตามที่พระพุทธเจ้าสอนในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่นการทำบุญ การทำทาน การพึ่งตนเอง และคนรอบข้างในทางที่ทำให้ชุมชนสร้างแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความสงบสุข การที่ผู้นำชุมชนเชื่อในพุทธศาสนา มีการส่งเสริมกิจกรรมทางศีลธรรม เช่น การทำสวดมนต์ การศึกษาธรรมะ และกิจกรรมทางธรรมชาติที่เน้นให้ผู้คนได้รับประสบการณ์ทางจิตใจที่ดี มีการสนับสนุนคุณลักษณะของความเท่าเทียมและความเอื้อเฟื้อที่สำคัญในสังคม มีบทบาทในการให้คำปรึกษาและแนะนำทางจิตวิทยา ในการช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตของสมาชิกในชุมชน การสนับสนุนการแก้ไขขัดแย้งทางการเมือง คือการที่ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการช่วยสร้างการแก้ไขขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นไปอย่างสันติสุข โดยการสนับสนุนการสร้างความเข้าใจและการหาทางออกที่เป็นธรรมและสร้างความสันติสุขในชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสังคมที่เต็มไปด้วยความสงบสุข ให้การแนะนำ และส่งเสริมคุณค่าทางศีลธรรมที่สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.3 ผลการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่นนั้น มีประเด็นสาระสำคัญ 2 ประเด็น อันประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น และ 2) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสรุปประเด็นสาระสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.3.1 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นด้านการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกันว่า การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธนั้น เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณค่าและความเป็นไปได้ที่ดีขึ้นในระดับชุมชนท้องถิ่น มีหลายแนวทางเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ที่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน รวมถึงองค์กร ในท้องที่ และท้องถิ่นสามารถดำเนินการเพื่อพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดำเนินชีวิตไปด้วยสันติสุข สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม 3) พฤติกรรมทางการเมือง และ 4) ความน่าเชื่อถือทางการเมือง ดังจะนำเสนอเนื้อหาสาระสำคัญไปตามลำดับ ต่อไปนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกัน พบว่า

(1) การลงสมัครรับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนทางการเมือง คือการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน เพราะเป็นระบอบการปกครองที่ยอมรับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจปกครองประเทศอย่างทั่วถึง และมีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง แต่ในทางปฏิบัติประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้าไปร่วมปกครองประเทศได้ทั้งหมด จึงต้องใช้วิธีเลือกตัวแทนเข้าไปดำเนินการแทน สำหรับประเทศไทยการเลือกตั้งผู้แทนประชาชนในระดับชาติ ได้แก่ การเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกสมาชิกวุฒิสภา เพื่อทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัตินั้นคือการออกกฎหมายต่าง ๆ ในการปกครองประเทศ และเลือกสรรบุคคลจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นผู้นำคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดิน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจึงเป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศอย่างเสมอภาค

(2) การให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือการให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิเสรีภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในสังคมและระบบการปกครองทั่วโลก เรื่องนี้ได้รับการเน้นมากในหลายประการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นอย่างที่ควรและเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจความเท่าเทียมและปฏิบัติตามกฎหมายการให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพหมายถึงการสร้างสภาวะที่ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยกหรือลดความสามารถของบุคคลหนึ่งๆ เพื่อความเป็นธรรมและปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นธรรมเสรีภาพในการแสดงออกการให้ความสำคัญต่อเสรีภาพในการแสดงออกหมายถึงการให้โอกาสให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น และมีเสรีภาพในการแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องราวหรือความคิดที่ตนเองเชื่อ โดยไม่มีการละเมิดหรือลบเลือนสิทธิในการตัดสินใจการให้ความสำคัญต่อสิทธิในการตัดสินใจหมายถึงสิทธิของบุคคลในการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเรื่องการทำงาน, การศึกษา, และเรื่องสุขภาพเสรีภาพในการต่อต้านกำลังอำนาจการให้ความสำคัญต่อเสรีภาพในการต่อต้านกำลังอำนาจหมายถึงการมีสิทธิและเสรีภาพในการต่อต้านการละเมิดสิทธิและการกระทำที่ไม่ถูกต้องจากกำลังอำนาจการมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าการให้ความสำคัญต่อเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสภาวะที่ปลอดภัยและมีความมั่นคง ซึ่งจะส่งผลต่อการเจริญก้าวหน้าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมการให้ความสำคัญต่อเรื่องสิทธิเสรีภาพมีผลกระทบทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมทั้งหมด ซึ่งจะช่วยในการสร้างสังคมที่เป็นอย่างที่ควร และเป็นพื้นที่ที่ทุกคนมีโอกาสและสิทธิในการพัฒนาตนเองและชุมชนของตน

ทั้งนี้ สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง ทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการ คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสนธิสัญญาระหว่างประเทศ .ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หมายถึง คุณสมบัติ จิตใจ สิทธิเฉพาะตัวที่พึงสงวนของมนุษย์ทุกคน และรักษาไว้มิให้บุคคลอื่นมาล่วงละเมิดได้ การถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการคุ้มครองและได้รับความยุติธรรมจากรัฐสาเหตุที่มนุษย์ต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เกิดจากมนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้วย่อมมีสิทธิในตัวเอง มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์มีเกียรติภูมิที่เกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนเกิดมามีฐานะไม่เท่าเทียมกัน หลักการสำคัญที่สุดของสิทธิมนุษยชน คือ มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ และกำหนดให้รัฐบาล ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐดำเนินการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนทุกคน

(3) การส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีการมีส่วนร่วมและมีการเลือกตั้งที่เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนนี้สามารถทำได้โดยมีกิจกรรมและมีวิธีการต่างให้ข้อมูลที่ถูกต้องและโปร่งใสเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น การแจ้งเตือนวันเลือกตั้ง, ความสำคัญของการเลือกตั้ง, และข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครทั้งหมด เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเพียงพอเพื่อตัดสินใจได้ดีขึ้นการอบรมและการพัฒนาทักษะจัดกิจกรรมอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเลือกตั้ง เช่น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย, การอ่านและการเขียน, และการโต้แย้ง เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนการสนับสนุนการลงทะเบียนเลือกตั้งส่งเสริมให้คนที่มีสิทธิเลือกตั้งทุกระดับอายุลงทะเบียนให้เสร็จสมบูรณ์ และให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการลงทะเบียนในพื้นที่ของตนการจัดทำสื่อและโปรโมชั่นการใช้สื่อต่าง ๆ เช่นโปสเตอร์, วิดีโอ, และโฆษณาเพื่อสร้างความตั้งใจและสนใจในการเข้าร่วมการเลือกตั้งการส่งเสริมการเข้าร่วมสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วมเลือกตั้งโดยให้แรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสังคม การสนับสนุนกระบวนการเลือกตั้งจัดตั้งศูนย์รับส่งผลตัวเลือกเลือกตั้ง, สนับสนุนผู้บริหารท้องถิ่นในการดำเนินการ, และสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองเพื่อการเลือกตั้งที่เพื่อนร่วมชาติการให้สิทธิและการป้องกันการละเมิดให้ความเคารพสิทธิและการป้องกันการละเมิดในการเลือกตั้ง, เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจที่จะเข้าร่วมโดยไม่กังวลการทำกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งของตนเองและสนับสนุนในการเข้าร่วมในกระบวนการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

จากข้อความในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านหลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งการเลือกตั้งเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคน ที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เพื่อไปทำหน้าที่คัดเลือกตัวแทนของตนเข้าไปออกกฎหมายและเข้าไปบริหารประเทศ ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และทำให้การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งได้ นั่นคือ สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง แจ้งเหตุหรือเบาะแสการทุจริตซื้อสิทธิขายเสียงใช้สิทธิเลือกตั้งโดยพร้อมเพรียงร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งโดยเป็นสมาชิกหรืออาสาสมัครขององค์การเอกชนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองให้ตรวจสอบการเลือกตั้งร่วมเป็นเจ้าหน้าที่จัดการเลือกตั้งในระดับต่างๆ เช่น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนน กรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นต้น

2) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกัน พบว่า

(1) การเป็นผู้ชี้แนะและชี้นำทางการเมือง คือการเป็นผู้ชี้แนะและชี้นำทางการเมืองเป็นบทบาทที่มีความสำคัญในการสร้างทิศทางและการพัฒนาทางการเมืองในสังคมศึกษาและเข้าใจสภาพการเมือง การเข้าใจสภาพการเมืองในระดับท้องถิ่น ประเทศ และระดับนานาชาติเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น การสร้างวิสัยทัศน์และพันธกิจกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและพันธกิจที่เน้นไปที่การพัฒนาทางการเมืองและการเสริมสร้างสังคมที่ยั่งยืนและยังดูแลถึงความเป็นส่วนตัวของประชาชนการสร้างทีมงานที่แข็งแกร่งผู้ชี้นำทางการเมืองควรสร้างทีมงานที่มีความสามารถและมีความประพฤติสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพการสื่อสารที่ดีการสื่อสารเป็นสิ่งที่สำคัญในการเป็นผู้ชี้แนะ ต้องสามารถสื่อสารอย่างชัดเจนและเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและได้รับข้อมูลที่ถูกต้องการทำความเข้าใจและรับฟังการทำความเข้าใจความต้องการและปัญหาของประชาชน เป็นพื้นฐานที่สำคัญ เพื่อให้สามารถพัฒนานโยบายและมีการตอบสนองที่เหมาะสมต่อความต้องการของสังคมความโปร่งใสและปฏิบัติตามกฎหมายการดำเนินการทางการเมืองควรเป็นไปตามหลักการปฏิบัติทางกฎหมาย และควรมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในประชาชนการสนับสนุนการมีส่วนร่วมการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการการตัดสินใจการแก้ไขขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์การชี้นำในการแก้ไขขัดแย้งควรเน้นไปที่วิธีการที่สร้างสรรค์และสามารถพิทักษ์สิทธิและความเป็นธรรมได้ความรับผิดชอบสูงสุดผู้ชี้นำ

ทางการเมืองควรมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินการทั้งหมด และต้องยินยอมรับผิดชอบในกรณีที่มีข้อผิดพลาดหรือปัญหาเกิดขึ้นการสร้างนโยบายและมาตรการที่ยั่งยืนการพัฒนานโยบายและมาตรการที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปล

(2) การเชื่อมสมานความขัดแย้งทางการเมือง คือการเชื่อมโยงกับการขัดแย้งทางการเมืองเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีมิติมากมาย ดังนั้นการพิจารณาด้านนี้ต้องพิจารณาหลายปัจจัยที่มีผลต่อมิติต่าง ๆ ของการเชื่อมโยงนี้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับการขัดแย้งทางการเมือง การสื่อสารสามารถสร้างความเข้าใจหรือสร้างความขัดแย้งได้ขึ้นอยู่กับวิธีการเผยแพร่ข้อมูลและการแสดงผลข่าวของสื่อมวลชนสังคมออนไลน์และโซเชียลมีเดีย มีบทบาทในการเชื่อมโยงและสร้างความขัดแย้งทางการเมือง การแพร่กระจายข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือการสร้างความแตกแยกผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์อาจส่งผลต่อสังคมการเชื่อมโยงทางสังคมสังคมที่มีความหลากหลายและการเชื่อมโยงทางสังคมที่แข็งแกร่งสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง แต่ในทางตรงกลับกัน การแบ่งแยกทางสังคมอาจทำให้มีความขัดแย้งเพิ่มขึ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนการเชื่อมโยงกับการขัดแย้งทางการเมืองสามารถเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง การมีเสียงส่วนรวมสามารถช่วยลดความขัดแย้งได้การประกาศความเห็นการเชื่อมโยงกับการขัดแย้งทางการเมืองมักมีการประกาศความเห็นจากบุคคลทางการเมือง แต่ละฝ่ายมักมีแนวคิดและวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกัน การที่ประชาชนประกาศความเห็นและมีการโต้แย้งสร้างการขัดแย้งความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจสามารถทำให้มีความขัดแย้งทางการเมือง เช่น การแบ่งแยกข้อได้เสียของระบบเศรษฐกิจ หรือการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมการเชื่อมโยงกับการขัดแย้งทางการเมืองมีความหลากหลายและซับซ้อน การตระหนักถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเชื่อมโยงนี้สามารถช่วยในการพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาและสร้างสภาพแวดล้อมที่สามารถยับยั้งความขัดแย้งทางการเมืองได้

(4) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ คือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจและการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศหรือกลุ่มชุมชนที่แตกต่างกันความเข้าใจกันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการลดข้อพิพาท. การสื่อสารที่ชัดเจนและเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องสามารถช่วยให้คนทั้งสองฝ่ายเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของฝ่ายตรงข้ามได้มากขึ้นสร้างช่องทางเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ร่วมกัน. การจัดกิจกรรมหรืออีเวนต์ที่เน้นการสร้างความเข้าใจและการทำงานร่วมกันสามารถช่วยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีการให้ความเห็นจากทั้งสองฝ่ายและการรับฟังความคิดเห็นของกันเป็นสิ่งสำคัญ. การสร้างพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะช่วยให้เกิดการเข้าใจและความตกลงได้มากขึ้นการพัฒนานโยบายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความเชื่อมโยง

ของทั้งสองฝ่าย. การนำเสนอและพิจารณาวิธีการที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถช่วยในการลดข้อพิพาทการสร้างเครือข่ายระยะยาวที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งในทุกด้านการมีพันธมิตรทางการเมือง, เศรษฐกิจ, และสังคมสามารถช่วยลดข้อขัดแย้งและเพิ่มโอกาสในการทำงานร่วมกันการให้ความสำคัญแก่สิทธิและความเป็นธรรมการรับรู้ถึงสิทธิและความเป็นธรรมของทุกฝ่ายมีความสำคัญการประเมินผลกระทบต่อทุกกลุ่มคนและการแก้ไขปัญหาที่มีต่อสิทธิและความเป็นธรรมสามารถช่วยในการลดข้อพิพาทการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ต้องการความพยายามจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและสร้างพื้นที่ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อความในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเป็นสังคมที่ยั่งยืนและเจริญรุ่งเรืองได้ ผู้นำชุมชนที่มีสภาพความรับผิดชอบที่แข็งแกร่งสามารถมีผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น เพราะการที่ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับทิศทางและเป้าหมายของชุมชน สามารถกำหนดและนำทางให้กับสมาชิกในการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน และการสร้างภูมิลำเนาสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญรุ่งเรืองของชุมชนสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานที่เสริมสร้างการสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาทักษะของชุมชนสนับสนุนโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการและความเป็นไปได้ของชุมชนความประทับใจและการเชื่อมโยงสามารถสร้างความเชื่อมโยงและความไว้วางใจในชุมชนให้ความสนับสนุนแก่กลุ่มและองค์กรที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนการรับฟังและการสื่อสารฟังกฎหมายและความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนสามารถสื่อสารอย่างชัดเจนและทำให้สมาชิกเข้าใจเป้าหมายและกิจกรรมการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพตัดสินใจและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาและสนับสนุนโครงการสามารถจัดการทรัพยากรทั้งทางทัศนศึกษาและการเงินให้เกิดผลการสร้างความร่วมมือสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนสร้างระบบการทำงานที่ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในชุมชนผู้นำชุมชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนและเป็นที่พึ่งของสมาชิกทุกคนในชุมชน

3) ด้านพฤติกรรมทางการเมือง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกัน พบว่า

(1) การมีจิตสาธารณะช่วยเหลือกิจการบ้านเมือง คือการมีจิตสาธารณะช่วยเหลือกิจการบ้านเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเจริญรุ่งเรืองและมีความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจ ภายในที่สุด การสนับสนุนและกระตุ้นกิจการบ้านเมืองสามารถเป็นประโยชน์ไม่เพียงแต่ต่อธุรกิจเอง แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาทั่วไปของชุมชนและเมืองท้องถิ่นด้วยส่งเสริม

การศึกษาและพัฒนาทักษะการสนับสนุนโครงการศึกษาและการพัฒนาทักษะในระดับท้องถิ่นช่วยสร้างแรงงานที่มีความรู้และทักษะที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มธุรกิจบ้านเมืองการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพในชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรืองมากขึ้น นี่คือบางวิธีที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพในชุมชนสนับสนุนโรงเรียนและสถานศึกษาในชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสที่จะเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการศึกษา เช่น การให้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนและการเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การนำเสนอการศึกษาที่มีความหลากหลาย เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีความท้าทายโครงการการฝึกอาชีพสนับสนุนโครงการการฝึกอาชีพหรือการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานในชุมชน โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับตลาดแรงงานท้องถิ่นสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางศิลปะและงานฝีมือที่เป็นที่ต้องการในชุมชน โดยส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสร้างพื้นที่ที่เปิดกว้างให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดสาธารณะหรือที่จัดกิจกรรมวิชาการสนับสนุนโครงการการศึกษาตลอดชีวิตที่ช่วยในการพัฒนาทักษะอาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตการสร้างพันธมิตรกับภาคเอกชนและองค์กรการทำงานร่วมกับภาคเอกชนและองค์กรท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนโครงการการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพในชุมชนการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพในชุมชนมีผลที่สำคัญต่อการเพิ่มพลังในด้านการศึกษาและทำให้ชุมชนเจริญรุ่งเรืองมีคุณภาพมากขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากนี้ การสนับสนุนโครงการสังคม การมีจิตสาธารณะช่วยเหลือกิจการบ้านเมืองยังสามารถช่วยสนับสนุนโครงการที่มีประโยชน์ต่อสังคม เช่น โครงการสิ่งแวดล้อม โครงการสาธารณสุข และโครงการส่งเสริมความเท่าเทียมการมีจิตสาธารณะช่วยเหลือกิจการบ้านเมืองมีผลที่กว้างขวางและสามารถสร้างภูมิปัญญาชุมชนและสังคมที่มีความยั่งยืนได้ในระยะยาวการมีจิตสาธารณะช่วยเหลือกิจการบ้านเมืองเป็นแนวคิดหรือการกระทำที่เน้นไปที่การส่งเสริมความเป็นส่วนรวมและความเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนที่อยู่รอบๆ คนในสังคมมีหน้าที่ร่วมมือกันเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมความเจริญของกิจการและชุมชนในพื้นที่นั้น ๆการสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจท้องถิ่นช่วยให้ท้องถิ่นมีโอกาสเจริญเติบโตมากขึ้น ซึ่งทำให้มีการสร้างงานทำและเพิ่มรายได้ในชุมชนการแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่น และสินค้าหรือบริการที่มีที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างตลาดในท้องถิ่นเองการสนับสนุนโครงการการศึกษาและอบรมที่เน้นทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท้องถิ่น เพื่อเสริมความสามารถของประชากรท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจการสร้างพื้นที่สาธารณะการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไป เช่น พื้นที่สาธารณะ

สวนสาธารณะ หรือที่พักอาศัย เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและเชิดชูคุณค่าท้องถิ่นการส่งเสริมโครงการที่เน้นการอนุรักษ์และให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งสามารถช่วยให้กิจการและชุมชนมีการดำเนินการที่ยั่งยืนการส่งเสริมความรับผิดชอบทางสังคมส่งเสริมความรับผิดชอบทางสังคมในท้องถิ่น การสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคมการมีจิตสาธารณะช่วยเหลือกิจการบ้านเมืองมีผลทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนที่มีจิตสาธารณะแข็งแกร่งมักจะมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน

(2) การเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดี ที่มีบุคลิกภาพเหมาะสมแก่ความเป็นผู้นำชุมชน คือการเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดีและมีบุคลิกภาพเหมาะสมแก่ความเป็นผู้นำชุมชนมีคุณสมบัติและพฤติกรรมหลายประการที่สำคัญ ศักยภาพในการประสานงานผู้นำทางการเมืองที่ดีต้องมีความสามารถในการประสานงานกับสมาชิกในชุมชนและส่งเสริมความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เติบโต ภูมิใจทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้นำทางการเมืองควรมีความภูมิใจในชุมชนของตนและสนับสนุนในการสร้างเสริมสร้างความเชื่อมั่นในชุมชน การฟังและเข้าใจ ผู้นำควรเปิดรับข้อมูลและเข้าใจความต้องการและปัญหาของชุมชน การฟังความคิดเห็นและแนวคิดจากสมาชิกชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ความเป็นธรรมการดำเนินชีวิตอย่างซื่อสัตย์และยุติธรรมเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ผู้นำได้รับความเคารพและได้รับการไว้วางใจจากสมาชิกชุมชนความพร้อมที่จะเรียนรู้และปรับตัวผู้นำทางการเมืองที่ดีต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตัวเองและเรียนรู้จากประสบการณ์ เขาควรพร้อมที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและทำการปรับปรุงตนเองอยู่เสมอการสร้างสรรค์และแนะนำแนวทางการดำเนินงานผู้นำควรมีความสามารถในการสร้างแนวทางการดำเนินงานที่สามารถพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นการเป็นตัวอย่างที่ดีผู้นำควรเป็นตัวอย่างที่ดีในทุกด้าน ไม่เพียงแต่ในการทำงานและการบริหารการดำเนินงาน แต่ยังในทางศีลธรรมและจิตใจการสร้างสัมพันธภาพผู้นำควรสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกทั้งหมดในชุมชนการเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดีไม่ได้หมายความถึงการมีอำนาจและความเสนอแนะในการดำเนินงาน แต่ยังเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อชุมชนและความมุ่งมั่นที่จะสร้างสิ่งดีๆ ให้กับชุมชนในทุกระดับ

(3) การแสดงออกทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยยุคปัจจุบันนี้ คือการแสดงออกทางการเมืองในยุคปัจจุบันได้รับผลกระทบจากต้นแบบประชาธิปไตยที่มีการเปลี่ยนแปลงและเป็นหลายมิติ เนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารที่เป็นมิตรต่อการเชื่อมต่อของประชาชนมีอิทธิพลมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้เทคโนโลยีในการแสดงออกทางการเมือง การใช้โซเชียลมีเดียและพื้นที่ออนไลน์เป็นช่องทางสำคัญในการแสดงออกทางการเมืองเป็นทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการพูดคุยระหว่างประชาชน นอกจากนี้ยังมีการใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้ในการแถลงการณ์ทางการเมืองและการแก้ไขปัญหาทางสังคมการให้ข้อมูลผ่าน

สื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาก เครื่องมือสื่อมีเดียและการสร้างเนื้อหามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของข่าว, วิดีโอ, และภาพถ่าย ประชาชนมีบทบาทในการแสดงออกทางการเมืองไม่เพียงแค่การแสดงความคิดเห็น แต่ยังเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสังคม นี้สามารถเป็นผ่านการออกความเห็น, การรวมตัวกันในกิจกรรม, หรือการสนับสนุนความเปลี่ยนแปลงทางนโยบายการใช้เทคโนโลยี Blockchain และการเลือกตั้งออนไลน์: เทคโนโลยี Blockchain ถูกนำมาใช้ในบางที่เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในกระบวนการเลือกตั้ง การเลือกตั้งออนไลน์ก็เป็นทางเลือกที่มีอิทธิพลมากขึ้นในบางท้องที่ การมีส่วนร่วมของกลุ่มนักศึกษาและเยาวชนนักศึกษาและเยาวชนมีบทบาทที่สำคัญในการแสดงออกทางการเมือง โดยเฉพาะในการที่เริ่มต้นและเข้าร่วมในการเรียกร้องสิทธิและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองการแสดงออกทางการเมืองในยุคปัจจุบันมีความหลากหลายและถูกพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัยเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยในการสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง

จากข้อความในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมทางการเมืองนั้น มีหลายแง่มุมและปัจจัยที่สามารถมีผลต่อเชิงปฏิบัติและนโยบายทางการเมือง นอกจากปัจจัยทางสังคม ทางประวัติศาสตร์ และสภาพเศรษฐกิจ ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมทางการเมือง ดังนี้ การศึกษาและการท่องเที่ยวระดับการศึกษามีผลต่อความเข้าใจและมุ่งมั่นในการเมือง คนที่มีการศึกษาสูงอาจมีความเข้าใจทางการเมืองมากขึ้นและมีโอกาสที่จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การท่องเที่ยวก็อาจมีผลต่อการเปิดโอกาสให้กับคนที่ได้พบปะและเรียนรู้จากประสบการณ์ทางการเมืองต่างๆสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมทางการเมือง การที่สื่อมวลชนสร้างความรู้และมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชนประสบการณ์ส่วนบุคคลประสบการณ์ส่วนบุคคลกับระบบการเมืองที่แตกต่างกันอาจมีผลต่อวิธีการคิดของบุคคล การผ่านประสบการณ์ทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ส่วนตัวอาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างความเชื่อ ศาสนาและค่านิยมความเชื่อทางศาสนาและค่านิยมส่วนบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง บางครั้งความเชื่อนี้สามารถเป็นแรงจูงใจในการรับสถานการณ์ทางการเมืองหรือการเลือกตั้งการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีการเข้าถึงข้อมูลที่มีคุณภาพและเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่มีผลต่อการเกิดการเข้าใจและความตั้งใจทางการเมือง การให้สิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลทำให้ประชาชนสามารถเป็นผู้ตัดสินใจด้านการเมืองได้ดีขึ้นภูมิปัญญาท้องถิ่นความเข้าใจและการปฏิบัติต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง บางครั้งปัจจัยท้องถิ่นอาจมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยทางสังคมหรือการเมืองที่ระบบบริหารการเมืองรวมถึงการเข้าใจและการตอบสนองต่อปัจจัยเหล่านี้สามารถช่วยในการเข้าใจ

พฤติกรรมทางการเมืองและนโยบายที่ปฏิบัติได้ในทุกวันที่พบเห็นในสังคม การทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองช่วยให้สามารถวางแผนนโยบายและการดำเนินงานทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลไว้อย่างคล้ายคลึงกัน พบว่า

(1) การสร้างให้เกิดการยอมรับทางการเมืองจากประชาชน คือการสร้างความยอมรับทางการเมืองจากประชาชน เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกันและมีความเป็นธรรม การสร้างการมีส่วนร่วม ประชาชนควรได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการอภิปรายหรือการเลือกตั้ง. นอกจากนี้, การให้ความเป็นธรรมในการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมสามารถช่วยเพิ่มความยอมรับจากประชาชนการเผยแพร่ข้อมูลและความโปร่งใสการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง, โปร่งใส, และทำให้เข้าใจง่ายถึงนโยบายและการกระทำทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจจากประชาชนการส่งเสริมการศึกษาการส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองและสังคมช่วยเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการทางการเมือง และทำให้ประชาชนมีทักษะในการมีส่วนร่วมและเข้าใจการตัดสินใจทางการเมืองการฟังเสียงของประชาชนการตอบรับต่อความคิดเห็นและความพึงพอใจของประชาชน เช่น การจัดทำการสำรวจความคิดเห็น, การจัดประชุมสาธารณะ, และการเปิดโอกาสให้กับประชาชนเพื่อแสดงความคิดเห็นการสร้างการต่อรองการสร้างพื้นที่ที่เป็นกลางและเปิดโอกาสให้คนทุกคนมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการต่อรองและการแก้ไขข้อขัดแย้งการสานต่อรองเป็นสิ่งสำคัญที่จะเสริมสร้างความยอมรับการสร้างการมีวินัยรับฟังการที่นักการเมืองและหน่วยงานทางการเมืองมีวินัยในการรับฟังความคิดเห็นและความคิดต่าง, จะช่วยสร้างความเข้าใจและความรับผิดชอบการทำในทางนี้จะช่วยสร้างระบบการเมืองที่มีความยอมรับและเป็นธรรมต่อประชาชนได้มากขึ้น. การสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจจากประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่แข็งแกร่งและยั่งยืน

(2) การทำตามกฎหมายที่ถูกต้อง คือการทำตามกฎหมายเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินชีวิตทั่วไปของบุคคล การทำตามกฎหมายช่วยให้สังคมมีความสงบ ปลอดภัย และเป็นระบบตามลำดับที่ถูกต้อง ศึกษาและทำความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคน ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงาน, กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการธุรกิจ, หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เข้าใจกฎหมายช่วยให้คุณสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้องปฏิบัติตามกฎหมายทันทีไม่ว่าจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจราจร, การเสพยา, หรือประการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง, จงปฏิบัติตามกฎหมายทันทีเมื่อมีโอกาสโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาใช้บริการทางกฎหมายหากมีคำถามหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับกฎหมาย, ให้คุณปรึกษากับทนายความหรือผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย เพื่อให้คุณได้

คำปรึกษาที่ถูกต้องในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการขับขี่, รักษาตัวและรถของคุณตามกฎหมาย เช่น การใส่หมวกนิรภัย, การใช้ที่จอดที่ถูกต้อง, และปฏิบัติตามกฎจราจรหลีกเลี่ยงการละเมิดกฎเลขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่, สิทธิบัตร, หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ถูกต้องในสถานที่ทำงานหรือที่เกี่ยวข้องอ่านและเข้าใจเอกสารทางกฎหมายการอ่านและเข้าใจเอกสารทางกฎหมาย เช่น สัญญานโยบายและเอกสารทางกฎหมายอื่น ๆ ช่วยให้คุณทราบถึงสิทธิและความรับผิดชอบการปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนควรทำเพื่อสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและเป็นระบบตามลำดับที่ดี

(3) การเป็นผู้ประนีประนอมทางสังคม โดยการใช้อำนาจที่เป็นธรรม คือการที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ประนีประนอม กล่าวคือบุคคลหรือคณะบุคคลที่แต่งตั้งมาเพื่อให้มีอำนาจในการดำเนินการไกล่เกลี่ย และระงับข้อพิพาทนั้นๆ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของประเด็นที่เกิดข้อพิพาทบุคคลนั้นและความพอใจของคู่ความเท่าที่จะพึงกระทำได้ โดยหลักแล้วผู้ประนีประนอมจะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยและดำเนินการเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีใดคดีหนึ่ง แต่ไม่ได้มีหน้าที่ตัดสินชี้ขาด ทำให้การคัดเลือกผู้ประนีประนอมจะต้องคำนึงถึงคุณสมบัติและความเหมาะสม ทำให้ศาลยุติธรรมได้จัดทำประมวลจริยธรรมผู้ประนีประนอมขึ้นมา เพื่อแนะนำว่าผู้ประนีประนอมควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติอย่างไรทั้งในการปฏิบัติหน้าที่และการดำรงตน ซึ่งจริยธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญๆ นั้น จะมีชื่อว่า “ประมวลจริยธรรมผู้ประนีประนอม” ประกอบด้วยความเป็นกลาง จำเป็นต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่แสดงพฤติกรรมเอียงเอนไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และต้องไม่ยินยอมให้บุคคลภายนอกใช้อิทธิพลใดๆ ที่ทำให้สูญเสียความเป็นกลางความขัดแย้งในผลประโยชน์กรณีที่ผู้ประนีประนอมมีความขัดแย้งในผลประโยชน์ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วหรือในอนาคต จำเป็นที่ต้องเปิดเผยอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางการเงิน ธุรกิจ วิชาชีพ ครอบครัว หรือทางสังคมกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งการรักษาความลับ ผู้ประนีประนอมจำเป็นต้องเก็บรักษาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยไว้เป็นความลับจริยธรรมที่เกี่ยวกับการดำรงตนและครอบครัว ผู้ประนีประนอมต้องประพฤติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายและทำนองคลองธรรม ไม่มีหนี้สินรุงรัง ไม่สามารถครองสติได้จากการเสพของมึนเมา การเล่นพนัน ไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้อำนาจความเป็นผู้ประนีประนอมเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ รวมถึงจะต้องมีมารยาทที่ดีงาม ใช้กิริยาสุภาพเรียบร้อย ให้เกียรติคู่ความทุกฝ่ายและต่อบุคคลทั่วไป

จากข้อความในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้แล้วทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อถือทางการเมือง มีความหลากหลายและขึ้นอยู่กับบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่นประชาธิปไตยแบบรัฐบาลประชาธิปไตยพรรคการเมืองเชิงปฏิบัติในระบบประชาธิปไตยการเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญในการ

กำหนดทิศทางทางการเมือง. การรับฟังความเห็นของประชาชนและให้ความสำคัญกับความมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเชิงนโยบายการส่งเสริมความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของรัฐการส่งเสริมความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและการสนับสนุนสิทธิมนุษยชนเป็นหลักความเชื่อถือทางการเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและการดำเนินการของระบบการเมืองในประเทศหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ความเชื่อถือนี้ส่วนใหญ่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนและรัฐ เรามักจะพูดถึงความเชื่อถือทางการเมืองความเชื่อถือในระบบการเมืองคนมักจะมีความเชื่อถือในระบบการเมืองที่ดำเนินการในประเทศของพวกเขา นี้อาจเป็นการเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย หรือระบบการเมืองที่มีความโปร่งใสและมีความเป็นธรรม หรือบางครั้งอาจเป็นการเชื่อมั่นในระบบการเมืองที่มีการควบคุมเข้มงวดผู้นำทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อถือในระบบ ความเชื่อถือในผู้นำอาจมีต่อต้านหรือเหนื่อยล้าขึ้นอยู่กับการดำเนินการของพวกเขา และวิสัยทัศน์ที่มีต่อประชาชนความเชื่อถือในระบบการเมืองมักนำพาไปสู่ความเชื่อถือในความยุติธรรมและการปฏิบัติที่เป็นธรรม ความโปร่งใสในการดำเนินการของรัฐบาลและการปฏิบัติตามกฎหมายมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อถือการเชื่อถือในระบบการเลือกตั้งและการปฏิบัติของรัฐบาลที่ผลักดันมาจากการเลือกตั้งมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นวิธีที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกรัฐบาลสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อถือทางการเมือง การมีสื่อที่เป็นอิสระและที่เป็นธรรมมีผลต่อการสร้างความเชื่อถือในข้อมูลทางการเมืองการสร้างความเชื่อถือทางการเมืองเป็นกระบวนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกันและยั่งยืน. การสร้างความเชื่อถือนี้ต้องขึ้นอยู่กับการทำงานที่เป็นธรรมและเป็นศักยภาพในทุกด้านของระบบการเมือง

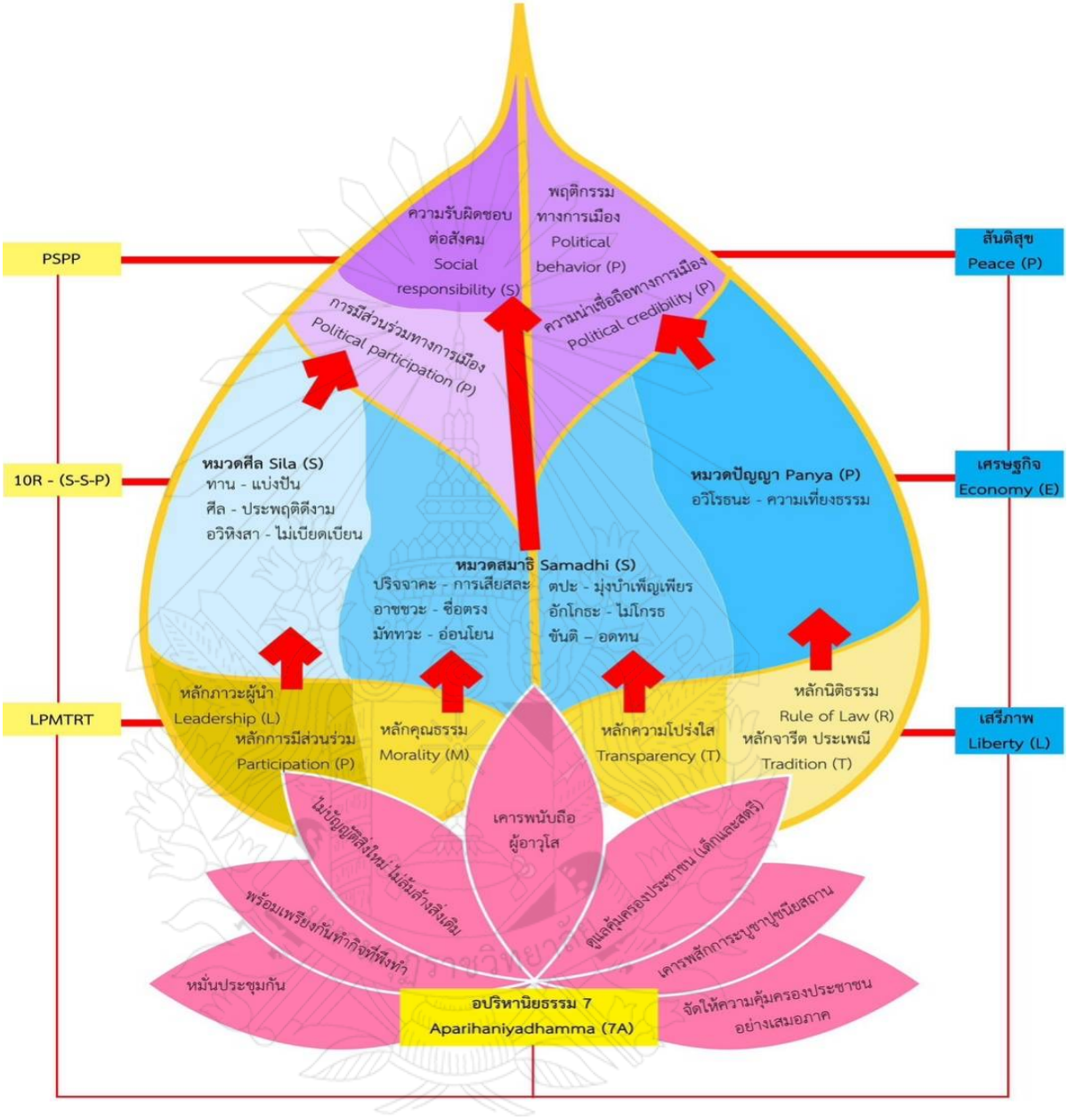
ดังนั้น จากข้อความในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการนำทางและส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ดีที่สุด ทั้งนี้นั้น จำต้องเสริมสร้างจริยธรรมให้กับตนเองด้วย และจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ ยังต้องมีความเข้าใจในสังคมและความต้องการของประชากรในพื้นที่นั้นการวางแผนและกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การพัฒนาพื้นที่ในทางที่ยั่งยืนและทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสร้างมิตรภาพและร่วมมือการสร้างมิตรภาพกับองค์กรที่เกี่ยวข้องรวมทั้งร่วมมือกับประชากรในการวางแผนและดำเนินโครงการการสนับสนุนโครงการทางการศึกษาและการพัฒนาทักษะของประชากรในชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการร่วมมือกัน ผู้นำชุมชนควรสร้างช่องทางการสื่อสารที่เป็นประโยชน์การบริหารจัดการทรัพยากรการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

ทรัพยากรท้องถิ่น สร้างงานทำและเสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชน การดูแลสวัสดิการและสังคม การให้ความสนับสนุนในด้านสวัสดิการและการพัฒนาสังคม เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่น่าอยู่ ผู้นำชุมชนต้องมีความกระตือรือร้นในการศึกษาแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบและความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง

4.4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ในเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญนั้น เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ได้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คือ “7A + LEP Model” เป็นกรอบเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น อันเป็นผลลัพธ์ที่ตอบสนองความต้องการอันพึงประสงค์ของพลเมืองในชุมชนท้องถิ่น 3 ด้านหลัก คือ 1) ด้านเสรีภาพ (Liberty) 2) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) และ 3) ด้านสันติสุข (Peace) โดยมีหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักการสร้างความเจริญแบบสามัคคีธรรม และเป็นฐานสำคัญเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนตามหลักการปกครองที่ว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ
เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

แผนภาพที่ 4.8 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย)

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) เก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview Structure) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยจำนวน 5 ชุมชนในตำบลพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ด้วยการสุ่มโดยการจับสลาก จากจำนวน 26 อำเภอ ในเขตจังหวัดขอนแก่น จับสลากเพียง 5 อำเภอ ด้วยวิธีการแบ่งช่วงขนาดพื้นที่ที่มีลักษณะเขตปกครองของกลุ่มอำเภอ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก และแต่ละขนาดของกลุ่มอำเภอ สามารถแบ่งช่วงขนาดได้กลุ่มอำเภอละ 3 ช่วงขนาด ตามจำนวนมากน้อยของตำบลในแต่ละกลุ่มอำเภอ ดังนี้คือ (1) อำเภอขนาดใหญ่ มีจำนวน 1 อำเภอ ที่มีจำนวนตำบลระหว่าง 13-17 ตำบล (2) อำเภอขนาดกลาง มีจำนวน 12 อำเภอ มีจำนวนตำบลระหว่าง 8-12 ตำบล และ (3) อำเภอขนาดเล็ก จำนวน 13 อำเภอ มีจำนวนตำบลระหว่าง 3-7 ตำบล ดังนั้น จึงได้ใช้เกณฑ์การกำหนดคัดเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาในตำบลพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย จังหวัดขอนแก่น โดยจับสลากได้จำนวนทั้งสิ้น 5 แห่ง จากกลุ่มอำเภอขนาดใหญ่ จำนวน 1 แห่ง กลุ่มอำเภอขนาดกลาง จำนวน 2 แห่ง และกลุ่มอำเภอขนาดเล็ก จำนวน 2 แห่ง คือ 1) ชุมชนตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) ชุมชนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 3) ชุมชนตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น 4) ชุมชนตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และ 5) ชุมชนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยได้กำหนดผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 รูป/คน แบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่มหลักๆ ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา/พระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีบทบาทเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง คือ กลุ่มบุคคลผู้มีประสบการณ์เข้าไปเกี่ยวข้องทางการเมืองและเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา หรือมีผลงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นที่ประจักษ์ และมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2

นักวิชาการจากสถาบันทางการศึกษา คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ประเพณี จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 3 ภาครัฐ ทั้งฝ่ายปกครอง และฝ่ายบริหาร ที่ดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง คือ นายอำเภอ (จำนวน 5 คน) ปลัดเทศบาล (จำนวน 3 คน) และหรือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (จำนวน 2 คน) รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 4 ภาคประชาชน ผู้มีความรู้ด้านการเมืองการปกครอง และติดตามสถานการณ์ข่าวสารบ้านเมืองเป็นประจำ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 5 นักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีบทบาททางการเมืองไทย จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 6 ผู้นำชุมชนแบบที่เป็นทางการ ทั้งฝ่ายท้องที่ และฝ่ายท้องถิ่น และผู้นำชุมชนแบบที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ชาวบ้าน) ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี (จำนวน 3 คน) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (จำนวน 2 คน) กำนัน (จำนวน 1 คน) ผู้ใหญ่บ้าน (จำนวน 3 คน) และปราชญ์ชาวบ้าน (จำนวน 1 คน) รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน และใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องของงานวิจัยดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งได้พิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ จำนวน 12 รูป/คน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับงานวิจัย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาและรัฐศาสตร์เชิงพุทธ จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จากสถาบันทางการศึกษา จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเมือง จำนวน 1 คน กลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาสังคมและท้องถิ่น จำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองถ้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Analysis) เพื่อควบคุมคุณภาพและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Techniques) มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นพบทั้งจากผลของการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในพื้นที่วิจัยทั้ง 5 ชุมชน และทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ตามลำดับดังต่อไปนี้

5.1.1 บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการทั้งในฝ่ายปกครองท้องที่ และฝ่ายบริหารท้องถิ่น รวมถึงผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่แบบครองตน ครองคน ครองงาน อันประกอบด้วย 6 ด้านหลักๆ (LPMTRT) คือ 1) บทบาทตามหลักภาวะผู้นำ (L : Leadership) คือผู้นำชุมชนมีบทบาทเป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่นได้ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้น่าเชื่อถือ เป็นกลาง มุ่งมั่น ทุ่มเท สร้างโอกาสที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าได้ 2) บทบาทตามหลักการมีส่วนร่วม (P : Participation) คือผู้นำชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติแบบร่วมฟัง ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมนำ ร่วมเปลี่ยนแปลง โดยผู้นำชุมชนจำต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานและร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน 3) บทบาทตามหลักคุณธรรม (M : Morality) คือผู้นำชุมชนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ หรือในการปฏิบัติราชการให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม เป็นผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี ยึดมั่นความถูกต้องโดยดำรงตนอยู่บนหลักการแห่งเหตุและผล ซื่อสัตย์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น 4) บทบาทตามหลักความโปร่งใส (T : Transparency) คือ ผู้นำชุมชนปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และ 4) บทบาทตามหลักนิติธรรม (R : Rule of Law) คือผู้นำชุมชนจำต้องถือหลักกฎหมายและใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ และมีความยุติธรรม เที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ และ 6) บทบาทตามหลักจารีต ประเพณี (T : Tradition) คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมนำวิถีปฏิบัติและยึดหลักแบบแผนตามจารีต ประเพณี ปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ สร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงพัฒนาตามยุคสมัย โดยยังตระหนักรู้รักษาขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่สืบสานต่อไป โดยผ่านความสัมพันธ์ระหว่างคนเคารพคน คนเคารพธรรมชาติ และคนเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ มาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบัน จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ ความต้องการอันพึงประสงค์ของพลเมืองในท้องถิ่น ได้แก่

ด้านเสรีภาพ (L : Liberty) หมายถึง ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีเสรีภาพตามบทบาทหน้าที่ของพลเมือง แต่อยู่บนหลักกฎเกณฑ์ กติกา และกฎหมายที่ยอมรับร่วมกัน

5.1.2 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของจริยธรรมทางการเมืองตามหลักราชธรรม 10 (10R : 10 RĀJADHAMMA) โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างหลักการทางตะวันตก ตะวันออก โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ อันเป็นวิธีการในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนทุกคนเกิดการมองเห็นคุณค่า มีจิตสำนึกที่ดี เกิดสิ่งเร้า และนำไปสู่อุปนิสัยเชิงบวก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดแบ่งเป็นหมวดๆ ตามหลักไตรสิกขาได้ 3 หมวด (SSP) ได้แก่ **1) หมวดศีล** (S : SĪLA) ประกอบด้วย (1) ทาน (การแบ่งปัน) คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้รู้จักให้หรือแบ่งปันก่อน เป็นผู้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่ถูกต้อง ให้โอกาส เพื่อสร้างความสุขให้กับประชาชนผู้ใต้ปกครองโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน (2) ศีล (ความประพฤติดีงาม) คือผู้นำต้องวางตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีงามตามหลักศีลทั้ง กาย วาจา และมีจิตสำนึกที่ดี ไม่ประพฤติผิดจารีต ประเพณี และกฎกติกาทางสังคม และ (3) อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) คือ ผู้นำชุมชนที่ดี ต้องนำพาทีมงาน และสมาชิกในชุมชนให้สามารถเดินไปข้างหน้าด้วยความเต็มใจ โดยไม่เบียดเบียน บังคับ กดขี่ ข่มเหง และก่อความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน **2) หมวดสมาธิ** (S : SAMĀDHI) อันประกอบด้วย (1) ปริจจาคะ (การเสียสละ) คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีจิตอาสา รู้จักเสียสละให้กับส่วนรวมเป็นสำคัญโดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ของตนและกลุ่มพวกพ้อง โดยเน้นสร้างโอกาส สร้างช่องทางการทำมาหาเลี้ยงชีพ และสร้างรายได้ให้เกิดกับสมาชิกในชุมชน ให้สามารถดำรงตนอยู่ได้บนฐานแห่งความพอเพียง และการแบ่งปัน อันเป็นแนวทางส่งผลให้เกิดสภาพทางด้านเศษฐกิจที่ดี (2) อาชชวะ (ความซื่อตรง) คือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีความซื่อตรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ต่อองค์กร โดยประพฤติตนตั้งอยู่ในความสุจริตต่อหน้าที่หรือต่อหลักการทำงานที่ชัดเจน มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (3) มัททวะ (ความอ่อนโยน) คือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้วางตนดี ไม่เย่อหยิ่ง เป็นผู้มีอัธยาศัยกันเอง รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ มีสัมมาคารวะเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า มีความอ่อนโยนต่อผู้เยาว์กว่า และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ทุกกลุ่มวัย (4) ตปะ (การมุ่งบำเพ็ญเพียร) คือ ผู้นำชุมชนต้องมีความขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคที่พบเจอ มุ่งมั่นสู่เป้าหมาย ยอมเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขของสมาชิกในชุมชน (5) อักโกธะ (ความไม่โกรธ) คือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ไม่โกรธง่าย ไม่กริ้วกราดลุอำนาจความโกรธ เป็นผู้มีเหตุผล มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดี เป็นผู้มีความเมตตาปรารถนาดีต่อสมาชิกในชุมชนทุกฝ่าย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และ (6) ขันติ (ความอดทน) คือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีจิตใจมั่นคง หนักแน่น ไม่อ่อนไหวต่อความยากลำบากและปัญหาต่างๆ โดยต้องเป็นผู้มีวิจารณญาณ สามารถรู้จักวิเคราะห์แยกแยะเหตุและผลของปัญหาต่างๆ ที่พบเจอได้ด้วยความรอบคอบ และ 3) หมวดปัญญา (P : PAÑÑĀ) ประกอบด้วย อวิโรธนะ (ความเที่ยงธรรม) คือ ผู้นำ

ชุมชนต้องเป็นผู้มีความหนักแน่น ไม่เชื่อคนง่าย ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ยึดถือความถูกต้อง ความยุติธรรม เที่ยงธรรมเป็นหลัก เป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ หรือความน่าไว้วางใจของสมาชิกในชุมชน จากการวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ ความต้องการอันพึงประสงค์ของพลเมืองในท้องถิ่น ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ (E : Economy) หมายถึง ผู้นำชุมชนได้เสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 จนเกิดพฤติกรรมที่ดีแล้ว ก็เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทางเศรษฐกิจในชุมชนตามมาด้วย ดังที่ว่า “การเมืองดี เศรษฐกิจก็ย่อมดี”

5.1.3 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนได้มีการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ ผ่านบทบาทและพฤติกรรม จำนวน 4 ด้านหลัก (PSPP) อันประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (P: Political participation) คือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นคนดีมีความรู้คู่คุณธรรม เป็นคนมีเหตุมีผล สร้างความเชื่อใจให้กับประชาชน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมแสดงความคิดเห็นในทุกมิติทางสังคมที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะสิ่งสำคัญ คือทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในสังคม 2) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (S: Social responsibility) คือ ผู้นำชุมชนที่ดีต้องเป็นผู้ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน สร้างโอกาสในความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน สร้างแนวทางที่ดีต่อการสร้างโอกาสและการยอมรับกติการ่วมกัน 3) ด้านพฤติกรรมทางการเมือง (P: Political behavior) คือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้มีจิตสาธารณะหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (Public mind) สร้างการมีส่วนร่วมโดยปฏิบัติหน้าที่หรือทำงานเพื่อส่วนรวม ร่วมมือ ร่วมใจ มุ่งเน้นการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม และมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตเกี่ยวกับสัมมาชีพ เพื่อสร้างสถานภาพด้านเศรษฐกิจให้ดีขึ้นแก่สมาชิกในชุมชน อันเป็นการสร้างประโยชน์สุขให้กับสังคมส่วนรวม ตามหลักการปกครองที่ว่า “การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข” โดยยึดบุคลิกภาพของการเป็นผู้นำที่ดีแบบหลัก 5 ก. ได้แก่ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้านำ และกล้าเปลี่ยนแปลง และ 4) ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง (P: Political credibility) คือ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ยึดมั่นในสุจริตธรรม มีสัจจะ เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความรัก ความสามัคคี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขกับสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก โดยวางนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจนสามารถจับต้องได้ ไม่เพ้อฝัน ให้เหตุผล รับฟังปัญหา และพร้อมแก้ไข ด้วยเหตุผล เพื่อเป้าหมายสูงสุด คือความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน จากการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือ ความต้องการอันพึงประสงค์ของพลเมืองในท้องถิ่น ได้แก่ ด้านสันติสุข (P : Peace) หมายถึง เมื่อผู้นำชุมชนใช้แนวทางการพัฒนาบทบาทและพฤติกรรมของตนเองได้ตามหลักการเชิงพุทธแล้ว ย่อมทำให้เกิดสันติสุขภายในชุมชน

จากการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ทำให้ทราบได้ว่า บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ล้วน

จำต้องมีหลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักการสร้างความเจริญแบบสามัคคีธรรม และเป็นฐานสำคัญเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ตามหลักการปกครองที่ว่า “บำบัดทุกข์บำรุงสุข”

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจ จึงได้นำประเด็นเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

5.2.1 บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักภาวะผู้นำ โดยสามารถเป็นผู้นำที่เป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่นได้ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้น่าเชื่อถือ เป็นกลาง มุ่งมั่น ทุ่มเท สร้างโอกาสที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561, หน้า 267-280) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสน์: ทศพิธราชธรรม พบว่า การพัฒนางานในปัจจุบันมนุษย์ทุกคนจำเป็นจะต้องใช้ภาวการณ์ความเป็นผู้นำเข้ามาเกี่ยวข้องในการพัฒนางานขององค์กรเสมอ การพัฒนาที่ทำให้เกิดความเจริญจะต้องมีผู้นำที่ดี ภาวะความเป็นผู้นำจะต้องมีทั้งเก่งงาน เก่งคิด เก่งพูด เก่งคน และเก่งการดำเนินชีวิตไปด้วยกัน ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล 4 ด้าน คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักนิติธรรม ก็มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโณ, ยุทธนา ประณีต และสุรพล สุยะพรหม (2560, หน้า 1-14) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า (1) หลักการมีส่วนร่วม คือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อเผยแพร่ ให้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน (2) หลักคุณธรรม คือยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีการพิจารณาใคร่ครวญการบริหารอยู่เสมอ (3) หลักความโปร่งใส คือสร้างความยินดีในการเผยแพร่มติการประชุมที่มีผลกระทบต่อประชาชน เผยแพร่ผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับรู้ ใช้กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข่าวสารราชการที่ประชาชนควรรู้และต้องปฏิบัติ (4) หลักนิติธรรม คือสร้างความยินดีในการดำเนินงานยุติธรรม และตรวจสอบได้ ยึดกฎหมายและกฎเกณฑ์ ปกป้องคนดี ลงโทษคนทำผิด เอาใจใส่ในการปรับกฎหมายให้เหมาะกับสภาพการณ์ ไตร่ตรอง กฎระเบียบ ข้อบังคับ และเป็นธรรมประชาชนยอมรับและปฏิบัติตาม นอกจากนี้ ในการวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่า ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักจารีต ประเพณี คือเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมนำวิถีปฏิบัติ และยึดหลักแบบแผนตามจารีต ประเพณี ปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พลเผ่า เพ็งวิภาศ (2559) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลกระทบสถานะบทบาทและองค์

ความรู้ของประเพณี ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่เป็นแบบแผนและแนวทางดำเนินชีวิต (Way of life) ที่มุ่งไปในด้านศีลธรรมประเพณีที่ถูกผิดมากกว่าด้านอาชีพ ฮีต 12 คอง 14 มีอิทธิพลต่อวิถีคนอีสาน และประเพณี ฮีต 12 ชาวอีสานโบราณ ถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันทำอย่างจริงจัง ส่วนคอง 14 นั้น เป็นแนวปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อความดีงามของตนและส่วนรวม

5.2.2 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนได้ใช้บทบาทในการครองตน ครองคน ครองงาน ด้วยจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 โดยจัดแบ่งเป็นหมวด ๆ ตามหลักไตรสิกขา คือ 1) หมวดศีล ได้แก่ ทาน (แบ่งปัน) ศีล (ประพฤติดีงาม) อวิหิงสา (ไม่เบียดเบียน) 2) หมวดสมาธิ ได้แก่ ปริจจาคะ (เสียสละ) อาชชวะ (ซื่อตรง) มัททวะ (อ่อนโยน) ตปะ (มุ่งบำเพ็ญเพียร) อักโกธะ (ไม่โกรธ) ขันติ (อดทน) และ 3) หมวดปัญญา ได้แก่ อวิโรธนะ (เที่ยงธรรม) ดังพอจะสรุปให้เห็นเป็นภาพรวมแต่ละหมวดได้ คือ หมวดศีล ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีจิตสาธารณะบำเพ็ญประโยชน์ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความประพฤติปฏิบัติดีงามตั้งอยู่ในระเบียบวินัย เคร่งครัด เคารพกฎกติกาของสังคม และไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการเบียดเบียนที่กระทบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมวดสมาธิ ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความเสียสละในประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม คือ ผู้นำต้องเป็นผู้มีจิตอาสา รู้จักเสียสละให้กับส่วนรวมเป็นสำคัญโดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ของตนและกลุ่มพวกพ้อง ประพฤติตนตั้งอยู่ในความสุจริต มีอัธยาศัยอ่อนโยนต่อผู้อื่น ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ลุอำนาจหรือใช้อารมณ์ในการสั่งการอันไม่เหมาะสม รวมถึงมีความอดทนอดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรคที่ประสบพบเจอ และ หมวดปัญญา คือ ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความหนักแน่น ไม่เชื่อคนง่าย ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ยึดถือความถูกต้อง ความยุติธรรม เที่ยงธรรมเป็นหลัก เมื่อผู้นำชุมชนสามารถนำหลักราชธรรม 10 ประการดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สมาชิกในชุมชน หากตรงกันข้ามถ้าผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนมิได้นำหลักดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ในการปกครองก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นได้ ซึ่งก็สอดรับกับผลการศึกษาของ พระมหาอานันต์ เจริญศิริพัชร และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2564, หน้า 50-58) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พุทธศาสนากับการปกครอง พบว่า เมื่อคนในสังคมเป็นเช่นนี้แล้ว ก็จะมีความเดือดร้อนวุ่นวายในสังคม จึงจำเป็นต้องมีการปกครอง กฎ กติกา ข้อตกลง หรือกฎหมาย เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้มีความวุ่นวาย และเพื่อประโยชน์สุขของคนในสังคมหรือในส่วนรวม โดยการปกครองสำหรับผู้ปกครองที่ดีในมุมมองทางพุทธศาสนาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561, หน้า 267-280) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสน์: ทศพิธราชธรรม พบว่า การนำเอาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไปศึกษาวิเคราะห์แล้วประยุกต์ใช้ให้เข้ากับหลักการปกครองสำหรับภาวะผู้นำ ก็จะทำให้หลักธรรมมีส่วนในการเสริมสร้างคุณธรรมและก่อให้เกิดการพัฒนาผู้นำหรือผู้ปกครองทุกระดับชั้นอย่างมีคุณภาพ กล่าวคือการพัฒนาชีวิตชุมชนสังคมและ

ประเทศชาติของเขาให้ดีขึ้น เขาก็มาพัฒนาครอบครัว ชุมชน และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้น หลักธรรมจึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองอย่างแท้จริง ดั่งเช่นในคำว่า “ราชธรรม” คือธรรมสำหรับผู้เป็นใหญ่ หรือผู้เป็นหัวหน้าในการปกครอง เพราะ “ราช” ศัพท์ ย่อมมีความหมายรวมไปถึงชนผู้เจริญรุ่งเรืองเฉพาะตนและยังบริวารชนให้เจริญรุ่งเรืองตามด้วย และหมายถึง ผู้เป็นศูนย์รวมจิตใจ คือผู้เป็นที่ยินยอมพร้อมใจของชนอื่น ฉะนั้น “ราช” ศัพท์นี้ โดยกำหนดอย่างสูงสุด หมายถึง องค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นฉัตรชัยของประเทศ โดยต่ำสุด หมายถึง บุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือหัวหน้ากลุ่มชนชั้นเล็กๆ ผู้นำกลุ่มชนนั้นมีหลายระดับ ผู้นำในแต่ละระดับนั้นจะต้องมีทศพิศราชธรรมเป็นหลักปฏิบัติ จะเว้นเสียมิได้ หลักธรรม 10 ประการนี้ เป็นหลักปฏิบัติในการปกครองเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่งๆ ขึ้นไป นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาญชัย ฮวดศรี (2549) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่า 1) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันครอบครัว พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทโดยได้มีการดำเนินการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้งของคนในครอบครัวในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด 2) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันการเมืองการปกครอง พบว่า พระสงฆ์มีการช่วยเหลืองานของทางราชการ ด้านการปกครอง การสงเคราะห์ประชาชน และการรักษาความปลอดภัยของชาติ 3) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันศาสนา พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการสร้างความรู้สึกที่ดีโดยการออกบิณฑบาตทุกเช้าและรับกิจนิมนต์ไปทำบุญบ้านของญาติโยม 4) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันการศึกษา พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทโดยการเป็นพระสอนศีลธรรมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันเศรษฐกิจ พบว่า พระสงฆ์ ให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน นิสิตนักศึกษาต่างท้องที่ที่มาศึกษาเล่าเรียน การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาศีล และให้เช่าที่ดินในราคาถูกให้แก่ประชาชนที่ขัดสนปลูกที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับมากที่สุด 6) บทบาทการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันนันทนาการ พบว่า พระสงฆ์ มีบทบาทโดยการเขียนบทความเผยแผ่ทางหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียงหนังสือธรรมะเผยแพร่ และ 7) แนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน ได้แก่ สถาบันทางสังคมต่างๆ ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายในด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้มากขึ้น พระสงฆ์ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาคเอกชนและภาครัฐบาลอย่างจริงจัง และสื่อมวลชนควรนำเสนออย่างมีความรับผิดชอบต่อจิตสำนึก จารีตประเพณีและวัฒนธรรมไทย

5.2.3 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนได้มีการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ ผ่านบทบาทและพฤติกรรม 4 ด้าน อันประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ด้านความรับผิดชอบต่อ

สังคม 3) ด้านพฤติกรรมทางการเมือง และ 4) ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูปลัดเกษฎา ผาทอง (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย พบว่า แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ อธิบายได้ด้วยฐานคติ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) บทบาททางการเมืองตามประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ตามพระไตรปิฎก ตามพระธรรมวินัย ตามประวัติศาสตร์ ประเพณี และตามกฎหมาย 2) ประเด็นการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย พฤติกรรมทางสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3) แนวโน้มการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ด้านสิ่งที่เป็นอยู่ทางสังคม ด้านความคาดหวังของสังคม และด้านบทบาทเชิงสร้างสรรค์

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานภาครัฐ ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองโดยนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปบูรณาการกับหลักปฏิบัติงานขององค์กรที่เกี่ยวข้อง

2) หน่วยงานภาครัฐ ควรจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการทำความเข้าใจและการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ในการทำความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้นำชุมชนและประชาชน ต้องตระหนักและคำนึงถึงบทบาทของตนเองในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสำคัญ

2) ผู้นำชุมชนและประชาชน จำเป็นต้องเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและกระบวนการที่เป็นแก่นสารสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น

5.3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

จากการค้นพบในงานวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญควรนำไปสู่การปฏิบัติของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง ให้เป็นที่ยอมรับเคารพนับถือของประชาชน ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษา ดังนี้คือ ควรทำการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยต่อไป

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกं 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ:

การท่องเที่ยวศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์. (2552). ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและสถานที่ท่องเที่ยวของภาคอีสาน. ใน *เอกสารการท่องเที่ยวศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์*. (หน้า 17-24). สำนักพิมพ์ศูนย์ประชุมฯ: เทศกาลเที่ยวอีสาน.

คูณ โทขันธ์. (2532). *พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2533). *การพัฒนาประเทศไทย: แนวความคิดละ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทวีพริ้นท์ 1991 จำกัด.

จำเริญรัตน์ เจือจันทร์. (2548). *จริยศาสตร์: ทฤษฎีจริยธรรมสำหรับนักบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ฉลอง โชติกะคาม. (2542). *การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เซ็นเตอร์ดิสคัพเวอรี่.

เฉลียว บุรีภักดี และคณะ. (2546). *ชุดการศึกษาค้นคว้ารายวิชา 2535101 หลักการพัฒนาและการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา*. เพชรบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.

ชมรมอีสานและภูมิภาคอินโดจีนศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ม.ป.ป.). *ฮีตสิบสองคองสิบสี่*. 99 หมู่ 9 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000.

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์. (2534). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชัยอนันต์ สมุทวานิช. (2541). *ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด*. กรุงเทพฯ: สุขุมและบุตร.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิภาค.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

_____. (2551). *จิตพอเพียง เครื่องมือวัดทางจิตพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

ทิศนา แขมมณี (2546). *วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธวัช ปุณโณทก. (2547). *วรรณกรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุญทัน ดอกไธสง. (2535). *การจัดการองค์การ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีชนบท.

ปกรณ์ ปรียากร. (2538). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท, หน่วยที่1-6*. (หน้า 1-73). (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประภาศรี สีหอำไพ. (2543). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภาศรี สีหอำไพ. (2543). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศ วะสี. (2549). *คุณธรรมนำการพัฒนายุทธศาสตร์สังคมคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

ปรีชา พิณทอง. (2530). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.

ผ่องพรรณ ตรัยมงคลทูล และสุภาพ ฉัตราภรณ์. (2553). *การออกแบบการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระครูภาวนาโพธิคุณ, ผศ.ดร. (สมชาย กันตสีโล). (2551). *มรดกไทย-มรดกธรรม*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร* (พิมพ์พิเศษ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมญาณมุนี. (2531). *พระธรรมญาณมุนี 84*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัมรินทร์การพิมพ์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *การศึกษาเครื่องมือที่ยังต้องพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

_____. (2544). *การพัฒนาที่ยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

พระมหาปรีชา ปริญญาโณ. (2530). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม จริยศาสตร์และจริยศึกษาความรู้คู่คุณธรรม. ใน *รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2530). *ทางสายกลางของการศึกษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2541). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (อารีย์ เขมจารี น.ธ.เอก, ป.ธ.5). (2524). *ประเพณีเถราภิเษกอีสานในที่ระลึกพิธีเถราภิเษก พระอริยานุวัตร*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ปรีดาการพิมพ์.

พัชสิรี ชมพูคำ. (2552). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2552). พุทธศาสนาในปัจจุบัน. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาไทยศึกษา, หน่วยที่ 1-7*. (หน้า 319). (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มัลลิกา ต้นสอน. (2544). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

มานพ เมฆประยูรทอง. (2538). *สหประชาชาติ: สันติภาพกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทคนิค.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

วริยา ชินวรรโณ. (2546). *จริยธรรมในวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

วศิน อินทสระ. (2529). *แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: บรรณาคาร.

วินัย วีระวัฒนานนท์. (2538). *มนุษย์ สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมพร เทพสิทธา. (2546). *การพัฒนาแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

สวิง บุญเจิม. (2538). *ตำรามรดกอีสาน*. ขอนแก่น: คลังนานาธรรม สังฆภัณฑ์.

สาโรช บัวศรี และ สุนทร โคตรบรรเทา. (2544). *การศึกษา ปรัชญาการศึกษา ประชาธิปไตย และจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สำนักกำกับและตรวจสอบ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2550). *พัฒนาการองค์กรอิสระในประเทศไทย กรณีคณะกรรมการ ป.ป.ช.*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2552). *ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). *คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน จำกัด.

อมรา เล็กเริงสินธุ์. (2542). *คุณธรรมจริยธรรมสาหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

อรุณ รักธรรม. (2532). *การพัฒนาองค์การ : การสร้างและพัฒนาการทำงานเป็นทีม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

(2) หนังสือแปล:

มาเรีย กอนซาเลซ. (2557). *ผู้นำอุดมสติ*. (ณัชร สยามวาลา, แปล). กรุงเทพฯ: บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด.

(3) ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และ/รายงานการวิจัย:

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2557). *จากชนชั้นกลางผู้ปกป้องประชาธิปไตยสู่ มวลมหาประชาชนผู้ปกป้องการเมืองเชิงศีลธรรม: ปฏิบัติการทางอุดมการณ์การเมืองเชิงศีลธรรมในหมู่ผู้ชุมนุมย่านธุรกิจสีลม-อโศก ในขบวนการต่อต้านทักษิณ*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

จักรพันธุ์ จันทร์เจริญ. (2551). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง*.

จำลอง พรมสวัสดิ์. (2554). *พฤติกรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลช่วงพุทธศักราช 2551-2553*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารการเมือง), บัณฑิตวิทยาลัย, วิทยาลัยสื่อสารการเมือง, มหาวิทยาลัยเกริก.

ชาญชัย ฮวดศรี. (2549). *บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9*. รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บรรจง จิตฺตกโร. (2559). *คองสิบสี่ในวรรณกรรมและวิถีชีวิต*. รายงานการวิจัย, สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุญแสง ชีระภากร. (2552). *ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประสาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประเสริฐ คำลุน. (2550). *ความคิดเห็นของผู้นำเกี่ยวกับจริยธรรมการครองตนตามแนวพุทธศาสตร์ กรณีศึกษาผู้นำสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พระครูปลัดเกษฎา ผาทอง. (2562). *บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระมหาภูษิต อคฺควณฺโณ (ปุลันรัมย์). (2559). *การบริหารจัดการชุมชนพึ่งตนเองวิถีพุทธเพื่อความยั่งยืน*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พลเผ่า เพ็งวิภาศ. (2559). *การวิเคราะห์ผลกระทบสถานะบทบาทและองค์ความรู้ของประเพณี ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ในจังหวัดขอนแก่น*. รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มนสิชา ภักดิเมธี. (2560). *บทบาทสตรีในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย.* วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์. (2552). *โครงการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การบริหารกำลังคนภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุข้าราชการ*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ.

วิภาดา ม่อมพะเนาว์. (2558). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชากรณีศึกษา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

วีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2556). *แนวทางการส่งเสริมบทบาทของวิทยุชายแดนเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา.* ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีงบประมาณ. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

วีระชัย ขันรุ่ง. (2553). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

สลักใจ ศรีธราดล และ จิราพร บุญช่วย. (2557). *บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาที่คาดหวัง ที่ปฏิบัติจริง และปัญหาเกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.* ทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยคณะศิลปะศาสตร์. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

สิทธิโชค ลางคุลานนท์. (2552). *พัฒนาการและบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุทธญาณ์ โอบอ้อม. (2557). *การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภณ สมจิตศรีปัญญา และคณะ. (2552). *การวิเคราะห์วรรณกรรมอีสานเรื่องคดีโลกคดีธรรม*. รายงานการวิจัย, ศิลปะศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เอมอร แสนภูวา. (2559). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีศึกษาอำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

(4) บทความในวารสาร:

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์: ทศพิธราชธรรม. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาราชภัฏมหาสารคาม*. 5(1), 267-280.

พระครูธรรมธรนิเทศ อภิญาโณ, ยุทธนา ประณีต และสุรพล สุยะพรหม (2560), การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (ฉบับพิเศษ)*. 6(2), 1-14.

พระมหาอานันต์ เจริญศิริพัชร และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2564). พุทธศาสนากับการปกครอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร. วิทยาเขตอีสาน*. 2(1), 50-58.

สัญญา เคณาภูมิ. (2559). อิทธิพลของอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประเทศไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 5(2), 17-38.

(5) เอกสารสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์:

โชคสุข กรกิตติชัย. (2565). *การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2565, จากhttps://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_ link.php?nid=43427

เทศบาลตำบลท่าพระ จังหวัดขอนแก่น. *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565, จาก https://thapracity.go.th.

เทศบาลตำบลบ้านไผ่. *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565, จาก https://www.naimuangbanphai.go.th

ไทย พีบีเอส (Thai PBS). (2566). *ย้อนรอย "อดีต 9 นักการเมืองชื่อดัง" ถูกจองจำในคุกจริง*. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2566, จาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/330930

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *จริยธรรมนักการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2565, จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/114

มูลนิธิอุทยานธรรม. (2566). *ทีฆาวุกุมาร*. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2566, จาก https://uttayarndham.org/tripitaka-mp3-files-individual-track/1384/%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B8%86%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B8%E0%B8%81%E0%B8%B8%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A3

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). *ทศพิธราชธรรม*. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2565, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%97%E0%B8%A8%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%98%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1

สมชาย ศรีวิรัตน์. (2556). *การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น: แนวคิด หลักการพัฒนา และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2565, จาก https://www.gotoknow.org/posts/549133

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *ภาวะผู้นำ และจริยธรรมนักการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565, จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/538

สำนักข่าวไทย อสมท. (2566). *ศาลยกฟ้องคดีทุจริตสหกรณ์ครูที่ขอนแก่น*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2566, จาก https://tna.mcot.net/region-1246907

สำนักงานจังหวัดขอนแก่น, ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านทุจริต (ศปท.) จังหวัดขอนแก่น. (2566). *"ผลดำเนินงานจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ "กรณีร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ" ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566"*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2566, จาก https://sites.google.com/view/hrkhonkaen/%E0%B8%A8% E0%B8%9B%E0%B8%97

หนังสือพิมพ์โคราชคนอีสาน. (2563). *ปธ. สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น เผย "เอกราช" สารภาพยักยอกเงิน 431 ล.*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565, จาก https://www.koratdaily.com/ blog.php?id =13992

(6) เอกสารที่ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่:

คณะกรรมการหมู่บ้านโคกเมือง. (2557). *“ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี คัมภีร์สร้างอนาคตที่ดีให้ลูกหลาน” หรือ “ธรรมนูญหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง 9 ดี” บ้านโคกเมือง หมู่ที่ 9 ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ฉบับปี พ.ศ. 2557*. (หนังสือเอกสารอัดสำเนา).

(7) การสัมภาษณ์:

กำนันตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง. (2566, 19 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

ดร.สันติ ฤๅชัย. (2566, 27 สิงหาคม). นายกสมาคมนักนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น. สัมภาษณ์.

ดร.สุขุมวรัชญ์ อัครเศรษฐัง. (2566, 19 กรกฎาคม). อดีตประธานกรรมการบริหารตำบลยางตลาด อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด และเลขาธิการสถาบันสุเมโธ. สัมภาษณ์.

นายกเทศมนตรีตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น. (2566, 20 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

นายกเทศมนตรีตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่. (2566, 20 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

นายกเทศมนตรีตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง. (2566, 27 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง. (2566, 10 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง. (2566, 7 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

นายชัชวาล พรอมรธรรม. (2566, 27 มิถุนายน). ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เขต 1 จังหวัดขอนแก่น พรรคเพื่อไทย. สัมภาษณ์.

นายโตบูรพา สิมมาทัน. (2566, 23 มิถุนายน). ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เขต 1 จังหวัดขอนแก่น พรรคเสรีรวมไทย. สัมภาษณ์.

นายวีรนันท์ ฮวดศรี. (2566, 17 กรกฎาคม). ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เขต 1 จังหวัดขอนแก่น พรรคก้าวไกล. สัมภาษณ์.

นายอำเภอซำสูง. (2566, 18 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

นายอำเภอน้ำพอง. (2566, 22 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

นายอำเภอบ้านไผ่. (2566, 23 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

นายอำเภอบ้านฝาง. (2566, 27 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

นายอำเภอเมืองขอนแก่น. (2566, 22 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่ที่ 11 บ้านหนองบัวดีหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น. (2566, 17 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

ปลัดเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น. (2566, 22 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

ปลัดเทศบาลตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่. (2566, 20 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

ปลัดเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง. (2566, 27 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง. (2566, 10 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง. (2566, 7 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชอบ ดีสวนโคก. (2566, 24 กรกฎาคม). อดีตผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ปรึกษาชมรมรวมพลคนพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. สัมภาษณ์.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภู่สกุล. (2566, 17 กรกฎาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. สัมภาษณ์.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม. (2566, 26 สิงหาคม). ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. สัมภาษณ์.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู. (2566, 26 สิงหาคม). รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. สัมภาษณ์.

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง. (2566, 4 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านดอนดู่ ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง. (2566, 27 มิถุนายน). สัมภาษณ์.

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 11 บ้านหนองบัวดีหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น. (2566, 17 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

พระครูคัมภีร์สโมธาน (ประชุม คมฺภีรธมฺโม). (2566, 27 มิถุนายน). พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนคุณธรรมดีเด่น เจ้าอาวาสวัดท่าประชุม เจ้าคณะตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. สัมภาษณ์.

พระมหาจริทธิ์ วชิรเมธี, ป.ธ. 7. (2566, 9 สิงหาคม). พระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีบทบาทส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น เจ้าอาวาสวัดเขื่อนอุบลรัตน์ เจ้าคณะอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. สัมภาษณ์.

พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย, ป.ธ. 7), รศ. ดร. (2566, 21 มิถุนายน). ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์.

พันเอก ทองดี ทองล้น. (2566, 24 กรกฎาคม). อดีตอนุศาสนาจารย์ กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารบก ไวยาวัจกรประจำวัดธาตุ พระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น. สัมภาษณ์.

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง. (2566, 21 มิถุนายน). อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์.

อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล. (2566, 26 สิงหาคม). อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารงานภาครัฐ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. สัมภาษณ์.

(8) การสนทนากลุ่มเฉพาะ:

ดร.ไพฑูรย์ ผิวผาง. (2566, 2 ตุลาคม). อดีตนายกเทศมนตรีตำบลเปือยน้อย 6 สมัย (พ.ศ. 2542-2564) อ.เปือยน้อย จ.ขอนแก่น และตัวนักการเมืองผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ พรรคพลังประชารัฐ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ. (2566, 2 ตุลาคม). ประธานเครือข่ายนักนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาและอนุกรรมการการพัฒนาทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น. (2566, 2 ตุลาคม). สนทนากลุ่มเฉพาะ.

ปลัดจังหวัดขอนแก่น. (2566, 2 ตุลาคม). สนทนากลุ่มเฉพาะ.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์. (2566, 2 ตุลาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลอากาศตรีหญิง ดร.ชญาดา เข็มเพชร. (2566, 2 ตุลาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอนุกรรมาธิการติดตามและเร่งรัดการปฏิรูปท้องถิ่น วุฒิสภา. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

พระครูอนุกูลปริยัติการ, ดร. (2566, 2 ตุลาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

พระครูโพธิวีรคุณ. (2566, 2 ตุลาคม). พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้นแบบ เจ้าอาวาสวัดโพธิการาม เจ้าคณะอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ป.ธ. 9, ดร. (2566, 2 ตุลาคม). อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง. (2566, 2 ตุลาคม). ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ. (2566, 2 ตุลาคม). ผู้อำนวยการสถาบันการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธาญาณ. (2566, 2 ตุลาคม). ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น. สนทนากลุ่มเฉพาะ.

2. ภาษาอังกฤษ

Bennis, W., & Nanus, B. (1985). *Leaders: The strategies for taking change*. New York: Harper and Row.

D.D. Chiras. (1991). Action for Sustainable. In Future Environment Science. U.S.A.: The Benjamin Cumming Publishing Company, Inc, end leaf.

Dalton E. McFarland. (1979). *Management Foundations and Practices* (5th ed.). New York: MacMillan.

Dejnozka, E. L. (1983). *Education and ministration glossary*. Westport. CT: Greenwood.

DuBrin, J. Andrew. (1998). *Leadership Research Findings, Practice, and Skills*. New York: Houghton Mifflin Company.

Ewert, D. Merrill. (1991). Adult education and international development. In Sharan B. Merriam and Phyllis M. Cunningham (Eds.). *Handbook of Adult and continuing Education*. (pp. 84-98). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Fiedler, F. E. (1967). *A theory of leadership effectiveness*. New York: McGraw-Hill.

Gary Yukl. (2006). *Leadership in Organization* (6th ed.). New York: Pearson Prentice Hall.

Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., & Donnelly, J.H. (1997). *Organization Behavior Structure Process*. 9th ed. New York: McGraw-Hill.

Halpin, A. W. (1966). *Theory and research in administration*. New York: Macmillan.

Hartog, Den D.N., & Koopman, P.L. (2001). *Leadership in Organization.* Handbook of Industrial, Work, and Organizational Psychology: Volume 2 Organizational Psychology. London: Sage.

Helana Catt. (1999). *Democracy in Practice*. London and New York.

Kotter, J.P. (1988). *The Leadership facter*. New York: The Free Press.

Mitchell, T. R., & Jane, R. L. (1987). *People in organization: An introduction to organizational Behavior* (3rd ed.). Singapore: McGraw-Hill.

Nelson, D.L., & Quick, J.C. (1997). *Organizational Behavior: Foundations Realities, and Challenges*. New York: West Publishing Company.

Northouse, P.G. (2009). *Introduction to Leadership: Concepts and Practice*. Thousand Oaks, LA: Sage.

Robbins, S.P. (1996). *Organizational behavior* (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Stogdill, R.M. (1950). *Stogdill's handbook of leadership*. In Bass, B.M. (Ed.). (1981). New York: Free Press.

Stogdill, R.M. (1974). *Stogdill's handbook of leadership*. In Bass, B.M. (Ed.). (1981). New York: Free Press.

Yukl, G. (1994). *Leadership in Organization* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Yukl, G. (1998). *Leadership in Organization* (4th ed.). New Jersey: Pearson Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อและหนังสือขอความอนุเคราะห์
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. พระครูสุตธรรมภาณี, ผศ. ดร.	
	ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) เจ้าคณะตำบลบ้านขาม / ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี	
	ตำแหน่ง อาจารย์ในสังกัดคณะสังคมศาสตร์ / ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	
	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา	
	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
5. อาจารย์ ดร.เรียงดาว ทะชาลี	
	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น / อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๔/ว๐๔๕๗

๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)

กราบเรียน พระครูสุตธรรมภาณี, ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดเจติยภูมิ (พระธาตุขามแก่น) /เจ้าคณะตำบลบ้านขาม ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น" มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงาน ดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

กราบเรียนด้วยความเคารพ

(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๑๕-๓๕๔๕

๒๐ เม.ย. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๔/ว๐๔๕๗

๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี อาจารย์ในสังกัดคณะสังคมศาสตร์/ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น" มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๑๕-๓๕๕๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๔/๖๐๔๕๗

๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)
เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น" มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูปลัดสุวัทธนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- ทราบเรื่อง
- เห็นควรเป็นผู้เชี่ยวชาญ
เครื่องมือการวิจัย

(ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี)
11 เม.ย ๒๕๖๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๑๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๔๕๗

๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น" มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๑๕-๓๕๔๕

10 เม.ย. 2566

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๔๕๗

๓ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)

เจริญพร ดร.เรียงดาว ทวะชาลี รองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น/อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น" มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้รับรองเครื่องมือแล้ว.
เห็นควรนำไปใช้เพื่อเก็บข้อมูลต่อไปได้
รียงดาว ทวะชาลี
๕/เม.ย.๖๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๑๕-๓๕๔๕

ภาคผนวก ข
เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ และวุฒิบัตรผ่านการอบรมหลักสูตรจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์

ที่ จว. ๓๖๒/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

TITLE : THE ROLE OF COMMUNITY LEADERS IN THE PROMOTION OF BUDDHIST POLITICAL ETHICS FOR LOCAL DEVELOPMENT IN KHON KAEN PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๖ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๕๑๒/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามงวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วุฒิบัตรฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ดร.ภูษิต ปุลันรัมย์

ได้สอบผ่านในการอบรมหลักสูตร

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ รุ่นที่ ๑

ระหว่าง วันที่ ๙-๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

อบรมแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting จำนวน ๑๐ ชั่วโมง

วุฒิบัตรฉบับนี้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ. ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(รศ. ดร.สุภาภรณ์ สุดหนองบัว)

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

และคณะทำงานติดตามและประเมินผลทางวิชาการ "โครงการจัดทำคู่มือมาตรฐาน

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์"

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ภาคผนวก ค

รายชื่อและหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา/พระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีบทบาทเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง

1. พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย, ป.ธ. 7), รศ. ดร. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. พระมหาจริทธิ์ วชิรเมธี, ป.ธ. 7 พระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีบทบาทส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น เจ้าอาวาสวัดเขื่อนอุบลรัตน์ เจ้าคณะอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

3. พระครูคัมภีร์สโมธาน (ประชุม คมฺภีรธมฺโม) พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนคุณธรรมดีเด่น เจ้าอาวาสวัดท่าประชุม เจ้าคณะตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชอบ ดีสวนโคก อดีตผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ปรึกษาชมรมรวมพลคนพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น

5. พันเอก ทองดี ทองล้น อดีตอนุศาสนาจารย์ กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารบก ไวยาวัจกรประจำวัดธาตุ พระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการจากสถาบันทางการศึกษา

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภู่สกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

9. อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารงานภาครัฐ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

10. ดร.สันติ ฤาชัย นายกสมาคมนักนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีสังวาลย์ขอนแก่น

กลุ่มที่ 3 ภาครัฐ ทั้งฝ่ายปกครอง และฝ่ายบริหาร

11. นายอำเภอเมืองขอนแก่น

12. นายอำเภอน้ำพอง

13. นายอำเภอบ้านไผ่

14. นายอำเภอบ้านฝาง

15. นายอำเภอซำสูง

16. ปลัดเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น

17. ปลัดเทศบาลตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่

18. ปลัดเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง

19. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง

20. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง

กลุ่มที่ 4 ภาคประชาชน ผู้มีความรู้ด้านการเมืองการปกครอง และติดตามสถานการณ์ข่าวสารบ้านเมืองเป็นประจำ

21. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

22. ดร.สุขุมวรัชญ์ อัครเศรษฐัง อดีตประธานกรรมการบริหารตำบลยางตลาด อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด และเลขาธิการสถาบันสุเมโธ

กลุ่มที่ 5 นักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีบทบาททางการเมืองไทย

23. นายวีรนันท์ ฮวดศรี ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต เขต 1 จังหวัดขอนแก่น พรรคก้าวไกล

24. นายชัชวาล พรอมรธรรม ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต เขต 1 จังหวัดขอนแก่น พรรคเพื่อไทย

25. นายโตบูรพา สิมมาทัน ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต เขต 1 จังหวัดขอนแก่น พรรคเสรีรวมไทย

กลุ่มที่ 6 ผู้นำชุมชนแบบที่เป็นทางการ ทั้งฝ่ายท้องที่และฝ่ายท้องถิ่น และผู้นำชุมชนแบบที่ไม่เป็นทางการ (ปราชญ์ชาวบ้าน)

26. นายกเทศมนตรีตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น
27. นายกเทศมนตรีตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง
28. นายกเทศมนตรีตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่
29. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง
30. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง
31. กำนันตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง
32. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 11 บ้านหนองบัวดีหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น
33. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง
34. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านดอนดู่ ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง
35. ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่ที่ 11 บ้านหนองบัวดีหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๓๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๐๘/ว๐๗๗๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระสุธีวีรบัณฑิต (โชว์ ทสฺสนีโย, ป.ธ. ๙), รศ.,ดร. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ บุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

อนุเคราะห์ด้วยความยินดี

(พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.,ดร.)
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม
๒๑ มิ.ย. ๖๖

กราบเรียนด้วยความเคารพ

(พระมหาสุรโกร ชินพุทฺธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๓๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ บุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๕๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๙ ถ.ศาสยา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ ฮว ๗๙๐๑๘/๖๐๗๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระมหาจิรทธี วชิรเมธี, ป.ธ. ๙ พระสงฆ์นักพัฒนาผู้มีบทบาทส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น
เจ้าอาวาสวัดเชื่อนอุบลรัตน์ เจ้าคณะอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๑๕-๑๕๙๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๘ ถ.ศาสดา-บดินทร์
ต.ศาสดา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๘๙๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ ๐๖ ๗๓๐๘/๒๐๘๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระครูศีลภิรัตโนบาน (ประชุม คมภีรธมฺโม) พรอลงช์นักพัฒนาชุมชนคุณธรรมดีเด่น เจ้าอาวาส วัดท่าประชุม เจ้าคณะตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระมหาสุรโกว ชินพุทฺธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๔๐๔/๖๐๗๙๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชยบ คีสวนโคก อดีตผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ที่ปรึกษาชมรมรวมพลคนพุทธ ม จ ร วิทยาเขตขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุวโกร ชินพุทธิสีรี)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๑๕๓๕-๑๕๙๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๗ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๐๘๕/ว๐๗๗๓

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร พันเอก ทองดี ทองอ้น อดีตอนุศาสนาจารย์ กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษา

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๒๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๘ ถ.ศาสยา-นครชัยศรี
ต.ศาสยา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๔/ว๐๗๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอถวายพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๘๘ ถ.ศรีอยุธยา แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๔/ว๐๗๗๖

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ภู่สกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎี ปุลันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๑๓๑๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ อีกเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๗๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎี ปุลันรินย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๗ ถ.ศรายา-นครชัยศรี
ต.ศรายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๙๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๘/ว๐๗๗๘

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น "The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Developments in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรินย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๘ ถ.ศรีอยุธยา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๔/๖๐๗๗๓

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารงานภาครัฐ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ด้วย นายภูวัจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๗๗๗๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูวัจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๗๕๗๕-๑๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.สายอายา-นครชัยศรี
ต.สายอายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๔๐๔/ว๐๗๗๓

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.สันติ ฤาชัย นายกสมาคมนักนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีสังวาล

ขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๓๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกา ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๗๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ พิเศษ/๒๕๖๖

๖ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายอำเภอเมืองขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยข้าพเจ้า นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น"** มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การวิจัยเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้ข้าพเจ้าจึงขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้ดำเนินการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(นายบัญชา สุวรรณมาโจ)
ปลัดอำเภอ

(นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์)
นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙๓-๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๘๘ ถ.สาลายา-นครชัยศรี
ต.สาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๐๘/ว๐๗๗๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เรียนพร นายอำเภอเมืองขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎี ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๗๗๗๗๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Developments in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

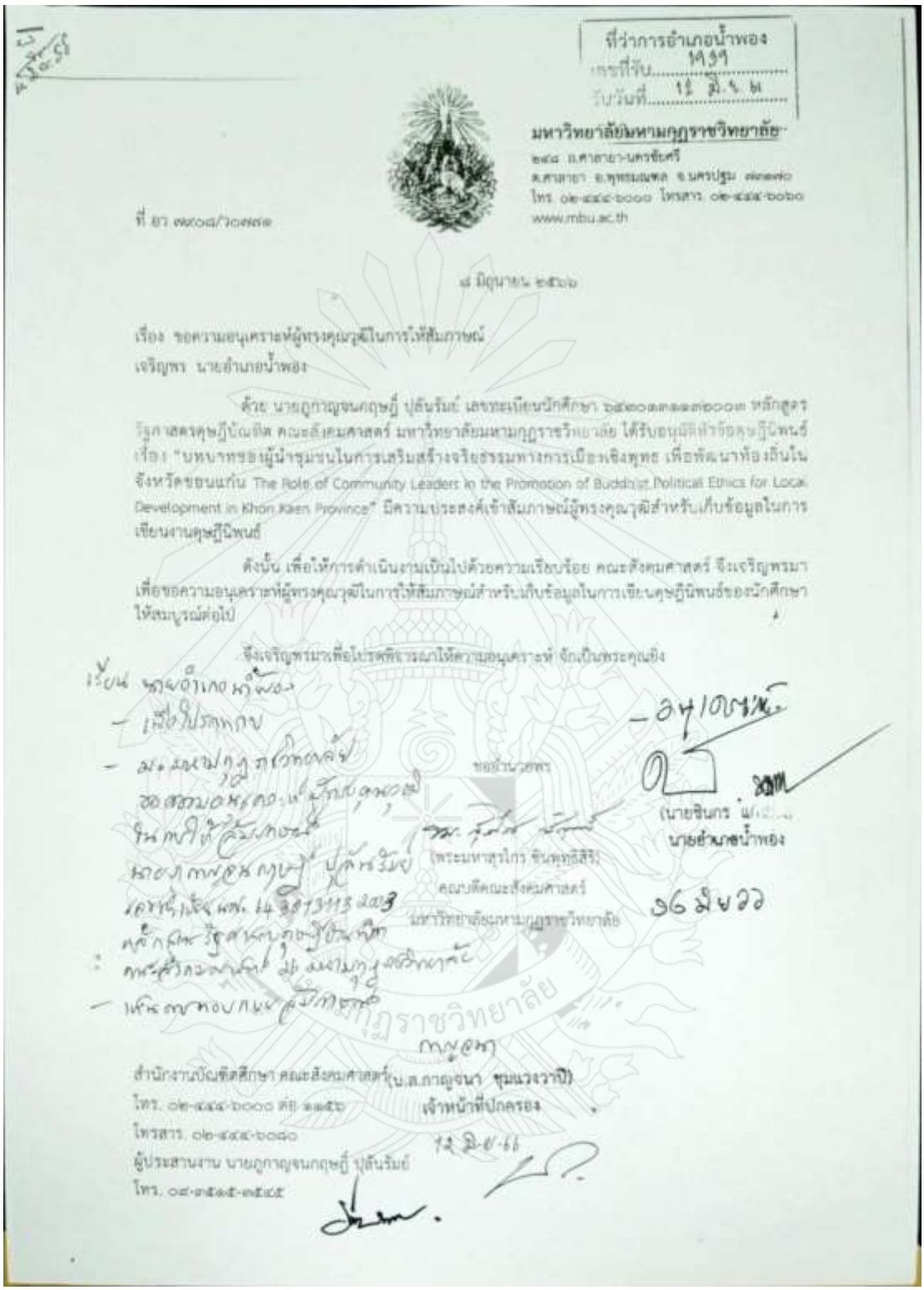
ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอถวายพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ที่ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎี ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๑๕๖๕-๑๕๙๕

ที่ว่าการอำเภอน้ำพอง
เลขที่รับ ๑๙๑๑
รับวันที่ ๑๒ มิ.ย. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๗๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๓๐๘/ว๐๗๗๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายอำเภอน้ำพอง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๒๐๐๓๓๑๑๑๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติดำเนินการดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอนิมนต์พร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เรียน นายอำเภอน้ำพอง
- เพื่อโปรดทราบ
- มอบ ...มหามกุฏราชวิทยาลัย...
...ดุษฎีนิพนธ์...
...ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรินย์...
...๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖...
...ตรวจสอบการ...
- เห็นควรมอบ ...ดำเนินการ...

(นายชินการ ...)
นายอำเภอน้ำพอง
๑๖ มิ.ย. ๖๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ (น.ส.ภาญจนา ชุมแวงวาปี)
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖ เจ้าหน้าที่ปกครอง
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรินย์
โทร. ๐๙-๑๕๑๕-๑๕๑๕

๑๒ มิ.ย. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๐๘/ว๐๗๓๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายอำเภอน้ำพอง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๗๗๗๗๒๐๐๗ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนรายดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอถวายพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(นางเยาวรัตน แซ่จอน)
นายอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ) รักษาราชการแทน
นายอำเภอน้ำพอง
๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรินย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๗ ถ.ศรีอยุธยา แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
ศ.ศรีอยุธยา ถ.พุทธมณฑลสาย ๔ ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๐๔/วิเศษ

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายอำเภอบ้านไผ่

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกวิ จินฺทวโร)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(นายปิตานนท์ ปัญญา)
นายอำเภอบ้านไผ่
๑๒ มิ.ย. ๖๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

หวาการอำเภอบ้านฝาง
รับที่ 1979
วันที่ 9-6-66
เวลา 16.41 น.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๗๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/๖๐๗๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายอำเภอบ้านฝาง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๑๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

สแกนด้วย CamScanner

เรียน นายอำเภอบ้านฝาง
- เพื่อโปรดพิจารณา
- ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ สำหรับการเก็บข้อมูลในการเขียนงานคุษฎีนิพนธ์
- เห็นควรให้ความอนุเคราะห์

(นางสาวนริศรา จันทร์โนราช)
ปลัดอำเภอ

(นายศึกฤทธิ์ เรกะลาภ)
ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง

(นางสุวรรณา วรรณศรี)
นายอำเภอบ้านฝาง
12 มิ.ย. 2566

สแกนด้วย CamScanner

ที่ว่าการอำเภอซำสูง
รับที่ 1640
๙ มิ.ย. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/วิทยาลัยสงฆ์ ..... ม.
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๐๔/ว๐๐๗๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายอำเภอซำสูง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๗๗๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๘-๐๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๘-๐๐๑๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๗๓๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ปลัดเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎี ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๑๐๑๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province." มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอถวายพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๘-๐๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๘-๐๐๑๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎี ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๓๕

(นางสาวพจนาถ คาดีวี)
ปลัดเทศบาลตำบลท่าพระ
๒๐ มิ.ย. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๘ ถ.ศาสยา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๔/ว๐๙๗๓

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร ปลัดเทศบาลตำบลไมเมือง อำเภอบ้านไผ่

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎี์ ปุสันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๗๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ที่ย ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎี์ ปุสันรินย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

ปลัดเทศบาลตำบลไมเมือง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๔/ว๐๗๗๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร ปลัดเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอบ้านผือ

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๑๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๑๕๔๕

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไผ่
เลขที่รับ 1145
วันที่ 14 มิ.ย. 2566
เวลา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๘ ถ.ศาสยา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๔/ว๐๗๗๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไผ่ อำเภอซำสูง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไผ่
☐ เพื่อโปรดทราบ
☐ เพื่อโปรดพิจารณา
☑ แจ้งเพื่อดำเนินการ
☐ สำนักปลัด
☐ กองช่าง
☐ กองคลัง
☑ กองการศึกษา
☐ เรียนเพื่อทราบทั่วกัน
☐ อื่นๆ

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(นางสุกัญญา เปรมศักดา)
หัวหน้าสำนักปลัด อบต.

(นายสงัด พันธุไพธี)
รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไผ่ รักษาราชการแทน
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไผ่

นายสุชาติ โพธิ์ศรี
เจ้าหน้าที่งานธุรการ

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

(นายประเสริฐ กางจันทา)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไผ่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๗ ถ.ศรีอยุธยา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๗/ว๐๗๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎี์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ อีกเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกว ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎี์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๑๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๘๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๘/ว๐๗๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๑๓๑๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอถวายพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๗๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๑๔ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๐๑๔/วิอ๗๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.สุขุมวรัชญ์ อัครเศรษฐัง อดีตประธานกรรมการบริหารด้านอสังหาริมทรัพย์ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางคลาด เลขาธิการสถาบันสุนโธ

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ บุสันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้ในเอกสารนี้เรียบร้อย
เมื่อวันที่ 19 ก.ค.66
(ดร.สุขุมวรัชญ์ อัครเศรษฐัง)
เลขาธิการสถาบันสุนโธ

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒ ๔๔๔ ๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ บุสันรินย์
โทร. ๐๙-๐๕๐๕-๐๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๐๘/วอ๗๓๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายวีรนันท์ ฮวดศรี ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต เขต ๓ จังหวัดขอนแก่น พรรคก้าวไกล

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ บุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุวโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๒๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ บุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๐๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๔๐๗/ว๐๗๗๓

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายชัชวาล พรยมรธรรม ตัวแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต เขต ๑ จังหวัดขอนแก่น พรรคเพื่อไทย

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๑๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๗ ถ.ศรายา-นครชัยศรี
ต.ศรายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๘๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๘/๖๐๗๗๘

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายไตบูรพา สิมมาพัน ด้วยแทนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต เขต ๑ จังหวัดขอนแก่น พรรคเสรีรวมไทย

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๑๑๗๐๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ อันเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๘๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๘๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรินย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๓๘๘ ถ.ศรีอยุธยา-นครปฐม
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ๑๖ /๒๕๖๖

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลเขาพระ อำเภอเมืองขอนแก่น

ด้วย นายภูวกฤษฎ์ ปุสันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๓๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๒๓๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูวกฤษฎ์ ปุสันรินย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๓๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๑ ถ.สายอารีย์-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๔/ว๐๗๗๒

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายกเทศมนตรีตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนรายดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๘/วิจัย

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายกเทศมนตรีตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ถือเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโชค ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๓๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๐๑ ถ.สายอา-นครชัยศรี
ต.สายอา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๐๔/ว๐๐๗๓

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายกเทศมนตรีตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่

ด้วย นายภูกายญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๑๑๑๑๑๑๑๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ อันเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกายญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม
เลขที่รับ 1592 / 2566
วันที่ - 5 มิ.ย. 2566
เวลา 10.22 น.

☑ สำนักปลัด
☐ กองคลัง
☐ กองช่าง
☐ กองการศึกษา
☐ ตรวจสอบภายใน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.สายอำนาจ-นครชัยศรี
ต.สายอำนาจ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๓๑๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๐๔/ว๐๗๗๒

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๔๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ อันเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุโกศล ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(นางสาวธีรพร ตั้งใจ)
หัวหน้าสำนักปลัด

(นางธัญชนก บึงบุญ)
รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๗๕๑๕-๗๕๙๕

(นายพล วัดนวงศ์สวัสดิ์)
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม

นายหมวดโท
(นิติวัทธน์ นิธินันท์ธาพ)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน
เลขที่รับ 1144
วันที่ 14 มิ.ย. 2566
เวลา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๗๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๐๘/ว๐๗๗๓

๙ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน
☐ เพื่อโปรดทราบ
☐ เพื่อโปรดพิจารณา
☑ แจ้งเพื่อดำเนินการ
☐ สำนักปลัด
☐ กองช่าง
☐ กองคลัง
☑ กองการศึกษา
☐ เรียนเพื่อทราบทั่วกัน
☐ อื่นๆ

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(นางสุกัญญา เปรมสักลา)
หัวหน้าสำนักปลัด อบต.

(นายสงัด พันธุไพรี)
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน รักษาราชการแทน
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน

นายสุชาติ ไพรีครี
เจ้าหน้าที่งานธุรการ

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

(นายประเสริฐ กางจันทา)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๘ ถ.ศรายา-บางซื่อศรี
ต.ศรายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๙๑๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๐๔/๖๐๗๓๘

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๗๑๑๑๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province." มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ อีกเป็นพระคุณยิ่ง

ขอถวายพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรินย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๗ ถ.สาลายา-นครชัยศรี
ต.สาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๔/ว๐๗๗๑

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร กำนันตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๑๑๑๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ อีกเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

18 มิ.ย. 66

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๐๑ ถ.ศรีอยุธยา แขวงพญาไท
เขตราชเทวี กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๐๒-๒๑๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๒๑๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ ๒๖ ๑๑๐๐/๒๐๒๑๑๑

๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๑ บ้านหนองบัวศิหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรินย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๑๐๑๑๑๑๑๑๑๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province." มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ยังเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ให้ความอนุเคราะห์/สถานที่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์
นายสิทยา วาธิจิต
๑๙ ก.ค. ๖๖

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๒๑๔-๖๐๐๐ ที่ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๒๑๔-๖๐๒๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุสันรินย์
โทร. ๐๙-๗๕๓๕-๗๕๓๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๙ ถ.สายอำนาจ-นครชัยศรี
ต.สายอำนาจ อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๓๑๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๔/ว๐๗๗๒

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ บ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ถักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินทุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๐๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๙๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๔/ว๐๗๗๑

๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ บ้านดอนคู่ ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๔๓๓๓๓๒๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ซักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุสันรัมย์
โทร. ๐๙-๗๕๑๕-๑๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๙๐๔/ว๐๐๗๓

๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ปราชญ์ชาวบ้าน หมู่ที่ ๓๓ บ้านหนองบัวศิหมี ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๐๐๓ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province" มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขออำนวยพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๕๓๕-๓๕๔๕

ภาคผนวก ง

รายชื่อและหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาและรัฐศาสตร์เชิงพุทธ

1. พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ป.ธ. 9, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. พระครูอนุกูลปริยัติการ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. พระครูโพธิวีรคุณ พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้นแบบ เจ้าอาวาสวัดโพธิการาม เจ้าคณะอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จากสถาบันทางการศึกษา

4. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ ผู้อำนวยการสถาบันการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลอากาศตรีหญิง ดร.ชญาดา เข็มเพชร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอนุกรรมาธิการติดตามและเร่งรัดการปฏิรูปท้องถิ่น วุฒิสภา

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเมือง

8. ดร.ไพฑูรย์ ผิวผาง อดีตนายกเทศมนตรีตำบลเปือยน้อย 6 สมัย (พ.ศ. 2542-2564) อ.เปือยน้อย จ.ขอนแก่น และตัวนักการเมืองผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ พรรคพลังประชารัฐ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น

กลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาสังคมและท้องถิ่น

9. อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธาญาณ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

10. ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ประธานเครือข่ายนักนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนา และอนุกรรมการการพัฒนาทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา

กลุ่มที่ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

11. ปลัดจังหวัดขอนแก่น

12. ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๐๑๔๖

ที่ อว ๗๓๐๔/ว๑๒๔๐ **วันที่** ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระมหาอรุณ ปญฺญาวุโฒ, ดร.

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๑๑๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น โฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

(พระมหาสุวโกร ชินทฺธิสีรี)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๘๘ ถ.ศรีอยุธยา แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๐๘/วิเศษ๑๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูอนุกูลปริยัติการ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๑๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น โฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๑๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๓-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๘๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๗๐๘/วิ๗๒๗๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูโพธิวีรคุณ พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้นแบบ เจ้าอาวาสวัดโพธิการาม
เจ้าคณะอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๑๐๑๓๓๐๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น ไฮเดิล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๑-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๓๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๘-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๘-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๘/ว๗๒๘๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร วศ.ดร.โกมิฏฐ์ ศรีทอง ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๒๒๒๒๒๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๙.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น ไฮเดิส จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรโชค ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๘-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๘-๖๐๒๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๒-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๐๙ อ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๐๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๘๐๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๑๙/ว๒๗๒๔๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ ผู้อำนวยการสถาบันการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น โฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๘๐๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๘๐๙-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๓๕๓-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๕๐๘/ว๒๗๒๘๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผศ.พลอากาศตรีหญิง ดร.ชญาดา เย็นเพชร อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น โฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/2959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินทุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๒-๑๕๔๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘๘/ว๓๒๔๐ **วันที่** ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผศ.ดร.ภัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎี ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๕๓๐๑๑๑๑๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น ไฮเดิล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมกหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
[illegible]
[illegible]
โทร. [illegible] โทรสาร. [illegible]
www.mbu.ac.th

ที่ อว [illegible]

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร.ไพฑูรย์ ผิวนวล อดีตนายกเทศมนตรีตำบลเปือยน้อย ๖ สมัย (พ.ศ.๒๕๔๒-๒๕๖๔)
อ.เปือยน้อย จ.ขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเรียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๙.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น ไฮเดิล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินทุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๘-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๘-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๑๑๕๓-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ ธว ๗๓๐๔/ว๒๒๔๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๓๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเรียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๙.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น ไฮเดิล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินทุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๙-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๑-๑๕๙๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๐๘ อ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๘/ว๒๒๔๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ ประธานเครือข่ายนักนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น โฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๘๔-๖๐๒๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๖-๓๕๔๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๐๘ ถ.ศรายา-นครชัยศรี
ต.ศรายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๓๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๐๘/ว๗๒๗๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ปลัดจังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๑๐๓๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น ไฮเดิล จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรโกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๔๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๒-๑๕๔๕

เรียน ปลัดจังหวัดขอนแก่น

- คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนศุษฎีนิพนธ์ ในวันที่ ๒ ส.ค. ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

- จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นายกิตติพงษ์ ชูศรียิ่ง)
จ่าจังหวัดขอนแก่น

☐ ทราบ
☐ อนุมัติ
☐ มอบ.....

(นายคุณานิย ลิ่มเขาสูง)
ปลัดจังหวัดขอนแก่น
28 ก.ค. 2566

มว.ย.
(ธัญมณีกานต์ ชำกรม หุวิจิตรบุตร)
ผู้ช่วยจ่าจังหวัดขอนแก่น

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น (ฝ่ายบริหารทั่วไป) โทร ๐๔๓-๒๔๑๗๐๔

ที่ รก ๐๐๒๑๑.๑/๖๗๖ **วันที่** ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น

๑. ต้นเรื่อง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเรียนคุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๑ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมชยันแก่นโฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น (เอกสาร ๑)

๒. ข้อพิจารณา/ข้อเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นางสุดา สิงค์)
นิติกรปฏิบัติการองค์กรปกครองท้องถิ่นชำนาญการ

☐ อนุมัติ.....
☑ มอบ นางสาวโรสดี ศรีวิลัยโคนม
☐ ทราบ (ไม่ส่วน).....
☐ อื่นๆ.....

(นางโรสดี ศรีวิลัยโคนม)
ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น

ท้องถิ่นจังหวัด .....
หัวหน้าฝ่าย.....
เจ้าหน้าที่.....

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๘๘ ถ.ศายายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๗๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๘๘๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๒๒๘๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๓ ของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (The Role of Community Leaders in the Promotion of Buddhist Political Ethics for Local Development in Khon Kaen Province)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ โรงแรมขอนแก่น ไฮเดือ จังหวัดขอนแก่น และ แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๘๘๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๘๘๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์
โทร. ๐๙-๓๑๕๓-๓๕๔๕

บัญชีเซ็นชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ในหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น"

โดย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์

นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วันจันทร์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

ณ ห้องภูเวียง ชั้น 1 โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล จังหวัดขอนแก่น

แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539

.....

ที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	ลายเซ็น	หมายเหตุ
1	พระครูโพธิวิรคุณ	พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้นแบบ เจ้าอาวาสวัดโพธิการาม เจ้าคณะอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด		0812974226
2	พระครูอนุกูลปริยัติการ, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย		เข้าร่วมแบบออนไลน์
3	พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, ป.ธ. ๙, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		เข้าร่วมแบบออนไลน์

ที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	ลายเซ็น	หมายเหตุ
4	รองศาสตราจารย์ ดร.ไกนิฏฐ์ ศรีทอง	ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย		เข้าร่วมแบบออนไลน์
5	รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	ผู้อำนวยการสถาบันการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม		เข้าร่วมแบบออนไลน์
6	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ พลอากาศตรีหญิง ชญาดา เข็มเพชร	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอนุกรรมาธิการติดตามและเร่งรัดการปฏิรูปท้องถิ่น วุฒิสภา		เข้าร่วมแบบออนไลน์
7	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		เข้าร่วมแบบออนไลน์
8	อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น		
9	ดร.อาทิตย์ บำรุงเอื้อ	ประธานเครือข่ายนักนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนา		
10	ดร.ไพฑูรย์ ผิวผาง	นักการเมืองผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ พรรคพลังประชารัฐ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น ในการเลือกตั้งประจำปี พ.ศ. 2566		0815440284
11		ปลัดจังหวัดขอนแก่น		เข้าร่วมแบบออนไลน์

ที่	ชื่อ-ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง	ลายเซ็น	หมายเหตุ
12		ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น		เข้าร่วมแบบออนไลน์
13	อาจารย์ ทรงพล โชติกเวชกุล	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น (ผู้ดำเนินรายการ)		0645244451
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				

.....

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ
เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

_**********_

ด้วย นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา 6403131132003 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

2) เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น

3) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้ มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

<u>ตอนที่ 1</u> แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล/ฉายา..... อายุ.....ปี

ที่อยู่.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม .....

วุฒิทางการศึกษา.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. ..... เวลา.....ถึง.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย).....

ผู้บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ).....

<u>ตอนที่ 2</u> แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคำถามหลัก ดังนี้

1. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

2. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

3. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

1. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

1.1 บริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ในปัจจุบัน ตามทัศนะของท่าน เป็นอย่างไร

.....

.....

1.2 บริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตามประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ตามทัศนะของท่าน เป็นอย่างไร

.....

.....

1.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น **ด้านอื่นๆ** ตามทัศนะของท่าน ควรมีอะไรอีกบ้าง

.....

.....

2. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น

2.1 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ตามทัศนะของท่าน เป็นอย่างไร และมีอะไรบ้าง

.....

.....

2.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ในเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ตามทัศนะของท่าน ควรมีอะไรอีกบ้าง

.....

.....

3. กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

3.1 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ตามทัศนะของท่าน เป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเชิงปฏิบัติและเชิงนโยบาย ตามทัศนะของท่าน ควรมีอะไรอีกบ้าง

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณ/ขอขอบคุณ
ที่ท่านได้กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก ฉ
เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
ในหัวข้อดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น”

โดย นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วันจันทร์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

ณ ห้องภูเวียง ชั้น 1 โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
ในหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง
บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ
เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

หลักการและเหตุผล

นาย ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ เลขทะเบียนนักศึกษา 6430131132003 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[1] ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” เพื่อต้องการทราบบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ว่าเป็นอย่างอย่างไร อีกทั้งต้องการทราบจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ที่เหมาะสมว่าเป็นอย่างไร ตลอดถึงต้องการทราบผลการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่เหมาะสมว่า ควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ ในปัจจุบันมีนักวิชาการหลายท่านให้ความสำคัญกับการนำหลักธรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองสำหรับผู้นำหรือผู้ปกครอง นับว่าเป็นเรื่องที่ยากอยู่พอสมควร แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่า ในเมื่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการเมือง ไม่สามารถแยกออกจากการกันได้ ดังนั้น จึงได้นำศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางการเมือง อันเป็นหลักธรรมที่เหมาะกับผู้ปกครองบ้านเมือง และเป็นหลักธรรมสำคัญในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองให้ผู้นำชุมชนที่มีความรู้คู่กับคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นผู้นำทางการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง ที่ยึดโยงกับการได้มาซึ่งอำนาจและการรักษาอำนาจในการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้นำทางการเมือง เพื่อเป็นนักปกครองที่ดี และมีคุณสมบัติ และมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองการปกครอง อันเป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ตามคำที่ว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อ

---

[1]คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ 1. อาจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง กรรมการที่ปรึกษาหลัก

เสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองให้ผู้นำมีบทบาทเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสังคมได้หรือไม่นั้น ก็จะขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำว่า จะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้เป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ และเกิดความชอบธรรมในสังคม โดยให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย และสร้างสรรค์สังคมไทยให้เกิดความสันติสุขสืบไป

วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

1) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญได้ร่วมกันพิจารณา ตรวจสอบ และยืนยันความเหมาะสมของผลงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น”

2) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญได้ร่วมกันวิเคราะห์ พิจารณาหาผลการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น

3) เพื่อนำข้อคิดเห็น และข้อแสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญไปพัฒนา แก้ไขปรับปรุงวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” ดังกล่าวนี้ให้สมบูรณ์ต่อไป

สถานที่จัดสนทนากลุ่ม

ณ ห้องภูเวียง ชั้น 1 โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และแบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539

วันเวลาที่จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

วันจันทร์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

ขั้นตอนการดำเนินการ

1) จัดทำโครงการ และเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเสนอขอความเห็นและขออนุมัติจากประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ และกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

2) ประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง ((Brian Storming)

3) เสนอขอหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brian Storming) จากหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4) แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brian Storming) กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตลอดถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5) จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

6) จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brian Storming) ตามวัน เวลา และสถานที่

7) ประเมินผลจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brian Storming) มาสรุป รวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตกผลึกนำไปอภิปรายผล และนำไปเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการหรือการประชุมวิชาการ

8) สรุปผลรายงานการดำเนินงานไปยังประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ และกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในครั้งนี้ เป็นการระดมสมอง (Brian Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และหาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) และวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ โดยมีการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting) จำนวน 12 รูป/คน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

(1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาและรัฐศาสตร์เชิงพุทธ จำนวน 3 รูป

(2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัยทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์จากสถาบันทางการศึกษา จำนวน 4 คน

(3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเมือง จำนวน 1 คน

(4) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาสังคมและท้องถิ่น จำนวน 2 คน

(5) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานภาครัฐ สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองถ้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จำนวน 2 คน

ผู้ดำเนินรายการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

อาจารย์ ทรงพล โชติกเวชกุล

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้รับผิดชอบการสนทนากลุ่ม

นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์

นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประเด็นในการสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brian Storming) ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งหมายให้การสนทนากลุ่มดังกล่าวนี้ เป็นการ 1) เพื่อขอรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเติมเต็มข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 รูป/คน 3) เพื่อวิเคราะห์ พิจารณาหาผลการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่เหมาะสมแก่การนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติในสังคมไทย 4) เพื่อทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง จากการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brian Storming) และ 5) สามารถหาลักษณะร่วม (common Character) ข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จากการสังเคราะห์ร่างแบบจำลองของงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น” เพื่อนำเสนอได้ต่อไป โดยการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brian Storming) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นกรอบคำถามเบื้องต้นไว้ 5 ประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับบริบทบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 2 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 3 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น **ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง** ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 4 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น **ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม** ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 5 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น **ด้านพฤติกรรมทางการเมือง** ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 6 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น **ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง** ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 7 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและเพิ่มเติมบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร เพื่อส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนให้เป็นนักปกครองที่ดีมีภาวะผู้นำอันเป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ตามคำที่ว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข”

มีประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่จะนำไปพัฒนาและเพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอื่นๆ สืบไป ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับบริบทบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไร

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1.1 บริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน อันประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักภาวะผู้นำ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักคุณธรรม 4) หลักความโปร่งใส 5) หลักนิติธรรม และ 6) หลักจารีต ประเพณี ว่าแต่ด้านเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

1.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อพัฒนาปรับปรุงบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน มีอะไรบ้าง

.....

.....

สรุปประเด็นบริบทเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนทางการเมืองการปกครองในจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ที่ควรจะเป็น

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2.1 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านทาน คือ การให้การเสียสละช่วยเหลือประชาชน การมีน้ำใจต่อกันและกัน และการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ (ทานำ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.2 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านศีล คือ ความประพฤติดีงามทั้งทางกายและวาจา เคารพกฎ กติกาทางสังคม (สีลำ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.3 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านปริจจาคะ คือ การเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อความสุขส่วนรวม (ปริจฺจาคำ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.4 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านอาชชวะ คือ ความซื่อตรงในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ดำรงอยู่ในความสัตย์สุจริต ไม่หลอกลวงประชาชน (อาชฺชวํ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.5 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านมัททวะ คือ ความอ่อนโยน การมีอัธยาศัยอ่อนโยน เคารพเหตุผลที่ควรมี สัมมาคารวะต่อผู้อาวุโส (มทฺทวํ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.6 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านตปะ คือ ความเพียร ความอุตสาหะในการปฏิบัติงาน โดยปราศจากความเกียจคร้าน และระงับยับยั้งข่มใจได้ (ตปำ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.7 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านอักโกธะ คือ ความไม่โกรธ ไม่มุ่งร้ายผู้อื่น แม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ทำตามเหตุผล (อกฺโกธ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.8 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านอวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน ไม่บีบคั้นกดขี่ โดยการไม่ก่อทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา และใจ (อวิหึสญฺจ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.9 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านขันติ คือ การรักษาอาการทางกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย อดทนอดกลั้นต่อสิ่งทั้งปวง อดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะลำบากกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ยอมละทิ้งงานที่ปฏิบัติโดยชอบธรรม (ขนฺติญฺจ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.10 จริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักราชธรรม 10 ด้านอวิโรธนะ คือ ความยุติธรรม ความหนักแน่น ถือความถูกต้อง เที่ยงธรรมเป็นหลัก ทั้งมุ่งยึดหลักนิติธรรม กล่าวคือระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม โดยไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคมส่วนรวม (อวิโรธนำ) ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.11 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่นที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

สรุปประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3.1 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

สรุปประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 4 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4.1 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

สรุปประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ควรจะเป็น

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 5 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

5.1 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านพฤติกรรมทางการเมือง เป็นอย่างไร

.....

.....

5.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

สรุปประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 6 คำถามในประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

6.1 การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

6.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

สรุปประเด็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ด้านความน่าเชื่อถือทางการเมือง ที่ควรจะเป็น

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 7 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและเพิ่มเติมในการหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร เพื่อส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำชุมชนให้เป็นนักปกครองที่ดีมีคุณสมบัติอันเป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ตามคำที่ว่า “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข”

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

7.1 แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็นในสังคมไทย เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

7.2 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็นในสังคมไทย เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

สรุปข้อเสนอแนะและเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น ที่ควรจะเป็น เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

กำหนดการ

โครงการสนทนากลุ่มระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

(การสนทนากลุ่มเฉพาะ : Focus Group Discussion)

เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองเชิงพุทธ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น”

ณ ห้องภูเวียง ชั้น 1 โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล

วันจันทร์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

เวลา ๑๓.๐๐ น. - ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ พร้อมกัน ณ ห้องภูเวียง ชั้น 1 โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล และห้องประชุมรูปแบบระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : https://zoom.us/j/8959848539

- **พระครูโพธิวีรคุณ พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้นแบบ เจ้าอาวาสวัดโพธิการาม เจ้าคณะอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด** นำไหว้พระรัตนตรัย

- **นายภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต** กล่าวแนะนำตัวกับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

- **อาจารย์ ทรงพล โชติกเวชกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น** กล่าววัตถุประสงค์การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ และเป็นผู้ดำเนินรายการสนทนากลุ่ม (Moderator)

เวลา ๑๓.๒๐ น. - **นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต** นำเสนอและชี้แจงแนวประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นในที่ประชุมตามประเด็นรายบุคคล และสนทนาแลกเปลี่ยนเชิงสร้างสรรค์ตามกรอบการสนทนากลุ่ม

เวลา ๑๕.๓๐ น. - **อาจารย์ ทรงพล โชติกเวชกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น** สรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ผู้รับผิดชอบการสนทนากลุ่ม ถวาย/มอบของที่ระลึก และค่ายานพาหนะแก่ผู้เชี่ยวชาญ
- **พระครูโพธิวีรคุณ พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้นแบบ เจ้าอาวาสวัดโพธิการาม เจ้าคณะอำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด** นำกราบลาพระรัตนตรัย

หมายเหตุ: ขอเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทุกท่าน ถ่ายภาพหมู่ที่ระลึกร่วมกัน ทั้งก่อนและหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้ประสานงาน: นายภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์ นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
โทร. 093-515-3545

ภาคผนวก ช

ประมวลภาพถ่ายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก

อำเภอเกษตรพัฒนา
อำเภอชำสูง จังหวัด
ยินดีต้อนรับ

อำเภอชำสูง จังหวัดลอนแก่น
ยินดีต้อนรับ

086-854-4159

ภาคผนวก ฌ

ประมวลภาพถ่ายในการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ

โดย นายกฤกฎนกฤษฎ์ บุลันรัมย์
วันจันทร์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

โดย นายกฤกฎนกฤษฎ์ บุลันรัมย์
วันจันทร์ที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2566 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)....นายกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์.....
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)....Mr. Phukanchanakrit Pulanram.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. **วัน/เดือน/ปีเกิด** วันศุกร์ ที่ 30 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2522 **อายุ** 44 ปี **เชื้อชาติ** ไทย **สัญชาติ** ไทย **ศาสนา** พุทธ **น้ำหนัก** 63 **ส่วนสูง** 164 **กรุ๊ปเลือด** B
2. **สถานภาพ** โสด
3. **สถานภาพทางทหาร** ผ่านการเกณฑ์ทหาร
4. **ที่อยู่ปัจจุบัน** เลขที่ 120/8 หมู่ 2 บ้านโนนทัน ถนนรอบบึง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
5. **อีเมล** pagsa.2522@gmail.com **โทรศัพท์มือถือ** 093-515-3545

ส่วนที่ 2 ประวัติการศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการ

1) ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี: คุณวุฒิ (ชื่อเต็มและชื่อย่อวุฒิการศึกษา) เปรียญธรรม เก้า ประโยค (ป.ธ. 9) **สังกัด** วัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา **สถาบันการศึกษา** กองบาลีสนามหลวง กรมการศาสนา **ปี พ.ศ. (ที่จบการศึกษา)** พ.ศ. 2553 และนักธรรมชั้นเอก (น.ธ. เอก) **สังกัด** วัดสามพระยา สำนักเรียนวัดสามพระยา **สถาบันการศึกษา** กองธรรมสนามหลวง **ปี พ.ศ. (ที่จบการศึกษา)** พ.ศ. 2547

ปริญญาเอก: คุณวุฒิ (ชื่อเต็มและชื่อย่อวุฒิการศึกษา) พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ **สถาบันการศึกษา** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย **ปี พ.ศ. (ที่จบการศึกษา)** พ.ศ. 2560 **เกรดเฉลี่ย** 3.67

ปริญญาโท: คุณวุฒิ (ชื่อเต็มและชื่อย่อวุฒิการศึกษา) พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม **สถาบันการศึกษา** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย **ปี พ.ศ. (ที่จบการศึกษา)** พ.ศ. 2557 **เกรดเฉลี่ย** 3.89

ปริญญาเอก: ปัจจุบัน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอก กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ร.ด.) **สถาบันการศึกษา** บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 – ปัจจุบัน

2) ประวัติการศึกษาอื่นๆ

บาลีศึกษา: คุณวุฒิ (ชื่อเต็มและชื่อย่อวุฒิการศึกษา) บาลีศึกษา ประโยค หนึ่ง - สอง (บ.ศ. 1 - 2) **สังกัด** วัดธาตุ สำนักเรียน คณะจังหวัด **สถาบันการศึกษา** กองบาลีสนามหลวง **ปี พ.ศ. (ที่จบการศึกษา)** พ.ศ. 2564

บาลีศึกษา: คุณวุฒิ (ชื่อเต็มและชื่อย่อวุฒิการศึกษา) บาลีศึกษา สาม ประโยค (บ.ศ. 3) **สังกัด** วัดธาตุ สำนักเรียน คณะจังหวัด **สถาบันการศึกษา** กองบาลีสนามหลวง **ปี พ.ศ. (ที่จบการศึกษา)** พ.ศ. 2565

